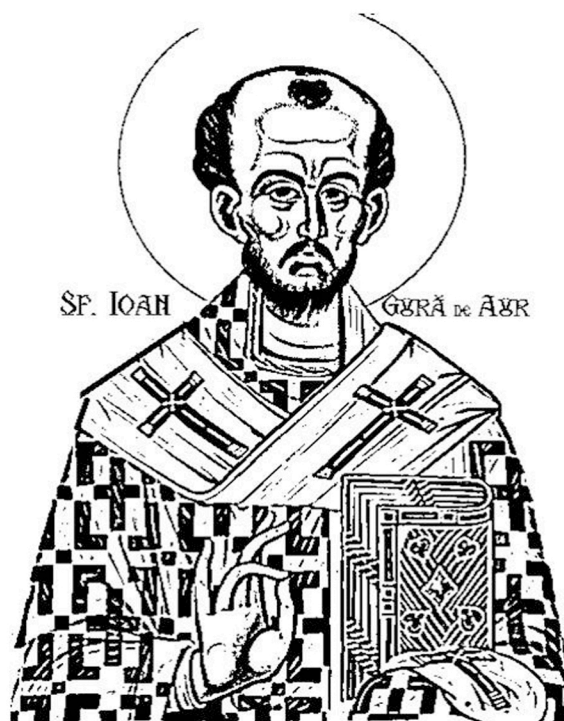

Sfântul Ioan Gură de Aur

IC XC
NI KA

OMILII LA EPISTOLELE
I ȘI II CĂTRE TIMOTEI

Editura Apa Vieții, 2019

COMENTARIILE

SAU

EXPLICAREA EPISTOLELOR PASTORALE: I ȘI II TIMOTHEIU

A celui întru sfinți părintelui nostru

IOAN CHRISOSTOM

Archiepiscopul Constantinopolei

Traducere din limba Elină, ediția de Oxonia, din 1861

De

Archiereul Theodosie A. Ploesteann

Vicariul Sf. Mitropolii a Ungro-Vlahiei și
Locotenent de Mitropolit Primat

BUCUREȘTI

Atelierele grafice SOCEC & Co., Societate anonimă

1911

COMENTARIILE

SAU

EXPLICAREA EPISTOLEI I CĂTRĂ TIMOTHEIU

a celui întru sfinți Părintele nostru

IOAN CHRISOSTOM

Arhiepiscopul Constantinoplei

SUBIECTUL.

Timotheiu era unul din ucenicii Apostolului Pavel. Luca mărturisește de dânsul ¹⁾, că era un tânăr minunat, fiind mărturisit astfel de către frații cei din Listra și Iconia,— și că îndată ce a devenit ucenic, a devenit și dascal; că atât de înțelept era, în cât că auzind pe Pavel propoveduind evanghelia fără tăierea împrejur, și aflând că pentru aceasta Pavel a stat și contra lui Petru, a ales nu numai de a nu propovedui contra, ci încă de a și suferi. L-a tăiat pe dânsul împrejur apostolul — zice Luca ²⁾ — într-o astfel de vârstă, și cu chipul acesta i-a încredințat lui toată iconomia, fiindcă a fost de ajuns ca dorul lui Pavel să arate pe bărbatul acesta, cea-ce era în realitate. Căci și aiurea mărturisind de dânsul, scrie și spune: „Că nevointa (încercarea) lui o știți, că precum unui tată fiul împreună cu mine a slujit întru evanghelie“ (Filipp. 2, 22), iară Corinthenilor scriindu-li zicea: „am trimis la voi pre Ti-

¹⁾ *Notă.* A se vedea Fapt. Apost. 16, 2.

²⁾ *Notă.* A se vedea Fapt. Apost. 16, 3.

motheiu, care este fiu al meu iubit și credincios întru Domnul“, și iarăși: „și de va veni Timotheiu, socotiți să fie fără frică la voi, că lucrul Domnului lucrează ca și mine“, și Ebreilor scriindu-li zicea: „să știți, că fratele Timotheiu este slobod“, și în fine în multe locuri ar putea găsi cineva marea lui dragoste către Timotheiu. Chiar și faptele minunate săvârșite acum, arată curajul lui.

Iară dacă cineva ar cercetă, de ce oare scrie numai lui Tit și Timotheiu, de și Sila era dintre cei încercați, și Luca deasemenea — căci tot apostolul scriind, zicea: «Luca este singur cu mine». (II Timoth. 4. 11); deasemenea și Climent era unul dintre cei de pe lângă dânsul, căci zice despre el: „și cu Climent, și cu ceilalți împreună lucrători ai mei“ (Filipp. 4, 3); — așa dară de ce scrie numai lui Tit și Timotheiu? Fiindcă numai acestora li încredințase biserici, pe când pe ceilalți îi purta încă cu dânsul; pe aceștia deci îi rânduisese în niște locuri știute. Că atât de mare era meritul acestui bărbat, încât că nici tinereța nu l-a împedecat.

De aceia scriindu-i apostolul, zice: „Nimeni tinerețile tale să nu le defaimă“, și iarăși: „pre cele tinere, ca pre niște surori“ (Cap 4, 12. 5, 2.) Căci când este virtutea, toate celelalte sunt prisoselnice, și nimic nu ar putea fi ca pedică.

De aceia vorbind despre episcopi, și multe însușiri cerându-li, nicăiri el nu insistă asupra vârstei lor. Iară dacă zice scriindu-i: „fii având ascultători“ și „al unei femei bărbat“ (Cap. 3, 4. 2) nu spune aceasta ca cum ar fi necesar de a avea copii și femeie, ci de cumva s-ar întâmpla a fi ridicat dintre cei din lume, să fie de aceia, în cât și case se știe a președa, și copii, și toate celelalte. Că dacă ar fi din lume, și dacă nici în acele lumesti nu ar fi fost folositor, cum i s-ar putea încredința îngrijirea bisericeii?

Și de ce oare a trimis epistola ucenicului, rânduit în urmă spre învățătura altora? Nu trebuia oare ca mai întâi el să fie desăvârșit, și după aceia să i se trimită? Dară avea nevoie de învățătură, nu de aceea pe care o au ucenicii, ci de cea cuvenită dascalului. Și de aceia deci, privește cum în întreaga epistolă apostolul îi face

învățătura cuvenită dascalului. De aceea încă de la început chiar nu-i-a zis: «ca să nu dai ascultare celor ce învață în alt chip» ci „ca să poroncești unora ca să nu învețe într'alt chip“ (1, 3).

OMILIA I

„Pavel, Apostol al lui Iisus Christos, duple poronca lui Dumnezeu mântuitorului nostru, și a Domnului Iisus Christos, nădejdei noastre. Lui Timotheiu adevăratului fiu întru credință“. (Cap. 1, 1. 2).

Mare eră demnitatea apostolului, mare și minunată, și pretutindeni vedem pe Pavel punând dinainte cauzele demnităței sale, nu ca cum ar fi răpit această cinste, ci ca încredințată lui și ca fiind investit cu această putere. Căci și când se numește pre sine chemat și când zice: „Prin voia lui Dumnezeu“ (I Cor. 1, 1) și aiurea iarăși: „că nevoia îmi zace asupra'mi“ (Ibid. 9, 16), și când spune că a fost orânduit spre aceasta, toate acestea nu sunt decât doborîrea ambițiunei și a mândriei. Că duple cum cel ce aleargă după o cinste care nu-i este dată de Dumnezeu, este vrednic de cea mai de pe urmă hulă, tot așa și cel ce a respins acea cinste și a fugit, este respunzător de alte păcate: de neascultare și nesupunere.

Aceasta deci spunând-o Pavel chiar și acum, la începutul epistolei către Timotheiu, zice astfel: „Pavel apostol al lui Iisus Christos, duple poronca lui Dumnezeu“. Aici nu mai spune «Pavel chemat», ci „duple poronca lui Dumnezeu“. Ca nu cumva deci să pătimească ceva omenesc Timotheiu, crezând că apostolul vorbește cu dânsul la fel cu ceilalți ucenici, deaceia Pavel a început epistola astfel. Și unde anume se vede că i-a poroncit lui Dumnezeu? Se găsește aceasta în Fapt. Apost. unde Duhul grăiește: „Osebiți

mie pre Varnava și pre Saul" (Cap. 13, 2). Și pretutindeni scriind pune numele apostolului, învățând prin aceasta pe auditor, ca să nu-și închipuie că cele grăite sunt omenesti, căci apostolul nimic nu ar grăi de la sine. Spunând deci de apostol, imediat el ridică cugetul auditorului și-l îndreaptă spre cel ce a trimis epistola.

Deaceia în toate epistolele sale el pune aceasta de la început, făcând cuvântul vrednic de credință, și zicând astfel: „Pavel apostol al lui Iisus Christos, duple poronca lui Dumnezeu mântuitorului nostru". Și cu toate acestea nicăiri nu se vede că Tatăl poroncește, ci în tot locul Christos îi vorbește, și-i zice: „Mergi, că eu la neamuri depărtate te voi trimite", și iarăși: „Înaintea Chesarului ți se cade să stai". (Fapt. Apost. 22, 21. 27. 24). Dară ceia ce Fiul poroncește, aceia scriptura spune că este poronca Tatălui, după cum și ceia ce poroncește Duhul spune că este a Fiului. Că iată de pildă a fost trimis de Duhul, a fost rânduit de Duhul, și totuși spune că poronca este a lui Dumnezeu. Deci ce? Nu cumvă poate se imputinează puterea Fiului, dacă apostolul s'a trimis din poronca Tatălui? Nici de cum, căci privește cum poronca aceasta o a făcut comună. Că zicând: „dupre poronca lui Dumnezeu mântuitorului nostru" a adaos imediat: „a Domnului Iisus Christos nădejdei noastre". Privește cum el a pus denumirile cu siguranță.

Și cu toate acestea Psalmistul vorbește aceasta despre Fiul, zicând: „Nădejdea tuturor marginilor pământului". (Ps. 64, 6), și iarăși fericitul Pavel scriind în altă parte, zice: „că spre aceasta ne și ostenim, și suntem ocăriți, căci am nădăjduit întru Dumnezeu cel viu și adevărat" (I. Timoth. 4, 10). Dascalul este necesar de a suferi primejdii, și chiar mai multe de cât ucenicii. „Bate-voiu păstoriul, zice, și se vor risipi oile". (Math. 26, 31). Deci, fiindcă se petrece acest fapt, apoi diavolul suflă cu mai multă putere contra lor, ca cel ce în nimicirea unora trage cu sine și risipirea altora, adecă risipirea turmei. Că dacă ucide oile, imputinează turma; dară când pe păstoriu

il scoate din mijloc, de sigur că va vătăma turma întreagă. Deci, dacă diavolul lucrează lucruri mari printr'o mică osteneală, și dacă vatămă totul printr'un singur suflet, de aceea mai cu samă trebuie a ne îngriji.

De aceea chiar din începutul epistolei încurajându-l și înălțându-i sufletul, «mântuitoriu avem pre Dumnezeu, zice, și nădejde pe Christos. Multe pătimim noi, dară avem mari speranțe. Ne primejduim, ni se întind curse, însă avem mântuitoriu, nu vr'un om, ci pe însuși Dumnezeu. Deci, nici cel ce mântuiește nu slăbește — căci este Dumnezeu — și ori-cari ar fi primejdiile, nu ne vor impresură, nici nădejdea noastră nu va rămâneă rușinată, căci însuși Christos este nădejdea noastră. De aceea, zice, suferim primejdii, căci sau vom fi scăpați iute de ele, sau că hrănindu-ne cu bune speranțe, ne vom mântui». Dară de ce oare nicăiri nu spune apostolul că este al Tatălui, ci al lui Christos? Apoi el toate le face comune, și evanghelia zice că este a lui Dumnezeu, arătând prin aceasta că «ori-ce am pătimii, zice, nimica nu sunt cele de față».

„Lui Timotheiu adevăratului fiu întru credință“ (Vers. 2). Chiar și expresiunea aceasta este mângâitoare. Că dacă a arătat credință, în cât să devină fiu al lui Pavel, și încă nu fiu cum s'ar întâmplă, ci adevărat, apoi eră în drept de a avea curaj pentru cele viitoare. Că credința aceasta va să zică, că chiar dacă faptele s'ar petrece contrar celor făgăduite și așteptate, să nu se împutineze cinevă, și nici să se turbure. Dară iată că și fiu, și încă adevărat fiu, și cu toate acestea câtuși de puțin nu este de aceeași ființă. Dară ce? Poate că eră animal necuvântătoriu? «Dară, zici tu, nu eră din Pavel» — că și cum faptul doveditoriu ar fi a se trage, sau a se deriva din cinevă. Dară ce? Eră poate de o altă ființă? Nici aceasta? Căci spunând „fiu“, imediat a și adăogat „întru credință“, adecă că eră fiu adevărat, și dintr'insul eră. Nimic nu s'a schimbat, sau mai bine zis, cu nimic nu s'a schimbat prin faptul că eră asemănare duple credință. Cea ce se petrece și cu lucrurile omenești, când sunt de aceeași ființă. Fiul este bună-oară la felu cu tatăl, însă nu așa cum se întâmplă cu Dumnezeu, unde Fiul este cu mult mai

apropiat de Tatăl¹⁾. Acolo de și prin esență sunt una și aceiași, totuși în multe altele se deosebesc: în culoare, în formă sau schimă, în înțelepciune, în timp, în voință, în cele atingătoare de suflet, în cele atingătoare de trup, în cele de afară și în multe altele se deosebesc unul de altul, dacă se face comparațiune între dânsii, pe când aici — (raportul între Fiul și Dumnezeu Tatăl) — nimic din acele deosebiri nu este.

Expresiunea „dupre poroncă“ este mai energetică de câte xpresiunea „chemat“, — după cum zice și aiurea: „Întru Christos Iisus eu v'am născut pre voi“ (II Corinți 4, 15), adică întru credință. Iară expresiunea «adevărat» pe care o adaugă aici, înseamnă exacta, și mai pre sus de toți ceilalți, asemănarea ucenicului cu dascalul; voiește cu alte cuvinte a arăta aici marea lui dragoste către dânsul, cum și marea lui dispoziție față de el.

Dară iată că și aici particula „întru“ iarăși este zisă pentru credință. Privește apoi și lauda cât de mare este, dacă îl numește nu numai fiu, ci încă și fiu adevărat.

„Char, milă, pace, zice, de la Dumnezeu Tatăl nostru, și Christos Iisus Domnul nostru“. Dară de ce oare în celelalte epistole nicăiri n'a pus înainte mila, ci numai aici? Apoi și aceasta este tot din iubirea lui cea mare părintească. Căci el se roagă și dorește cele mai multe bunuri fiului, temându-se pentru dânsul și tremurând chiar de grija lui, — fiind că astfel se temeă, ca și cum parecă nimic n'ar fi făcut pentru el.

¹⁾ *Notă.* În pasajele de față e mai mult o dispută a Sf. Chrysostom cu Arianii, cari se încercau a trage un argument în favorul lor din situația lui Timotheu față de apostolul Pavel «Pavel numește pe Timotheu fiu, zicau dânsii, și cu toate acestea nu cră născut dintr'însul. Prin urmare nici din aceia că Christos se numește Fiul Tatălui, nu se poate concluda că este născut din el». Chrysostom însă li răspunde: «Timotheu se zice fiu al lui Pavel nu după natură, ci după credință. Deci, precum el eră la fel cu Pavel prin aceeași credință, tot așa Christos are aceeași natură cu Tatăl». «Disputat cum Arianis, qui hinc ducto argumento sic poterant agere. Paulus Timotheum filium dicit, et tamen non est ex ipso genitus. Ergo neque ex eo, quod Christus dicatur filius Patris, ex ipso esse genitum efficitur. Respondet Chrysostomus: Timotheum dicit filium non secundum naturam, sed secundum fidem. Proinde sicut ipse ejusdem cum Paulo fidei, sic Christum eandem habere cum Patre naturam». *Fronto Ducaeus.*

ba chiar îngrijindu-se de slăbăciunile lui trupesti, precum atunci de pildă când îi scrie zicându-i: „De acum nu mai beă apă, ci puțin vin primește pentru stomahul teu și pentru cele dese slăbăciunile tale“. (Cap. 5, 23). Dascalii mai ales au nevoie de o mai mare milă. „De la Dumnezeu Tatăl nostru, zice, și Christos Iisus Domnul nostru“. Și aici iarăși mângâere și încurajare. Că dacă Dumnezeu este tată, se și îngrijește ca și tatăl de copii. Ascultă pe Christos zicând: „Cărc om este dintru voi, de la care de va cere fiul lui pâine, au doară peatră îi va da lui“. (Math. 7, 9)?

„Precum te-am rugat ca să rămâi în Efes, când mergeam în Macedonia“ (Vers. 3). Privește bunătate la el! cum el nu întrebuințează voce de dascal, ci aproape voce de slugă, — căci n'a zis «precum ți-am poroncit, sau ți-am pus în vedere», ci „Precum te-am rugat“. De sigur că nu față de toți ucenicii se găsea el așa, ci numai față de cei blânzi și virtuoși, pe când față de ceilalți, de cei stricați, zic, și neadevărați ucenici, se purta într'alt chip, precum însuși el scriind, zicea: „Îndeamnă și mustră cu toată poronca“ (Tit. 2, 15). Și aici apoi privește ce spune: „ca să poroncești unora ca să nu învețe într'alt chip“. Deci, ce este aceasta? Nu eră deajuns oare epistola lui Pavel, pe care li-o trimisese? Nu! Căci față de scrisorile lui dâșii erau încă mai îndărătnici, precum erau și mai 'nainte de acele scrisori. Dară apoi chiar și el își petrecuse mult timp în această cetate, aici eră și acel templu al Artemidei, și tot aici a pățimit acele răle mari. Că după ce s'a împrăștiat adunarea, Pavel chemând prin prejurul său pe ucenici, după ce s'a închinat lor a plutit cu corabia pe mare ducându-se în Macedonia, de unde iarăși s'a re'nturnat. (Fapt. Apost. Cap. 19 și 20).

Dară este demn de a cercetă dacă acum a așezat acolo Pavel pre Timotheiu, fiindcă-i zice: „Ca să poroncești unora ca să nu învețe într'alt chip“. Nu-i numește pe față, ca nu cumvă să-i facă mai fără rușine în mustrarea ce trebuia a li face. Erău aici oarecare psevdodidascali dintre ludei, cari se încercau de a

atrage iarăși pe credincioși la paza legii, — ceea ce de altfelu mai în toate epistolele o spune. Dară dânsii făceau aceasta nu doară că erau mișcați de cugetul lor, ci numai împinși de slavă deșartă, și din dorul de a avea ucenici, de a se certă cu Pavel, și de a-și arăta pizma lor față de dânsul. Aceasta va să zică: „Să nu învețe într'alt chip”.

„Nici să iă aminte la basme, zice, și la (genealogii) înșirare de neamuri fără de sfârșit”. Prin vorba de mithuri sau basme, el nu înțelege legea; să nu fie! — ci va să spună de acele falsificări, de acele mistificări și de acele credinți deșarte. Eră ca obiceiul ca cei dintre Iudei să-și cheltuiască toată vorba în lucruri de nimic: ca de pildă în numărarea părinților, moșilor și strămoșilor, ca cu chipul acesta să aibă așa zis o slavă în istorie, și să se creadă a avea o mai mare experiență.

„Ca să poroncești unora, zice, ca să nu învețe într'alt chip, nici să iă aminte la mithuri (basmе) și la înșirare de neamuri (genealogii) fără de sfârșit”. Și ce va să zică „fără de sfârșit”? Adecă vorbe fără de sfârșit, sau fără nici un folos, sau cu greu de priceput nouă. Ai văzut cum ceartă ispitirea sau curiozitatea unora de a ști totul? Unde este credință, nu este nevoie de cercetare. Unde nu trebuie nimic a cerne, de ce să fie nevoie de cercetare? Cercetarea este resturnarea credinței. Că cel ce caută și cercetează, niciodată nu allă. Cel ce cercetează, nu poate să creadă. De aceea și zice, că să nu ne batem capul cu cercetări amănunțite; — iară dacă cercetăm, apoi aceasta nu este credință, — căci credința liniștește cugetul. Dară atunci cum de zice Christos: „Căutați și veți află; bateți și se va deschide vouă” și „cercetați scripturile, că întrânsele veți află voi viață veșnică” (Math. 7, 7. Ioan 5, 39)? Dară acolo prin expresiunea „Căutați” el spune de cerere și de o dorință arzătoare, pe când aici expresiunea „cercetați scripturile” nu este a unuia ce introduce în cugetul cuivă dorul de a cerne chestiunile în zădar, ci ale unuia ce tocmai că scoate acea poftă. A zis: „cercetați scripturile”, adecă că

aflând și cunoscând exactitatea lor, noi să facem aceasta nu pentru ca pururea să cercetăm, ci ca cercetând să încetăm cu acest obicei.

Și bine a zis el: „Poroncește unora ca să nu învețe într'alt chip, nici să ia aminte la basme și genealogii fără de sfârșit, care fac întrebări mai vârtos de cât economia lui Dumnezeu cea întru credință“. Bine a zis încă și „economia lui Dumnezeu“, fiindcă mari lucruri a voit Dumnezeu să ni dea, însă raționamentele noastre pământești nu primesc măreția economiilor lui. Prin urmare acestea trebuie a veni prin credință, cea ce este dolloria cea mai mare a sufletelor. Deci, cercetarea este contrară economiei lui Dumnezeu. Căci ce anume se economisește dela credință? Aceia de a primi binefacerile lui și a ne face mai buni, și de a nu ne îndoi de nimic, nici de a disputa și a cerne, de ce așa și nu altmintrelea, ci a fi liniștiți cu cugetul. Căci cea ce credința a reușit și a clădit, cercetarea a dărâmat. Cum a dărâmat? Lăsând cugetul a se ocupa cu cercelări zadarnice, cu care ocazie scoate credința.

„Nici să ia aminte, zice, la basme și la genealogii fără sfârșit.“ «Dară, zici tu, cu ce au vătămat genealogiile neamurilor?» Apoi Christos zicea, că prin credință trebuie a se mântui omul, iară dânsii disputau și ziceau că nu trebuie credință. Dară fiindcă tăgăduirea lor eră, sau aveă influență numai în timpul de față, pe când urmările tăgăduirii în viața viitoare, eră nevoie de credință. Dânsii însă preocupați cu observațiunile legii, impedeau credința. Mă se pare că aici el face alusiune și la Elini când zice: „basme și genealogii“, ca cei ce-și numărau pe zeii lor.

¹⁾ Deci, iubiților, să nu luăm aminte la discuțiuni zadarnice. Căci de aceia am fost numiți credincioși, pentru ca fără clătinare să credem celor spuse, pentru ca de loc să nu ne îndoim. Că dacă cele grăite sunt omenesti, ar trebui de sigur de a le cerne cu toată amă-

¹⁾ *Partea morală.* Despre aceia că trebuie a aveă credință, și a nu cerne lucrurile, și contra celor ce zic, că «așa este născut, așa este sortit». (*Veron*).

nunțimea; iară dacă sunt ale lui Dumnezeu, apoi trebuie mai mult a le prețui și a le crede; dacă însă nu credem, atunci nu vom ști nici că este Dumnezeu. Fiindcă cum ai să știi că este Dumnezeu, dacă îl faci răspunzătoriu? Întăia dovadă pe care tu o dai că știi pe Dumnezeu, este de a crede toate cele grăite, fără a cere dovezi și iarăși dovezi. Această o știu și Elinii, căci credeau în zeii lor, de și o spuneau fără dovezi. Și de ce oare? Fiindcă sunt strănepoți și coboritori din zei.

Ai văzut că și Elinii știu aceasta? Și ce spun eu de Dumnezeu? când îi făceau așa și fiind vorba de un om — voiesc a spune de Pitagora, acel fermecătoriu și mag, căci puneau înainte acea vestită axiomă: „*αὐτός ἔφη*” adică „el a zis”. Dară chiar și pe templuri eră scrisă deasupra și reprezentată tăcerea, acoperindu-și gura cu degetul, și strângându-și cu putere buzele, inspirând tăcerea tuturor celor de față. Deci dacă acelea sunt atât de respectate, apoi ale noastre nu trebuie respectate, ci sunt de ris? Cele ale Elinilor după dreptate trebuie a fi cercetate, fiindcă sunt deastfelii; e vorba acolo de lupte, de dispute și urmările acestora, — pe când cele ale noastre se deosebesc cu totul de acelea. Că pe acelea le-a descoperit înțelepciunea omenească, în timp ce pe acestea le-a descoperit și învățat chiarul duhovnicesc. Acelea sunt credinți pline de prostie și nebunie, iară acestea de adevărată înțelepciune. Acolo nu mai este ucenic, nici dascăl, ci toți cercetează și se dispută, fie dascăl, fie ucenic. Pentru a crede, este nevoie de a afla, iară nu de a disputa, de a crede fără îndoială, iară nu a pune înainte raționamente omenești. Prin credință toți cei din vechime au fost lăudați, și fără de aceasta toate se restoarnă pe dos.

Și ce spun eu de cele cerești? Chiar cele de pe pământ dacă le vom examina, le vom afla în strânsă legătură cu credința. Nici afaceri bănești, nici meșteșuguri, și în fine nimic din acestea nu poate fi fără credință. Deci dacă aici, unde e vorba de lucruri false, și este nevoie de credință, apoi cu atât mai mult în cele duhovnicești.

Această credință deci să o avem și de aceasta să ne ținem strânși, — căci numai prin aceasta vom putea scoate din suflet acele credinți vătămătoare, ca de pildă credința că «așa s'a născut, și așa i-a fost sortit». Dacă

noi vom crede că va fi înviere și judecată, apoi toate acele credinți deșarte vom putea să le scoatem din suflet. Crede că este Dumnezeu drept, și nu vei mai crede că este naștere nedreaptă; crede că este Dumnezeu care se îngrijește mai dinainte, și nu vei mai crede că este naștere de acelea care toate le răstoarnă pe dos. Crede că este pedeapsă și împărăția cerurilor, și nu vei mai crede că este noroc din naștere, pe deoparte resturnând în noi bunul simț, iară pe de alta supunându-ne pre noi unei necesități și unei vieți silite. Să nu sameni, să nu răsădești, să nu pleci la armată, și în fine să nu faci nimic, fiindcă numai decât, vrând sau nevrând, vei întâmpina cele sortite dela naștere.

Dară atunci de ce mai avem nevoie de rugăciuni? De ce mai voești a te face creștin, dacă totul este sortit dela naștere? fiindcă vei fi sub păcat. De unde sunt meșteșugurile? Sunt oare destinate dela naștere? «Da! zici tu. Dară a fost ursit cutăruia ca să devină înțelept prin ostenele». Arată-mi însă pe unul care să fi învățat meșteșug fără ostenele. Astfeliu dară meșteșugul se capătă nu dela naștere, ci cu multe ostenele. «Dară de unde vine, zici tu, că cutare fiind om rău este bogat, și un altul fiind viclean, a căpătat moștenire dela tatăl său? — pe când un altul de și muncește pe capete, totuși este sărac». Acestea într'una le pun îi înaintea; toate numai cu privire la bogăție și sărăcie, și nimic de virtute și răutate. Dară tu nimic n'ai spus până acum, ci arată-mi dacă cineva sârguindu-se a devenit rău, sau dacă cineva trădăvindu-se a devenit bun. Că dacă soarta are vre-o putere, apoi trebuie a-și arăta puterea în cele mai mari: adecă în virtute și răutate, și nicidecum în bogăție și sărăcie. «De unde, zici tu, vine că cutare este totdeauna în boale, iară celalalt totdeauna în sănătate? De unde vine, că unuia îi merg bine afacerile, iară altuia îi merg anapoda? De unde apoi vine că aceluia îi merg lucrurile după dorință, pe când acestuia i se pun în cale mii de mii de pedici»? Ei bine! depărtează-te de credința în nașterea cu noroc, și atunci vei ști totul cu exactitate. Crede că este Dumnezeu care se îngrijește mai dinainte, și atunci vei ști totul lămurit. «Dară nu pot, zici tu; nu mă lasă confuziunea lucrurilor acestora de a întrevedeă acea pronie, dacă toate acestea sunt ale lui Dumnezeu. Cum pot crede eu, că Dumnezeu, cel bun

dă averi unui curvariu, unui spurcat, unui lacom, iară celui bun nu-i dă de loc? Cum să cred? — căci trebuie a crede din fapte».

Bine! Așă dară toate cele ce ai spus sunt ele rezultatul unei nașteri drepte sau nedrepte? «Nedrepte» zici. Dară oare cine a făcut această naștere nedreaptă? Oare Dumnezeu? «Nu, zici tu, ci este fără început, nenăscută». Și cum face astfelu de lucruri, nefiind născută, sau fără început? — fiindcă astfelu de împrejurări sunt contrare... Deci, toate acestea nu sunt câtuși de puțin lucruri ale lui Dumnezeu. Așă dară să examinăm, cine a făcut ceriul? cine pământul, cine mara, cine anotimpurile? Apoi dacă în cele nesufletești a făcut atâta ordine și atâta armonie, în noi, pentru cari totul s'a făcut, atâta dezordine și nerânduială? Aceasta ar fi, ca cum cineva ar îngriji de o casă, — ce dealmintrelea ar fi minunată — iară de cei ce locuiesc în ea de loc.

Cine păzește în bună rânduială schimbarea anotimpurilor? Cine a așezat legile cele înțelepte ale naturii? Cine a orânduit mersul zilei și al nopții? Toate acestea sunt superioare acelei „nașteri” sau ursite. «Nu, zici tu, ci s'au făcut dela sine, sau automat». Dară cum ar fi putut să se facă automat, găsindu-se într'o astfelu de orânduială? Deci, de unde și cum sunt unii bogăți, sănătoși și propășind în afacerile lor? Unii prin lăcomie, alții prin moștenire, iară alții prin răpire. Și de ce a îngăduit oare Dumnezeu? Fiindcă nu este aici răsplata, ci în viața viitoare; atunci arată-mi că se petrece ceva de acest felu. «Dară, zici tu, deocamdată dă-mi aici, și acolo nu cer». De aceia nici nu iai. Că dacă tu găsindu-te afară de acea plăcere și cauți acestea, ca și cum le preferi aceluia, apoi cu cât mai mult când te vei și bucura de acea plăcere curată? De aceia îți arată ție, că cele de aici nu sunt nimic, ci ni sunt indiferente. Căci spune-mi: a fi ceva adânc, sau întunecat, depărtat sau apropiat, oare nu este ceva indiferent? Așă este și bogăția.

Spune-mi: în cele necesare oare nu deopotrivă s'a dat tuturor, ca de pildă destoinicie spre virtute, împărțirea deopotrivă a darurilor duhovnicești? Dacă ai cunoaște binefacerile lui Dumnezeu, atunci nu te-ai fi indignat de acestea, ci te-ai bucura deopotrivă cu alții, nici n'ai fi căutat și n'ai fi umblat după această lăcomie,

știind bine egalitatea aceasta. Dupre cum o slugă având hrană și haine, și îmbrăcăminte din partea stăpânului, și în fine din toate celelalte bucurându-se deopotrivă cu ceilalți, — iară dacă poate ar avea pe cap mai multe fire de păr, sau unghii mai mari, prin aceasta ar crede că are ceva mai mult decât ceilalți; — cam în halul acesta se găsește și cel ce cugetă lucruri mari în zadar.

De aceea deci ne-a depărtat pre noi deasemenea lucruri, ca să stingă din noi o asemenea nebunie, pentru ca dorul de acestea să-l transporte la ceriu. Dară noi nici așa nu ne cumițim. Dupre cum pe copil îl lipsește tatăl său de cele copilărești, dacă are ceva copilăresc, și dacă preferă acestea în locul celor trebuitoare, — pentru ca astfel și fără de voea lui să-l îndrepte spre desăvârșire, tot așa face și Dumnezeu cu omul, ca astfel să-l îndrepte spre ceriu. «Dară de ce, zici tu, lasă pre cei răi ca să se îmbogățească»? Pentru că nu se interesează atât de mult de dânsii. Cum apoi lasă și pre cei drepti? Nu el îi lasă să fie săraci, ci numai cât îngăduie aceasta.

Acestea ni s'au spus acum într'un mod superficial, ca cătră unia ce nu cunoaștem scripturile. Iară dacă am voi a crede și a fi cu luare aminte la cuvintele lui Dumnezeu, n'am avea nevoie de vorbele acestea, căci toate le-am ști. Pentru ca să afli că bogăția nu este nimic, nici sănătatea, nici slava, eu îți voi arată pre mulți cari puteau să se îmbogățească, și totuși, nu s'au îmbogățit, cari puteau să fie sănătoși, și cu toate acestea și-au dărpănat trupurile lor prin nevoițe, cari puteau să se bucure de slavă, și totuși făc toate chipurile spre a fi disprețuiți. Nimeni fiind bun, nu râvnește de a fi rău. Acestea deci să le râvnim, ca unele ce sunt cu adevărat bune, ca astfel să ne bucurăm și de bunurile viitoare, întru Christos Iisus Domnul nostru, căruia împreună cu Tatăl și cu Sf. Duh se cade slava, stăpânirea și cinstea, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

OMILIA II

„Iară sfârșitul poroncii este dragostea din inimă curată, și din cuget bun, și din credință nefățarnică. Dcla care unii rătăcind s'au întors

la cuvinte deșarte, vrând a fi învățători de lege, neînțelegând nici cele ce grăesc, nici pentru cele ce se întăresc (pentru cele ce susțin cu încăpăținare)” (Cap. 1, 5. 6. 7).

Nimic nu vatămă atât de mult neamul omenesc, ca a disprețui prietenia și dragostea și a nu o urmări cu multă râvnă, spre a o stăpâni, — precum iarăși nimic nu înalță pe cineva, ca a o urmări cu toată puterea. Aceasta învederând-o și Christos, zice: „Că dacă doi din voi se vor uni pre pământ, pentru tot lucrul ce vor cere, va fi lor dela Tatăl meu”, și iarăși: „Pentru înmulțirea fărădelegei, va răci dragostea a multora” (Math. 18, 19. 24, 12). Aceasta a născut toate eresurile și toate dezbinările, căci din a nu iubi pre frați, vine invidia contra celor ce propășesc, din invidie apoi vine pofta de a stăpâni, iară pofta de a stăpâni naște dezbinările.

De aceia și Pavel zicând: „ca să poroncești unora să nu învețe într’alt chip”, la urmă arată și modul, după care este cu puțință aceasta. Și care este acel mod? Dragostea. Precum, deci, când zice: sfârșitul legii este Christos”, adică îndeplinirea poronciilor, căci și aceasta se cuprinde în el, tot așa și poronca aceasta cuprinde în sine dragostea. Sfârșitul tămăduirii este sănătatea, așa că fiind sănătate, nu este nevoie de multă căutare; tot așa și dragoste când este, nu trebuie multă poroncă. Și de care dragoste vorbește? De acca sinceră, iară nu de acea care se mărginește numai în vorbe; de acea izvorită din voință și din compătimire, din participarea la durere.

„Din inimă curată” zice. Aici spune sau de o vieată curată și corectă, sau de o dragoste adevărată, fiindcă o vieată necurată provoacă dezbinări și dihonii, duple cum zice: „tot cel ce face răle, uraște lumina” (Ioan 3, 20). Dealtmintrelea prietenie și dragoste se vede și printre cei răi, căci și tâlharii iubesc pre tâlhari, și criminalii simt dragoste cătră alți criminali, însă o astfelu de dragoste nu este din cuget bun, ci din cuget rău, și nici din inimă curată, ci din inimă necurată, și nici din credință sinceră, fiindcă credința

învederază adevărul, de oare-ce dintr'o credință adevărată se naște dragostea. Cel ce crede cu adevărat în Dumnezeu, nu va suferi nici-odată a fi lipsit de dragoste.

„De la carii, zice, unii rătăcind abătându-se, s-au întors la cuvinte deșarte“ (vers. 5). Bine zice că s-au abătut, fiindcă spre a merge drept, este nevoie de meșteșug, iară nu afară de scop, sau de țelul propus; așa că este nevoie de a fi cineva condus de Duhul. Multe din calea cea dreaptă trebuie a le încunjură, și numai spre țel e nevoie de a'și îndreptă privirea.

„Vrând a fi învățători“ zice (vers. 6). Ai văzut și altă cauză, accia adică a iubirii de întăctate? De accia și Christos zicea: „voi însă pe nimeni să nu chemați Ravi“ (Matheiu 13, 8), și Pavel iarăși: „Nici singuri cei ce se taie împrejur păzesc legea, ci ca în trupul vostru să se laude“ (Galateni 6, 13). «Voiesc cu ori-ce preț, zice, demnitatea de dascali, și de accia îi n-au privirea îndreptată spre adevăr».

„Neînțelegând, zice, nici cele ce grăiesc, nici pentru cele ce se întăresc, (pentru cele ce le susțin cu încăpăținare“)”. Aici îi defaimă pe acei șarlatani, ca ne având în vedere scopul legii, și nici timpul până când trebuia a privi legea ca stăpână. Deci, dacă păcatul lor este din neștiință, cum de zici că vine de acolo, că dâșii voiesc a fi dascali ai legii? Însă vine și de acolo, că dâșii nu au dragoste, iară din lipsa dragostei se naște neștiința. Când sufletul se predă pe sine plăcerilor trupesti, de sigur că i se vatamnă agerimea; căzând apoi din dragoste, cade în același timp în iubirea de ceartă, în iubirea de întăctate, și la urmă i se vatamnă ochiul cugetului. Căci cel ce este stăpânit de vre-una din poftile acestea trecătoare, fiind îmbătat așa zicând de patimă, nu va putea nici-odată fi judecătoriu nemitarnic al adevărului. „Neînțelegând, zice, nici cele ce grăiesc, nici pentru cele ce se întăresc“. Eră natural ca dâșii să grăiască de lege, și să spună multe despre curățeniile trupului, și altele de acest felu.

Apoi, contenind a mai certă asemenea fapte, ca nefiind nimic alta de cât umbră și închipuire a celor duhovnicești, la urmă ceia ce este cu mult mai plăcut,

tocmai aceia o face; și ce este ceia ce el face? Laudă legea — iară prin lege el înțelege aici decalogul — și din aceasta el a scos și pe celelalte. Căci dacă călcările legii pedepsesc pe cel ce se abate de la lege — de și în mare parte cele ale legii ni sunt fără folos, apoi cu atât mai mult acelea.

„Ci știm că legea este bună, zice, de o ține cinevâ cum se cuvine“ (vers. 8). «Bună, zice, și nu bună». Dar ceia ce el spune, aceasta însemnă: laudă legea prin fapte, căci expresiunea: „de o va țineâ cinevâ cum se cuvine“, aceasta va să zică. Căci sunt și de aceia cari nu o țin bine, ca de pildă când o explică, zice, prin vorbe, iară prin fapte o calcă, iară aceasta însemnă că o țin nu precum se cuvine. O țin, zice, însă nu spre folosința lor proprie. Și ce alt ceva însemnă expresiunea „cum se cuvine“, de cât că dacă cinevâ o ține cum se cuvine, îl îndreaptă spre Christos? Când scopul legii este de a îndreptăți pe om, însă nu poate, apoi atunci îl îndreaptă spre cel ce poate. Sau și într'alt chip: a țineâ legea cum se cuvine, este a păzi legea cu prisosință. Și ce va să zică cu prisosință? «Dupre cum prin zăbală, zice, se ține cum se cuvine nu calul care zburdă, nici acel care asvârle cu picioarele, ci acel care o are în gură mai mult de formă, tot așa și legea este ținută bine nu de cel ce are nevoie a fi cumințit prin litera ei».

Dară atunci cine o ține cum se cuvine? Cel ce știe că nu are nevoie de ea. Cel ce a ajuns la atâta virtute, în cât că o îndeplinește nu de frică, ci are înaintea ochilor sei mai mult osânda și pedepsa deacolo. Sau și altminterlea. Zicând că: „Știind aceasta, că dreptului lege nu este pusă, ci celor fără de lege și ne-supuși“ (Vers. 9), prin aceasta spune că acela este drept, care săvârșăște virtutea. Acela ține precum se cuvine legea, care nu așteaptă a fi certat de ea. Precum semnele literilor stau înaintea copiilor, însă numai cel ce știe a le întrebuința, le pune unde trebuie, iară nici de cum prin altul; numai acela, zic, ar putea fi considerat ca mai înaintat în știință, și ca întrebuințând mai bine literile, — tot așa și cel ce stă mai presus de lege, nu se povățuește de lege. Cel ce împlinește legea nu de frică, ci din mai multă dragoste cătră vir-

tute, acesta mai cu samă împlinește legea. Că nu deopotrivă împlinește legea, cel ce se teme de ea, și cel ce are în vedere cinstea sa personală. Nu deopotrivă împlinește legea, cel ce este sub lege, și cel ce este deasupra legii. A fi deasupra legii, și a trăi deasupra legii, aceasta tocmai este de a ține legea precum se cuvine. Căci acela întrebuințază și păzește bine legea, care lăce mai multe și mai mari de cât cere ea; cel ce nu așteaptă a fi certat de ea. Legea, ca altele multe, este împedecarea relelor. Singură legea însă, nu face drept pe cineva, ci și lucrarea faptelor bune. Astfeliu că cei ce se depărtează de rele, ca robii ce știu de frică, aceștia nu îndeplinesc scopul legii, fiindcă legea de aceia stă de față, ca să pedepsască călcarea poroncilor. Așa că și aceia o țin, însă din pricină că se tem de pedeapsă.

„Voești să nu ți fie frică de stăpânire? Fă bine, și vei aveà laude de la dânsa“. (Rom. 13, 3), ca și cum ar zice cineva: «numai pentru faptele cele rele legea este poroncitoare; dară celor ce fac fapte vrednice de laudă, unde anume este folositoare legea»? Precum deci doftorul vindecă pre cel ce are o rană sau un betesug oare-care, iară nici de cum pre cel ce este sănătos, sau pre cel ce se găsește bine, — tot așa și legea.

„Dreptului lege nu este pusă, zice, ci celor fără de lege și nesupuși, necucernicilor și păcătoșilor“. Prin expresiunea „celor fără de lege“ el numește pe Iudei, arătându-i și ca „nesupuși“. „Că legea, zice, mânia lucrează“. (Rom. 4, 15). Așa dară ce poate aveà de comun legea cu cel vrednic de cinste? „Că prin lege, zice, este cunoștința păcatului“ (Ibid. 3, 20). Și ce are aface cu cel drept? Deci, cum legea nu este pusă pentru cel drept? Fiindcă acesta este afară de pedeapsă, și că el nu așteaptă ca legea să-l învețe de a face cele ce se cuvin, căci are într'insul charul Duhului, care 'l îndeamnă la bine. Legea s'a dat, ca prin frică și amenințare să fie ținuți în respect cei de sub lege. Așa dară calul cel bun nu are nevoie de frâu și zăbală puternică, precum nici de pedagogie nu are nevoie cel ce se poate conduce și fără pedagog.

„Celor fără de lege, zice, și nesupuși, necucernicilor și păcătoșilor, necuviosilor și spureaților,

ucigătorilor de tată și ucigătorilor de mamă“. Și nu a stat aici numai, și nici numai până la păcate, ci încă înșiră păcatele după felul lor, ca astfel să-i convingă de a se rușina de observarea legii. Și după ce le înșiră păcatele după felul lor, la urmă le spune și prin prescurtare, deși chiar și cele înșirate erau de ajuns spre a-i abate dela ele. Dară ce? Iudeii sunt ucigători de oameni, ucigători de tată și de mamă? Aceasta lasă a se înțelege. „Necucernici, zice, și necuvioși și spurcați“, astfelu erau, și de aceia li s'a dat legea. Căci spune-mi: oare nu într'una cădeau la închinarea de idoli? Oare nu băteau cu pietre pe Moisi? Oare nu erau pline mâinile lor de uciderile rudelor lor? Oare nu pentru asemenea crime îi învinovățiau Prorocii într'una? Dară celor ce filosofează pentru cele cerești, înșirarea acestor fapte este prisoselnică.

„Ucigătorilor de tată, zice, și ucigătorilor de mamă, ucigătorilor de oameni, curvarilor, sodomnenilor, tâlharilor, mincinoșilor, celor ce se jură strâmb și orice alt, zice, care se împotrivește învățături celei sănătoase“ (Vers 10). Bine zice el „învățături celei sănătoase“, fiindcă toate acele patimi sunt ale unui suflet stricat.

„Dupre evanghelia slavei fericitului Dumnezeu, care mi s'a încredințat mie“ (Vers. 11). Încât că și acum pentru întărirea evangheliei este nevoie de lege, pe când pentru cei convingși și credincioși nu este nevoc. O numește evanghelia slavei, pentru nimic altă decât față de cei ce se rușinează în timpul persecuțiilor, și pentru patimile lui Christos. Și din cauza aceasta, cum și pentru celelalte cauze, o numește evanghelia slavei lui Dumnezeu, pentru că și patimile lui Christos sunt slavă, cum și celelalte. Sau că poate prin această expresiune face aluziune la cele viitoare. Că dacă cele de față sunt încărcate de rușine și necinste, cele viitoare însă nu sunt așa. Evanghelia este a celor viitoare, iară nu a celor prezente. Dară atunci cum de a zis îngerul: „iată eu binevestesc vouă (vă evanghelirez) că s'a născut vouă mântuitoriu“ (Lucă, 2, 10. 11)?

S'a născut mântuitoriu, adecă va fi mântuitoriu, căci nu îndată ce s'a născut făcea minuni și semne.

„Dupre evanghelia slavei, zice, a fericitului Dumnezeu“. Sub denumirea de „evanghelia slavei“ apostolul înțelege evanghelia slujbei sau a cultului lui Dumnezeu, și că dacă toate cele prezente s’au umplut de slava lui, apoi cu atât mai mult încă cele viitoare. „Când va pune, zice, pe toți vrăjmașii lui așternut picioarelor sale“. (I. Cor. 15, 25). Când nu va mai fi nici o piedică, când dreptii vor vedea toate acele împrejurări fericite „pe care ochiul nu le-a văzut, și urechia n’a auzit, și la inima omului nu s’au suit“ (I. Cor. 2, 9), dupre cum însuși Christos zice: „Că unde sunt eu, și aceștia să fie, ca să vadă slava pe care mi-ai dat mie“ (Ioan 17, 24).

¹⁾ Cine oare sunt aceia, și să-i fericim pre dânsii de bunătățile de care se vor învrednici, de slava de care se vor împărtăși, cum și de acea lumină? Că slava de aici este nestatornică și de nimic; și chiar de rămâne poate, totuși iute se stinge dupre cum și zice: „Că nu se va pogori cu dânsul slava lui“ (Ps. 48, 18); ba încă la cei mulți nici aici chiar nu rămâne slava cu dânsii. Dară pentru slava de acolo nici nu trebuie a bănuî ceva din acestea, ci cu totul din contră, că adecă va rămâne, și că niciodată nu va avea sfârșit. Astfeliu sunt cele ale lui Dumnezeu: stabile, și mai presus de orice schimbare și sfârșit. Căci slava aceea nu este isvorită din lucrurile de dinafară, ci din cele dinăuntru. Vrau să zic adecă, că nu vine din haine prețioase, nici din droaea slugilor; nu din cele dinafarnice vine acea slavă, ci și fără de acestea chiar însuși bărbatul se va îmbrăca cu slavă. Acum dacă aici lipsesc toate cele dinafară, cineva este cu totul gol de slavă. În hae de pildă vedem goli pe mulți oameni cinstiți și necinstiți, vedem și de cei mârșavi. Mulți dintre cei din piață s’au primejduit de multe ori de a fi lipsiți de slavă, din cauză că slugile lor lipsau pre la alte trebuinți, — pe când acolo cineva va avea cu dânsul slavă pretutindenî. Și precum îngerii orișunde s’ar arăta, au într’înșii slava, tot așa și sfinții. S’au mai bine zis, precum soa-

¹⁾ *Partea morală.* Slava și plăcerca adevărată se găsește numai în cele duhovnicești, iară nu în cele trupești. (*Veron*).

rele nu are nevoie de haină, nu are nevoie de altceva, ci îndată ce se arată pe ceriu, și slava lui este nedespărțită de el, — înlocuind așa va fi atunci.

Să alungăm deci dela noi această slava deșartă, decât care nimic nu este mai de disprețuit, și să umblăm după aceea, decât care nimic nu este mai de respectat. „Cu îmbrăcămintea hainelor, zice, să nu te lauzi“ (Sirah, 11, 4); acestea se spuneau celor de demult, adică celor în stare copilărească, — fiindcă și cel dela orchestră și curva, și cel de pe scenă, se îmbracă mai grațios decât tine, și cu haine mai de preț.

Dară afară de acestea încă, tu te mândrești pentru niște lucruri, pe cari dacă se vor pune câteva molii, iată că te-ai lipsit de orice mulțămire. Ai văzut cât de nesigur lucru este slava viciei prezente? Te mândrești de niște lucruri, pe care viermii le nasc și tot ei le nimicesc, — căci se spune că ar fi niște viermi, insecte din Iudia, care pregătesc firile de mătase.

Câștigă-ți haine, dacă voești, de acelea țesute sus în ceruri: acea îmbrăcămintă minunată și strălucită, acele haine care în adevăr că sunt împodobite cu aur. Aurul acela nu este scos din metale, pe care mâinile ocașilor l-au săpat, ci se produce din virtute numai. Să ne îmbrăcăm dară, cu niște astfelu de haine, pe care le lucrează nu oamenii săraci și robi, ci însuși stăpânul a toate. Și ce? S-a ră-îpit cu această haină aur? Dară ce este cu aceasta? Căci noi cu toții admirăm nu pe cel îmbrăcat, ci pe cel ce a lucrat acea haină, fiindcă lui se cuvine admirațiunea. Precum, fiind vorba de hainele cele delicate, noi nu admirăm lemnul pe care se întinde haina (e stăpânul piuci,¹⁾ ci pe cel ce lucrează această materie, — de și pe lemn sunt întinse, și de lemn sunt legate; precum deci nu lemnele au nevoie, și nici pentru trebuința lor se întind, tot așa se petrece și cu femeile, fiindcă nu ele au nevoie zice, ci pentru că hainele au nevoie de a fi întinse, ca nu cumva să fie întinse de molii.

Dară apoi cum să nu fie cea mai depeurmă prostie, de a pune atâta râvnă pentru ceea ce nu merită a se face atâta vruet, și a întrebuința atâtea mașinațiuni: ca

¹⁾ *Nota.* Piuă se numește fabrica unde se bat pânzețurile și postavurile de lână.

a trădă mântuirea lor, ca a disprețui amenințările ghenei, ca a batjocori pe Dumnezeu, și ca a trece cu vederea pre Christos cel flămând? Și încă ce ar mai putea zice cineva despre luxul cu aromatele (parfumarile) cele din India, cele din Arabia, cele din Persia, cele uscate și cele lichide, despre acele miruri, acele afumători, care toate la un loc cer o cheltueală mare și zadarnică? De ce miroși a parfum, o! femeie? În timp ce trupul tău pe dinăuntru este plin de necurățenii! De ce cheltuești pentru un lucru imputit? E ca cum ar turna cineva mir în mlaștină, sau balsam în cărămidă găurită. Dacă voiești, este mir, sunt aromate cu care ai putea să-ți ungi sufletul, nu din Arabia, nu din Etiopia, nici de la Persida, ci chiar din ceriu coborite, cumpărate nu cu aur, ci cu intențiune bună, și credință sinceră.

Acest mir cumpără-l, al căruia miros poate a umplea lumea întreagă. Acest mir îl slobozau dintrânșii apostolii, duple cum zice: „miros cu bună mireazmă suntem, unora spre moarte, iară altora spre viață veșnică” (II Corinț. 2, 15. 16). Și ce va să zică aceasta? Că și porcul, se zice, că se înăduse de mirosul cel plăcut al mirurilor. Și nu numai trupul apostolilor, ci chiar și hainele lor slobozau din ele miros duhovnicesc. Hainele lui Pavel așa de plăcut mir slobozau din ele, în cât că și pe demoni îi alungă. Mirosul acesta cu cât eră mai trebuitoriu de cât acel al florilor, de cât acel scos din coaja scorțișoarei? și oare nu eră mai plăcut acesta de cât chiar acel al smirnei? Că dacă alungă până și pe demoni, apoi ce n-ar fi făcut?

Acest mir să ni-l câștigăm; iară charul duhovnicesc îl întocmește prin milostenie. Acest mir chiar și după ce ne vom duce acolo, îl vom miroși. Și precum aici pe toți îi întorc spre dânșii cei parfumați cu mirreze, fie la bae, fie în biserică, sau în fine în orice alt loc unde este îngrămădire de lume dacă s-ar împărtășiea un astfelu de miros, toți s-ar simți atinși, și toți și-ar întoarce fața în acea parte, — tot așa în acea lume a sufletelor intrate și parfumate cu miruri duhovnicești, toți se vor îndreptă spre acea parte, și se vor sfii așa zicând de vederea lor. Și aici nici demonii, și nici alte rele nu cutează și nici că pot a se apropiea, fiindcă se înăduse de acel miros.

Acea mirodanie deci să o câștigăm. Mirurile cele

de aici ni aduc o slavă molatică și prostească, — pe când cele de acolo bărbăție și admirațiune, pe lângă care apoi ni procură și un mare curaj. Mirul acesta nu pământul îl produce, ci virtutea; nu se vestejește planta ce'l produce, ci veșnic este verde; acest mir face cinstiți pre cei ce'l posedă. Cu acest mir suntem unși când ne botezăm; atunci slobozim din noi miros plăcut. Râvnă noastră aparține ca și în viitoriu tot astfel de mir să emane din noi.

De aceia și preoții din legea veche se ungeau cu mir, învederând prin aceasta simbolul virtuții; că adecă preotul trebuie a slobozi din el mir plăcut, fiindcă nimic nu este mai greșos ca păcatul. Privește cum îi descrie natura Prorocul, zicând: „împuțitu-s-au și au putrezit ranele mele“ (Ps. 37, 6). În adevăr că păcatul este mai puturos de cât ori-ce putrezăciune împuțită. Căci, ce este de pildă mai puturos de cât curviea? Dacă păcatul este puturos chiar și fără a fi pus în lucrare, dară încă după săvârșirea lui? Și atunci poți pricepe ce fel este curvariul; atunci numai vei vedea putoarea ce iese dintrânsul, atunci necurățenia, scârba și murdăria ce iese din el. Astfeliu este ori-ce păcat. Mai înainte de a se face are în sine oare-care plăcere, dară după ce s'a săvârșit, plăcerea conținește și se stinge cu totul, pe când tristețea și măhnirea îi iau locul.

Virtutea însă cu totul din contra, căci pe la început are cu sine ostenele, iară la sfârșit plăcere și repaus. Precum acolo plăcerea nu este plăcere, prin așteptarea rușinii și a pedepsei, tot așa și aici osteneala nu mai este osteneală, prin speranța de resplată. Ce este beția? spune-mi; oare plăcerea nu este numai în a bea? sau mai bine zis, beția nu se află nici în a bea. Căci când bețivul cade în nesimțire, și nu vede pe nimeni din cei de față, ci se găsește mai rău de cât cei nebuni, ce plăcere poate fi? Și mai drept vorbind, nici chiar în curvie nu este plăcere. Căci când sufletul fiind cuprins de patimă își perde judecata, ce plăcere poate fi? Apoi dacă aceasta este plăcere, atunci și rîca este o plăcere. Plăcere adevărată aceea ași numi-o eu, când sufletul nu este stăpânit și înclăștat de patimă. Și atunci ce plăcere este aceasta, de a scrâșni din dinți, de a holbă ochii, de a fi gădilat, și de a se înfierbântă mai mult de cât trebuie? Astfeliu deci nu poate fi plăcere, fiind că ne grăbim de a scăpa

de dânsa, și scăpând simțim părere de rău. Dacă este plăcere, nu te grăbi a scăpa de ea, ci rămâi în acea plăcere. Ai văzut că este numai numele de plăcere?

Însă, nu de acest feliu sunt plăcerile cele duhovnicești, ci cu adevărat că sunt plăceri, nu prin aprindere având-o, ci lăsându-i sufletul slobod, vesel și liniștit.

De acest feliu era plăcerea lui Pavel, zicând: „Și în aceasta mă bucur, și mă voi bucura“ și „Bucurați-vă pururea întru Domnul“ (Filipp. 1, 18. 4, 4). Plăcerea aceea are cu dânsa necinstea și rușinea, are cu sine părerea de rău; aceea se face pe ascuns, și este încărcată de mii de desgusturi și scârbe; pe când aceasta este slobodă de toate acestea.

Această plăcere deci să o căutăm, ca astfel să ne învrednicim și de bunurile viitoare, prin harul și filantropia Domnului nostru Iisus Christos, căruia împreună cu Tatăl și cu Duhul Sfânt, se cade slava, stăpânirea și cinstea, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

OMILIA III

„Și mulțumesc celui ce m'a întărit pre mine lui Christos Iisus Domnul nostru, că credincios m'a socotit puindu-mă întru slujbă pre mine cel ce eram mai 'nainte hulitoriu și gonitoriu, și ocăritoriu; ci am fost miluit, că neștiind am făcut întru necredință. Și prea s'a înmulțit (a prisosit) darul Domnului nostru cu credința și dragostea cea întru Christos Iisus“ (Cap. 1, 12—14).

Mare este folosul umilinței — cu toate că umilința adevărată nu se află așa de lesne, ci mai mult umilința în cuvinte, pe care o vei găsi chiar mai mult decât trebuie, iară adevărata umilință nu o vei găsi cu atâta ușurință. Dară fericitul Pavel atât de mult umblă după această umilință, încât că inventă chiar multe pretexte, spre a-și umili cugetul său. Fiindcă eră natural ca să se

silească a se umili, cei ce se îngâmfau în cugetele lor că au mari succese, apoi natural eră ca și el să simtă un fel de silă, îngâmfindu-se în cugetul său și umflându-se așa zicând ca și un riu ce-și iese din matca sa.

Privește acum ce face și aici. A spus: că „dupre evanghelia slavei a fericitului Dumnezeu, care mi s'a încredințat mie“, evanghelie de care nu eră slobod a se împărtăși cei ce încă erau sub jugul legii, fiind contrari ei, de oarece atât de mare este deosebirea între una și cealaltă, încât că cei ce se găsesc încă sub jugul legii, nu sunt vrednici de a se împărtăși din charurile evangheliei — precum de pildă ar zice cineva, că cei ce au nevoie de legături, nu este slobod a intra în ceata filosofilor. Deci, fiindcă s'a îngâmfat mult, și a grăit lucruri mari, iată că de îndată se moderează pre sine, în același timp și pre alții îi face de a gândi tot așa. Zicând că „mi s'a încredințat mie“, iute se oprește asupra vorbeii, ca să nu-ți închipui că a spus aceasta din mândrie. Privește deci ce felu de corijare își face, adăugând și zicând: „mulțamesc celui ce m'a întărit pre mine, lui Christos Iisus Domnului nostru, că credincios m'a socotit puindu-mă întru slujbă“. Ai văzut cum pretutindenă ascunde succesele sale, și totul atribue lui Dumnezeu, într'atâta întru cât liberul arbitru să nu se vatăme? Căci ar putea zice poate necredinciosul: «dacă totul este a lui Dumnezeu, iară dela noi nu se cere nimic, căci ne mișcă dela rău spre filosofie ca pre niște lemne, de ce atunci pe Pavel l-a făcut așa, iară pe Iuda de loc»? Această antiheză resturând-o, privește cum întrebuițează cuvintele cu înțelepciune. „Care mi s'a încredințat mie“, zice.

Aceasta este demnitatea și succesul său, însă nu în totul al seu, căci privește ce spune: „mulțamesc celui ce m'a întărit pre mine, lui Christos Iisus“ — aceasta este a lui Dumnezeu, apoi iarăși cea ce vine dela sine: „că credincios m'a socotit“, desigur fiindcă urmă a fi folositoriu în răspândirea cuvântului lui Dumnezeu.

„Punându-mă întru slujbă, pre mine cel ce eram mai înainte hulitoriu și gonitoriu, și ocăritoriu; ci am fost miluit, că neștiind am făcut întru

necredință“. Privește cum aici pune și cea ce eră propriu al său, și cea ce eră a lui Dumnezeu, atribuind partea cea mai mare proriei lui Dumnezeu, iară partea sa de acțiune moderând-o, numai într'atâta însă, întrucât liberul arbitru să nu se vatăme, duple cum am fost zis.

Dară ce va să zică: „celui ce m'a întărit pre mine“? Adecă: «mare sarcină a căzut asupra mea, și deci aveam nevoie de un mare ajutoriu de sus». Căci tu gândește-te cât de greu eră, ca să se lupte pe fiecare zi cu batjocurile, cu clevetirile, cu primejdiile, cu piedecele, cu insultele, cu năcazurile de tot felul, și să nu se obosască câtuși de puțin, ci fiind atacat pe fiecare zi cu săgeți din toate părțile, el să se lupte voinicește, având privirile îndreptate spre ceriu, și să stea pe loc neatinș. Aceasta nu a fost numai a puterei omenești, dară nici numai a ajutoriului lui Dumnezeu, ci pe lângă ajutoriul de sus a fost nevoie și de voința lui Pavel. Cum că prevăzând și știind mai dinainte Dumnezeu cine va fi Pavel, l-a ales pre el, ascultă ce spune mai înainte chiar de a începe propoveduirea evangheliei: „că vas al alegerii înmi este mie acesta, zice, că să poarte numele meu înaintea neamurilor și a împăraților“ (Fapt. 9, 15). Că precum cei ce poartă semnul împărătesc în războiu (cel ce obișnuit se numește steag¹⁾), au nevoie de multă virtute și experiență, ca să nu-l piardă și să intre în mâncle dușmanilor, — tot așa și cei ce poartă numele lui Christos, nu numai în timp de războiu, ci chiar și în timp de pace, au nevoie de multă putere, ca să nu predea numele lui în gura dușmanilor, ci să-l poarte bine și să ducă crucea voinicește. Pentrucă în adevăr că are cineva nevoie de multă putere, ca să poarte numele lui Christos. Căci cel ce grăiește ceva nedem, sau face, sau chiar numai cugetă ceva nedemn, nu poartă bine numele lui, nu are pe Christos întru el. Cel ce poartă întru el pe Christos, se mândrește pentru aceasta, și-i vestește numele nu prin piețe și pentru piețe, ci în ceriuri și pentru ceriuri, și toți îngerii cei ce stau împrejurul tronului lui, îl admiră și se sfîlesc de el.

¹⁾ *Nota.* E vorba aici de *labarum* sau steagul ostășesc cu cruce pe dânsul, dela Constantin cel Mare încoace.

„Mulțămesc, zice, lui Christos Iisus celui ce m'a-întărit pre mine“. Privește cum și cele ale sale el le consideră a fi ca char din partea lui Dumnezeu, — deși aceasta a fost a ta, fericite Pavele, căci Dumnezeu nu este părtinitor, — adecă că «m'a învrednicit slujbei acestiea; iară aceasta este semn că m-a crezut a fi credincios». Intocmai ca și într'o casă, unde iconomul, nu numai că mulțamește stăpânului pentru încrederea ce-i arată, dară chiar și are aceasta ca semn, că pe dânsul îl crede cel mai credincios dintre toți, — în așa feliu s'au petrecut lucrurile și în cazul de față.

Apoi gândește-te cum el înalță mila lui Dumnezeu și filantropia lui, dând pe față viața sa dinainte. „Pre mine, zice, cel ce eram mai înainte hulitoriu, și gonitoriu, și ocăritoriu“. Când el vorbește de Iudeii cei necredincioși, întrebuințază cuvinte mai moderate: „mărturisesc de dânsii, zice, că au răvnă, însă nu duple cunoștință“ (Rom. 10, 2), iară despre sine zice că a fost hulitoriu și gonitoriu. Ai văzut înjosirea lui, și cum el nu este iubitoriu de sine, ci are cugetul umilit? Nu a fost deajuns că a spus că a fost hulitoriu, ci a mai adaos că și prigonitoriu, cu care ocazie arată tensiunea persecuțiunii lui. «Răutatea mea, zice, nu rămâneă numai până la mine, ci încă și pre cei ce voiau a fi evsevioși îi persecutam». Mare eră manica hulirei lui!

„Ci am fost miluit, zice, că neștiind am făcut întru necredință“. Dară de ce oare n'au fost miluiți și alți Iudei? Că făceau așa precum făcuse el, nu din neștiință, ci știind și cunoscând foarte bine. Și ca să afli exact, ascultă pe Evanghelist, spunând: „Mulți dintre Farisei și Iudei au crezut într'însul, dară nu-l mărturiseau... că iubeau slava oamenilor mai mult decât slava lui Dumnezeu“ — și iarăși Christos zice: „cum puteți să credeți, slavă unul de la altul luând“? și iarăși „acestea au zis părinții lui, că se temeau de Iudei... ca să nu fie scoși din sinagogă“. Și chiar însuși Iudeii ziceau! „vedeți că nu folosim nimic? că toată lumea merge după dânsul“ (Ioan 12. 42. 43. 5, 44. 9, 22. 11, 19).

Pretutindeni dară pe dâșii îi supără patima iubirei de întăctate. Dâșii ziceau că „Nimeni nu poate iertă păcatele, de cât numai Dumnezeu“, (Lucă 5, 21) și a făcut aceasta imediat, iară dâșii au și zis că este semn de la Dumnezeu. Toate acestea deci nu erau din neștiință.

«Dară unde oare eră pe atunci Pavel?» poate că ar zice cineva. Eră la picioarele lui Gamaliil neavând nimic de comun cu mulțimea ce se resculase. Și cine eră Gamaliil? Eră un bărbat oare-care, care ceea ce făcea, nu purcedea din iubirea de întăctate. Dară cum după aceasta se găsește Pavel la oaltă cu mulțimea? Pentru că vedea întărindu-se credința și stăpânind, și pre toți mergând după Christos. Pe timpul lui Christos mulțimea câte-odată eră de partea sa, altă-dată de partea dascălilor, — iară atunci cu desăvârșire se despărțise de dâșii. Atunci deci, Pavel ceea ce făcea, din zel o făcea, și nici de cât din iubirea de întăctate, duple cum făceau alții. Căci de ce oare se ducea el la Damasc? Pentru că credea vătămătoare noua religiune, și pentru că se temea ca nu cumva propoveduirea ei să se împrăștie pretutindeni. Nu tot așa însă și Iudeii, căci ceea ce făceau nu doară pentru apărarea celor mulți o făceau, ci pentru iubirea lor de întăctate. Căci privește ce ziceau: „Vor veni Romanii, și vor luă cetatea și neamul“ (Ioan 11, 48). Așa dară ce frică îi zguduiă pre dâșii? Omenăască.

Dară este demn de a cercetă următorul fapt: cum, dacă eră învățat cu amănuntul legea și-o știea cu exactitate, nu știea nimic despre Christos? — căci doară el eră care zicea: „care mai 'nainte a făgăduit prin Prorocii săi întru sfintele scripturi“ (Rom. 1, 2). Deci, cum de nu știeai, pe câtă vreme erai râvnitoriu al legii părintești, învățat la picioarele lui Gamaliil? Vameșii și cei ce își petreceau timpul pe marginea lacurilor și a râurilor alergau și primiau învățătura lui, și tu, cunoscătoriu de lege îl persecutai? De aceea se învinovăța pe sine, zicând: „Nu sunt vrednic a mă numi apostol“ (I. Cor. 15, 9). De aceea mărturisește neștiința, pe care o născuse necredința. De aceea zice că a fost miluit.

Ce va să zică oare „credincios m'a socotit“?

Adecă că nimic din ale stăpânului n'a trădat, toate spună că sunt ale lui Dumnezeu, chiar și cele ale sale proprii, și n'a sfeterisit nimic din slava lui Dumnezeu. Căci ascultă-l pre dânsul ce spunea ~~pe~~ altă ocazie: „Bărbați! Ce faceți aceasta? și noi oameni suntem, asemenea pătimiși ca voi“ (Fapt. 14, 14). Aceasta înseamnă că „credincios m-a socotit“. Fiindcă și aiurca zice: „mai mult de cât toți aceia m-am ostenit, însă nu eu, ci darul lui Dumnezeu, care este cu mine“ (I. Cor. 15, 10), și iarăși: „Dumnezeu este care lucrează întru mine, și ca să voesc și ca să lucrez“.

Se arată pre sine vrednic de pedeapsă, că mila lui Dumnezeu pentru asemenea lucruri se acordă. Nu așa însă cu Iudeii, duple cum și zice: „că orbire din partea lui Israil s'a făcut“ (Rom. 11, 25).

„Dară charul lui Dumnezeu, zice, prea s'a înmulțit (a prisosit), cu credința și dragostea cea întru Christos Iisus“. Și ce va să zică aceasta? Ca nu cumva auzind că „am fost miluit“ să crezi că a ramas până aici, iată că după ce el a fost spus, că „am fost hulitoriu, și gonitoriu, și ocărătoriu, și prin urmare am fost vrednic de pedeapsă, însă n'am fost pedepsit“, a adaos imediat „ci am fost miluit“. Dară oare până aici a stat, sau mai bine zis mila lui Dumnezeu aici s'a mărginit, ca să nu fie pedepsit? Cătuși de puțin, ci a mai făcut și altele-multe și mari. Căci Dumnezeu ne-a izbăvit nu numai de pedeapsa ce ne amenința, ci încă ne-a făcut drepți, și fii, și frați, și prieteni, și moștenitori, și împreună moștenitori. De aceia și zice apostolul: „Prea s'a înmulțit charul“, adecă a depășit chiar și hotarele milei. Apoi toate acestea nu sunt ale unuia care miluește numai, ci și iubește, și încă foarte mult. Zicând, deci, multe și mari despre filantropia lui Dumnezeu, că adică fiind hulitoriu și ocărătoriu, a fost miluit, și că nu a stat până aici numai, ci încă s'a mai învrednicit și de altele mai mari, la urmă iarăși se asigură contra necredincioșilor, cari ar fi putut zice că liberul arbitru a fost desființat, căci adaoge: „Cu credința și dragostea cea întru Christos Iisus“,

adeacă că «noi intru atâta numai am contribuit, că am crezut că el poate a ne mântui pre noi».

¹⁾ Să iubim deci pe Dumnezeu prin Christos. Dară ce va să zică „prin Christos”? Că adevărat El este pricinuitorul acestora, iară nu legea. Ai văzut deci, anume cărora a devenit Christos pricina bunurilor, și cărora legea? Și n'a spus simplu că «s'a înmulțit» ci, că „prea s-a înmulțit”. Și în adevăr că charul s'a prea înmulțit, pentru că pre noi cei ce eram vrednici de mii de pedepse, deodată ne-a dus la înfiere. Dară iată că și aici particula intru (ἐν) însemnă „prin”. Și privește că nu numai credința este trebuitoare, ci și dragostea. Fiindcă și acum sunt mulți cari cred că Christos este Dumnezeu, însă nu-l iubesc pre dânsul, și nici nu fac cele ale celor ce iubesc. Căci cum îl iubesc, în timp ce toate celelalte le preferă înaintea lui Christos, ca de pildă: averi, naștere, noroc, observațiunile semnelor, preziceri, gâcire din sborul paserilor? Când noi viețuim spre ocara lui, apoi spune-mi: ce felu de dragoste avem către dânsul? Dacă cineva are un prieten sincer și fierbinte, măcar așa să iubească pe Christos; măcar așa să iubească pre Fiul lui Dumnezeu, cel dat pentru mântuirea noastră a dușmanilor, cari nici un bine n'am făcut. Și ce spun eu, că nici un bine n-am făcut? Când încă din contra că am făcut mari rele, am cutozat lucruri nepermise, după mii de binefaceri și îngrijiri din partea lui. Dar iată că nici atunci nu ne-a respins, ci încă tocmai când l'am nedreptățit atât de mult, el a predat pre Fiul său pentru noi, iară noi chiar și după ce ne-am învrednicit de atâtea, după ce am devenit prietini săi, după ce în fine ne-am învrednicit printr'insul de atâtea bunuri, nu l-am iubit nici măcar ca pe un prieten.

Și care va fi speranța noastră? Poate că tremurați la auzul acestor vorbe? Însă fie ca să tremurați când faceți așa. «Dară, zici tu, cum nu iubim noi pre Dumnezeu nici măcar atâta pre cât iubim pre prietini noștri»? Eu mă voi încerca de a vă arăta aceasta, și fie ca să se pară că nu spun nimic, ci mai mult niște

¹⁾ *Partea morală.* Trebuie a iubi pe Christos ca pe un prieten adevărat, însă noi acum îl urim și disprețuim; și că noi trebuie a iubi pe vrăjmași și a li face bine. (Veron).

prostii; teamă 'mi este însă, ca vorbele spuse să nu fie după fapte.

Pentru prieteni, însă adevărați prieteni, mulți au preferat de multe ori de a suferi chiar pagube, iară pentru Christos — nu zic de a suferi cineva pagubă, dară chiar din ceia ce are de prisos, nu dă înmăic. Pentru prieten de multe ori am suferit și ocara, și mi-am atras asupra-mi dușmăni, pe când pentru Christos nimeni nu-și ia asupra-și dușmăni, ci cum s'ar brodi il iubește, și tot cum s'ar brodi nu-l uraște¹⁾. Pe prieten când îl vedem flămând, nici-odată nu-l trecem cu vederea; pe Christos însă care pe fiecare zi se apropie de noi, nu pentru vr'un lucru mare, ci pentru o bucată de pâine, nici măcar nu-l băgăm în samă, — în timp ce noi suntem înbuibați de mâncări și băuturi scoțând din noi miros puturos din cauza vinului băut în ajun, sau ne desfătăm dând din belșug uniia curvelor, alții paraziților, alții lingușitorilor, alții pe altele de acest feliu.

Pe prietenii adevărați nici-odată nu-i pizmuim și nici nu ne măhnim pentru că li merg bine afacerile, pe când fiind vorba de Christos și aceasta pătimim, — și cu un cuvânt ar putea vedeă cineva având mai multă, putere prietenia, de cât frica de Dumnezeu. Căci și cel viclean ca și cel pizmătăreț se sfiște mai mult de oameni de cât de Dumnezeu. Cui? Eu vă voi spune. Dă și Dumnezeu este acel ce se uită în inima omului, totuși omul viclean nu se sfiște de a unelti vicleșuguri contra aproapelui, în timp ce de un om se rușinează dacă este văzut. Ce zici? Cătră un prieten primejduit alergăm îndată în ajutorul lui, și dacă poate am amână cât de puțin, ne temem ca nu cumva să ne învinovățim singuri, -- în timp ce pe Christos de multe-ori pătimind în legături, noi nici măcar nu-l cercetăm. Și la prietenii cei credincioși noi ne ducem nu pentru că sunt credincioși, ci pentru că ni sunt prieteni.

Ai văzuț că nimic nu facem pentru teama de Dumnezeu, și nici pentru dragostea cătră dânsul, ci pe unele pentru prietenie, iară pe altele pentru obișnuință? Când noi vedem un prieten plecând în călătorie, plângem, suspinăm, iară de cumva vedem pe vreunul murind,

¹⁾ *Notă.* Este aici un feliu de proverb, prin care se înferează indiferența către o persoană oare-care.

ne văicărim și-l bocim, de și știm că nu pentru totdeauna ne despărțim, ci că și noi peste puțin timp ducându-ne acolo, îl vom vedea; — pe când Christos despărțindu-se de noi pe fie-care zi, sau mai bine zis, pe fie-care zi alungându-l de la noi, nedreptățindu-l, mahnindu-l, întăritându-l și făcând toate cele ce lui nu-i plac, credem totuși că nimic rău n'am făcut.

Dară aceasta încă nu este atât de grozav, dacă nu-l avem nici măcar ca pe un prieten, pe când eu vă voi arăta că, noi ne purtăm față de el ca către un dușman. Și cum aceasta? „Pentru că cugetul trupului vrăjmaș este la Dumnezeu” (Rom. 8, 7) zice. Ei bine! Pe acest cuget al trupului noi îl purtăm pururea cu noi, pe când pe Christos care ni vine în ajutoriu îl alungăm, — căci faptele cele răle aceasta o fac, când pe fie-care zi prin lăcomiile noastre, prin răpirile noastre, noi într'una îl batjocorim. Poate că cineva este slăvit de lume, bucurându-se de o bună reputație, și grățește în totdeauna cele ale lui Dumnezeu, iară pe biserică o folosește; ei bine, noi pre acesta îl pizmuim, pentru că face cele ale lui Dumnezeu. Și s'ar părea că noi pizmuim pe acela, pe când pizma aceea se îndreaptă la Dumnezeu. Și nu voim ca folosința bisericii să vină prin alții, ci prin noi; nu pentru Christos, ci pentru noi. Fiindcă dacă ar fi pentru Christos, ar fi indiferent pentru noi dacă acestea vin prin alții sau prin noi. Căci spune-mi, dacă un doftor ar avea un copil ce ar fi primjduit a orbi, iară dânsul ar fi ramas în urmă cu știința medicală, și pentru vindecarea copilului său ar găsi pre un alt doftor care ar putea face aceasta, — apoi oare l-ar îndepărta pre acela? Nică-decum, ci numai cât nu i-ar zice pare-că: «fie prin tine, fie prin mine, destul este ca copilul să se folosească». Dară de ce o face aceasta? Fiindcă el se uită nu la interesul său, ci la interesul copilului.

Tot așa și noi, dacă am avea în vedere cele ale lui Christos, am zice: «fie prin noi, fie prin alții, destul este ca cele bune și folositoare să se facă». „Ori prin adevăr, ori prin pricină (cauză), zice, Christos se propoveduiește” (Filipp. 1, 18). Ascultă și pre Moisi zicând către cei ce voiau a-l întărită, pe când cei de pre lângă Eldad și Modad proroceau în tabără noro-

đului: „căci nu urmezi tu mie? Și cine va da să fie tot poporul Domnului Proroci“ (Num. 11, 29)? Toate acestea deci vin din iubirea de slavă. Așa dară nu sunt acestea oare fapte de ale dușmanilor? Poate că te vorbește cineva de rău? Tu iubește-l pre el. «Dară cum este cu putință»? zici tu. Este prea cu putință, numai dacă tu ai voi. Dacă tu îl iubești vorbindu-te de bine, nici un folos nu-ți este, fiindcă ai făcut aceasta nu pentru Domnul, ci pentru laudă. —

Poate că te-a vătămat cineva? Fă-i bine, că dacă îi faci bine în schimbul binelui ce și tu l-ai avut dela el, nu ai făcut vr'un lucru mare. Ai fost poate nedreptățit și păgubit mult! Tu caută ca să resplătești cu cele contrare. Da! vă rog; căci numai așa vom fi în bună rânduială cu cele ale noastre. Să încetăm de a mai nedreptăți și uri pe dușmani. Dumnezeu ne poroncește de a iubi pre vrășmași, dară noi chiar și pe dânsul, care ne iubește, îl alungăm. «Să nu fie una ca aceasta»! zici tu. Toți ne mărginim de a spune așa numai cu vorba, în timp ce cu faptele nu toți. Atât de mare este orbirea păcatului, în cât cele ce în vorbă nu sunt suferite, în fapte sunt suferite. Să ne depărtăm odată deci de cele ce ne vatămă mântuirea noastră, ca astfelu să ne învrednicim de cele de care cu dreptate se învrednicesc prietenii și cei iubiți ai săi. „Părinte! zice, voiesc ca unde sunt eu, și aceștia să fie, ca să vadă slava mea“ (Ioan 17, 24). Căriea fie ca cu toți să ne învrednicim, prin Christos Iisus Domnul nostru, căruia împreună eu Tatăl și cu Sf. Duh, se cade slava în vecii vecilor. Amin.

OMILIA IV

„Credincios este cuvântul, și de toată primirea vrednic, că Christos Iisus a venit în lume să mântuiască pre cei păcătosi, dintru cari cel dintâi sunt eu. Ci pentru aceasta am fost mi-luit, ca întru mine întâi să arate Iisus Christos

toată îndelunga răbdare, spre pildă celor ce vor să creadă întru dânsul, spre viața veșnică" (Cap. 1, 15, 16).

Atât de mari sunt binefacerile lui Dumnezeu, și covârșesc orice așteptare și credință omenească, încât că de multe ori nu vine omului a crede. Căci nici măcar cele ce n'am gândit, nici n'am așteptat, pe acestea le-a hărăzit nouă, în cât că și apostolii au avut mult năcăz, până să se încredințeze de charurile acordate de Dumnezeu. Că după cum pătimim și în lucrurile cele mari ce se desfășură înaintea noastră, zicând cu oare-care necredință: «oare nu este vis»? — tot așa se petrece și cu darurile lui Dumnezeu. Ce anume eră, pe care dânsii nu o credeau? Aceia că, de și erau dușmani lui Dumnezeu, și păcătoși, și nici prin lege nu se putuse îndreptăți, nici prin faptele legii, iată că deodată numai prin credință s'au învrednicit celor dintâi bunuri. Multe spune Pavel asupra acestei chestiuni și în epistola către Romani, dară multe și aici.

„Credincios este cuvântul, zice, și de toată primirea vrednic, că Christos Iisus a venit în lume, să mântuiască pre cei păcătoși dintre care cel dintâi sunt eu“. Fiindcă Iudeii se puteau atrage mai cu samă prin lege, apoi îi îndeamnă de a fi cu băgare de seamă la lege, că nu este cu putință de a se mântui cineva prin ea, fără de credință. Se părea în adevăr de necrezut, că de și omul întreaga lui viață de dinainte și-a petrecut-o în zadar și fără scop, cheltuind-o în fapte răle, totuși la urmă s'ar poate mântui numai prin credință.

De aceia zice Pavel: „credincios este cuvântul“. Unii însă nu numai că nu credeau, dară chiar și luau în bătaie de joc, ceea ce și astăzi fac, zicând: „să facem cele răle, ca să vină cele bune“ (Rom. 3, 8). Fiindcă apostolul zicea că: „unde s'a înmulțit păcatul, acolo a prisosit darul“ (Ibid. 5, 20), ce răspundeau îi? „să facem cele răle, ca să vină cele bune“. Acestea le spuneau mai cu samă Elinii, batjocurind cele ale noastre.

Când noi discutăm cu dânsii despre gheană, «și

cum sunt acestea demne de Dumnezeu, zic dânsii, că dacă omul iartă pe sluga sa... ce a greșit multe, apoi Dumnezeu pedepsește pe vecie? Când după aceea vorbim de baea renașterii și de iertarea păcatelor prin botez, dânsii răspund: «cum sunt acestea vrednice de Dumnezeu, ca să ierte pre cel ce a făcut mii de rele»? Ai văzut contrazicerea în păreri, și cum pretutindeni își dau pe față iubirea de ceartă? Apoi atunci dacă iertarea păcatelor este ceva rău, bună este pedeapsa; iară dacă pedeapsa nu este bună, atunci iertarea este bună. Vorbesc acestea duple cum spun dânsii, căci duple cum spunem noi, amândouă sunt bune. Și cum aceasta?—o vom arăta în alt timp, fiindcă pentru prezent nu ar fi potrivit, de oarece chestiunea fiind adâncă, și având nevoie de o întinsă examinare, trebuie la timpul potrivit a o pune înaintea dragostei voastre.

Deci, cum și de unde este cuvântul credincios? Dela cele înfățișate mai înainte, și dela cele de după aceasta. Prixește cum și pregătește lucrul acesta, și după ce pregătește cum stăruiește în vorbă. Căci când spune că fiind hulitoriu și gonitoriu a fost miluit, acest fapt este al unuia care pregătește. Și nu numai că l'a miluit, ci și credincios l'a făcut. Deci nu trebuie a se îndoi cineva că a fost miluit, căci nimeni văzând pe cel legat umblând încoace și în colo prin palatul împărătesc, nu se mai îndoiește că acela a fost miluit, — celiace se poate vedea cu Pavel. Și iarăși cum? Apoi iată că începutul îl face cu dânsul chiar, sau mai bine zis, se dă pe dânsul de exemplu, căci nu se rușinează numindu-se pe dânsul păcătos, ci încă se și fălește, că s'a învrednicit de o atât de mare filantropie, — fiindcă cu chipul acesta poate mai cu seamă să învedereze măreția îngrijirii părintești a lui Dumnezeu.

Dară oare cum de spune ol aiurea despre dânsul: „Dupre dreptatea cea din lege făcându-mă fără de prihană“ (Filipp. 3, 6)?—În timp ce aici el zice că este păcătos, ba încă cel întâi între păcătoși? Adeacă că față de dreptatea ce Dumnezeu a făcut-o, și care cu adevărat se cerea, păcătoși erau și cei din lege. „Că toți au greșit, zice, și sunt lipsiți de slava lui Dumnezeu“ (Rom. 3, 23). Această dreptate însă e n'a spus-o cum s'ar întâmplă, ci „cea din lege“. Ci

dupre cum cel ce a câștigat mult argint, prin sine se pare bogat, însă în raport cu vistierile împărătești este foarte sărac, și încă cel dintâi dintre săraci, tot așa și aici: în raport cu îngerii și dreptii, ca și toți oamenii sunt păcătoși. Deci, dacă Pavel, care a făcut dreptatea în lege, și este cel întâi între păcătoși, apoi cine oare dintre ceilalți s'ar putea numi drept? El nu zice aceasta defăimându-se pre sine ca desfrânat, curvariu și lacom — să nu fie una ca aceasta —, ci numai că punând în paralel dreptatea aceea cu dreptatea cea după char, o găsește a fi nimică, ba încă pre cei ce o au îi înfierează ca păcătoși.

„Ci pentru aceasta am fost miluit, zice, ca întru mine să arate Iisus Christos toată îndelunga răbdare, spre pildă celor ce vor să creadă întru dânsul, spre viața cea veșnică“. Ai văzut cum iarăși se umilește și se înjosește pre sine, punând de față și-o altă pricină mai importantă? Căci a fi miluit pentru neștiință, nu arată atât de mult păcătos pre cel miluit, și nici atât de mult de osândit; — în timp ce a fi miluit, pentru ca nimeni dintre păcătoși să nu se desnădăjduiască mai mult, căci și el se va învrednici de aceleași bunuri, apoi aceasta este mare și încă foarte mare. Așa că spunând că „eu sunt cel întâi dintre păcătoși... fiind hulitoriu și prigonitoriu, și că nu sunt vrednic a mă numi apostol“ și în fine câte a mai spus, nimic n'a spus atât de umilit. Iară aceasta mai lămurită o voi face printr'un exemplu.

Fie, de pildă, o cetate cu mulți oameni într'ânsa, și toți cetățenii fiind stricați, unii mai mult, alții mai puțin, dară cu toții desnădăjduiți — și între toți cetățenii aceia s'ar găsi unul care ar fi mai cu samă vrednic de pedcapsă, ca unul care a trecut prin toate felurile de păcate; dacă deci li-ar spune cineva că «împăratul voiește a iertă greșalele tuturor», desigur că dânsii n'ar crede așa de degrabă vorbelor, până ce mai întâi n'ar vedeă iertat pe cel mai stricat dintre toți; — iară de aceasta nu mai este nici o îndoială.

Tocmai aceasta o spune și Pavel aici: că voină Dumnezeu a înștiința pre oameni, că li va iertă lor toate păcatele, la început a ales pre cel mai păcătos dintre toți. «Dacă eu, zice, și m'am învrednicit de ier-

tare, despre ceilalți nu trebuie a se îndoi cineva», — precum ar zice cineva după obicei: «dacă pe acesta și-l va ierta Dumnezeu, apoi nici pe unul nu va mai pedepsi». Prin aceasta nu se arată pre sine ca vrednic de iertare, ci că s'a bucurat de asemenea char, pentru mântuirea altora. «Nimeni, deci, să nu se îndoiască, zice, pe câtă vreme m'am mântuit eu».

Dară tu privește și umilința acestui fericit, căci n'a spus că întru mine să arată îndelunga răbdare», ci „toată îndelunga răbdare“ ca și cum pare că ar fi zis: «mai cu samă pentru mine nu ar fi trebuit a'și arăta toată îndelunga lui răbdare mai mult decât pentru altul — care nici că se găseă atât de păcătos — pentru mine care aveam nevoie de întreaga lui milă, de toată îndelunga răbdare, iară nu numai de o parte, după cum aveau nevoie cei ce păcătuise în parte».

„Spre pildă, zice, celor ce vor să creadă întru dânsul spre viața cea veșnică“, adică spre mângâere, spre îndemnul aceloră. Apoi fiindcă a grăit ceva mare pentru Fiul, căci i-a arătat atâta dragoste, ca să nu creadă cineva că Tatăl a fost lipsit de această dragoste, la urmă raportează faptul și la Tatăl, înălțându-i slava și zicând: „Iară împăratului veacurilor, celui nestricăcios, celui nevăzut, unuia prea înțeleptului Dumnezeu, cinste și slavă în vecii vecilor. Amin“. «Pentru toate acestea, zice, nu numai pre Fiul îl slăvim, ci și pre Tatăl».

Dară acum noi am zice ereticilor: iată că apostolul a spus aici „unuia prea înțeleptului Dumnezeu“; așa dară Fiul nu este Dumnezeu? — și „unuia nestricăciosului“, așa dară Fiul nu este nestricăcios? Și ceia ce Tatăl ni dă după aceasta, Fiul nu are? «Da! zic îi; Fiul este și Dumnezeu și nestricăcios, însă nu în așa feliu ca Tatăl». Dară ce spui? Nu este așa feliu? «Este de o ființă mai mică, inferioară», zic dânsii. Așa dară și de o nestricăciune inferioară. Dară ce este nestricăciune mare sau mică? — fiindcă nestricăciune nimic alt nu este, decât de a nu se strică, de a nu se corupe. Slavă mare și mică este cu adevărat, dară nestricăciune mare și mică nu este, precum nu este nici sănătate mare și mică, — căci sau trebuie a se strică, a se corupe, sau de loc.

„Dară ce? zici tu; noi și cu Dumnezeu suntem la feliiu”? Să nu fie una ca aceasta! Cătuși de puțin nu este așa. Și de ce? Pentru că Dumnezeu are aceasta dela natură, în timp ce noi o avem introdusă de afară. Apoi oare și cu Fiul se petrece așa? Cătuși de puțin, ci și el o are dela natură. Și unde este atunci deosebirea? Acolo, că Tatăl o are dela sine, și prin sine este ceiace este, și prin nimeni altul, iară Fiul are dela Tatăl. Apoi aceasta o mărturisim și noi; că nici noi nu tăgăduim, că Fiul este nestricăcios din Tatăl. «Pentru toate acestea, zice fericitul Pavel, slăvim pre Tatăl, căci a născut așa feliiu pre Fiul».

Ai văzut că atunci mai cu samă se slăvește Tatăl, când Fiul a săvârșit lucruri mari și paradoxe? Căci la dânsul se rapoartă cele ale Fiului. Așa dară slava Fiului este mai mare decât a Tatălui, dacă s'a născut atât de puternic, și astfeliu precum este? Când este întru tot îndestulat, când este destoinic prin sine, când nu este slab? Când apostolul zice: „iară împăratului veacurilor“, prin aceste cuvinte se spune și de Fiul, „prin care și veacurile a făcut“ (Ebr. 1, 2). Aceiași este și aici. Printre noi oamenii, creațiunea și creatura se împart în două; unul este care face și se ostenește și întâmpină greutăți, și altul care stăpânește. Pentru ce oare? Pentru că cei ce face acel lucru este mai mic decât cel ce stăpânește lucru făcut. Cu Dumnezeu însă lucrurile nu se petrec așa, căci nu a altuia este stăpânirea, și a altuia creațiunea, și nici fiindcă aud „prin care și veacurile a făcut“, voi putea răpi dela Tatăl creațiunea; precum nici când aud spunându-se că, Tatăl este împărat al veacurilor, voi putea răpi dela Fiul stăpânirea, căci amândouă acestea sunt comune, fiindcă pe amândouă le-a făcut Tatăl, căci a născut pe creator. Așa dară, fiul împărătește ca stăpân al creaturilor. Căci el nu lucrează cu plată, precum fac cei de pre lângă noi, și nici ascultând sau supunându-se altuia, ca aceia ci pentru filantropia și bunătatea lui. Căci ce? Fiul a fost văzut vreodată? Nu o poate spune cineva. Ce în-samnă prin urmare expresiunea: „celui nestricăcios celui nevăzut, unuia prea înțeleptului Dumnezeu“? Și ce în-samnă când zice Petru: „pentru că nici nu este întru altul mântuirea“ (Fapt. 4, 12).?

„Cinste și slavă, zice, în vecii vecilor. Amin“ Slava și cinstea nu se aduce numai prin vorbe, de vreme ce și el nu ne-a făcut numai prin vorbe, ci și prin fapte. Tot așa și noi să-l cinstim prin fapte, deși cinstea aceasta pe noi ne atinge, iară pe dânsul deloc, fiindcă el n'are nevoie de nimic din partea noastră, ci noi avem nevoie de dânsul. Incât că dacă-l cinstim pre dânsul, pe noi înși-ne ne-am cinstit. Că după cum cel ce deschide ochii spre a vedea lumina soarelui, pe el singur s'a folosit, admirând frumuseța acestui corp cerească, iară acelaia nu i-a adus nici o mulțămire, fiindcă doară nu l-a făcut mai strălucitoriu decum era: — tot așa, ba încă cu atât mai mult cu Dumnezeu, căci cel ce admiră și cinstește pre Dumnezeu, pe dânsul singur se cinstește, și se folosește foarte mult. Cum? Fiindcă săvârșind virtutea, se slăvește de dânsul. „Că pre cei ce mă slăvesc pre mine, zice, îi voi slăvi“ (1 Impărat. 2, 30). «Dară, zici tu, cum poate a fi slăvit cineva, când El nu se folosește cu nimic din slava ce noi i-o acordăm»? Apoi aceasta se petrece întocmai după cum se zice de dânsul că este flămând și însetat. Căci pre cele ale noastre el și le însușește, ca măcar așa să ne atragă spre el; își însușește, zic, și onorurile și batjocurile, ca măcar așa să ne înfricoșăm — și noi nici chiar așa nu suntem atrași.

¹⁾ „Să slăvim deci pre Dumnezeu și să purtăm pre Dumnezeul în trupul și în duhul nostru“²⁾ (1. Cor. 6, 20). Și cum îl slăvește cineva pre Dumnezeu în trupul său? Cum în sufletul său? În trup îl slăvește cel ce nu curvește, cel ce nu se îmbată, cel ce nu se îmbuibază cu mâncările, cel ce nu se împodobeste, cel ce are atâta grije numai de trup, câtă este trebuitoare pentru sănătatea lui, cel ce nu prea curvește, ceea ce (femeia) nu miroasă a mirodenii, ceea ce nu-și zugrăvește fața cu vopsele, ceea ce se mulțamește cu atâta cât a făcut Dumnezeu, și numai introduce nimic

¹⁾ *Partea morală.* Când noi viețuim precum se cade, aceasta aduce slavă lui Dumnezeu; și contra femeilor ce se împodobesc. (Veron).

²⁾ *Notă.* A se vedea Nota 1 din Omilia XVIII, 1 Corinteni, pagina 232 asupra deosebirei dintre textul Sf. Chiriloștom și textul nostru obișnuit.

meșteșugit pe fața sa. Căci, spune-mi: de ce introduci dela tine în făptura lui Dumnezeu cea desăvârșită? Nu-ți este de ajuns ceia ce a făcut Dumnezeu; ci ca un mai bun arhitect te încerci să îndrepti și să dregi lucrul său, te împopotești și batjocorești pe creatoriu, ca astfel să atragi la sine-ți mai mulți ibovnici: «Dară ce să fac? zici tu, căci nici eu nu voiesc, ci sunt silită a face acestea pentru bărbatul meu». Nu se poate ca să fii iubită de alții, dacă tu nu voiești. Dumnezeu te-a făcut frumoasă, ca și prin aceasta el să se admire, iară nu să se batjocorească. Deci nu-l resplăți cu astfelu de daruri, ci cu înțelepciune și cumpătare. Dumnezeu te-a făcut frumoasă, ca astfelu să-ți înmulțești și sporești luptele cumpătărei. Căci nu este tot una: de a fi înțeleaptă când te găsești dragăstoasă și vrednică de iubit, și să nu fii dorită de nimeni. Auzi ce spune scriptura de Iosif, că eră frumos și plăcut la față ¹⁾? Și ce ne folosește pre noi să auzim că Iosif eră frumos? Pentru ca astfelu încă mai mult să-i admirăm frumuseța lui și cumpătarea.

Dumnezeu te-a făcut frumoasă? Apoi de ce atunci te slujești pre sine-ți? Dupre cum o statuie de aur o ar mânji cineva cu noroiu din mocirlă, tot așa fac și femeile care întrebuintează sulimanuri pe fețele lor. Presari singură pe tine însu-ți pământ, femeie, acum pământ roș, altă dată alb. «Dară, zici tu, cele slute, cu drept cuvânt că fac așa». Și de ce? spune-mi. Oare pentru ca să-și astupe slujenia? — apoi atunci fac ceva prostesc; căci când ceia ce este natural a fost biruit de ceia ce este artificial? Cu ce poate slujenia să întristeze pe cineva, când acela nu are nici o hulă alta? „Să nu te scârbești de om pentru chipul (fața) lui, nici să-l lauzi pentru frumuseța lui“ (Sirah 11, 2). Pe Dumnezeu să-l admiri și să-l lauzi ca pre cel mai eminent meșteșugariu, iară pe acela deloc, căci frumuseța ce o are, nu este proprietatea lui.

Dealtmintrelea ce câștig ai de la frumuseță? Nici unul, ci lupte mai multe, bârfele mai multe, primejdii mai multe, bănueli mai multe. Pe aceea care nu este frumoasă, nici n'ar bănu-i-o cineva, pe când pentru aceea care încă mai întrebuintază și sulimanuri și podoabe multe pe dânsa, imediat lumea își face o idee rea de

¹⁾ Notă. A se vedea Cap. 39, 6, din Cartea facerei.

dânsa, și bărbatul ei conviețuiește cu bănușeală, — decât care ce ar putea fi mai grozav? El nu se bucură de atâta plăcere din privirea frumoșiei ei pe câtă intristare are din pricina bănușelelor. Aceea în curând se ofilește din pricina sulimanurilor, căpătându-și o înfățișare de moleșire, de deșănțare, de desfrânare și chiar sufletul ei devenind grosolan, și plin de cea mai mare și mai totală lipsă de rușine, fiindcă frumoșea spre acestea atrag îndeobște pe o femeie. Pe când pe cealaltă nu o vom găsi niciodată în halul acesta, și nici nu se vor găsi de accia care să se răpadă asupra ei, ca niște câni, ci întocmai ca și o mieluşa ca paște în liniște, nesupărând-o nici un lup, sau răpezindu-se asupra ei, căci lângă dânsa șade păstoriul. Nu este nici un avantaj mai mult, dacă una este frumoasă, iară alta nu; avantajul este ca aceea chiar frumoasă fiind să nu curvească, iară cealaltă să nu fie rea.

Căci, spune-mi te rog; care este însușirea ochilor? Oare de a fi umezi, de a se întoarce răpode în toate părțile, de a fi bulbucați și albaștri, sau de a fi ageri și cu vederca fină? Eu zic că cei din urmă sunt; iară aceasta se învederează de acolo. Care este însușirea unei candelă? De a lumina frumos întreaga casă, sau a fi fabricată cu gust, și rotundă, sau în formă cilindrică? Desigur că fără vorbă multă, am zice că cea dintâi este însușirea candelă, în timp ce forma ei ni este indiferentă, și ceia ce se caută, aceasta este. De aceea și zicem cătră slugă: «rău mi-ai făcut candela», căci doară treaba candelă este să lumineze. Prin urmare același lucru se poate zice și pentru ochi: dacă este negru sau albastru, puțin ne interesează, pe câtă vreme dânsii îți îndeplinesc cu toată prisosința nevoea ta; — după cum apoi și răi ochi sunt aceia cari-ți întunecă vederea, și nu au bine regulată întocmirea lor, pentru care pre cei ce nu văd — chiar cu ochii deschiși — noi zicem că au răi ochi. Căci tot ceia ce nu-și îndeplinește rolul său propriu, noi zicem că este rău. Și aceasta este răutatea ochilor.

Dară spune-mi încă: care este însușirea nasului? Oare de a fi drept, de a fi bine format de amândouă laturile, și de a avea analogia potrivită cu fața, sau de a fi destoinic spre mirosit, și a putea iute distinge mirosul și a-l trimite encefalului? Aceasta este destul de

lămurit. Dară să o învederez și printr'un alt exemplu. De care unelte sau vase zicem noi că sunt fabricate bine: de cele care se pot răpi cu ușurință, sau de acelea care sunt făurite bine? Desigur că de acestea din urmă. Care dinți spunem noi că sunt buni? Acei cari sunt ascuțiți și macină bine mâncarea, sau acei cari sunt așezați, frumos în gură? Desigur că cei dintâi.

Și în general vorbind, dacă am face cercetare asupra oricărui mădulariu al trupului, le-am găsi pe toate, că într'atâta sunt sănătoase și bune, întrucât fiecare din ele își îndeplinește cu exactitate rolul său propriu. Tot astfel zicem și că un vas, sau un copac este bun, nu după forme sau culoarea lui, ci după slujba ce o îndeplinește. Tot așa zicem și de o slugă că este bună și distoinică la treabă, nu după frumuseța sau slujenia ei, ci după slujba ce ni-o face.

Ai văzut cum trebuie a fi ceva bun și frumos? Când noi deopotrivă ne bucurăm de cele mari și frumoase, cu nimic nu ne covârșim unii pre alții. De pildă eu zic că noi vedem cu toții deopotrivă lumina aceasta, vedem la feliu soarele, luna, stelele, umblăm cu toții la feliu prin aer, ne împărtășim cu toții din mâncări și din apă, fie că am fi frumoși la față, fie că n'am fi. Și dacă ar trebui să spun ceva minunat, apoi desigur că femeile care nu sunt așa de frumoase, sunt mult mai sănătoase ca cele frumoase. Căci acele frumoase nu se dedau la nici o osteneală, pentru a-și păstra frumuseța așa zicând, ci stau în helucrare și la umbră, din care cauză și energica naturală a mădulărilor trupului devine mai moleșită, mai neactivă, — în timp ce celalalte, ca unele ce n'au nici o grijă deăsemenea nimicuri, își cheltuesc toată viața în activitate.

„Să slăvim, deci, pre Dumnezeu; și să-l purtăm în trupul nostru“. Să nu ne împopotinăm și împodobim trupul, fiindcă această grijă este prisoselnică și prostească. Să nu învățăm pre bărbați de a iubi numai fața; că dacă tu ești împopotinită așa feliu, uilându-se la fața ta, iute va fi atras spre curvii; iară dacă tu îl vei învăța de a iubi purtarea femeii și podoaba sufletului ei, el nu va curvi cu ușurință, căci nici nu va găsi unele ca acestea la o curvă, ci cu totul din contra. Să nu-l deprinzi de a se lăsa să fie stăpânit de ris sau de shime și momitării, ca nu cumva otrava să se îndrepteze con-

trata: „Învăță-l de a se bucura totdeauna de cumpătare, și vei putea face aceasta, dacă și înfăptuirea ta va fi așa felu, fiindcă dacă tu ești îngâmfată și destrămată, cum vei putea scoate din gură vorbă demnă și cuviincioasă? Și cine oare nu va rîde de tine, și nu te va lua în bătaie de joc? Cum poate cineva de a purta în sufletul său pe Dumnezeu? Practicând virtutea, împodobindu-și sufletul, mai ales că nimic nu-l poate împiedeca de la aceasta. Astfelu slăvim noi pe Dumnezeu, când suntem în toate privințele buni, și în ziua aceea vom fi slăviți și noi de dânsul mai mult chiar de cât îl slăvim acum pre el. „Socotesc, zice, că nu sunt vrednice pătimirile vremii de acum, față de slava viitoare, care va să se descopere către noi“. (Rom. 8, 18). Căreia fie ca noi cu toți să ne împărtășim întru Christos Iisus Domnul nostru, căruia împreună cu Tatăl și cu Sf. Duh se cade slava, stăpânirea și cinstea, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

OMILIA V

„Această poroncă îți încredințez ție, fiule Timothei, după prorociile care s-au făcut mai-nainte pentru tine, ca să te războiești întrânsele cu bună luptă, având credință și bună știință, pe care unii lepădând-o, din credință au căzut“. (Cap. 1, 18. 19).

Demnitatea învățăturei și a Preoției este mare și minunată, și având cu adevărat nevoie de votul lui Dumnezeu, în cât pre cel vrednic să-l pună la mijloc. Așa se făcea în vechime, așa se face și acum, când fără vre-o patimă omenească facem alegerea, când nu avem în vedere nimic pământesc, nimic care ar avea vr-o legătură cu prietenia sau cu dușmănia. Că și dacă nu suntem povățuiți de un asemenea duh, totuși este deajuns o bună dispoziție spre a atrage asupra candidatului chirotonia lui Dumnezeu. Fiindcă nici apostolii nu se împărtășise de Duhul când au ales pe

Mathia, ci încredințând faptul alegerei rugăciunii făcute, l-au prenumerat pre dânsul în numărul apostolilor, că dânsii doară nu aveau privirea îndreptată spre prietenie omenească. Astfeliu ar trebui să se facă și de noi, căci când noi trecem cu vederea pre cele văzute, cum pre cele nevăzute ni le va descoperi Dumnezeu? „Dacă întru cel nedrept mamona n-ați fost credincioși, pre cel adevărat cine îl va încredința vouă“. ¹⁾ (Lucă 16, 11)? Pe atunci însă fiindcă nimic omenesc nu se avea în vedere, preoții se făceau și după prorocii.

Dară oare ce va să zică „după prorocii?“ Adecă după Duhul Sfânt. Căci prorocia este nu numai cele viitoare a le grăi, ci și cele prezente, fiindcă și Saul după prorocie s-a arătat ascuns între vestmintele sale, ²⁾ căci Dumnezeu descoperă celor drepți. Prorocie era și când a zis: „osebiți mie pre Savlu și Varnava“ (Fapt. 13, 2). Tot așa a fost ales și Timotheiu. Aici apostolul spune de mai multe prorocii, poate că de aceea cu care Timotheiu a fost luat, când apostolul l-a tăiat, și când l-a hirotonisit, după cum îi zicea scriindu-i: „Nu fii nebăgătoriu de samă de darul ce este întru tine, care ți s-a dat prin prorocie, cu punerea mânilor preoților“ (Cap. 4, 14).

Deșteptându-l deci pre dânsul, și îndemnându-l de a priveghea, îi amintește de alegerea și hirotonica lui, ca și cum pare că i-ar fi zis: «Dumnezeu te-a ales pre tine, el ți-a încredințat acest char, și nu ai fost ales cu vot omenesc. Deci să nu batjocorești și să necinstești votul lui Dumnezeu». Apoi după ce i-a dat poronca cuvenită, care se păcă a fi cam greoaie, — „această poroncă îți încredințez ție“ — ce spune mai departe? „Fiule Timotheiu“ zice. Așa dară el îi poroncește ca unui fiu adevărat, căci nu-i spune în mod despotic, nici cu autoritate, ci „Fiule Timotheiu“. Când apoi

¹⁾ *Notă.* Versetul acesta în ediția Sf. Chrisostom este precum urmează: „Εἰ ἐν τῷ μικρῷ οὐκ ἀγένησθε πιστοί, τὸ μέγα καὶ ἀληθινὸν τίς ὑμῖν ἐγγερίσει“; adecă: „dacă întru cel mic (întru puțin) n-ați fost credincioși, pre cel mare și adevărat cine îl va încredința vouă?“ Senzul este același, cu deosebirea numai, că în ediția Sf. Chrisostom este mai clar exprimat.

²⁾ *Notă.* A se vedea cap. 19 din I-a carte a Impăraților.

apostolul pune înainte și exactitatea privigherei, prin aceasta ni arată că faptul nu este al nostru, căci nu noi l-am câștigat, ci Dumnezeu ni la hărăzit, și tot el ni-a hărăzit și credință, și bună știință. Ceia-ce ni-a dat, aceia să păstrăm. Dacă dânsul nu ar fi venit, nici chiar credința nu s-ar afla, și nici o viață curată, pe care noi o căpătăm prin învățătură. Este ca și cum pare că ar zice: «eu sunt care poronesc, eu care aleg — fiindcă expresiunea „dupre prorociile care s-au făcut mai înainte“ aceasta însemnă — și deci tu ascultă și te supune lor». Dară ce i-a poroncit? „Ca să te războiești întrânsele cu bună luptă“, zice. «Acelea (credința și buna știință) te-au ales pre tine, și deci în-acea ce ai fost ales, luptă-te, războiește-te» cu „bună luptă“. Așa dară este și luptă rea, ca atunci când zice: „Precum v-ați făcut mădulările voastre roabe necurăteniei (arme necurăteniei) și păcatului“ (Rom. 6, 19). «Aceia, zice, se luptă sub tiran, pe când tu te lupți sub împăratul a toate». Și de ce oare numește faptul luptă? Prin aceasta arată că războiu înfricoșat s-a ridicat asupra tuturor, iară mai cu samă asupra dascalului, și că prin urmare avem nevoie de arme puternice, de privighere, de trezire, de o neconținută băgare de samă, că suntem datori a ne pregăti spre lupte crunte și vărsare de sânge, că trebuie a ne pune în ordine de bătae, și a nu avea nimic slab în noi.

„Ca să te războiești întrânsele“ zice. «Dupre cum în tabără nu toți se războiesc la felu, ci în diferite feluri, și împărțiți în diferite regimente, tot așa și în biserică: unul se războiește în rândul dascalilor, altul în rândul ucenicilor, altul în rândul particularilor, tu în cea ce te afli». Apoi ca să nu-ți închipui că-ți este deajuns aceasta, ce spune el? „Având credință și bună știință“, zice, fiindcă adevăratul dascal mai întâiu trebuie a fi lui-și dascal. Dupre cum generalul dacă mai înainte n-a fost ostaș bun, nici general bun nu va fi vre-odată, tot așa și dascalul. Dealtfelu aceasta o mai spune, zicând: „îmi chinuesc trupul meu... ca nu cumvă altora propoveduind, însu-mi să mă fac netrebnic“ (I. Cor. 9, 27).

„Având, zice, credință și bună știință“, ca astfel să stea înaintea celor-lalți. Acestea auzindu-le să nu luăm ca nedemne sfaturile celor mai mari decât noi, chiar de am fi și dascăli, că dacă Timotheu—de care noi toți nu suntem vrednici de asemănare—și primește poronci, și învățături, fiind și el în rândul dascălilor, apoi cu atât mai mult noi.

„Pe care unii lepădând-o, zice, din credință au căzut“ și cu drept cuvânt, căci când este o viață deșăntată și depărtată de buna știință, atunci și credința se strică și devine la felu cu viața, pentru care se și pot vedea mulți căzând la fundul răutăților, și întorcându-se la Elinism. Deci, ca nu cumva să fie torturați de frica celor viitoare, apoi să se încerce a convinge sufletul, că cele prezente sunt mincinoase. Și cad din credință aceia, cari totul așteaptă de la cugetul lor. Căci în adevăr că cugetul omului naufragiază dese-ori, în timp ce credința lui îi servește ca o corabie sigură. Deci cei ce se depărtează de credință, de necesitate că vor naufragia. Iară aceasta o învederează cu un exemplu.

„Dintru care este Imeneu și Alexandru. (Vers. 20), iară prin aceștia ne cumințește pre noi. Ați văzut, că din acele timpuri chiar au fost de acei ce învățau pe alții fals, de cei ce cercetează cu amănunțime, de cei ce se depărtează de credință, de cei ce examinează totul cu cugetul lor? Cel ce naufragiază este lipsit și pustiu de toate, căci cel ce cade din credință nu mai are nimic pe lângă sine, nu are unde să stea, nu are de ce să se agațe. El nu are o viață corectă, prin care să câștige ceva de acolo, căci dacă capul este stricat, ce folos mai este de restul trupului? Că dacă credința nu este nimic fără viață, apoi cu atât mai mult viața fără credință. Dacă Dumnezeu disprețuește cele ale sale pentru noi, apoi cu atât mai mult și noi trebuie a disprețui cele ale noastre pentru dânsul. Când cineva cade din credință, nicăiri nu stă, ci se scaldă în toate părțile până ce se scufundă deabinelea.

„Pe carii i-am dat satanci, zice, ca să se învețe a nu huli“. Ai văzut deci, că a ispiți cele sfinte prin raționamente omenești este o blasfemie? Și cu drept cuvânt, fiindcă ce poate avea de comun raționamentul omenesc cu cele sfinte? Dară cum satana îi

învăță pe dânsii să nu hulească? Și dacă pe alții îi învață să nu hulească, cu atât mai mult trebuia a se învăța pe dânsul singur ca să nu huliască; și dacă până acum încă nu s'a putut învăța, de sigur că nici pe alții nu poate învăța. Dară apostolul n-a spus «ca să învețe el pe aceia de a nu mai huli», ci „ca (aceia) să se învețe de a nu mai huli”. Nu Satana face acest lucru, ci faptul se desfășură așa, precum și în altă ocazie zice despre acel curvariu: „să dați pre unul ca acela Satanei, spre peirea trupului” (Cor. 5, 4), nu doară ca Satana să-i mântuie sufletul, ci „ca sufletul să se mântuiască”, — iară aceasta este ceva impersonal. Și cum se face acest lucru? Duple cum calăii de și sunt încărcăți de mii de răle, totuși pre alții îi cumințesc, întocmai așa se petrece și aici cu demonul cel viclean.

Dară de ce nu i-ai pedepsit tu singur, duple cum și pedepsit pe Bar-lisus,¹⁾ duple cum Chifă a pedepsit pre Anania, ci i-ai predat Satanei? — Nu ca să fie pedepsiți, ci ca să se învețe. De și Pavel avea putere a pedepsi, precum atunci când zice: „Ce voiți? întru toeag să viu la voi”? (Ibid. 4, 21), și iarăși: „Nu ca să ne arătăm noi lămuriti, ci ca să faceți voi binele”, și iarăși: „nu spre surpare, ci spre zidire” (II. Cor. 13, 7, 10). Deci, de ce chemi pre Satana spre pedepsirea lor? Pentru ca odată cu pedeapsa, și batjocora să fie mai mare. Apostolii certau pre cei necredincioși mai cu samă, iară pre cei ce fugeau de la credință îi predau Satanei. Și de ce pre cei necredincioși? Fiind că și Anania era necredincios încă, ispitind pre Duhul Sfânt. Pentru ca să afle necredincioșii că nu pot a se ascunde, apoi erau pedepsiți chiar prin apostoli; iară pre cei ce deja știeau, și cu toate acestea se abăteau de la credință, îi predau Satanei, arătând cu aceasta că, demonii nu prin propria lor putere, ci pre cei eșiți din minte îi aveau în paza lor, — duple cum se petrece și cu împărații, când pre unia dintre războinici îi ucid cu mâinile lor, iară pre alții îi predau ca-

¹⁾ Notă. În edițiunea noastră, *textus receptus*, acest fermecător este trecut cu numele arabic *Elima*, care semnifică *înțelept*. A se vedea Cap. 13, 6, din faptele Apostolilor.

lăilor ca să-i omoare. Prin aceasta se mai arată încă, că faptul acesta se petrecea pentru paza apostolilor.

Dealtmintrelea nici nu eră puțin lucru de a poronci diavolului; aceasta învederă că diavolul slujă apostolilor și fără de voea sa. Așa că faptul acesta nu eră de mică însemnătate. Și cum anume se predau diavolului uniia ca aceștia, ascultă-l pe apostol ce spune: „adunându-vă voi și duhul meu, cu puterea Domnului nostru Iisus Christos, să dați pre unul ca acela Satanei“. Eră scos deci din soborul obștesc, eră tăiat din ceata sfinților, deveniă pustiu și gol de charul sf. Duh, eră predat lupului. Că după cum novul acela apără tabăra Ebreilor, tot așa și Duhul Sfânt apără biserica. Deci, dacă cineva deveniă afară din comunitatea credincioșilor, eră pedepsit prin acest fapt cu cea mai mare asprimă; iară scoaterca lui din comunitate se făcea după judecata apostolilor. Așa și Domnul nostru a predat Satanei pe Iuda, căci îndată după ce a mâncat, a intrat în el Satană. Se mai poate zice și aceasta, că pe cei ce voiau a-i îndrepta, nu-i pedepsau apostolii, iară pre cei ce nu se îndreptau, pre aceștia îi pedepsau; iară dacă poate nu eră așa, cel puțin apostolii erau încă mai mult temuți, predându-i pre aceia demonilor. Astfelu a fost predat și Iob Satanei, însă el nu pentru păcate a fost predat, ci pentru mai mare laudă.

¹⁾ Multe de acestea se fac și astăzi. Fiindcă Preoții nu știu pre cei păcătoși și nevrednici a se împărtăși de sfintele taine, Dumnezeu face aceasta de multe ori, căci îi predă pe aceia Satanei. Când se întâmplă boale, sau curse, sau jălanii, sau și alte nenorociri de felul acestora, pentru aceasta se întâmplă. Aceasta o și spune Pavel, zicând: „Pentru aceia întru voi sunt mulți neputincioși, și bolnavi, și mulți au adormit“ (I. Cor. 11, 36). «Și cum se întâmplă aceasta, zici tu, dacă noi ne apropiem de sfintele taine o singură dată în cursul anului»? Apoi acesta este răul cel mare, că tu hotărăști vrednicia apropierei de sfintele taine, nu după curățenia cugetului, ci după intervalul de timp, — și crezi că aceasta este evlavie, de a nu te apropiea de multe ori în cursul anului de sfânta împărtășire, neștiind se vede că dacă te

¹⁾ *Partea morală.* Contra celor ce se apropie foarte rar de sfintele taine. (Veron)

apropii cu nevrednicie, fie chiar numai odată, aceasta îți pătează și înfierează sufletul; iară dacă te-ai apropiat cu vrednicie, fie chiar și numai odata, ți l-a mântuit.

Indrăzneală nu este de a te apropiea de multe ori în cursul anului, ci de a te apropiea cu nevrednicie, fie chiar și o singură dată în tot timpul anului. Noi însă ne găsim în așa stare de ticăloșie și îndobitocire, că de și în cursul anului facem mii de răle, totuși pentru îndepărtarea de acele răle nu avem nici-o grijă, ci credem că ni este de ajuns de a nu îndrăzni ca să ne apropiem de trupul lui Christos, sau să ne apropiem cu batjocoră, neînțelegând parc-că, că cei ce au răstignit pe Christos, o singură dată l-au răstignit. Dară oare, fiindcă o singură dată l-au răstignit, păcatul lor este mai mic? Încă și Iuda o singură dată a vândut pe Christos. Dară ce? Oare faptul acesta l-a scăpat de răspundere? De ce faptul acesta să-l îndeplinim numai odată, și la un anumit timp în cursul anului? Timp de apropiere săr-ne-fie nouă curățenia cugetului. Nici-o deosebire nu este între paschă și taina ce acum se săvârșeste; unul și același lucru este, fiind același char al Duhului, așa că Pascha aceeași este. Ceia-ce grăiesc acum o știți voi cei inițiați în taine. Și Vineri, și Sâmbătă, și Duminică, și în ziua mucenicilor una și aceeași jertfă se săvârșeste. „Că de câte-ori veți mânca pâinea aceasta, și veți bea păharul acesta, moartea Domnului vestiți“ (I. Cor. 11, 26). Nu prescrie tu, sau mai bine zis, nu mărgini în anumit timp jertfa cea fără de sânge. «Apoi, zici tu, cum de se numește atunci Paschă?» Pentru că atunci a pătimit Christos pentru noi.¹⁾

Deci, nimeni să nu se apropie de acea jertfă în alt mod, iară de aceasta în altul, fiindcă o putere este, o valoare este, un char este, unul și același trup este; nu doară că aceea este mai sfântă de cât aceasta, sau că aceea este mai inferioară de cât aceasta. Lucrul acesta îl știți și voi, nimic mai nou văzând aici, afară

¹⁾ Notă. Cuvântul *Pascha* este Ebreesc, și înseamnă *trecere*, iară nici de cum nu se derivă din verbul Elin Πάσχω — *a pătimi*. Sfântul Chrysostom cunoștea limba Ebraică, și deci n-a putut face greșala de a derivă acest cuvânt din limba Elină, după cum s-ar părea aici, ci după părerea mea, face mai mult un joc de cuvinte, după cum dese-ori obișnuiește.

doară de vălurile (perdelele) aceste împodobite, și de strălucirea mulțimei. Zilele acelea au poate ceva mai mult de cât acestea; aceia adecă că de atunci 'și-a luat începutul ziua mântuirii noastre, căci în acea zi s-a jârftit Christos; dară în privința tainelor nici-o altă preferință nu are una asupra celeilalte.

Și apoi când tu te apropii de hrana aceasta simțitoare, îți speli gura; și când voiești a te apropia de hrana cea duhovnicească, nu'ți speli sufletul, ci te apropii plin de necurăție? «Nu sunt deajuns, zici tu, cele patru-zeci de zile de post, de a curăți de păcate chiar și pe cel mai încărcat cu ele?» Ce folos este? spune'mi; Când cineva voind a curăți un loc aruncă acolo mirodenii, iară după trecere de câțva timp de la aruncarea mirodeniilor el pune băligaiu; — apoi atunci oare n-a dispărut mirosul cel plăcut? Aceasta se petrece și cu noi. Ne-am făcut vrednici de a ne apropiea de cele sfinte duple puterea noastră, apoi iarăși ne murdărim pre noi înși-ne. Aceasta o spunem și pentru cei ce pot ca să se curețe în timpul celor patru-zeci de zile.

Deci, iubiților, să nu ne lenevim spre mântuirea noastră. „Omul, zice, care iarăși se întoarce și face aceleași păcate, este ca cânele care se întoarce la borătura sa” (Sirah 34, 26. Proverbele lui Solomon, 26, 11). Vă rog deci, a ve sili, ca să nu rămână zădarnică osteneala noastră. Căci numai astfelu ne vom putea învrednici de bunurile cele făgăduite nouă. Căroră fie ca cu toții să ne învrednicim, întru Christos Iisus Domnul nostru, căruia împreună cu Tatăl și cu Sf. Duh se cade slava, stăpânirea și cinstea, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

OMILIA VI

„Deci, rogu-te mai 'nainte de toate să faci rugăciuni, cereri, făgăduinți, mulțămiri pentru toți oamenii, pentru împărați și pentru toți cari sunt în dregătorii, ca să petrecem viață liniștită și cu odihnă, întru toată buna credință

și curăția. Că acesta este literu bun și primit înaintea lui Dumnezeu Mântuitorului nostru, carele voiește ca toți oamenii să se mântuiască, și la cunoștința adevărului să vină⁴. (Cap. 2, 1-4).

Preotul este ca un părinte obștesc al întregii lumi. Se cuvine deci ca el să se îngrijască de toți fără excepție, ca și Dumnezeu, căruia el îi slujește cele sfinte. De aceea zice: „Rogu-te, deci, mai 'nainte de toate să faci rugăciuni, cereri, făgăduinți“, — căci de aici două bunuri izvorăsc: și ura ce o avem cătră cei deafară cade — fiindcă nimeni nu va putea a se mai găsi cu dușmănie cătră cel pentru care se roagă, — în același timp și aceia vor deveni mai buni făcându-se rugăciuni pentru dâșii, și nici nu se vor mai sălbătăci față de noi. Că nimic nu este mai atrăgătoriu spre învățătură, ca a iubi și a fi iubit. Cugetă singur, cât de mareș lucru este a auzi pre cei ce meșteșugesc răle, pre cei ce alungă și persecută, pre cei ce chinuesc, că cei ce sufăr astfelu de cazne, înalță cătră Dumnezeu rugăciuni lungi pentru persecutorii lor.

— Ai văzut cât de sus și superior tuturor se voiește a fi creștinul? Dupre cum se petrece cu pruncii, cari chiar purtați în brațe lovesc cu palma față tatălui lor, iară acestuia cu nimic nu-i scade dragostea de tată, tot așa și noi, chiar de am fi bătuți de cei deafară, totuși cu nimic nu trebuie a ni se împușină dragostea cea cătră dâșii. Dară ce va să zică: „mai 'nainte de toate“? Adecă în slujbele religioase zilnice, iară aceasta o știu cei inițiați în tainele biserice, cum se fac rugăciuni în fiecare zi, și seara, și dimineața. Cum pentru 'ntreaga lume, și împărați, și pentru toți cei din dregătorii facem rugăciuni. Dară poate că ar zice cineva, că prin expresiunea „pentru toți“ apostolul n'a înțeles că pentru toți din lume fără excepție, ci pentru toți cei credincioși. Dară când zice: „pentru împărați“? fiindcă împărații nu toți pe atunci au fost drept slăvitori, ci până acum nu de mult se găseau împărați necucernici, și moștenitorii lor iarăși necucernici. Mai departe apoi, pentru ca să nu se ia aceasta ca o lingșire din parte-i, preîntimpinând zice: „pentru

toți oamenii“ și imediat adaugă: „pentru împărați“. Dacă ar fi spus numai pentru împărați, poate că ar fi putut cineva bănuî, că la mijloc e o lingușire.

Apoi fiindcă eră natural ca sufletul creștinului să amortască așa zicând de groază, auzind cuvintele apostolului, și să nu primească cu mulțămire această sfătuire, că adecă în timpul sfintelor taine el trebuie a înălța rugăciuni și pentru împăratul Elin¹⁾ privește ce spune el, ce anume câștig pune la mijloc, ca măcar așa să primiască sfatul.

„Ca să petrecem vicață liniștită, zice, și cu odihnă“, adecă «mântuirea aceloră, zice, este siguranța noastră» — precum și în epistola către Romani îndemnându-i de a se supune stăpânitorilor, zice: „nu numai de silă, ci și pentru conștiință“. (Rom. 13, 5), — fiindcă Dumnezeu au rânduit stăpânirile spre folosul obștesc. Căci cum să nu fie absurd ca dâșii (împărații) să se războiască pentru siguranța supușilor lor, și să se ridice cu armele, ca noi să viețuim în liniște, — iară noi să nu facem nici măcar rugăciuni pentru dâșii care se primejduesc și se pun în fruntea oșurilor? Așa că faptul nu este lingușire, ci duple dreptate și dreapta judecată. Că dacă dâșii nu scapă și nici nu reușesc în războiu, de necesitate că și ale noastre se găsesc în sbuciumuri și tulburări; sau că și noi chiar — fiind zdrobiți dâșii — ar trebui sau să ne înrolăm în oaste, sau să fugim pretutindeni și să rătăcim. «Ca și niște turnuri de apărare sunt dâșii, zice, fiind atacați de dușmani, și pre cei dinăuntru îi păstrează în pace»

„Rugăciuni, zice, cereri, făgăduințe, mulțămiri“. Căci trebuie a mulțămi lui Dumnezeu pentru bunurile acordate și altora, fiindcă răsare soarele de pildă și preste cei răi, ca și preste cei buni, și plouă preste cei drepti și preste cei nedrepti. Ai văzut că el ne leagă împreună nu numai prin rugăciune, ci și prin mulțămire? Că cel ce e silit a mulțămi lui Dumnezeu pentru bunurile aproapelui, este silit a-l și iubi pre acela,

¹⁾ *Notă*, Prin cuvântul Elin Sfinții Părinți și în special Sf. Chrisostom, au înțeles *necredincios, cel de altă lege, păgân*, și deci în fraza aceasta să nu se confunde împăratul Elin cu împăratul Bizantin.

și a se găsi în prietenie față de dânsul. Dară dacă noi trebuie a mulțămi lui Dumnezeu pentru aproapele nostru, apoi cu atât mai mult pentru cele întâmplăte nouă pe sub ascuns, fie de voie, fie de nevoie, cum și pentru cele ce ni se par a fi supărătoare, fiindcă Dumnezeu pe toate le economisește spre binele nostru.

¹⁾ Orice rugăciune a noastră deci, să aibă în sine și mulțămire către Dumnezeu. Că dacă ni s'a poroncit de a ne ruga cu căldură pentru aproape, nu numai pentru credincioși, ci și pentru cei necredincioși, apoi poți pricepe cât de mare rău este de a dori răul și a blăstăma pe frați. Ce spui? Acela ți-a poroncit ție de a te ruga cu căldură pentru dușmani, și tu blăstămi pe fratele teu? Nu blăstămi pre acela, ci pre tine; pe Dumnezeu apoi îl întărați grăind acele cuvinte necucernice: «dă-i lui Doamne, fă-i lui așa precum mi-a făcut el-mie, lovește-l și răsplătește-i Doamne!» Departe asemenea cuvinte de ucenicii lui Cristos, cari trebuie a fi blânzi și îngăduitori; departe de gura celui ce s'a invrednicit de niște astfelu de taine. Nimic aspru să nu scoată din ea, nimic neplăcut să nu pronunțe limba care se atinge de trupul dumnezeesc; să o păziți pre dânsa curată, și să nu pronunțăm printr'insa blăstămuri. Că dacă cei ce grăiesc măscărele, sau cei ce suduie, nu vor moșteni împărăția cerurilor, cu atât mai mult cei ce blăstăma. Cel ce blastamă de necesitate va și batjocori pre cel blăstămat, dară batjocora și cu rugăciunea stau departe una de alta. Blăstămul și rugăciunea nu se cunosc, între rugăciune și acuzațiune este o mare prăpastie.

Te rogi lui Dumnezeu spre a-l îmblânzi față de tine, și pe altul îl blăstămi? Dacă nu ierți pe altul, nu ți se va ierta ție; și nu numai că tu nu ierți, dară și pe Dumnezeu îl întăriți de a nu ierta. Ai văzut exagerația răului? Dacă celui ce nu iartă pe altul nici lui nu i se iartă, dară încă când și întărită pe Dumnezeu de a nu ierta, cum i se va putea ierta lui? Nu pe acela îl vatămi, ci pre tine, și de ce oare? Pentru că dacă tu așteptai a fi ascultat pentru păcatele tale, din această

¹⁾ *Partea morală.* Noi nu trebuie a hlestemă și a dori răul dușmanilor noștri, ci mai cu seamă a ne ruga cu căldură pentru dânsii, căci prin aceasta nouă înși-ne ni facem bine, și imităm pre Dumnezeu. (*Verun*).

cauză nici-odată nu vei fi ascultat, fiindcă rugăciunile tale sunt făcute cu o gură spurcată, care în adevăr că este necurată și spurcată, și plină de toată duhoarea, de toată necurătenia. Trebuie ca să tremuri pentru propriile tale păcate, și întreaga luptă să o întreprinzi pentru aceasta, iară tu te apropii întărâtând pe Dumnezeu contra fratelui? Nu te temi oare, și nu te îngrijăști de ale tale? Nu vezi ce faci?

Imitează cel puțin pe copiii cari urmează la școală, și cari, când văd înăuntrul clasei pe conclasarii lor că li se cere compt de lecțiuni, ba încă și loviți pentru lenevia lor, iar după ce sunt câte unul cercetați cu amănuntul, sunt la urmă și bătuți,—cari după ce văd toate acestea, zic, rămân ca morți de frică, iară dacă conșcolarii lor i-ar zădări atunci cât de mult, îi totuși nu se vor mânîia cătuși de puțin, fiind sufletul lor cuprins de frică, și nici că se vor jălui dascalului, ci spre un singur lucru au privirea îndreptată: acela adecă de a ieși din clasă și a scăpa fără bătae, iară după ce au scăpat, de bucurie nici nu-și mai aduc aminte dacă au fost bătuți sau nu. Tu însă stînd înaintea lui Dumnezeu și cercetîndu-ți păcatele tale, nu te curemuri aducîndu-ți aminte de păcate străine? Dară cum atunci de rogi pe Dumnezeu? Căci prin cuvintele prin care tu îl rogi contra fratelui, prin acelea tu însuși lucrezi contra ta, nelăsînd pre Dumnezeu de a-ți ierta păcatele tale. «Căci, zice, dacă tu voiești a fi un examinătoriu exact al celor ce te-au vătămat pre tine, cum de ceri dela mine iertarea păcatelor ce ai făcut?»

Deci, să cunoaștem odată, ce felu sunt creștinii. Dacă nu știm a ne ruga, — ceiace dealfelie este lucrul cel mai lesne și mai ușor, — apoi atunci ce vom mai ști din celelalte? Să ne deprindem a ne ruga ca creștini. Acele rugăciuni sunt ale Elinilor, acele cereri sunt ale Iudeilor, pe când ale creștinilor sunt cu totul din contra; să cerem dela dînsul iertarea și uitarea celor ce ni-au greșit nouă. „Ocărâți fiind, zice, grăim de bine; gonîți fiind răbdăm, huliți fiind mîngăem“. (I, Corinth. 4, 12. 13). Ascultă pe Ștefan ce spune: „Doamne, nu le pune lor păcatul acesta“. (Fapt. 6, 60). El nu numai că nu blăstamnă, ci încă se rugă lui Dumnezeu; pe când tu nu numai că nu te rogi lui Dumnezeu, ci încă și blăstămi. Dupre cum acela este de admirat pentru

bunătatea lui, tot așa și tu ești de disprețuit pentru răutatea ta. Căci pre cine admirăm noi? Spune-mi; pre acei pentru cari s'a rugat, sau pre cel ce s'a rugat? Pe acesta, de sigur. Apoi dacă noi facem așa, cu atât mai mult Dumnezeu. Voiești a lovi pe dușman? Roagă-te pentru dânsul, însă nu cu gândul de a-ți răzbună, nu ca cum l-ai lovi. Aceasta se va întâmpla, de sigur, dară tu nu face rugăciunea cu scopul acesta. Deși fericitul acela cu nedreptate toate le pătimea, el totuși se ruga încă pentru dânsii cu căldură, în timp ce noi multe poate că suferim după dreptate din partea dușmanilor noștri. Dară dacă cel ce pătimea ~~cu~~ nedreptul, nu a îndrăznit a blăstăma, și mai bine zis, n'a îndrăznit de a nu se ruga lui Dumnezeu, apoi cei ce pătimesc după dreptate, și nu numai că nu se roagă pentru prigonitorii lor, ci încă îi și blăstăma, de ce osândă oare nu vor fi vrednici? Ți se pare că pe acela îl lovești, pe când adevărul este că împingi sabia în tine însuși, nelăsând pe judecătoriu de a fi blând cătră păcatele tale, prin cele ce-l întărești pre dânsul contra altora. „Cu ce măsură veți măsură, se va măsură vouă“. (Mat. 7, 2). Să fim, deci, ierlători, ca și noi să ne învrednicim de iertare din partea lui Dumnezeu.

Acestea voiesc nu numai a fi auzite de voi, ci și făcute. Acum însă amintirea celor vorbite se mărginește numai la vorbe, și poate că nici la vorbe, fiindcă împărăștiindu-ne noi de aici, dacă ar întreba cineva pe unul dintrei cei ce au fost de față, ce am vorbit noi aici? unii nici n'ar ști să spună, iară alții ar spune poate numai subiectul despre ce am vorbit, că adecă am spus că nu trebuie de a răsplăti cu rău, ci încă a ne și ruga lui Dumnezeu pentru prigonitorii noștri, iară celelalte toate lăsând a le mai spune, — căci nu'și mai aduc aminte de așa ceva — iară alții își mai aduc aminte de lucruri mici, și încă numai de unele dintr'insele.

De aceia vă rog, că dacă nu vă folosiți cu nimic din cele vorbite, atunci nu mai ascultați degeaba. Pentru că ce folos aveți? Mai mare este osânda, mai grozavă pedeapsa, de vreme ce după atâtea sfaturi, mai re mânem în aceleași apucături. Dumnezeu pentru aceia ni-a orânduit rugăciunea, ca să nu cerem dela dânsul nimic pământesc, nimic omenesc. Voi cei credincioși știți cum trebuie a vă ruga, și cum orice rugăciune este

obștească. «Dară, zici tu, nu se spune acolo de a ne rugă pentru necredincioși». Apoi fiindcă nu știți puterea rugăciunii, de aceea nu știți nici adâncimea, și nici vîstieria ei, căci dacă v'ar explica ceva, ar găsi și aceasta cuprinsă în ea. Când cel ce stă de față și se roagă, zicând: „facă-se voea ta, precum în ceriu, și pre pămînt“, nimic altă nu lasă a se înțelege, decât aceasta. Cum? În ceriu nu este niciun necredincios. Dacă eră vorba numai de cei credincioși, de sigur că cele spuse nu aveau rațiune. Că dacă numai credincioșii urmau a face voea lui, iară cei necredincioși de loc, atunci voea lui nu ar mai fi ca în ceriu. Însă ce? «Precum în ceriu, zice, nu este nici un rău, nici pe pămînt să nu fie; ci pre toți îi atrage spre frica ta, pre toți oamenii fă-i îngeri, fie că ni-ar fi dușmani, fie că ar fi persecutorii noștri».

Nu vezi cum Dumnezeu este hulit pe fiecare zi? Nu vezi decâteori este batjocorit și de necredincioși, și de credincioși, și prin vorbe, și prin fapte? Dară ce? Oare a stîns pentru aceasta soarele? Oare a oprit răsărirea lunii? Oare tulburat-au el ceriul din această cauză? Zguduit-au pămîntul? Oare secat-au mările? Dispărut-au oare izvoarele apelor? Tulburat-au sau pus-au în neorîndueală vîzdubul? Cătuși de puțin, ci încă cu totul din contra: răsare soarele, plouă, dă roade, dă hrană zilnică celor batjocoritori, celor lipsiți de minte, celor spurcați, celor prigonitori, și nu pe o zi, sau două, sau trei, ci pentru întreaga vieață.

Pe acesta imitează-l, pe dânsul râvnește-l duple puțința omenească. Nu este în puțința ta de a resări soarele? Cel puțin nu învinovăți pe fratele tău. Nu poți ploua? Cel puțin nu bârfi. Nu poți hrăni pe alții? Cel puțin nu-i necinsti. Ți sunt deajuns darurile acestea. Din partea lui Dumnezeu binefacerea cătră dușmani se arată prin fapte, tu însă măcar prin vorbe arat-o. Roagă-te lui Dumnezeu pentru dușmani, căci nuîfăi așa vei fi deopotrivă Tatălui tău celui ceresc. De nenumărate ori am vorbit despre acestea, și nici nu vom conțeni de a vorbi, numai de-ar ieși de aici ceva mai mult. Noi nu ne lenevim, nu ne obosim, și nici vom încetă de a vă vorbi, numai cât voi ascultându-ne să nu credeți că vă năcăjim. Și se pare că se necăjaște ceva, când nu face cele vorbite, căci cel ce face, voiește într'una a

auzi aceleași vorbe, și consideră pre cel ce vorbește nu ca pre un supărătoriu oare-care, ci ca pre un lăudătoriu. Așa că de nicăcri nu vine faptul acesta, decât numai de acolo, că nu se fac cele vorbite, și pentru aceia și cel ce vorbește este greoiu.

Dacă de pildă cineva face eleimosină, iară un altul discută despre eleimosină, acela nu numai că nu se îngreuiază de a asculta, ci încă se și bucură, ca ascultând despre propriile sale succese, spuse și lăudate de altul. Tot așa și noi; fiindcă nu avem nimic de comun cu toleranța, și nici că se potrivește cu noi aceasta, de aceia se pare că suntem greoiu chiar și în vorbe. Deci dacă nu voiți a li noi greoi și supărători, faceți așa, și dovediți aceasta prin fapte, fiindcă dealmintrelea nu vom încetă niciodată de a vă vorbi de aceleași lucruri, până ce se vor îndeplini de voi. Mai cu samă noi facem aceasta din îngrijirea și marea dragoste ce avem cătră voi, după aceia apoi și pentru primejdia ce ni stă nouă de față. Căci trâmbițașul, chiar dacă nimeni n'ar ieși la răsboiu, trebuie totuși a trâmbița, ca să-și facă datoria sa. Noi facem aceasta nu cu scopul de a vă mări osânda, ci ca voi singuri să vă apărați. Pe lângă acestea apoi, ne mai stăpânește și dragostea de voi, fiindcă ne doare și ne ustură inima când se întâmplă cu voi ceva din cele spuse mai sus.

Însă să nu fie una ca această! Cele ce vă spun, nu au nevoie de cheltueală bănească, nu este ceva de parte de voi, nu este dorința banilor; este nevoie numai de a voi, este o vorbă, este o bună intențiune. Să ne păzim, deci, gura noastră, să punem pe dânsa ușe și lacăt, ca astfelu nimic din cele ce nu plac lui Dumnezeu să nu vorbim. Aceasta este chiar pentru noi înșine, și nicidecum pentru cei ce ne rugăm. Aceasta pururea să o judecăm în mintea noastră, că cel ce binecuvintează pre dușman, pre dânsul se binecuvintează; că cel ce blăstăamnă, pre dânsul singur se blăstăamnă, iară cel ce se roagă pentru dușman, pentru sine singur se roagă, și nicidecum pentru acela. Și cu chipul acesta vom putea ajunge dela vorbă la faptă, și ne vom învrednici de bunurile făgăduite nouă. Căroră fie ca cu toții să ne învrednicim a ne împărtăși, prin harul și filantropia Domnului nostru Iisus Christos, căruia împreună cu Tatăl și cu Sf. Duh se cade slava, stăpânirea și cinstea, acum și pururea și în vecii vecilor: Amin.

OMILIA VII

„Ca viață liniștită și cu odihnă să petrecem într-o toată buna rândueală și curățica. Că aceasta este lucru bun și primit înaintea lui Dumnezeu Mântuitorului nostru, care voiește ca toți oamenii să vină la cunoștința adevărului“ (Cap. 2, 2—4).

Dacă se voiește a se curmă războaiele obștești, sau luptele și tulburările ivite, și pentru aceasta se face rugămintea preotului de a face rugăciuni către Dumnezeu pentru împărați și stăpânitori, apoi cu atât mai mult se cere a o face aceasta laicul, sau omul din lume. Trei sunt felurile de războaie în lume, și anume: cel întâiu este războiul obștesc, când ostașii noștri se războiesc contra barbarilor; al doilea când fiind pace de dinafară, noi totuși ne războim unii contra altora, și al treilea când fiecare se războiește contra sa. Războiul acesta de al treilea este cel mai grozav. Războiul cel purtat de barbari contra noastră nu va putea cu nimic a ne vătăma. Și de ce? Au tăiat, au pustiit, au ucis, însă cu nimic n'au vătămat sufletul. Și chiar nici cel dealdoilea — dacă vom voi — nu va putea vătăma, căci chiar dacă alții ne atacă pre noi, ni este cu puțință nouă de a fi pașnici. Fiindcă ascultă pe Prorocul care zice: „În loc ca să mă iubiască mă clevetiă, iară eu mă rugam“ și iarăși: „Cu cei ce urau pacea am fost ca un făcătoriu de pace“ și iarăși: „m'au urât în zadar“ (Ps. 108, 4. 119, 6. 7). Războiul cel de al treilea însă, nu este cu puțință de a scăpa de dânsul fără de primejdii. Căci când se rescoală trupul asupra sufletului și îl împinge la poftă uricioase, când îi înarmează plăcerile senzuale, îi întărește mânia, invidia și celelalte, atunci nu este cu puțință de a ne învrednici de bunurile făgăduite nouă, dacă acest războiu nu încetează. Pe lângă acestea apoi, cel ce nu înfrânează la timp acest războiu, de necesitate că va cădea și va căpăta rane mortale, care-i vor pricinui moartea cea din gheena.

Deci, noi, trebuie pe fiecare zi de a avea o mare grijă, ca acest războiu să nu se așeze în noi, și nici dacă este așezat să nu rămână, ci să se liniștească cu desăvârșire. Pentru că la urmă ce folos ai tu, dacă lumea întreagă se bucură de o pace profundă, iară tu te lupți cu sine însu-ți?

Această pace, deci, trebuie a o avea noi; și când o avem, nimic din cele dinafarnice nu va putea să ne vatăme. Desigur că nu cu puțin contribuie la aceasta și pacea obștească, drept care și zice apostolul: „Ca să petrecem viața lină și cu odihnă“. Dară dacă cineva fiind liniște și încă se tulbură, apoi este foarte nenorocit. Ai văzut că el vorbește de această pace, despre care eu spun, adevărat de cea de a treia? Pentru că zicând: „Ca să petrecem viața lină și cu odihnă“ el n-a stat aici, ci a adăos: „Întru toată buna credință (evsevîa) și curăția“. Dară întru toată buna credință și evsevîe nu se poate afla cineva, dacă nu are cu sine pacea lăuntrică. Căci când raționamente și felii de felii de cercetări ni tulbură credința noastră, ce felii de pace avem? Când ne vânzolesc duhurile desfrâului, ce felii de pace avem? Și pentru ca să afli că el prin expresiunea „ca să petrecem viața lină și cu odihnă“ n-a înțeles ca să ni cheltuim viața Elinilor, căci la dreptul vorbind vei găsi viața lor plină de toate dezmerdările și desfrânările, de aceea a adăos, că viața noastră cea liniștită să o petrecem întru toată căcurnicia și curăția. Fiindcă viața aceea este încărcată de intrigi și de lupte, găsindu-se sufletul pe fiecare zi rănit, așa zicând, de tulburările cele izvorite din raționamente, — de aceea el nu spune de o asemenea viață, ci de cea petrecută în toată evsevîa. Prin cuvântul „toată“ apostolul nu spune numai de evsevîa și curăția cea din dogmele credinței, ci și de cea din viață, căci el cere evsevîa și în viața noastră zilnică. Fiindcă ce folos vom avea dacă cu credința suntem evsevîoși, iară cu viața ne găsim neevsevîoși?

Cum că este cu putință de a fi cineva neevsevîos prin viața sa, ascultă tot pe acest fericit ce spune în altă parte, zicând: „Mărturisesc ți că pre Dumnezeu îl știu, iară cu faptele îl tăgăduiesc“ (Tit.

1, 16), și iarăși: „dacă vr'unul numindu-se frate, va fi curvariu, sau lacom, sau slujitoriu idolilor, sau ocărîtoriu, sau bețiv, sau răpitoriu, unul ca acesta nu cinstește pre Dumnezeu“ (I Cor. 5, 11), și iarăși: „cel ce uraște pre fratele său pre Dumnezeu nu cunoaște“ (I Ican 11, 9). Ai văzut câte feluri de neevsevii sunt? De aceia deci el zice: „între toată evsevia și curăția“. Căci necurat nu este doară numai curvariul, ci și lacomul este necurat și nesățios după averi, fiindcă și această poftă nu este mai prejos de pofta trupurilor. Cel ce nu se înfrânează pre sine, se numește neînfrânat și nesățios, fiindcă nu nu-și înfrânează poftele sale. Astfeliu că putem numi neînfrânat și pre cel ce să iuțește, și pre cel ce zavis-luește, și pre iubitoriul de argint, și pre cel viclean, și în fine pre tot cel ce se găsește în păcat noi îl numim neînfrânat, și necurat și spurcat. „Că aceasta este lucrul bun și bine primit înaintea Mântuitorului nostru Dumnezeu“ zice. Ce este bun și bine primit? De a se ruga pentru toți; aceasta o cere Dumnezeu, aceasta o voiește. „Care voiește, zice, ca toți oamenii să se mântuiască și să vină la cunoștința adevărului“.

Imitează deci pe Dumnezeu. Că dacă voiește ca toți oamenii să se mântuiască, apoi cu drept cuvânt că trebuie a ne ruga pentru toți. Dacă el voiește ca toți să se mântuiască, voiește și tu, iară dacă voiești, roagă-te, fiindcă pentru unuia ca aceștia trebuie a te ruga. Ai văzut cum el din toate părțile a convins sufletul că trebuie a se ruga și pentru Elini? Și apoi arată chiar și câștigul ce îl are cineva de aici: „Ca să petrecem, zice, vieată lină și cu odihnă“. Dară apoi faptul este cu atât mai înalt, cu cât aceasta este și voința lui Dumnezeu, și că prin aceasta noi devenim deopotrivă cu dânsul de oare-ce voim aceleași pe care le voiește și el. Sunt deajuns asemenea sfătuiri de a imblânzi până și pe o fiară. Deci, nu te teme de a te ruga pentru Elini, fiindcă aceasta și el o voiește; ci teme-te de a blăstăma, fiindcă aceasta n'o voiește. Iară dacă trebuie a ne ruga pentru Elini, și deci și pentru eretici, apoi trebuie a ne ruga

pentru toți oameni, iară nici decum a-i prigonii. Acest bun de altfel vine și de acolo, că noi cu toții ne împărtășim de aceeași natură, și Dumnezeu laudă și aprobă buna voință, și dragostea cea către alții. «Dară dacă el voiește aceasta, zici tu, dacă Domnul dorește, de ce mai este nevoie de rugăciuni din partea mea?» Apoi aceasta contribuie foarte mult în a-i atrage pe dânsii spre dragostea către tine, și apoi și pe tine nu te lasă de a te însălbatăci, și cu un cuvânt toate acestea sunt de ajuns spre a-i atrage la credință. Căci mulți oameni din cauza certelor către alți oameni s'au depărtat de Dumnezeu.

Prin cuvântul de mântuire el înțelege tocmai acest lucru. „Care voiește, zice, ca toți oamenii să se mântuiască“. fiindcă și aceasta este mântuire cu adevărat, iară fără de dânsa nici un lucru mare nu poate fi, ci mai mult o numire simplă. „Și să vină la cunoștința adevărului“. Cărui adevăr? A adevărului din credință. Fiindcă anticipând el a zis lui Timotheiu ca să poroncească unora de a nu învăța în alt chip, apoi ca nu cumva să-i considere pe aceia de dușmani, și din această cauză să se încurce în lupte cu dânsii, ce spune el? „Care voiește, zice, ca toți oamenii să se mântuiască și să vină la cunoștința adevărului“. Și de ce așa, o spune mai departe zicând: „Că unul este Dumnezeu, unul și mijlocitorul între Dumnezeu și oameni“. (Vers 5). A fost zis că să vină la cunoștința adevărului, arătând prin aceasta că lumea nu este și nu se găsește în adevăr, — și iarăși că „unul este Dumnezeu“ și nu mai mulți, precum credeau aceia, și că el voiește ca toți să se mântuiască. A zis apoi că pre Fiul l-a trimis Dumnezeu ca mijlocitoriu între dânsul și oameni. Dară ce? oare Fiul nu este Dumnezeu? Ba este cu adevărat. Apoi atunci cum de zice că „unul este Dumnezeu“? Aceasta o zice spre deosebire de idoli, și nici decât față de Fiul, fiindcă vorba lui aici este despre adevăr și rătăcire. Dară apoi mijlocitoriul trebuie de a se găsi în comunicare directă cu ambele părți cărora este mijlocitoriu — căci treaba mijlocitoriului este de a comunica cu amândouă părțile al cărora mijlocitoriu se găsește, și dacă cu una din părți nu comunică, atunci nu mai este mijlocitoriu. Deci,

dacă Fiul nu se împărtășește de natura Tatălui, atunci el nu mai este mijlocitoriu, ci s'a despărțit și s'a depărtat de el. Că precum el s'a împărtășit de natura oamenilor, fiindcă la oameni a venit, tot așa se împărtășește și de natura Tatălui, fiindcă dela Tatăl a venit. Deci, fiindcă el a fost mijlocitoriu a două naturi, apoi de necesitate că trebuie a se găsi alături de aceste două naturi. Că precum el a fost om, astfel a fost și Dumnezeu. Numai om simplu n'ar fi putut fi mijlocitoriu, fiindcă trebuie a sta de vorbă și cu Dumnezeu, iară Dumnezeu n'ar fi putut fi mijlocitoriu, fiindcă nu l-ar fi primit pre dânsul cei pentru care mijlocia. Precum acolo zice: „unul este Dumnezeu, unul și mijlocitoriu între Dumnezeu și oameni“, tot așa și aici, unul și unul. Nu pune doi, fiindcă discută despre politeism, și deci ea nu cumva agățându-se de numărul doi să cadă în politeism, de aceea a pus „unul“ și „unul“.

Ai văzut de câtă exactitate în vorbe face uz sfânta scriptură? Căci „unul“ și „unul“, fac doi, însă noi nu zicem aceasta, deși raționamentul impune așa ceva, precum nici nu zici — de și raționamentul impune — că dacă a născut, a suferit ceva. „Că unul este Dumnezeu, zice, unul și mijlocitoriu între Dumnezeu și între oameni, omul Iisus Christos, cel ce s'a dat pre sine singur preț de rescumpărare pentru toți“. (Vers 6). Dară ce? Oare și pentru Elini s'a dat preț de rescumpărare? spune-mi. Și dacă Christos a murit și pentru Elini, apoi tu nu primești nici a te ruga pentru dânsii? «Dară, zici tu, cum de n'au crezut»? Fiindcă n-au voit, el însă a făcut ceea ce trebuia să facă. Mărturisirea vorbește aici de patima sa. «Că a venit, zice, să mărturisească adevărul Tatălui, și a fost jărtfit. Așa că nu numai Tatăl mărturisește de el, ci și dânsul mărturisește de Tatăl. „Eu am venit, zice, întru numele Tatălui meu“ (Ioan 5, 43) și iarăși: „Pe Dumnezeu nimeni nu l-a văzut vre-odată“, și iarăși: „ca să te cunoască pre tine adevăratul Dumnezeu“, și iarăși: „Duh este Dumnezeu“ (Ibid. 1, 18. 17, 3. 4, 24). Așa dară el a mărturisit până la moarte. „In timpurile sale“, adică în timpurile cuvenite.

„Întru care sunt pus eu propoveduitoriu și Apostol (adevărul zice întru Christos, nu mint), învățătoriu neamurilor întru credință și întru adevăr“ (Vers. 7). «Deci, dacă el a pățimit zice, pentru neamuri, și eu am fost rânduit dascăl al neamurilor, pentru ce tu să nu te rogi pentru ele»? Bine face el aici, că întrebuintează dovada celui vrednic de credință că «am fost rânduit, zice, dascăl al neamurilor», fiindcă cei-lalți apostoli foarte mult ezitau, sau mai bine zis stau la îndoială asupra acestui fapt. Apoi a adăos: „Învățătoriu al neamurilor întru credință și întru adevăr“. Când tu auzi aici zicând „întru credință“ să nu crezi că faptul este o înșelăciune, fiind-că adăogând „întru adevăr“, dânsul ne convinge că nu este minciună. Ai văzut tensiunea cea mare a harului? Pentru că rugăciunile Ebreilor nu se făceau și pentru neamuri, pe când acum harul s'a întins și peste neamuri. „Învățătoriu al neamurilor, zice, întru credință și întru adevăr“. „Cel ce s'a dat pre sine, zice, preț de rescumpărare pentru toți“. Deci, cum a fost predat de Tatăl? Prin urmare rescumpărarea este fapt al bunătăței sale. Și ce este prețul de rescumpărare? Urmă ca neamurile să fie pedepsite, urmă ca să fie pierdute; dară în loc de acestea el a dat pre Fiul său, ca să propoveduiască crucea.

¹⁾ Sunt deajuns acestea spre a atrage pre toți, și spre a arată dragostea lui Christos, căci în adevăr ea sunt mari și nepovestite. S'a jărtfit pre sine pentru dușmani, pentru cei ce'l urau, pentru cei ce'l disprețuiau. Ceia ce n'ar face cineva nici pentru prieteni, sau pentru fii, sau pentru frați, a făcut stăpânul pentru slugi, și încă stăpân nu așa precum sunt slugile, ci Dumnezeu pentru oameni, cari nici măcar n'au avut niscareva merite. Ceia ce nu s-ar fi petrecut printre noi oamenii, aceasta s'a petrecut cu Dumnezeu, și în timp ce ne-am bucurat de atâta dragoste din parte-i, noi încă stăm la îndoială și nu iubim pe Christos. El s'a jărtfit pre sine pentru noi, iară noi îl trecem cu

¹⁾ *Partea morală.* Contra femeilor care se împodobesc, și contra celor ce se îmbogățesc. (Veron).

vederea și 'l lipsim până și de hrana trebuitoare, precum și fiind bolnav sau gol noi nu-l cercetăm.

Și de ce urgie să nu fie vrednice acestea? de ce osândă, și de ce gheenă? Că dacă n'ar fi făcut nimic alta, decât numai că a luat asupra'și patimile omenești, când spune «mi-este foame și sete», oare acestea nu sunt deajuns de a ne îndemna pre noi? Dară vai! cât de mare este tirănia banilor, său mai bine zis, vai de ticăloșia celor robiți banilor de bună voea lor! Nu au banii acea putere mare de a ne robi, ci noi suntem foarte demoralizați și moleșiți, noi înjosiți și pământești, noi cei trupești, noi cei tâmpiți, iară nici de cum că ar avea banii acea putere mare. Căci ce poate face banul? spune-mi. Este surd și nesimțitoriu. Dacă diavolul nu este nimic, demonul cel spurcat, el cel atât de viclean și care pe toate le incurcă, — apoi banii ce putere au? Dacă vezi argint, închipui-ți că este cositoriu. Dară nu poți? Apoi atunci ceia ce este adevărat, aceia să crezi: că adevărat el este pământ — fiindcă în adevăr este pământ.

Sau poate nu primești nici acest argument? Apoi atunci gândește-te că ne perdem și noi; că mulți din cei ce au averi cu nimic nu s'au folosit; că mulți din cei ce s'au fălțit cu averile au devenit țină și praf, iară acum iau osânda cea mai de pe urmă, găsindu-se cu mult mai săraci decât cei ce și pun banii în vase de lut și de sticlă, și cei ce se culcau pe paturi de os de elefant, sunt acum mai săraci decât cei ce se culcă de multe ori pe băligariu. Dară poate că încântă privirile? Apoi sunt și altele care pot încă mai mult a încânta privirile tale. Căci și florile, și aerul cel curat, și ceriul, și soarele încântă cu atât mai mult. Argintul are și multă rugină, așa că mulți și-au dat părerea că este negru, iară aceasta se învederează dela sigilele cele înegrite, — pe când în soare, în ceriu și în astre nu este nimic negru. Mai multă mulțămire găsește cineva în coloarea florilor, decât în coloarea argintului. Deci nu frumuseța argintului este care încântă privirile, ci nesățioasa poftă, nedreptatea; aceasta fermecă sufletele. Scoate-o pe aceasta din suflet, și atunci vei vedea argintul, cel atât de prețuit, că este mai fără preț decât noroiul. Scoate patima din suflet, fiindcă și cei bolnavi de friguri când văd băltoage puturoase, le doresc ca

pre niște izvoare de apă curată, în timp ce toți cei sănătoși de multe ori nici nu le consideră ca ape. Scoate boala, și vei vedea lucrurile așa precum sunt ele.

Și pentru ca să te încredințezi că nu mint, îți voi arăta pe mulți cari fac așa. Stinge focul, și vei vedea acestea cu mult mai pre jos decât iarba câmpului. Bun este aurul și frumos la vedere, însă în facerea de milostenii este bun, în ajutorarea celor săraci, iară nici decum în întrebuintărea cea zadarnică a lui, ca de pildă să se ascundă în pământ sau în ladă, sau să se pună pe mâni, pe picioare sau pe cap. De aceia s'a descoperit el, nu ca să înfășăm cu el chipul lui Dumnezeu, ci ca să deslegăm pre cei legați. La aceasta întrebuintază aurul tău: desicaga pre cel legat, iară nu legă ceea ce trebuie a fi deslegat. Căci, de ce, spune-mi, preferi înaintea tuturor ceea ce e mai disprețuit? Nu cumva, fiindcă este aur, nu face și pe lanț (nu servește și pentru a se face lanț din el)? Oare nu materia face lanțul? De va fi aur sau fier, acelaș lucru este — de și poate că acesta este cu mult mai greu decât acela. Dară ce face oare de a fi ușor un lucru? Slava deșartă și dorința prostească de a te vedea toată lumea legată la mâni, de care ar trebui mai ales să te rușinezi. Cum că ceea ce spun este adevărat, leagă-ți mânele cu acele lanțuri, stai apoi liniștită în singurătate, unde să nu fie nimeni ca să te vadă, și atunci te vei îngreui de acele legături, ba le vei crede de nesuferit.

Să ne temem, iubitorilor, ca nu cumva să auzim acele cuvinte înfricoșate: „Legăți-i mânilor și picioarele sale“ (Matheiu 22, 13). Și de ce îți faci tu singură aceasta? Nimeni fiind legat cu păcatul, nu-și mai leagă mânilor și picioarele. De ce îți-mai legi încă și capul? Oare nu ajung a fi legate mânilor și picioarele? De ce apoi și grumazul ți-l legi și înfășori cu mii de legături? Trec cu vederea îngrijirea de asemenea nimicuri, frica de a le perde, lupta ce o au femeile cu bărbații lor, spre a le stăpâni, năcazul ce-l sufăr ca nu cumva să se vadă lipsite de ceea ce doresc. Dară oare plăcere este aceasta? Spune-mi. Pentru ca să fie încântate privirile altuia, tu ești în stare să te supui pre sine-ți și lanțurilor, și griilor, și primejdiilor, și neplăcerilor, și luptelor zilnice? Oare faptul acesta nu este vrednic de toată învinovățirea și osânda?

Nu, iubitorilor, să nu facem acestea, ci să deslegăm orice legătură a nedreptății, să rupem un codru de pâine pentru cel flămând, și toate celelalte care pot a ne face cu curaj față de Dumnezeu să le facem, ca astfel să ne bucurăm de bunurile făgăduite nouă, întru Christos Iisus Domnul nostru, căruia împreună cu Tatăl și cu Sf. Duh, să cade slava, stăpânirea și cinstea, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

OMILIA VIII

„Voiesc dară ca să se roage bărbații în tot locul, ridicându-și mâinile curate, fără mânie și fără îndoire. Asijderea și femeile întru podcoabă de cinste cu sfieală și cu întreagă înțelepciune să se împodobească pre sine, nu cu împletiturile părului, sau cu aur, sau cu mărgăritare, sau cu haine scumpe.“ (Cap. 2, 8—10)

„Când vă rugați, zice, nu fiți ca fațarnicii, că iubesc prin adunări și prin unghiurile uliilor să se roage, ca să se arate oamenilor. Amin zic vouă, că și iau plata lor. Iară tu când te rogi, intră în cămara ta, și închizând ușa ta, roagă-te Tatălui tău celui întru ascuns, și Tatăl tău cel ce vede întru ascuns, va răsplăti ție la arătare“. (Math. 6, 5. 6). Deci, ce spune Pavel? „Voiesc, zice, ca să se roage bărbații în tot locul, ridicându-și mâinile curate, fără de mânie și fără de îndoire.“ Dară aceasta nu este câtuși de puțin contra celor de dinainte, ci încă foarte mult conglăsuesc. Cum și în ce feliu? Trebuie mai întâi a spune ce în-samnă expresiunea „intră în cămara ta“, și pentru ce poronțește așa, dacă trebuie a ne ruga în tot locul, și dacă nu trebuie a ne ruga în biserică și nici în altă

parte a casei, ci numai în cameră? Aşa dară ce va să zică cele spuse de Mântuitorul? Ne arată prin aceste cuvinte, că noi să facem rugăciunile noastre nu pe ascuns cum s'ar întâmpla, ci în adevăratul înţeles al cuvântului, adică a fi cu totul nestăpâniţi de slava deşartă. Că după cum şi atunci când zice: „Să nu stie stânga ce face dreapta“ (Math. 6, 3) nu vorbeşte despre mâni la întâmplare, ci ni pune în faţă gradul de cea mai înaltă neîubire de slavă deşartă, sau famfaronadă, — tot aşa lasă a se înţelege şi prin expresiunea „întră în camera ta“. Deci, Mântuitorul n'a mărginit rugăciunea la un anumit loc, ci numai un singur lucru ni-a poroncit: neîubirea de slavă deşartă, sau famfaronadă. Pavel însă ni vorbeşte aici, aşa, spre deosebire de rugăciunea iudaică. Căci priveşte ce spune: „În tot locul, zice, ridicându-şi mâinile curate“ ceea ce Iudeilor nu li era slobod, — fiindcă nici nu li era îngăduit de a se apropia de Dumnezeu în altă parte, sau de a-i jărtfi, sau de a-i aduce ceva din ale cultului, decât numai într'un singur loc, la Templu, unde Iudeii de pretutindeni se adunau, şi unde trebuia a săvârşi toate ceremoniile religioase. Deci, Pavel prin vorbele sale introduce o îndemnare cu totul contrară, şi scăpându-i de accă necesitate, li spune parecă: «cele ale noastre nu sunt ca cele ale Iudeilor». După cum dânsul poronceşte de a face rugăciunile pentru toţi, fiindcă şi Christos pentru toţi a pătimit, «şi le propoveduiesc acestea pentru toţi, zice, tot aşa şi a se ruga pretutindeni este bine». Deci observaţiunea aceasta fie zisă pentru modul rugăciunei, iară nici decum pentru loc. «Pretutindeni roagă-te, zice, însă pretutindeni înalţă mâni curate, fiindcă aceasta este care se caută.»

„Mâni curate“ ce va să zică? Adecă mâni curvioase, mâni cucernice, mâni neîntinate, mâni nu cu apă spălate, ci curăţite de vătămări pricinuite aproapei de filarghie, de răpiri, de ucideri. „Fără de mânie şi fără de îndoire“. Dară aceasta ce înamnă? Adecă fără aducere aminte de răul suferit, fiindcă cine rugându-se se mânie? Curat fie cugetul celui ce se roagă, slobod de orice patimă. Nimeni să nu se apropie de Dumnezeu cu duşmănie, nimeni cu îngreiere şi îndoire. Şi ce este „îndoire“? Vom auzi îndată: „Toate oricâte

veți cere întru rugăciune crezând, veți lua". (Math. 21, 22), și iarăși: „Când stați de vă rugați, iertați orice aveți asupra cuiva, ca și Tatăl vostru cel din ceriuri să ierte vouă greșalele voastre". (Marc. 11, 25). Așa dară nu trebuie cătuși de puțin de a ne îndoi că vom fi auziți. Aceasta este deci fără mânie și fără îndoie. «Și cum voi putea crede că mi se va îndeplini cererea?», zici tu. Dacă tu nu cei dela dânsul nimic contra celor cu care este gata a te satisface; dacă nu vei cere nimic nedemn de Impăratul a toate; dacă nimic din cele pământești; dacă toate cele duhovnicești; dacă te apropii fără mânie; dacă ai mâinile curate și ne'ntinate. Mâni curate și ne'ntinate sunt cele ce fac milostenie. Dacă în feliul acesta te apropii, nu mai încapă nici-o îndoială că ți se va îndeplini cererea: „Dacă voi răi fiind, zice, și știți să dați daruri bune fiilor voștri, cu cât mai vârtos Tatăl vostru cel din ceriuri va da cele bune celor ce cer de la dânsul" (Math. 7, 11). Prin expresiunea „fără de îndoială" el înțelege de a nu cercetă cineva cu amănunțime, sau a nu avea deplină încredere.

„Așijderea și femeile", zice, «voiesc să fie fără mânie, fără îndoială, să aibă mâinile curate și ne'ntinate, să nu mai continue cu poftele lor, să nu răpiască, să nu se lăcomiască la avutul altuia. Căci, ce este, dacă ea nu răpește, însă prin bărbatul său face aceasta? De la femei Pavel cere încă ceva mai mult, și anume ce cere? „Să fie, zice, întru podoabă de cinste, cu sfieală și cu întreagă înțelepciune să se împodobiască pre sine, nu cu împletiturile părului, sau cu aur, sau cu mărgăritaruri, sau cu haine scumpe. ci—precum se cuvine femeilor celor ce se făgăduiesc de a fi în temere de Dumnezeu,—prin fapte bune". (Vers. 9 și 10). Și ce va să zică: „Să se împodobiască pre sine cu înțelepciune"? Adecă hainele să fie bine potrivite pe trup din toate părțile, cu rândueală iară nu cu meșesugiri, spre a atrage curiositatea. Aceia este podoabă adevărată, pe când aceasta este podoabă falsă.

¹⁾ Ce spui? Te apropii să te rogi lui Dumnezeu, și te înfășori cu aurării și cu împletituri și cârlionți în păr? Nu cumva ai venit poate să joci? Nu cumva poate să iai parte la vre-o nuntă? Nu cumva să iai parte la vre-o pompă? Acolo își au locul aurările, împletiturile și cârlionții, acolo luxul, iară aici nu este nevoie de nimic din acestea. Ai venit ca să te rogi lui Dumnezeu pentru păcate, să-l rogi pentru acelea cu care l-ai mâncat, să-i cei lui iertare, să-l faci cu îndurare pentru tine. Apoi atunci de ce te împopoținezi pre sine'ti? Momițăriile acestea nu sunt ale unei femei ce se roagă. Cum vei putea oftă, cum vei putea plânge, cum vei putea a te ruga cu stăruință, fiind împopoținată cu astfelu de momițării? De vei plânge, lacrămile tale vor provoca risul celor ce te văd, fiindcă ceea ce lacrămiază nu trebuie a fi împopoținată în aurării. Este o adevărată scenă teatrală și ipocrizie, ca din același cuget, de unde ambițiunea ta a zămislit acel lux de pe tine, să verși lacrimi. Aruncă la o parte acela ipocrizie, fiindcă Dumnezeu nu se amăgește! Asemenea păpușării sunt ale micilor, și ale celor din orhestră, ale celor de pe scena teatrului; — unei femei cu rândueală însă, nu se potrivesc.

„Cu sfieală, zice, și întreagă înțelepciune“. Deci, nu imită pe cele ce umblă după amoruri, care prin asemenea momițării atrag în partea lor pe mulți ibovnici, din care cauză și-au câștigat o rea reputație, și cu nimic nu s'au folosit în lumea aceasta, ba încă pre mulți i-au vătămat prin o astfelu de purtare. Că precum femeia curvă chiar de ar avea vre-o reputație de femeie înțeleaptă, totuși cu nimic nu se va folosi de acea reputație atunci, când cel ce cunoaște cele ascunse ale omului, va aduce de față tot ce dânsa a făcut, — tot așa și femeia înțeleaptă, dacă prin îmbrăcămintea sa își va atrage o reputație de curvie, a pierdut reputațiunea de înțelepciune, — fiindcă mulți au fost vătămați prin această reputație.

«Dară ce să fac, zici tu, dacă altul bănuiește»? Apoi tu singură dai pricina prin shimele ce le faci, prin ochiadele ce le arunci, prin mișcările ce le faci. De aceea și vorba lui Pavel pentru îmbrăcămintă este lungă,

¹⁾ *Partea morală.* Contra femeilor ce se împodobesc, și a fecioarelor bisericesti. (Veron).

de aceia și de sfieală grăiește. Dară dacă acestea toate cu care se împopoținează femeile: aurării, mărgăritare, haine scumpe, sunt oprite de Pavel de a se purta, ca fiind dovadă mai mult de bogăție, apoi cu atât mai mult sunt oprite acele ce atrag curiozitatea privitorilor, precum: sulimanurile de pe față, văpsirea pe sub gene, călcătura și pășirea a lene, vocea dezmiardată, ochiul umed și plin de toată curviea, ridicarea voalului cu cochetărie, sau a hainei de pe deasupra, cingătoare curioasă foarte, ghetete strâmte. Pe toate acestea el le înțelege prin expresiunea „cu întreagă înțelepciune să se împodobească pre sine“, și „cu sfieală“, căci toate cele de mai sus sunt izvorite din nesfieală și slăbenie.

Îngăduiți-mi, vă rog, de a mai adăoga încă ceva, — căci vorba aduce cu timpul certarea pe față, nu cu scopul de a biciui, și nici de a supăra pe cineva, ci ca să scot din ceata celor credincioși tot ce este străin. Dacă, deci, fericitul Pavel oprește dela asemenea fapte pe femeile cari au bărbați, pe cele ce se dezmeardă în bogății, apoi cu atât mai mult pe cele ce s'au destinat fecioriei (monahismului). «Dară, zici tu, care fecioară pune pe dânsa aurării? Sau care 'și face cărlionți sau impletituri în păr»? — fiindcă atât de mare este curiozitatea unei îmbrăcămînți simple, încât cele de aici se par nimic față de acele. În adevăr, că chiar și prin niște haine simple se poate cineva a se arăta împopoținat mai mult chiar decât cele ce sunt înfășurate cu aurării. Căci când de pildă haina de deasupra este de un albastru foarte pronunțat¹⁾, și strânsă cu multă exactitate prinprejurul pieptului cu cingătoarea, ca și femeile care joacă pe scenă, încât să nu se pară umflată nici în lungimea ei, și nici în lățime să nu se sbârcească, ci să stea în mijlocul acestor două, iară pe piept arc multe încrețituri; — apoi o asemenea haină pe câte haine de mătase nu le întrece în ispitire? Dară încă când ciubota (ghcata) strălucește foarte tare în negru, prin resfrângerea albastrului dela haină, și când se sfârșește cu vârful ascuțit, imitând iscusința cea din picturi, încât nici talpa să nu iasă afară mult? Dară ce este dacă fața nu ți-o suliminești cu dresuri, în schimb o speli cu

¹⁾ Notă. Prin timpul Sf. Chrisostom se vede că îmbrăcămintea monahiilor era de culoare albastră.

multă îngrijire și băgare de samă, și întinzi pe frunte camela ca foarte albă la vedere, iară pe deasupra pui vâlul acela, ca astfel să-ți stea bine negrul cu albul la un loc? Ce ar putea spune cineva despre ochi, și despre miile acele de ochiade? Ce ar putea spune cineva despre acea broboadă aci ascunsă, aci pe față în legarea sâ-nului? Fiindcă de multeori sunt așezate așa fel, încât să se vadă exactitatea hainei, în timp ce vâlul întreg este pus primprejurul capului. Dară mâinile când sunt împopotinate, având mânicile hainei atât de cochete, încât — întocmai ca în tragedii — le crezi că ceva străin, lipit de trup? Și în fine ce ar putea zice cineva despre pășirea acca cocheta, și celelalte apucături femeiești, care toate la un loc pot atrage pe privitori; mai mult decât orice aurării de mult preț¹⁾.

Să ne înfricoșăm, iubiților, ca nu cumva să auzim și noi cea ce Prorocul zicea către femeile Ebreilor, care se ocupau cu împodobirea trupului de dinafară: „În loc de brâu te vei încinge cu funie, și în locul podoabei cei de aur de pe cap, vei avea pleșuvire” (Isaia 3, 23). Astfel că, după cum am zis, toate acestea sunt cu mult mai atrăgătoare de cât aurăriile, cu care multe dintre femeile cele ușcare se indeletnicesc, spre a fi văzute și spre a subjuga pre cei ce le privesc. Păcatul săvârșit de o asemenea fecioară (monahie) nu este de loc mic, ci încă foarte mare, îndeajuns de a mânie pre Dumnezeu, îndeajuns de a vătăma întreaga osteneală a fecioriei. Ai pre Christos de mire; de ce atunci cauți a atrage spre tine pe oameni ca ibovnici? Te va judecă atunci pentru preacurvie. Pentru ce nu te împodobești cu podoaba ce-i place lui, acea iubită de dânsul: sfințala, întreaga înțelepciune, cumpătarea, îmbrăcămintea acea modestă? Cea de acum este curvească și spurcată. Nici nu mai putem deosebii acum pe curve, și nici pe fecioare, de unde poți vedea în câtă slutenie s-au aruncat singure pre sine! O fecioară trebuie a fi neprefăcută, adevărat sinceră, iară nu cum s-ar întâmpla, și nici să se găsească în Monastire cum s-ar întâmpla, fiindcă lumea de dinafară nu lasă pe cel dină-

¹⁾ *Notă.* Este foarte greu de a spune cu exactitate cele ce voiește să spună aici Sf. Chrisostom, iară greutatea provine de acolo, că suntem în necunoștință de obiceiurile timpului de atunci.

untru de a fi bun. Cel ce se ocupă cu lumea de dinafară, disprețuiește pre cel de dinăuntru, precum și cel ce disprețuiește lumea, pune toată rîvna pentru a da la iveală pre cel dinăuntru.

Să nu-mi spui: «Vai! eu port o haină ruptă, o încălțăminte proastă, camelafcă de nimic; apoi atunci ce podoabă este aceasta?» Nu te amăgi pre sine-ți, fiindcă după cum am spus, este cu puțință de a se împodobi, cineva cu acestea mai mult de cât cu acelea, și mai ales prin hainile cele rupte, sau prin cele lipite de trup, strânse primprejurul lui și strălucind frumos. Aceasta mi-o spui mie; dară lui Dumnezeu care știe cugetul fiecărui ce vei spune, pentru ce faci acestea? Poate că nu le faci spre a curvi? Inșă de ce atunci le faci? Spre a fi admirată? Și nu roșești, nu te rușinezi voind a fi admirată pentru asemenea lucruri? «Dară, zici tu, eu mă îmbrac cu asemenea haine la întâmplare, și nu cu acel scop». Știe Dumnezeu cele ce ne spui nouă. Nu cumva poate îmi dai mie socoteală? Lui îi vei da acea socoteală pentru cele prezente, lui care va cercetă atunci, lui căruia toate îi stau de față în toată golăciunea lor.

De aceia și noi le spunem acestea acum, ca nu cumva atunci să vă găsiți vinovați de osândă. „Acestea zice Domnul: pentru că s-au înălțat fetele Sionului, și au umblat cu grumazii ridicați, și clipind cu ochii, și cu pășitul picioarelor împreună târăsc hainele, și împreună joacă cu picioarele“ (Isaia 2, 16). Ați primit asupra-vă un războiu mare, unde este nevoie de luptă, iară nu de împodobire, de apărare cu pumnul, iară nu de ședere în trândăvie. Nu vezi pre cei cei ce se luptă cu pumnul în stadiu, pre ce se apără de atacul altuia? Oare aceștia au nevoie de o pășire cochetă și de shime? De loc, ci toate acestea lăsându-le la oparte, și punându-și haina cea muiată în unt-de-lemn, spre un singur lucru au privirea îndreptată: de a lovi, și a nu fi lovit. Diavolul stă de față scrișnind din dinți, și din toate părțile voind a te doborî, — iară tu stai ocupându-te cu asemenea podoabe satanicești? Nu mai vorbesc nimic de glas, cum multe îl falsifică; nu mai vorbesc nici de mirodenii și de alte nimicuri. Pentru toate acest a vă rid femeile din lume. Demnitatea fecioriei a pierit; nimeni nu mai cinstește o fe-

cioară (monahie) precum trebuie a o cinsti, fiindcă ele singure s-au necinstit pre sine. Nu ar fi trebuit oare — ca și cum ar fi venit din ceriu — de a fi vrednice de privit în biserica lui Dumnezeu? Iară acum ele sunt disprețuite prin sine înseși, nu pentru fapte înțelepte. Căci când te vede femeia din lume care are barbat, copii și casă, umblând cu gura căscată după astfelu de podoabe, mai mult de cât dânsa, pe tine care trebuia de a fi răstignită, cum de nu te va rîde? Cum nu te va disprețui?

Ai văzut la ce te duce ocupația și rivna pusă în asemenea nimicuri? Prin simplitate biruiști pre cea împodobită cu haine luxoase, și ești mai împodobită de cât aceia care e înfășată în haine aurite. Ceia ce ți se cuvine, tu nu cauți, ci cea ce nu ți trebuie aceia o alungi; însă ți se cuvine de a te îndelețnici cu lucruri bune. De aceia fecioarele (monahiile) sunt mai necinstitute de cât femeile din lume, fiindcă nu ni arată lucruri vrednice de feciorie. Acestea le-am spus nu pentru toate, sau mai bine zis, pentru toate cele vinovate, ca să se eumințască, iară cele nevinovate să dojănească precum trebuie pre cele cu purtări necuviincioase. Băgați de samă însă, ca nu cumvă certarea să ajungă la fapte. Noi nu am spus acestea ca să vă întristăm, ci ca să vă îndreptăm, ca să ne mândrim cu voi. Fie, deci, ca noi toți să facem cele plăcute lui Dumnezeu, și spre slava lui să viețuim, ca să ne învrednicim și de bunurile făgăduite nouă prin hărul și filantropia Domnului nostru Iisus Christos, căruia împreună cu Tatăl și cu Sfântul Duh, se cade slava, stăpânirea și cinstea, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

OMILIA IX

„Femeia întru liniște să se învețe, cu toată ascultarea, iară femeii să învețe nu dau voie, nici a’și stăpâni bărbatul, ci să fie întru liniște, că Adam întâi s’a zidit, apoi Eva. Și Adam nu s’a amăgit, iară femeia amăgindu-se a fost pricina de călcarea poroncii. Dară se va mântui

prin nașterea de fi, de vor petrece întru credință, și întru dragoste, și întru sfințire, cu întreagă înțelepciune. (Cap. 2, 11-15).

Multă sfileală cere de la femei fericitul Pavel, multă demnitate, nu numai până în mișcările lor, nu numai până în îmbrăcămintea lor, ci chiar până și în vocea lor. «Femeia, zice, nici chiar să vorbească ceva în biserică», ceia ce și în epistola către Corintheni zicea scriindu-li: „nu li s'a dat voie femeilor să vorbască în biserică” și iarăși în altă parte „Că rușine este femeilor să grăiască în biserică” (I. Cor. 14, 34. 35), și mai sus ceva: „iară de voiesc să se învețe ceva, acasă să-și întrebe pre bărbații lor”. Dară acum mare este vuetul, mare e tulburarea și multă vorbă se face în biserică de femei, ceia ce nicăiri nu se petrece. Ar putea cineva vedea aici pe toate femeile vorbind, cum nu se petrece nici în piață, nici la băi; ca și cum parecă ar fi venit aici, ca să aibă mai multă liniște în vorbe, așa se îndeletnicesc și se întrec toate cu vorba despre lucruri de nimic. De aceia toate au ajuns anapoda. Și nu vor să înțeleagă că nu este alt mijloc de a afla ceva din cele folositoare, de cât numai de a fi în liniște. Căci când mă grăbesc de a începe propoveduirca, și nimeni nu este cu luare aminte la cele grăite, care li este folosul? «Atât de tăcută trebuie să fie femeia în biserică, zice, în cât nu numai de cele lumești nu trebuie a grăi, ci chiar nici de cele duhovnicești». Aceasta este adevărata podoabă, aceasta sfileală a ei, aceasta va putea să o împodobească mai mult decât hainele, și dacă dânsa se va moderă pre sine în acest chip, va putea să-și facă rugăciunea cu multă rânduială.

„Femeii nu dau voie, zice, ca să învețe”. Și care este aici continuitatea vorbei? Încă chiar mare este acea continuitate. În adevăr, că apostolul li vorbea despre liniște, despre demnitate, despre sfileală, li zicea că ele nu trebuie a grăi în biserică. Din toate părțile, deci, voind a li tăia pricina de vorbă «nici să învețe, zice, ci să stea în rândul ucenicilor, iară prin tăcere vor dovedi supunerea lor», — fiindcă sexul femeiesc este

oarecum vorbaret, și deaceia apostolul din toate părțile mărginește pe femeie.

„Că Adam, zice, întâi s'a zidit, apoi Eva, și Adam nu s'a amăgit, iară femeia amăgindu-se a fost pricină de călcarea poronței“. Și ce au a face aceste vorbe față de cele dinainte? «Da! zice; sexul bărbătesc s'a bucurat de mai multă cinste, fiindcă întâi a fost zidit». Alurea a arătat și cerace este mai principal, zicând astfel: „Că nu s'a zidit bărbatul pentru femeie, ci femeia pentru bărbat“ (I, Cor. 11: 9). Deci pentru ce spune aceasta? «Mai întâi, zice, dela acestea să aibă înțelegerea, iar al doilea aibă-o dela cele petrecute. A învățat femeia odinioară pe bărbat, și totuși stricat, și cu neascultarea sa iacut vinovat de osândă. De aceia Dumnezeu a supus-o bărbatului, fiindcă la început mai mult a abuzat de egalitate». „Cătră bărbatul tău, zice, întoarce-te“ (Facer. 3, 16), iară mai înainte de aceasta nu i-a fost spus asemenea cuvinte. Dară cum Adam nu s'a amăgit? Așa dară nici n'a călcat poronca, dacă nu s'a amăgit. Ia aminte bine. Femeia a zis: „Șarpele m'a amăgit“, pe când Adam n'a zis «femeia m'a amăgit», ci că „ea mi-a dat mie și am mâncat“. Nu este același lucru: de a lua amăgirea de la cel de același felu cu tine, sau dela o hiară, de la o vietate supusa și roabă tie; așa că aceasta este amăgire. Deci în raport cu femeia, care a fost amăgită, de cel supus și rob, Adam n'a fost amăgit fiindcă el a fost îndemnat de cea liberă și deopotrivă cu el.

Și iarăși expresiunea: „a văzut rodul că bun este la mâncare“ nu pentru Adam s'a zis, ci pentru femeie, că „a mâncat, și a dat și bărbatului ei“, așa că Adam nu supunându-se poștei a călcat poronca, ci numai că a fost convins simplu de femeie. A învățat odată femeia și totuși a stricat, și deaceia apostolul zice: „nu dau voie femeii să învețe“. Și ce are aface cu celelalte femei, dacă Eva a gresit? Foarte mult, fiindcă sexul lor este slab și ușurel. Aici deci, apostolul vorbește de natura femeiască, căci n'a zis «iară Eva fiind amăgită», ci „femeia“, nume ce este comun întregului sex, iară nu numai al aceleia. Deci ce? Oare întreaga

natură a căzut în călcarea poroncii prin Eva? Dupre cum pentru Adam a spus: „întu asemănarea greșalei lui Adam, care eră chip al celui viitoriu“ (Rom. 5, 14), așa și aici, adecă, neamul femeiesc a călcat poronca, iară nu cel bărbătesc. Dară ce? Nu mai are femeia nici o mântuire? «Da» zice Apostolul. Și care e acea mântuire? Acea prin nașterea de copii, fiindcă n'a zis numai de Eva: „dacă vor remâneă întu credință, și întu dragoste, și întu sfințire, cu întreagă înțelepciune“. In care credință? In care dragoste? In care sfințire? In care înțelepciune? Este ca și cum ar fi zis: «Nu fiți triste, femeilor, că neamul vostru este defăimat; v'a dat voue Dumnezeu și o altă pricină de mântuire: facerea și creșterea copiilor, astfelu ca nu numai prin voi, ci și prin alții să vă mântuiți».

Priveste câte chestiuni se nasc de aici. „Iară femeia amăgindu-se, zice, a fost pricină de călcarea poroncii“. Care femeie? Eva. Așa dară Eva se va mântui prin nașterea de fii? Nu aceasta o spune, ci că natura femeiască se va mântui. Femeia a fost pricină de călcarea poroncii. Eva de sigur că a călcat poronca, însă neamul femeiesc se va mântui prin naștere de fii. Pentru ce oare ea nu se va mântui și prin propria sa virtute? Nu cumva Eva a închis calea mântuirii celorlalte? Deci ce se va face cu fecioarele? Ce se va face cu cele sterpe? Ce se va face cu femeile văduve, care au pierdut pre bărbați mai înainte de a naște? Acestea sunt pierdute? Nu mai au nici o nădejde de mântuire? Și cu toate acestea fecioarele sunt mai cu samă cele mai lăudate și mai bine văzute.

Deci ce voeste el oare să spună aici? «Dupre cum pe întregul gen femeiesc l-a supus dela zidirca celor dintâi, prin cele petrecute cu cea întâi femeie, și fiindcă Eva a fost zidită a doua după Adam, de aceea, zice, și celălalt gen femeiesc să se supună bărbaților». Așa dară, fiindcă cea întâi femeie a călcat poronca, apoi și celălalt gen femeiesc se găsește în călcarea poroncii? Dară aceasta nuși are rațiune; atunci deci totul s'a făcut din charul lui Dumnezeu, iară cele de acum din călcarea poroncii femeii, «Și totuși pentru aceea toți au murit, zice, fiindcă unul dintr'înșii — adecă femeia — a păcătuit». Prin urmare de nimic să nu se scârbească,

fiindcă i-a dat Dumnezeu ~~femeii~~ o mângâiere nu mică, aceea că va naște fi. „Iar aceasta zici tu, este a naturei». Apoi și aceea este a naturei; căci el n'a dat numai ceiace este a naturei, ci a hărăzit și creșterea de copii. „De vor petrece, zice întru credință, și întru dragoste, și întru sfințire, cu întreagă înțelepciune“. adică, dacă după ce i-a născut îi va crește în astfelu de principu, nu puțină plată va avea de aici, căci a crescut luptători în Christos. „De vor petrece zice, întru credință și întru dragoste“, prin care cuvinte înțelege viața corectă, iară apoi spune de înțelepciune și demnitate în purtare.

„Credincios este cuvântul“ (Cap. 3, 1). Expresiunea aceasta este zisă cu privire la toate cele spuse mai 'nainte, iară nici de cum nu are relațiune cu zicerea următoare: „de poștește cinevâ Episcopie, bun lucru poștește“. Fiindcă cele spuse mai 'nainte erau îndoelnice, pentru accia zice: „Credincios este cuvântul“, adică că părinții și mamele vor putea a se bucura de virtutea copiilor, dacă îi vor crește bine. Dară ce? Dacă mama este rea și încărcată de mii de păcate? Oare se va folosi ea dela creșterea copiilor? Oare nu este natural că-i va crește pe copii la felu cu ea? Dară apostolul vorbește aici de femeia virtuoasă, că adică multă plată va lua o asemenea femeie și dela creșterea copiilor.

¹⁾ Auziți acestea și voi părinților, și voi mamelor, că creșterea copiilor nu vă va fi fără plată. Aceasta o spune și mai departe, zicând: „Întru fapte bune fiind mărturisită, de a crescut fi“. (Cap. 5, 10), și după celelalte multe pune și aceasta. Căci nu este puțin lucru, ca copiii cei dați de Dumnezeu să fie afierosiți lui Dumnezeu. Dacă baza și temeliile începutului lor vor fi bune, mare li va fi și plata; iară dacă vor neglija aceasta, mare li va fi osânda. Fiindcă și Eli s'a pierdut din cauza fiilor săi, căci trebuia a-i povățui. Li povățuia el, dară nu precum trebuia, ci nevoind a-i întrista, iată că și pre dânsii, și pre dânsul s'a pierdut.

¹⁾ *Partea morală.* Povățuiri date părinților pentru creșterea copiilor. (Veron).

Auziți acestea, voi părinților. Creșteți pre copiii voștri, intru învățătura și certarea Domnului, cu multă băgare de samă. Tinereța este sălbatecă, având nevoie de mulți privighetori, dascăli, pedagogi, îngrijitori, de mulți hrănitori. Este de dorit, deci, ca după atâtea necazuri, să poată a fi stăpânită. Tinereța este ca și un cal selbatec, ca și o hiară selbatecă, și dacă dela început și din cea mai fragedă vârstă a copilăriei îi vom pune niște hotare bune, după aceasta nu vom avea nevoie de multe ostenele, ci obișnuința va fi ca lege la urmă. Să nu-i lăsăm de a face ceva din cele plăcute și vătămătoare, și nici ca la niște copii să li facem totdeauna pe placul lor, ci mai cu samă să-i ținem în întreaga înțelepciune și cumpătare, fiindcă abuzul de aceste, pierde tinerimea mai mult decât orice.

Pe lângă aceasta ni trebuie nouă multe lupte și mare băgare de samă. Lufe apoi să li dăm femei, așa că trupurile lor să fie curate și neatinse când vor primi pre mireasă. Aceste amoruri sunt cele mai fierbinți. Cel ce a fost înțelept și cumpătat și mai înainte de nuntă, cu-atât mai mult va fi și după nuntă, pe când cel ce s'a deprins a curvi mai înainte de nuntă, va face aceasta și după nuntă. „Că bărbatului curvariu, zice, toată pânea se pare dulce“ (Sirah 23, 23). De aceia se pun cununi pe capul mirilor, că adecă este simbol al biruinței, și că dâșii fiind neînvinși, se apropie în acest feliu de patul de nuntă, și că n'au fost biruiți de plăceri. Dară dacă este rob de plăcere dându-se pre sine curvelor, de ce la urmă mai are pe cap cunună, când el este învins?

Acestea vi le punem înainte, iubiților, acum sfătuindu-ve, înfricoșându-ve, amenințându-ve într'un feliu, altă dată în alt-feliu. Mare depozit avem noi în copiii noștri. Să ne îngrijim deci de dâșii, iară aceasta să o facem, ca nu cumva vicleanul diavol să ne piardă chiar pre noi. Acum însă toate sunt contra printre noi. Pentru ca să putem avea țearina bună și rodoasă, toate le facem: și ca să o încredințăm unui bărbat credincios, și să căutăm a avea un îngrijitoriu de măgari, un altul pentru catări, un iconom, și un logofăt deștept; — iară locmai cea ce este mai de preț pentru noi, adecă să ne îngrijim de a încredința pe copilul nostru unuia care ar putea să-i păstreze neatinasă întreaga lui înțe-

lepciune, la aceasta nu ne gândim, — de și aceasta este proprietatea noastră cea mai de preț, iară celelalte printr'insul vin. Ne îngrijim de proprietățile ce le vom da lor, și nu ne îngrijim de dânșii. Ai văzut câtă lipsă de judecată?

Exercită sufletul copilului, și la urmă vor veni și acelea; iară dacă acest bun nu este, nici un folos nu va avea el de averi, — pe când dacă va câștiga acest bun, nici-o vătămare nu va avea de la sărăcie. Voiești a-l lăsa pre el bogat? Învață-l ca să fie om bun și cinstit, fiindcă astfel va putea și averile să și le stăpânească, și dacă nu va putea câștiga altele din nou, cel puțin nu va fi mai pre jos de cele deja câștigate. Iară dacă copilul este rău, chiar de i-ai lăsa lui milioane, dacă nu i-ai lăsat păzitoriu, l-ai făcut mai rău de cât cei ce ajung la cea mai de pe urmă sărăcie. Copiilor celor cari nu sunt bine crescuți, li este mai bună sărăciea de cât bogăția. Sărăciea ține pe cineva în virtute chiar și fără voea lui, pe când bogăția nici pre cei ce voiesc nu-i lasă a fi înțelepți, ci îl scoate pre cineva, îl zdrobește și-l bagă în mii de răie.

Mamelor! Îngrijiți-vă mai ales de fetele voastre, — căci este ușoară pentru voi o astfel de îngrijire; luați samă bine, ca să se deprindă să stea în casă, iară mai cu samă învățați-le a fi evlavioase, demne, a disprețui averile, a fi simple și fără pretenții în îmbrăcăminte, și în felul acesta dați-le în căsătorie. Cu chipul acesta nu numai pe dânsele, ci și pre bărbatul ce îl vor avea l-ați mântuit și l-ați scăpat din neajunsuri; și nu numai pre bărbat, ci și pre copii, și nu numai pre copii, ci și pre nepoți. Că dacă rădăcina este bună, ramurile se vor întinde tot mai bine, iară pentru toate acestea veți lua plată. Noi facem toate astfel, în cât să folosim nu numai un suflet, ci printr'un suflet să folosim pre multe. Fata ta, astfel trebuie a ieși din casa părintească la căsătorie, precum iese un luptătoriu din locul de exercițiu, având toată știința cu cea mai mare exactitate, ca și un aluat care trebuie de a dospi întreaga frământătură și a o preface în pâine bună. Și băeții iarăși să fie așa de sficioși prin demnitatea și întreaga înțelepciune, în cât ca să aibă laudă și de la oameni și de la Dumnezeu. Invețe-se de a-și stăpâni pântecelul, de a fugi de lux, de a fi economi, iubitori, invețe-se de a fi stă-

pâniți. Căci așa felii numai vor putea și părinților lor a li pricinui multă plată, și cu chipul acesta toate vor fi spre slava lui Dumnezeu, și spre a noastră mântuire, întru Christos Iisus Domnul nostru, căruia se cade slava în vecii vecilor. Amin.

OMILIA X

¹⁾ „De poștește cinevâ Episcopie, bun lucru poștește. Însă se cade Episcopului să fie fără de prihană, al unei femei bărbat, treaz, întreg la minte, cucernic, iubitoriu de străini, învățătoriu, ne-bețiv, negrabnic a bate, neagonisitoriu de dobândă urită; ci blând, ne-sfădnic, ne-iubitoriu de argint, casa sa binechivernisindu-și, fii având ascultători, cu toată cucernicia“. (Cap. 3, 1).

Urmând a trece cu vorba la însemnătatea episcopiei, arată deodată ce felii trebuc să fie Episcopul, făcând această nu în ordinea sfătuirilor către Timotheu, ci ca și cum vorbește către toți, iară prin acela pe toți punându-i în bună orânduială. Și ce zice? „Dacă poștește cinevâ Episcopie“, «nu-l învinovățesc, zice; căci este aici mai mult un fapt de îngrijire, de protecțiune; și dacă cinevâ are această poftă de a se bucura nu numai de întâietate și de stăpânie, ci și de protecțiune, eu nu-l învinovățesc, căci „bun lucru poștește“, zice. Fiindcă și Moisi a poftit acest lucru, însă nu numai întâietatea, și astfel a poftit, în cât a auzit de'n dată: „și cine te-a pus pre tine stăpân și judecătoriu peste noi“ (Exod. 2, 14)? Deci, dacă cinevâ do-

¹⁾ Notă. În ediția sf. Chrisostom versul 15 din Cap. 2, se termină cu expresiunea «credincios este cuvântul», iară capit. 3 se începe cu «De poștește cinevâ Episcopie». Este de mirare deci, cum în edițiunea *Textus receptus*, nu s'a ținut samă de continuitatea ideilor, lăsându-se a se strecură asemenea eroare, ce nu se găsește la sf. Chrisostom.

rește în feliul acesta, doriască, căci Episcopie se numește de la a episcopisi, a pândi pre toți¹⁾.

„Să cade Episcopului, zice, să fie fără de prihană, al unei femei bărbat“. «Nu ca cum a'și legiui ca așa să fie, zice, ca și cum nu s'ar cuveni a fi fără aceasta, ci împedecând necumpătarea» — fiindcă la Iudei eră slobod de a se însură și de a doua oară, și de a aveă același două femei. „Că nunta este cinstită“, zice. Unia spun însă, că expresiunea „al unei femei bărbat“ este zisă în înțelesul ca să fi fost bărbat al unei femei. „Să fie fără de prihană“ prin care-expresiune el a spus de toate virtuțile deodată. Așa că dacă cineva cunoaște că poartă în sine oare-care păcate, nu face bine poftind acest lucru, de care prin iapte el s'a depărtat, s'a scos pre sine însuși, căci un asemenea om nu trebuie a stăpâni, ci a fi stăpânit. Cel ce stăpânește trebuie a fi mai strălucit de cât ori-ce luminătoriu, și a aveă vieță nepătată, în cât ca toți să se uite la dânsul, și la vieța lui. Aceasta o face apostolul nu cum s'ar întâmplă, întrebuintând atât de mare sfătuire, ci fiindcă urmă ca și el să pună episcopi, ceia ce și lui Tit scriindu-i il povățuia, și fiindcă eră natural ca mulți să poștească episcopica, de aceia recomandă toate cele spuse.

„Treaz“, zice, adecă prevăzătoriu, având mii de ochi din toate părțile, cu privirea ageră. Căci sunt multe împrejurări care întunecă ochiul cugetului: și supărări, și griji, și mulțimea afacerilor, și în fine multe năvălesc asupra-i din toate părțile. Deci, el trebuie a fi ne-adormit, de a nu se îngriji numai de ale sale, ci și de ale celorlalți. Trebuie de a se găsi veșnic în picioare, de a trăi cu duhul, și de a fi plin de inimă (πῶρ πνέσιν = de a suflă foc pe nări, iară figurat de a fi inimos) cum s'ar zice, și atât ziua cât și noaptea mai mult de cât un general trebuie de a inspectă tabăra, de a munci și a sluji, și de a aveă grija pentru toți și pentru toate.

„Intreg la minte, cucernic, iubitoriu de stră-

¹⁾ Notă. Expresiunea ἑπισκοπος = pândaciu, inspector, privighitoriu, se derivă din verbul ἐπισκοπέω ὧ = a pândi de pe un loc înalt, și este în legătură cu verbul ἐπισκέπτομαι = a inspectă, a privighiți într'una.

ini". Acestea le au și mulți dintre cei stăpâniți, și fiindcă episcopul trebuie a avea și cele ale stăpânitorilor, de aceea a adaos: „învățătoriu". Această însușire nu se cere cătuși de puțin celui stăpânit, — ci mai cu samă trebuie a fi proprietatea celui căruia i s'a încredințat stăpânirea. „Nebețiv". Apostolul nu spune aici de cel bețiv de vin, ci de cel ce batjocorește, de cel obraznic. „Ne-grabnic a bate". Nu spune aici de cel ce bate cu mâinile. Deci, ce este „nebătăuș"? Fiindcă sunt uniia care rănesc așa zicând cugetul fraților, fără vreme, pe aceștia mi se pare că-i are în vedere aici.

„Ci blând, ne-sfădnic, ne-iubitoriu de argint, casa sa bine chivernisindu-și, fi având ascultători cu toată cucernicia". Dară dacă cel însurat se îngrijește de cele ale lumii, iară episcopul nu trebuie a se îngriji de ale lumii, cum de zice: „bărbat al unei femei"? Uniia zic, că aici apostolul a făcut aluziune la cel ramas văduv de femeie; — iară de nu este așa, apoi face aluziune la cel ce are femeie, ca și cum n'ar avea-o. Pe atunci de sigur că eră bine de se permitea aceasta, față de firea lucrurilor ce se petreceau pe acel timp. Se permitea de a avea femeie, de voia cineva, și de a o întrebuința bine. Că precum bogăția cu greu bagă pre cineva întru împărăția cerurilor, și totuși de multe-ori cei bogați au intrat, tot așa și nunta. Dară ce zici? spune-mi. Vorbind el de episcop zicea, că trebuie a fi nu bețiv, ci iubitoriu de străini; și cu toate acestea trebuia de a spune de cele mai mari.

De ce oare n-a zis: «Se cuvine episcopului de a fi înger din ceriu, nefiind supus nici unei patimi omenești»? De ce n-a spus de acele mari virtuți, pe care trebuie a le avea și cei stăpâniți: de a se răstigni și a-și avea sufletul în mâni pururea»? — ceia ce și Christos a spus: „Păstoriul cel bun sufletul său își pune pentru oi", (Ioan 10, 11), și iarăși „dacă nu 'și ia cineva crucea sa și să vină după mine, nu este mie vrednic" (Math. 10, 38) — ci spune: «să fie ne-bețiv? De ce? Bune speranțe, dacă episcopul trebuia a fi sfătuit pentru acestea numai. De ce, deci, n-ai spus: «se cade episcopului de a fi deja strămutat de pe pământ», — ci ceia ce ai poroncit celor lumești, nu le poroncești episco-

pului? Căci ce spui aceloră? „Omorîți mădulările voastre cele de pre pământ“, și „Cel ce a murit, s-a îndreptat de păcat“, și iarăși: „cărți sunt ai lui Christos trupul 'și-au omorît“, precum și Christos iarăși spune: „care nu se leapădă de toate avuțiile sale, nu poate fi ucenic al meu“ (Col. 3. 5. Rom. 6, 7. Gal. 5, 24. Luca 14, 33). Așa dară de ce oare acestea nu le-a spus episcopului? Fiindcă cu astfelu de însușiri puțini s-ar fi găsit poate, pe când episcopi trebuiau mulți, cari să stea în fruntea fie-cărei cetăți. De ce? Pentru că trebuiau a observă cu mare băgare de samă, a pândi așa zicând cele ale bisericelor. De aceia apostolul a spus de niște însușiri mai cumpătate, nu ca cele de sus, ca cele înalte, — căci a fi treaz, cucernic, întreg la minte, sunt însușiri pe care le au mulți.

„Fii având ascultători, zice, cu toată cucernicia“, arătând prin aceasta că el de la casa sa trebuie a da exemple. Căci cine ar crede că, cel ce n-a supus pre fiul său, ar putea supune pre cel străin? „Casa sa, zice, bine chivernisindu-și“. Aceasta o spun și cei deafară (profanii); că cel ce economisește sau cel ce 'și conduce bine cele ale casei sale, iute va putea deveni și conducătoriu al celor lumești. Astfelu este și biserica, ca o casă mică. Și precum într'o casă copiii, femeia, slugile, și în fine totul atarnă de stăpânirea bărbatului, tot asemenea și în biserică nimic alta nu este, de cât copii, femei, slugi. Și dacă Proestosul are tovarăși în stăpânireă bisericei, apoi și bărbatul are tovarăș pe femeie. Dară episcopul este datoriu de a îngriji de hrana văduvelor și a fecioarelor din biserică? Apoi și acolo bărbatul are slugile, are fetele sale, de care trebuie a se îngriji. Este mai ușor de a stăpâni și a chivernisi o casă, și deci cel ce nu economisește bine pe acestea, cum va putea economisi cele ale bisericei? „Iară de nu știe cinevă a'și chivernisi casa sa, cum de biserica lui Dumnezeu va purta grijă“?

„Nu de curând botezat (neofit)“ (vers. 6). Aici nu spune de cei tineri, ci de cei de curând catihizați, de curând introduși prin botez în biserică. „Că eu am sădit, zice, Apollo a udat, iară Dumnezeu a făcut

creșterea" (I. Corinth. 3, 6). Ce-l împiedecă pre dânsul de a zice: «nu pre cel mai tânăr»? Și pentru ce însuși el a făcut pe Timotheu episcop tânăr, și sciea: „Înimeni să nu defaime tinerețile tale" (Cap. 4, 12)? Fiindcă mulți dintre Elini se apropieau pe atunci și se botezau, «nu de 'ndată, zice, să pui în stăpânie pre cel deabea botezat (neofit), și deabea catihizat. Că dacă mai 'nainte de a fi ucenic, devine dascal, iute va ajunge la prostii; dacă mai 'nainte de a învăța să guverneze el ajunge în rândul stăpânitorilor, de sigur că se va truși». Pentru aceea a adaos: „Ca nu umflându-se în osânda diavolului să cază", adică în acea osândă, în care a căzut diavolul din lipsa de minte.

„Și se cade lui și mărturie bună să aibă de la cei dinafară, ca nu în ocară să cază, și în cursa diavolului" (Vers. 7), căci va fi luat în ris de dânsii. De aceea a zis: „al unei femei bărbat", de și aiurea zicea: „voiesc ca toți oamenii să fie precum sunt eu" (I. Cor. 7, 7) întru înfrânare. Deci, ca nu cumva să mărginiască lucrul la un cerc restrâns, dacă ar pretinde o viață în totul exactă, de aceea el a pretins o viață cumpătată. Trebuia ca să așeze prin fie-care cetate câte un proestos, căci ascultă-l pre dânsul ce scrie lui Tit, zicând: „Ca să așezi prin cetăți preoți, precum ți-am poruncit" (Tit, 1, 5). Deci ce? Și dacă are mărturie bună și reputație bună, însă nu este așăfeliu? De sigur că acest lucru este greu de cunoscut; este de dorit ca cei dreپți să aibă și o bună reputație în fața dușmanilor credinței. Dară acum nici aceasta n-a lăsat-o Pavel nelămurită, căci n-a zis: «se cade lui de a aveă mărturie bună» ci: „se cade lui și mărturie bună a aveă", adică împreună cu celelalte și aceasta, iară nu numai pe aceasta să o aibă. Căci ce? Dacă l-ar grăi de rău cei ce-l zavistuiesc, și mai ales fiind și Elini? Nu se poate aceasta. căci pre cel neprihănit și cu viață curată chiar și aceia îl cinstesc. Cum? zici tu. Apoi ascultă-l pre dânsul, ce spune: „Prin grăire de rău și laudă" (II. Cor. 6, 8); — căci aceia nu se agățau de viața lui, ci de propoveduirea evangheliei, pentru care și zice „prin grăire de rău". Erau defăimați ca în-

șelători și fermecători pentru predica lor, iară nici de cum nu se agățau de viața lor.

De ce oare nimeni n-a spus de apostoli, că sunt curvari, și desfrânați, și lacomi, ci înșelători, ceia ce venia numai de la predică? Cel ce are o viață strălucită, este respectat și de aceia, fiindcă adevărul chiar și dușmanilor li închide gura. Dară cum de cade în curse? Fiindcă de multe-ori poate că a căzut în aceleași păcate ca și aceia. Că dacă va fi de acest felu ca și Elinii, atunci diavolul iute îi va întinde și o altă cursă, iară prin aceia iute îl vor doborî.

Deci, dacă trebuie a avea mărturie bună din partea dușmanilor, apoi cu atât mai mult din partea prietenilor. Cum că nu este cu putință de a auzi grăit de rău pre cel ce are o viață neprihănită, ascultă pre Christos ce spune: „Așa să lumineze lumina voastră înaintea oamenilor, ca văzând faptele voastre cele bune să proslăviască pre Tatăl vostru cel ceresc” (Math. 5, 16). «Dară dacă el este hulit, pe nedreptul, zici tu, și printr’o împrejurare oare-care suferă defăimarea?» Se poate și aceasta; se cade atunci ca un asemenea nici să nu fie adus la mijloc¹⁾ fiindcă mare este frica de cădere. «Deci, zice, se cade ca să aibă și o bună mărturie unul ca acesta, fiindcă Christos zice, că «să lumineze faptele voastre». Dupre cum n-ar putea spune cineva că soarele este întunecat, și nici chiar un orb — fiindcă se rușinează de a se pune în luptă cu credința tuturor, — tot așa și pe un om foarte virtuos nu l-ar huli cineva. Pentru credința religioasă de multe-ori ar defăimă Elinii pre cineva; pentru o viață curată însă, nu s-ar agăța de el, ci încă împreună cu ceilalți îl vor admiră și respectă.

²⁾ Deci, așa să viețuim noi, în cât să nu se huliască numele lui Dumnezeu. Să nu ne uităm nici la slava omenească, dară nici să ne purtăm așa felu în cât se căpătăm o reputațiune rea, ci în amândouă să prețuim cumpătarea. „Intre cari, zice, să străluciți ca niște

¹⁾ *Notă.* Δεῖ δὲ μὴδὲ τοῦτον εἰς τὸ μέγαν ἄγασθαι = *nici în mijloc nu trebuie a fi adus unul ca acesta, adică nu trebuie nici a fi hirotonisit Episcop.*

²⁾ *Partea morală.* Despre viața cea mai bună și virtuoasă, și despre judecata viitoare. (Veron).

luminători în lume" (Filipp. 2, 15). De accia ne-a lăsat pre noi, ca să fim ca niște luminători, ca să fim ca un aluat, ca să stăm ca dascalii ai altora, ca să ne învățăm ca niște îngeri primprejurul oamenilor, ca să ne purtăm cu dânșii după cum se poartă bărbații cu copiii, ca bărbați duhovnicești către cei trupești, ca dânșii să se folosească, ca să fim semănța care să producem fruct mult și bun. Nu ar fi nevoie de cuvinte multe, dacă viața noastră ar lumina așa după cum ni se cere; nu ar fi nevoie de dascalii, dacă noi am arăta din parte-ne fapte bune. Nimeni n-ar mai fi Elin (necredincios), dacă noi am fi creștini precum trebuie a fi, adică dacă am păzi cele poruncite de Christos, dacă am suferi a fi nedreptățiți, a fi asupriți, dacă batjocoriți fiind noi am binecuvânta, dacă pătimind răle noi am resplăti cu bine; nimeni, zic, n-ar putea fi o așa fiară sălbatecă ca să nu se dea de partea cucerniciei, când mai cu samă toți ceilalți fac așa.

Și ca să afli că lucrul este așa, gândește-te singur, că Pavel a fost unul singur, și totuși pe atâția a tras în partea sa. Deci, dacă noi cu toții am fi așa, câte lumi întregi n-am putea atrage spre noi? Iată că creștinii sunt mai mulți de cât etnicii, și dacă în toate celelalte meșteșuguri unul singur poate învăța deodată o sută de copii, apoi iată că aici unde sunt mulți dascalii, și ucenici cu mult mai mulți, totuși nici unul nu se adauge dintre Elini. Căci cei ce se învață au privirile îndreptate spre cei ce-i învață, și când îi ne vor vedea pre noi că poftim aceleași lucruri ca și dânșii, că dorim aceleași: de a stăpâni, și de a fi cinstiți, apoi atunci cum vor putea admira creștinismul? Văd de pildă printre noi viață pribănită, suflete pământești; banii îi admirăm la felu ca dânșii, ba încă și mai mult; de moarte ne temem ca și dânșii, de sărăcie ne spăimântăm ca și dânșii, în boale ne întristăm la felu cu dânșii, la felu dorim slava și stăpânirea, pentru iubirea de argint ne topim, slujim așa zicând, timpurilor și împrejurărilor.

Cum, deci, vor crede? Din semne și minuni? Dară acestea nu se mai fac acum. Poate că din purtarea noastră? Dară aceasta o am pierdut. Poate că din dragostea noastră? Dară nici măcar urmă de dragoste nu se vede. Deaceia noi vom da samă nu numai de păcatele noastre, ci și de vătămarea pricinuită altora prin acele păcate.

Să ne trezim odată, iubiților, să ~~pr~~ivighem, să arătăm pe pământ o vicia cerească, să zicem cu Pavel: „Că petrecerea noastră în ceruri este“ (Filipp. 3, 20); iară pe pământ să învederăm acelor lupte ce le purtăm contra patimilor.

Dară, zici tu, au fost și printre noi oameni mari. «Și de unde să cred eu—zice Elinul, —căci eu nu vă văd pre voi făcând ceiace făceau aceia. Că dacă e vorba de povestit, apoi avem și noi, zice, filosofi mari și minunați pentru vicia lor,—ci tu arată-mi un alt Pavel și un alt Ioan».

Astăzi mai cu samă, iubiților, fiecare dintre noi este gata ca pentru un obol să ucidă și să fie ucis. Pentru o palmă de pământ e gata să stea înaintea a mu de judecăți; pentru moartea copilului tău toate cele le răstorni pe dos. Las la oparte pe celelalte care sunt vrednice de multă jale, ca de pildă ghicire din sborul sau din cântatul paserilor, observațiunile, nașterile, simbolele, sgardele agățate la gât pentru boale, ghicirile, farmicele, vrăjile. Cu adevărat că toate acestea sunt destul de mari păcate și deajuns spre a chema urgica lui Dumnezeu asupra noastră, că chiar și după ce ni-a trimis pre Fiul său, noi încă cutezăm să facem astfelu de fapte.

Deci ce este de făcut? Nimic alta, decât de a jălî, fiindcă deabea o mică parte din lume se mai mântuiește. Dară cei pierduți auzind acestea se bucură, căci nu sunt numai îi pierduți, ci sufăr împreună cu cei mulți. Și ce feliu de bucurie este aceasta? Căci chiar și pentru această bucurie vor da samă. Să nu-ți închipui, că precum aici a avea tovarăși la nenorociri îți aduce oarecare mângâere, tot așa va fi și acolo. Și de unde se învederează aceasta? Eu voi arăta. Căci spune-mi, te rog; dacă cineva ar fi condamnat a fi ars de viu, și ar vedeă și pe fiul său arzând împreună cu dânsul, și icșindu-i fum din cărnuri, oare atunci n-ar muri? Că dacă cei sănătoși, și văzând acestea petrecându-se li se încrețește pielea de pe dânsii și se moleșază cu totul, cu atât mai mult vor pătimi de acestea cei ce sunt în suferinți. Să nu te minunezi auzind acestea, căci ascultă ce spune un înțelept: «și tu te-ai robit ca și noi, și te-ai socotit între noi» (Isaia 14, 10), că este oarecare simpatie și compătimire printre noi oamenii, fiindcă ne mișcăm și avem milă în nenorocirile altora. Oare tatăl când vede

pre fiul său stând în aceeași osândă, va simți el mângăere, sau poate un adaos la durerile sale? Dară bărbatul când vede pe femeia sa? Dară oamenii când văd pe un om? Oare atunci nu ne vom mișca încă mai mult? Da, de sigur, însă acolo nu vor fi suferinți de acestea, ci cu totul altele: plângere va fi și scrișnirea dinților, văzându-ne unii pre alții, văitându-ne cu toții. Cei ce sunt în sărăcie, oare vor simți ii vre-o mângăere în rălele lor, din împărtășirea altora la sărăciea aceea?

Și ce va fi atunci, când și fiul, și tatăl, și femeia, și nepoții vor lua aceeași osândă? Dară când noi vom vedea prieteni, vom mai simți oare vre-o mângăere? Nu vom mai avea, iubiților, nici una, ci încă mai mult ni se vor mări ralele ce le vom suferi. Pe lângă acestea apoi, sunt și rale de acelea, care nu pot avea nici-o mângăere din împărtășirea și a altora, prin mărimea lor. De pildă, cineva se găsește în foc, și tot în același foc se găsește și un altul; ei bine cum se vor mângăea ii unul pre altul? Spune-mi te rog: dacă vre-odată am căzut în friguri grozave, oare nu ni-a lipsit nouă orice mângăere atunci? Desigur, căci când stăpânesc ralele pe cineva, sufletul lui nu va mai avea grijă să se mângăe. Sau nu vedeți pe femeile care și-au pierdut bărbații, pe câte alte femei încă nu pot număra, care au pățimit, același lucru? Dară cu toate acestea jălaniea nu a devenit mai mică.

Deci, iubiților, să nu ne nutrim cu asemenea speranțe, ci o singură mângăere să avem: aceea de a ne pocăi pentru cele ce am păcătuțit, și de a ne îndrepta pașii pe calea cea bună care duce la ceriu, ca astfel să ne învrednicim de împărăția cerurilor, prin charul și filantropia Domnului nostru Iisus Christos, căruia se cade slava și stăpânirea în vecii vecilor. Amin.

OMILIA XI

„Diaconii așijderea cucernici să fie, nu îndoiți la cuvânt, ne-băutori de vin mult, ne-agonisitori de dobândă urâtă, și având taina credinței

întru știință (conștiință) curată. Și aceștia să se ispitiască mai întâiu, iară după aceea să se diaconiască fără de prihană fiind". (Cap. 3, 8-10).

Vorbind de Episcopi, și caracterizându-le însușirile lor și spunând pe care anume trebuie a le avea și de care trebuie a se depărta, și lăsându-le o parte tagma preoților, a trecut deodată la diaconi. De ce oare? Fiindcă nu este mare deosebirea între dânsii, căci și preoților li este încredințată învățătura, și protecțiunea ca și îngrijirea bisericii,—și ceiace a fost spus pentru Episcopi, toate se potrivește și pentru Preoți. Numai cu hirotonia îi covârșăște, și numai cu aceasta se pare că întrec pe Preoți. „Diaconii așijderea”, adică aceleași însușiri să le aibă. Și ce va să zică aceleași? Adică să fie fără prihană, întregi la minte, iubitori de străini, blânzi, ne-sfadniți, ne-iubitori de arginți.

„Cucernici, zice, nu îndoști la cuvânt”, adică ne-vicleni, ne-fățarnici, fiindcă nimic nu face pe om necinstit, ca a fi viclean, și nimic nu este atât de netrebnic în biserică, ca a fi fățarnic. „Nebăutori de vin mult, zice, neagonisitori de dobândă urâtă, având taina credinței întru știință curată”. Iată că a însemnat ce anume va să zică de a fi „cucernici”. Și privește că expresiunea „nu de curând botezat (neofit)”, este pusă și aici, fiindcă expresiunea „și aceștia să se ispitiască mai întâiu” este zisă și pentru Episcopi ca și pentru diaconi, după cum ni dă a înțelege conjuncția «și» pusă în fruntea prepoziției, așa că nu este nici-o deosebire în modul de alegere. Deaceia și acolo s'a zis: „nu de curând botezat, (neofit)”. Fiindcă cum să nu fie absurd, ca unei slugi intrată de curând în casă să nu-i încredințăm nimic dinăuntrul casei, până ce mai întâiu printr'o multă încercare nu ne va da dovadă de cunoștința ei, iară pre cei deabea intrați deafară în biserică lui Dumnezeu-să-i punem în cele dintâi locuri?

„Femeile așjlderca” (Vers. 11)—vorbește de diaconese — „cucernice, neclevetitoare, nelimbute, treze, credincioase întru toate”. Unia zică aici se vorbește în general pentru femei, ceea ce nu este; —

fiindcă ce ar fi voit apostolul, ca printre cele vorbite să introducă deodată pe femei?—ci el vorbește aici de femeile care aveau pe acele timpuri demnitatea de diaconese.

„Diaconii să fie ai unei femei bărbați“ (Vers 12). Acestea se potrivesc a fi spuse și despre femeile diaconilor, fiindcă acest lucru este foarte necesar, folositoriu și cucernic în biserică. „Diaconii să fie ai unei femei bărbați“. Ai văzut cum pretinde și de la diaconi aceeași virtute ca și dela Episcopi? Că și dacă nu sunt de aceeași demnitate cu Episcopii, dară totuși trebuie a fi deopotrivă cu aceia fără de prihană, deopotrivă de curați. „Fii bine chivernisindu-și, și casele sale. Că cei ce slujesc bine, treaptă bună loru'și dobândesc, și multă îndrăzneală întru credința cea întru Christos Iisus“ (Vers. 13). Pretutindeni pune înainte protejarea copiilor, ca nu cumvă ceilalți să se scandalizeze de aceasta. „Că cei ce slujesc bine, zice, treaptă bună loru'și dobândesc“ — adecă înaintare — „și multă îndrăzneală întru credința“, adecă, cei ce în treptele de jos se arată treji, iute vor urcă și treptele de sus.

„Acestea scriu ție, având nădejde că voi veni la tine fără întârziere. Iară de voi întârziea, ca să știi cum trebuiește în casa lui Dumnezeu a petrece, care este biserica Dumnezeului celui viu, stâlp și întărire a adevărului“. (Vers. 14. 15). Ca nu cumvă poroncindu-i lui despre acestea, să-i pricinuiască vre-o mahnire, apoi «nu pentru aceasta ți scriu, zice, ca și cum n-ași mai veni la tine, ci voi veni desigur; iară de cumvă voi întârziea, să nu te neliniștești, să nu te tulburi». Deci i-a scris acestea spre a-i conțeni mahnirea, pe deoparte, iară pe deallă spre a ațîța pro ceilalți și a-i face mai cu băgare de seamă,—fiindcă prezența lui, fie numai anunțată, și totuși putea face lucruri mari. Dară tu să nu te minunezi dacă el—care toate le prevedea cu duhul—de astădată nu știea, zicând: „am nădejde că voi veni, iară de voi întârziea“,—ceiace este a unuia care nu știe. Fiindcă el cu duhul se purtă, și nu din propria sa voință făcând

ceeace făcea, apoi și aceasta după dreptate nu o știe.
„Ca să știi, zice, cum trebuiește în casa lui Dumnezeu a petrece, care este biserica Dumnezeului celui viu, stâlp și întărire a adevărului“, iară nu ca aceia Judaică, căci aceasta este care unește la un loc credința și propovăduirea evangheliei. Adevărul este al bisericei, și stâlp precum și întărire.

„Și cu adevărat mare este taina bunei credințe. Dumnezeu s'a arătat în trup, s'a îndreptat în Duhul“ (Vers. 16). adică iconomia cea pentru noi. Să nu-mi spui de clopotei, nici de sfânta sfințelor, nici de arhiereul legii vechi, căci biserica este stâlp al lumii întregi. Gândește-te la taină, și înflorează-te. Și taină este, și mare, și taină a bunei credințe, și cu adevărat că este mare, iară nicidecum problematică, fiindcă e neîndoelnic. De vreme ce poruncind el nimic n'a spus de acest feliu despre preoți, precum în Levitic, apoi a întors vorba în altă parte, zicând că creatoriul s'a arătat în trup: „Dumnezeu, zice, s'a arătat în trup“.

„S'a îndreptat în Duhul“ adică sau că spune ceia ce a spus Christos: „S'a îndreptat înțelepciunea de la fiil săi“ (Math. 11, 19), sau că viclășug n'a făcut, ceia ce spune și Prorocul: „care păcat n'a făcut, și viclășug nu s'a aflat în gura lui“ (Isaia 53, 9). „S'a văzut de îngeri“, zice, — așa că împreună cu noi și îngerii au văzut pre Fiul lui Dumnezeu, pe când mai înainte nu-l văzuse. Cu adevărat că mare este taina. „S'a propovăduit întru neamuri, s'a crezut în lume“, zice. Pretutindeni în lume s'a auzit și s'a crezut aceasta. Așa dară să nu ți închipui că sunt numai vorbe goale. „S'a înălțat întru slăvă“ zice, după cum spune și Lucă: „Acest Iisus care s'a înălțat de la voi la ceriu“ (Fap. 1, 11) „S'a înălțat, zice, întru slăvă“, adică s'a înălțat pe norii ceriului.

Dară tu privește înțelepciunea acestui fericit. Urmând a sfătui pre cei ce s'au invrednicit de slujba diaconiei, ca nu fără sfială să se îmbuibeze de vin, n'a spus «să nu se îmbete» — ci „să fie nebăutori de vin mult“, — că dacă cei ce intrau în templu, nu se

împărtăşau deloc din vin, cu atât mai mult nu trebuie a face aceasta nici diaconii. «Vinul face pe cineva de a se poticni încoace şi încolo, zice, chiar dacă nu s'ar îmbăta, slăbeşte activitatea sufletului, şi sfărîmă soliditatea lui». Te gîndeşte încă, cum el pretutindeni, economia lui Dumnezeu cu omul o numeşte taină, şi cu drept cuvînt, căci nu este învederată tuturor oamenilor, şi mai mult încă, că nici îngerilor nu eră ştiută; cum atunci să nu fie mare ceia ce s'a arătat prin biserică? De aceea zice: „Cu adevărat mare este“. Şi cu adevărat că este mare: căci omul a devenit Dumnezeu, şi Dumnezeu om; omul s'a văzut fără de păcat, omul s'a înălţat, s'a propovedit în lume, şi împreună cu noi l-au văzut pre el îngerii. Taină este deci.

Deci, să nu descoperim taina, să nu o publicăm pretutindeni, să vieţuim cu vrednicie de taina aceasta. Cei cărora li s'au încredinţat tainele sunt mari. Dacă împăratul cel pămîntesc ni-ar încredinţa vr-o taină, oare n'am lua-o noi aceasta ca o dovadă de cea mai mare prietenie? Acum însă, Dumnezeu ni-a încredinţat taina aceasta. «Şi cum este taină, zici tu, dacă o ştiu toţi»? Apoi tocmai că nu o ştiu toţi, şi mai înainte de aceasta nu o ştiea nimeni, şi deabea acum s'a făcut cunoscută.

¹⁾ Deci, iubitorilor, să fim de bună credinţă în păstrarea tainei. El ni-a încredinţat nouă o taină atât de mare, în timp ce noi nu-i încredinţăm nici banii. El ni spune: «încredinţaţi-le acelea mie; nimeni nu le va răpi; nici moia nu le va roade, nici furul nu le va fură», şi ni făgăduieşte insutit a ni da, şi noi totuşi nu ne convingem. De şi noi nu luăm nimic mai mult de la cei cari am depus banii noştri, decât ceia ce am fost depus, şi încă atunci să fim mulţămiţi. «Chiar furul de ţi-le-ar răpi aici, zice, punele în socoteala mea; nu-ţi voi zice: le-a furat tâlbhariul, sau le-a ros moliile». Insutit el dă în schimb aici, iară acolo va da şi viaţa veşnică, şi totuşi nimeni nu pune spre depozitare. «Dară, zici tu, târziu îmi va înapoiă». Apoi şi aceasta este un semn mare al darului său celui nepovestit, de a nu resplăti aici în viaţa aceasta trecătoare,—sau mai bine zis, chiar şi aici resplăteşte insutit.

¹⁾ *Partea morală.* Despre micimea celor prezente, şi despre dobîndirea şi folosirea celor viitoare. (*Veron*).

Căci spune-mi: oare Pavel n'a lăsat aici cuțitul lui de curălărie? Petru n'a lăsat aici trestia și undița? Mattheiu n'a lăsat vama? Și oare nu li se deschidea lor întreaga lume mai mult chiar decât împăraților? Oare nu puneau toți la picioarele lor averile? Oare nu-i luau pe dâșii de Domni și stăpânitori? Oare nu încredințau în mâinile apostolilor până și sufletele lor? Oare nu cu toții atârnav de voința acclora? Oare nu chiar și pe dâșii se puneau în rândul robilor lor? Și oare acum chiar nu vedem noi petrecându-se multe de acest fel? Fiindcă de multe ori oameni dintre cei de rând și proști, cari n'au mănuit de cât sapa, și poate că deabea având hrana trebuitoare, dară cari s'au retras la viața monahală, — de multe ori, zic, aceștia s'au arătat mai pre sus de toți, și de împărați au fost cinstiți. Poate că acestea sunt lucruri mici? Gândește-te însă, că toate acestea sunt un adaos, — în timp ce capitalul întreg se depozitează și în viața viitoare.

Disprețuiește, deci, averile, dacă, voiești a avea averi; de voiești a te îmbogăți, fi sărac. Căci așa sunt faptele cele minunate și paradoxe ale lui Dumnezeu: el nu voiește ca tu să devii bogat numai prin propria ta osteneală, ci și prin charul său. «Lasă-mi mie, zice, acestea; tu le îngrijește de cele duhovnicești, ca să cunoști și puterea mea. Fugi de jugul și de robia cea dela averi. Până când vei fi supus lor, sărac vei fi; iară când vei disprețui averile, vei fi de două ori bogat: și că îți vor curge averi din toate părțile, și că nu vei avea nevoie de nimic din cele de care au nevoie cei mulți. Căci nu este bogat cel ce are multe averi, ci cel ce nu are nevoie de multe. Așa că întrucât are nevoie de dânsule, întru nimic nu se deosebește împăratul de sărac, fiindcă sărăciea nimic alta nu este, de cât de a avea nevoie de alții; — astfel că și împăratul în privința aceasta este sărac, fiindcă are nevoie de cei stăpâniți de dânsul. Nu însă tot așa și cel răstignit, căci el nu are nevoie de nimic, și fi sunt deajuns pentru hrană mâinile sale. „Mie, zice, și celor ce sunt cu mine, au slujit mâinile acestea“ (Fapt. 20, 34). Dară acestea le spuneă cel ce altă dată zicea: „Că nimic având, și toate avându-le“ (II. Cor. 6, 10), el care era crezut ca Dumnezeu de cei ce locuiau în Listra.

Deci, dacă voiești a te învrednici de cele din lume, caută ceriul; iară de voiești a te bucura și de cele de aici, disprețuiești-le, „Căutați — zice, împărăția lui Dumnezeu, și toate acestea se vor adaoge vouă“ (Math. 6, 33). De ce admiri pre cele mici? De ce stai cu gura căscată la cele ce nu sunt vrednice de cuvânt? Până când vei fi sărac? Până când cerșetoriu? Caută spre ceriu, gândește-te la bogăția de acolo, bateți joc de aici, află că trebuința lui este mică și nebăgată în seamă. Mulțămirea de dânsul rămâne aici în această lume trecătoare; și pe câtă deosebire este între un fir de năsip, sau între-o picătură de apă și abizul cel fără sfârșit, pe atâta este între viața prezentă și cea viitoare.

Această nu este proprietate, ci numai întrebuințare; nu este ceva care să o stăpânești pentru totdeauna, fiindcă cum ar putea fi, dacă murind tu, de voie sau de nevoie alții vor lua toate ale tale, și aceia iarăși vor lăsa altora, și iarăși aceștia vor da altora? Toți suntem bejănari, iară stăpânul casei este doară mai mult un chirigiu, fiindcă murind el, chirigiul rămâne și se bucură de casă mai mult de cât stăpânul ei. Dacă, deci, acesta este cu plată, apoi și cel dinlăi (stăpânul) este cu plată, — fiindcă a zidit casa, și o a îmbunătățit. Așa dară stăpânirea lui este mai mult cu numele, fiindcă în faptă noi cu toții suntem stăpâni ai unor lucruri străine. Numai acelea sunt ale noastre, pe care le vom trimite mai dinainte acolo, iară cele de aici nu sunt ale noastre, ci ale celor vii, sau mai drept vorbind, chiar și pe cei vii îi părăsesc. Numai cele ale sufletului: milostenia și filantropia sunt ale noastre. Celelalte sunt afară de noi, după cum zic și cei profani, — fiindcă în adevăr că sunt afară de noi.

Să facem, deci, cele ce sunt înăuntrul nostru. Nu este cu putință de a lua cu noi averile și a pleca de aici, — ci cu putință este de a pleca cu milostenia, și mai drept vorbind, de a o trimite mai dinainte acolo, ca să ni pregătească sălășuri în locașurile cele veșnice. Se numesc bani, fiindcă ne folosim de dânsii, iară nu pentru că suntem stăpâni; întrebuințarea lor, sau folosința lor o avem numai, nu însă și stăpânirea. Căci spune-mi te rog: fiecare proprietate în parte, și fiecare ogor a câtor stăpâni au fost până acum? și a câtor stăpâni vor mai fi de acum înainte? Se vorbește chiar și într'un

proverb foarte înțelept — căci noi nu trebuie a disprețui proverbele din popor, dacă au în ele ceva înțelept: «ogorule, zice; al câtor stăpâni ești, și al câtor vei fi?» Aceasta să o vorbim și cătră bani, și cătră case. Numai virtutea obișnuiește a călători împreună cu noi acolo, numai virtutea trece în vicața cea de acolo.

Deci, iubiților, să stingem din noi pofta de bani, ca astfelu să aprindem pofta de cele de acolo. Nu pot ambele aceste două dragoste să stăpânească sufletul omului, căci: „sau pre unul va urî, sau pre altul va iubi, sau de unul se va ține și de altul nu va griji”. (Math. 6, 24). Poate că vezi pre unul mergând prin piață cu multe slugi după dânsul, îmbrăcat cu haine de mătăasă, încălecat pe cal, și grumazul ținându-l dârz; ei bine, tu nu te minună, ci rizi. Că după cum rizi când vezi copiii jucându-se pe stradă, tot așa și în cazul de față. Cu nimic nu se deosebește acesta de acei copii, ba încă fapta acestora este mai hazlie, prin faptul că este izvorită din vârsta copilărească, care poartă cu sine multă naivitate. Privești aceștia este și de râs, și plăcută, în timp ce privești acela este de râs și plină de slujenie. Slăvește pre Dumnezeu, pentru că te-a scutit de această scenă și de o așa trufie. Tu care mergi pe jos, dacă vei voi poți să fii mai înalt de cât cel ce șade în carită. Cum și în ce chip? Pentru că acela de și cu puțin ceva și-a ridicat trupul dela pământ, totuși cu sufletul a rămas înfipt în pământ, după cum zice Psalmistul: „Lipitu-s'a, zice, virtutea mea¹⁾ de carnea mea”. (Ps. 101, 6), pe când tu cu cugetul te găsești în ceriu. Dară poate că are multe slugi după dânsul? Ei! și ce este prețuit mai mult: acesta, sau calul său? Și ce poate fi mai prostesc, ca a da laoparte pe oameni, ca astfelu să poată trece în liniște animalul? Poate că a călări este ceva impunătoriu; dară și slugile iau parte la călărie. Unii apoi sunt atât de înfumurați, în cât neavând nevoie de nimic, totuși fac de a fi urmați de alții.

Dară ce poate fi mai prostesc? Aceștia vor a se

¹⁾ Notă. In *textus receptus* acest verset este: «lipitu-s'a osul meu de carnea mea», astfelu că în citarea lui de Sf. Chrisostom, este mai mult un *lapsus memoriae*.

pune în evidență prin scumpetea hainelor, și prin slugile ce vin în urma lor. Ce poate fi mai de disprețuit, ca a căuta cineva să se recomande prin cai și prin slugi? Este poate virtuos? Apoi atunci să nu întrebuițeze nimic din acestea, fiindcă el are podoaba în sine însuși, iară nici de cum în altul. Astfeliu de lucruri le pot avea și cei răi, și cei moșici, și în fine toți câți au avere. Și inimicii și jucătorii dela teatru umblă călări, ba încă au și câte un servitoriu alergând înaintea lor, — dară cu toate acestea mimici și jucători au rămas, și nici-odată n-au ajuns respectați prin caii și prin slugile lor. Când în sufletul unuia ca acestuia nu va fi nimic, apoi atunci toate cele ce i se vor adaoage de dinafară, sunt de prisos și în zadar. Este întocmai ca și un zidiu slab sau ca un corp stricat, care ori și ce i-ai mai adaoage, el totuși rămâne ceva greșos și stricat. Tocmai așa și aici, fiindcă sufletul nu are nici un folos de la cele ce i se dau de dinafară, ci rămâne cea ce este, chiar de ai adaoage mii de aurării pe trup.

Deci, iubiților, să nu ne spăriem de aceste nimiciuri; să lepădăm de la noi tot ce este trecătoriu, și să căutăm pe cele mai mari, pe cele duhovnicești, pe cele ce cu adevărat că ne fac respectați, ca astfeliu să ne învrednicim și de bunurile viitoare. Căroră fie ca cu toții să ne învrednicim întru Christos Iisus Domnul nostru, căruia împreună cu Tatăl și cu Sf. Duh, se cade slava, stăpânirea și cinstea, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

OMILIA XII

„Iară Duhul arătat grăiește, că în vremele de apoi se vor depărta unia de la credință, luând aminte la duhurile cele înșelătoare, și la învățăturile cele drăcești, ale celor ce întru fățarie grăiesc minciuni, fiind la a lor știință (cuget) aprinși, oprind a se însurà, a se feri de mâncările, care Dumnezeu le-a făcut spre împărtășire cu mulțămire celor credincioși, și cari

au cunoscut adevărul. De vreme ce toată făptura lui Dumnezeu este bună, și nimic nu este de lepădat care se ia cu mulțămire; că se sfințește prin cuvântul lui Dumnezeu și prin rugăciune.” (Cap. 4. 1—5).

Dupre cum cei ce se țin de credință, se sprijinesc pe o anghiră puternică, tot așa și cei ce au căzut din credință, nicăiri nu pot stă cu putere, ci purtându-se în dreapta și în stânga, la urmă ajung chiar la gura prăpastiei în care se prăbușesc. Aceasta o a învederat deja acolo, unde spune că s’au depărtat uniia de la credință și au căzut, iară aici zice: „Iară Duhul arătat grăiește, că în vremele deapoi se vor depărtă uniia de la credință, luând aminte la duhurile cele înșălătoare”. Acestea le spune apostolul pentru Maniheii, și Engratiții, și Marcioniți, și pentru toată ceata lor de eretici, „că în vremele din urmă se vor depărtă uniia de la credință.” Ai văzut că cauza tuturor rălelor în timpurile de după aceasta va fi depărtarea de credință? Și ce va să zică „arătat”? Adecă pe față, lămurit, mărturisit, fără nici-o îndoeală. «Să nu te minunezi, zice, dacă acum depărtându-se uniia de la credință, fac cele Iudaice, căci vor veni timpuri și mai grele, când uniia din cei ce se împărtășesc de credință vor face aceasta, introducând povețele lor cele vătămătoare, până și la înșurătoare, și la mănăcări, și la toate de acest feliu».

Așa dară el spune acestea nu pentru Iudei, căci expresiunea „în timpurile cele de pe urmă” și „se vor depărtă de credință” cum ar avea loc aici? — ci el vorbește de Maniheii și căpiteniile lor. I-a numit duhuri înșălătoare, și cu drept cuvânt, fiindcă numai de acele duhuri fiind mișcați, dânsii vor grăi asemenea înșelăciuni. Și ce va să zică: „întru fățarie grăiesc minciuni”? Adecă, cele ce dânsii grăiesc, le spun nu din ignoranță, sau din neștiință, ci prefăcându-se mințesc, știind foarte bine adevărul, însă având cugetul lor aprins, adecă având o viciață rea. Dară de ce oare spune numai de ereticii aceștia —

fiindcă Christos a spus și de alții, zicând: „Că trebuie să vină smintelele“ (Math. 18, 7), și a prezis iarăși de zizanii? Dară tu minunează-te de prorocia lui Pavel, căci mai înainte de timpurile în care eră să se petreacă, el învederă chiar și timpul, ca și cum parecă ar zice: «Nu te minună, deci, dacă acum chiar, când cele ale credinței își au începutul, și încă se încearcă uniia de a introduce pe furis credințele lor cele vătămătoare, căci când credința adevărată se va întepeni bine după un timp îndelungat, se vor depărta uniia de credință».

„Oprind a se însură, zice, a se feri de mâncări“. Și de ce n'a mai spus și de celelalte erezuri? Apoi a făcut aluziune și la acelea, zicând în general: „luând aminte la duhurile cele înșelătoare, și la învățăturile drăcești“. Căci el nu voia a băga în sufletul oamenilor, de pe acum chiar, asemenea ideii, ci numai ceia ce își luase deja început — ca de pildă ferirea de mâncări — aceia li-a arătat. „Care Dumnezeu le-a făcut, zice, spre împărtășire cu mulțămire celor credincioși, și cari au cunoscut adevărul.“ Dară celor necredincioși nu? Apoi cum și celor necredincioși, în timp ce legea îi oprește de mâncări? Deci ce? Oare dezmerdarea în mâncări nu este împiedecată? Ba încă foarte tare. Și de ce a fost împiedecată, dacă a fost făcută de Dumnezeu spre împărtășire? Pentru că și pâinea a făcut-o, însă necumpătarea în mâncarea ei a împiedecat-o; și vinul l-a făcut, dară necumpătarea în băutură a împiedecat-o. Apostolul nu poroncește de a se depărta de dezmerdare în bucate ca de ceva necurat, ci pentrucă prin necumpătare moleșește sufletul. „De vreme ce toată făptura lui Dumnezeu, zice, este bună, și nimic nu este de lepădat, care se ia cu mulțămire“. Apoi dacă este făptura lui Dumnezeu, este bună — căci „toate erau bune foarte“ — zice Moisi în Cartea Facerei. Când zice „făptura lui Dumnezeu“ apostolul a făcut aluziune în genere la toate cele de mâncare, și deja smulge mai dinainte erezul celor cari introduc materia ca fără început, și spun că mâncările sunt din acea materie. Așa dară dacă ceia ce a făcut Dumnezeu este bun, zici tu, ce

însamă expresiunea: „Că se sfințește prin cuvântul lui Dumnezeu și prin rugăciune?” Invederat este deci, „că fiind necurată, se sfințește”. Nu aceasta c spune apostolul, ci aici el se adresează către accia, care credeau că pot fi oare-căre dintre dănsule spurcate. Prin urmare aici el stabilește două lucruri principale: ce întâi că nimic făcut de Dumnezeu nu este spurcat, și al doilea, că chiar de s'ar spurca, tu ai doftorie a oprește-te, însamă-l, mulțamește și slăvește pre Dumnezeu, și atunci orice necurătenie a dispărut.

„Așa dară, zici tu, putem curăți în acest chip și jărtfele cele jărtfite idolilor?” Dacă nu știi că a fost jărtfit idolilor, de sigur că le vei putea curăți în felul acesta; iară dacă ai știut, și totuși te-ai împărtășit din ele, necurat vei fi, și nu pentru că este jărtfă idolească ci pentru că poroncindu-ți-se de a nu te împărtăși cu demonii, tu prin acele mângări te-ai împărtășit. Încă că nici acele mângări nu sunt de la natură necurat ci necurățenia li vine de la intențiunea ta, și de la neascultare. Așa dară nu este necurată mângarea de car de porc? «Nu, zice el; dacă ai luat cu mulțămire, cu cumpătare; necurată nu este de cât intențiunea, sau voea cea liberă a ta, care nu mulțamește lui Dumnezeu».

„Acelea de le vei spune fraților, bună slugă vei fi lui Iisus Christos, hrânindu-te cu cuvintele credinței și ale bune învățături, căreia ai urmat” (Vers. 6). Acelea; care anume? Cele pe care le-a spus că taina este mare, că a se depărta cineva de nuntă de mângări este faptă drăcească, că prin cuvântul lui Dumnezeu și prin rugăciune bucatele se curătesc. „Hrânindu-te cu cuvintele credinței și ale bune învățături căreia ai urmat. Iară de basmele cele spurcate și băbești te ferește și te obișnuiești pre tine spre buna credință”. (Vers. 7).

„Acelea le vei spune”, zice. Privește că el nu căiri nu-și impune autoritatea sa, ci numai condescendență (pogorământ). „Le vei spune”, zice. N'a spus «poroncindu-li, punându-li în vedere de a se conforma întocmai», ci «le vei spune, adecă spune-le acelea sfătuindu-i, și îndeamnă-i cu cuvintele credinței». „Le vei spune” zice, invederând prin aceasta necontenita luare

aminte la asemenea chestiuni. Precum hrana aceasta noi o pretindem în fie ce zi, tot așa pretindem ca și cuvintele credinței pururea să le cerem, pururea să ne hrănim cu ele, pururea să le rumegăm așa zicând în noi, într'una vorbind de aceasta, pururea meditându-le, fiindcă au în ele o hrană nu cum s'ar întâmpla.

„Iară de basmele cele spurcate și băbești te ferește“. Despre ce spune el aici? Despre observațiunile Judaice, pe care le numește basme, și cu drept cuvânt, fiindcă sunt sau falsificări, sau pentru trecere de timp. Cele ce se fac la timp, sunt folositoare, iară cele făcute fără timp sunt nu numai nefolositoare, ci și vătămătoare. Gândește-te de pildă la un bărbat, care după ce a trecut vârsta de douăzeci de ani, s'ar pune la țîța doiceii ca să sugă lapte; gândește-te, zic, cât de ridicol s'ar face pentru acest fapt făcut fără timp. Ai văzut, că asemenea fapte el le-a numit spurcate și băbești? — pe deoparte fiindcă sunt învechite, iară pe de altă parte pentru că împiedecă credința. A ține sub groază și frică un suflet care s'a ridicat mai presus de asemenea nimicuri, aceasta este de sigur rezultatul unor poronci necurate.

„Obişnueste-te pre tine spre buna credință“, adică, spre credință curată și vieață bună, căci aceasta va să zică „buna credință“. Prin urmare noi avem nevoie de exercițiu într'una, de obişnuință într'una.

„Că obişnuința cea trupească spre puțin este folositoare“ (Vers. 8). Unii zic că aceste cuvinte sunt spuse pentru gimnastica trupească. Să nu fie una ca aceasta! Nu pentru exercițiul trupului vorbește el aici, ci pentru al sufletului, pentru gimnastica dohovnicească. Căci dacă ar fi trupească, de sigur că l-ar hrăni pe trup; dară când îl topește așa zicând, când îl subție, și când îl slăbește de tot, nu mai este atunci gimnastică trupească. Așa dară el nu vorbește aici de exercițiul trupesc, ci pentru cel sufletesc, de care avem nevoie. Gimnastica aceea nu are folos, ci doară numai că a folosit cu ceva trupul,—în timp ce exercitarea în evsevîe, sau duple cum zice apostolul „obişnuința spre buna credință“ ni aduce folos și aici ca și în vieața viitoare.

„Credincios este cuvântul“ (Vers. 9), adică adevărat, căci și aici se adevărește, și acolo. Privește

apoi, cum el pretutururi adaoze această expresiune; nu are nevoie de a întinde mult vorba, ci spune în mod hotărît, — fiindcă cuvântul său cră adresat lui Timotheu. Aşa dară noi şi aici chiar ne găsim în speranţe bune, fiindcă cel ce nu cunoaşte în sine, şi nici un rău, cel ce face toate faptele bune, chiar şi aici este mulţumit, — duple cum şi cel rău nu numai acolo, ci şi aici este pedepsit, trăind veşnic cu frica în sîn, neîndrăznind de a privi spre cinevă cu curaj, tremurând, îngălbenindu-se de frică, şi veşnic înspăimântat. Sau poate nu sunt aşă felu cei lacomi, tâlharii, cari nu îndrăznesc nici chiar la cele ce au? Nu sunt aşă preacurvarii, omoritorii de oameni? Nu trăiesc dânşii vieţa cea mai grozavă, uitându-se cu bănuială chiar la soarele de pe ceriu? Apoi aceasta este vieţă? Nici de cum, ci moarte înfricoşată.

„Că spre aceasta ne şi ostenim, zice, şi suntem ocăriţi, căci am nădăjduit întru Dumnezeu cel viu, care este mântuitoriu tuturor oamenilor, şi mai vîrtos celor credincioşi“ (Vers. 10). Adecă: «Pentru ce atunci ne mai muncim pre noi înşi-ne, dacă nu aşteptăm cele viitoare? Pentru ce toţi suntem ocăriţi? Oare n-am suferit noi toate aceste răle? Deci, le-am îndurat fără nici un scop? Oare n'am suferit batjocori şi mii de răle? Şi dacă noi n'am fi nădăjduit în Dumnezeu cel viu, de ce atunci le-am fi suferit? Dară dacă el mântuie pre cei necredincioşi aici, apoi cu atât mai mult pre cei credincioşi îi va mântui acolo. De care mântuire vorbeşte el dară? De cea de acolo.

„Care este, zice, mântuitoriu tuturor oamenilor, şi mai vîrtos celor credincioşi“, adecă, că Dumnezeu arată mai multă îngrijire cătră cei credincioşi. Aşa dară el spune de mântuirea de acolo. «Şi cum este mântuitoriu al credincioşilor?» zici tu. Apoi dacă nu ar fi fost mântuitoriu, nimic nu ar fi împiedecat de a se pierde fiind războiţi de toţi în timpurile trecute. Aici îi şi aţîţă pre dânşii spre primejdii, ca să nu se îpuţineze, având un astfelu de Dumnezeu, aşă că nu au nevoie de ajutoriul altora, ci de bună voie a le suferi pe toate cu bărbăţie, fiindcă chiar şi cei ce sunt pironiţi în cele pământeşti, având privirea îndrep-

tată la câștigul ce vor avea, se apucă de treabă. Prin urmare este vorba de timpul cel de pe urmă.

„Că în vremile cele deapoi, zice, se vor depărta unii de la credință, luând aminte la durerile cele înșelătoare, și la învățăturile cele drăcești, ale celor ce întru fățarie grăiesc minciuni, fiind la a lor știință (conștiință) aprinși, oprind a se însură“. «Dară ce? zici tu; oare noi nu împiedecăm de a se însură»? Nu împiedecăm pre cei ce voiesc, ci pre cei ce nu voiesc a se însură, îi îndemnăm spre feciorie. Altceva este a împiedecă, și altceva de a lăsa pre cineva stăpân pe voința sa. Că cel ce împiedecă, deodată o face aceasta, în timp ce acel care recomandă fecioria ca ceva mai bun, n'o face împiedecând de a se însură, ci îndemnând spre viața feciorelnică. „Oprind a se însură, zice, a se feri de bucatele, care Dumnezeu le-a făcut spre împărtășire cu mulțămire celor credincioși, și cari au cunoscut adevărul“. Bine a zis el „Cari au cunoscut adevărul“. Așa dară cele dinainte erau numai tipuri, căci nimic nu este necurat prin natura sa, ci necurațenia vine prin conștiința celui ce se împărtășește.

Dară pentru ce oare i-a depărtat de multele mâncări? Fiindcă a voit a tăia îmbuibarea. Dacă ar fi zis: «să nu mâncați, pentru ca să nu vă îmbuibați», poate că dânșii nu ar fi primit cu plăcere, — acum însă faptul l-a îngrădit așa zicând în cererea legii, ca astfel cu mai mare teamă să se depărteze de acele mâncări. Căci de pildă peștele este cu mult mai necurat de cât porcul, — cea ce este foarte invederat — și cu toate acestea Moisi nu i-a îndepărtat de mâncarea peștelui. Cât de vătămătoare era îmbuibarea lor cu mâncările, ascultă pe Moisi, care grăiește: „mâncat-a Iacob, și s'a săturat, îngroșatu-s'a, lățitu-s'a, și s'a lepădat cel iubit“ (Deut. 32, 15). Mai este apoi și o altă cauză. Ca adecă nu cumva desgustându-se, la urmă să ajungă a tăia boi și oi, de aceia de la început Moisi i-a oprit de celelalte.

Necurat dară este acela, adecă cel nemulțămitoriu, cel spurcat, cel pângărit cu cugetul. «Acestea cugetă-le, acestea rumegă-le în sine-ți» zice, căci expresiunea:

„hrănindu-te cu cuvintele credinței“, aceasta în-samnă: «Nu îndemnă numai pre alții, zice, ci și tu singur rumegă cuvintele credinței» „Hrănindu-te cu cuvintele credinței, zice, și ale buncii învățături, căriea ai urmat. Iară de basmele cele spurcate și băbești te ferește“. De ce n'a zis: «împiedecă asemenea basme» ci „te ferește“? Este ca și cum ar fi zis: «nici de vorbă chiar să nu stai cu aceia, ci gândește-te în tine însu-ți că niciodată nu vei folosi cu nimic luptându-te cu cei stricați, — afară numai de nu vom găsi că poate fi vr-o vătămare dacă noi am fugi de a sta de vorbă cu dânșii». „Obişnuiește-te (exercită-te) pre tine spre buna credință“, adecă spre o viață curată, spre o purtare bună, — căci aceasta este evseviea, sau buna credință. Cel ce se exercită, toate le face — chiar nefiind în toiul luptelor, — de toate se depărtează, totdeauna este cu ochii în patru, are pe față multă sudoare. „Obişnuiește-te pre tine spre buna credință, zice, că obişnuința cea trupească spre puțin este folositoare, iară buna credință spre toate este folositoare, având făgăduința vieții acesteia de acum, și a acelei viitoare“. Dară de ce oare a pomenit el aici de gimnastica trupească? Voind ca prin comparațiune să arate superioritatea celei duhovnicești; că adecă cea trupească are și obosele multe, de și nu poartă cu sine vr'un folos vrednic de cuvânt, — în timp ce gimnastica cea duhovnicească are folos îmbelșugat și veșnic, — duple cum de pildă face și acolo unde zice: „femeile întru podoabă de cinst, cu sfieală și cu întreagă înțelepciune să se împodobiască pre sine, iară nu cu împletiturile părului, sau cu aur, sau cu mărgăritare, sau cu haine scumpe, ci, precum se cuvine femeilor celor ce făgăduesc temere de Dumnezeu, prin fapte bune“.

1) Credincios este cuvântul și de toată pri-

¹⁾ *Partea morală.* Virtutea are nevoie de ostencle, și că virtutea după adevăr este bună, iară nu bogăția. (*Veron*).

mirea vrednic, că spre aceasta ne și ostenim și suntem ocăriți”, zice: Pavel era ocărit, și tu te necăjești în sine-ți că nu ești-lăudat? Pavel se ostenea, și tu voiești a te dezmerda? Dară dacă el s'ar fi dezmerdat, nu ar fi reușit în atâtea lucruri mari. Căci dacă lucrurile cele pământești, trecătoare și supuse stricăciunei, niciodată nu vin deagata oamenilor, fără muncă și sudori, apoi cu atât mai mult cele sufletești. «Da, zici tu; însă prin clironomie de multeori și fără muncă a câștigat cineva averi». Dacă chiar așa dacă ar veni acele averi, totuși paza și scăparea lor nu este fără ostenele, ci trebuie cineva a se osteni și a suferi tot felul de neajunsuri, nu mai puțin ca cel care le muncise. Și nu mai spun, că mulți ostenindu-se și îndurând tot felul de neajunsuri, s'au văzut înșelați așa zicând chiar la gura limanului, din pricina vr'unui vânt puternic, așa că chiar în speranțele cele mai bune ce le aveau s'au scufundat în valuri. Printre noi însă nimic de acest fel nu se întâmplă, fiindcă Dumnezeu este cel ce a făgăduit: „nădejdea nu rușinează”. (Rom. 5, 5). Sau poate nu știți voi înși-vă, cum strîmtorându-vă în cele pământești, după mii de ostenele și încă tot nu v-ați folosit de roade, sau că poate de multeori a venit moartea înai înainte, sau că s'a întâmplat vr'o prefacere a împrejurărilor, sau că a venit vr'o boală, sau că s'au aruncat asupra-vă sicofandii (clevetiri) sau poate și vr'o altă cauză — căci multe sunt cele omenești — care s'a năspuit asupra-vă cu toată puterea? «Dară, zici tu, pre cei ce reușesc, pre cei ce cu puține ostenele 'și-au adunat bunuri mari, nu-i vezi»? Ce bunuri? «Bani, case, po-goane de pământ, atâtea și atâtea, cete de slugi, cantare de argint și de aur; pe aceștia, zic, nu-i vezi»?

Și acestea le numești tu bunuri? Și nu-ți acoperi obrazul, nici nu te ascunzi de rușine, vorbind așa, tu om care filosofezi despre ceriu, iară acum stai pironit la lucrurile cele pământești, și numești bunuri cele ce nu sunt vrednice de nici un cuvânt? Dacă acestea sunt bunuri, nu mai rămâne nici-o îndoială că trebuie a numi buni și pre cei ce 'și agonisesc asemenea lucruri, fiindcă cel ce are ceva bun, cum să nu fie și el bun? Deci ce? Spune-mi; când cei ce au asemenea averi, răpesc și înșală, îi vom numi noi buni? Că dacă bogăția este un bun, însă se adună prin lăcomie și răpiri, apoi cu cât

se va spori, cu atâta va face mai bun pre cel-ce o are. Prin urmare, cel ce răpește și este lacom, este bun.

Ai văzut cum aceste argumente sunt contrare? «Dară dacă poate n-a câștigat bogăția cu răpiri și lăcomii?» zici tu. Și-cum s'ar putea aceasta? — fiindcă patima de averi este grozavă. «Se poate», zici tu; eu însă zic că nu se poate, de vreme ce și Christos a afirmat aceasta, zicând: „Faceți-vă vouă prieten din mamona nedreptății“. (Luca, 16, 9). «Dară dacă el de pildă a avut moștenire de la tatăl său?» zici tu. Apoi de sigur că a primit pre cele strânse cu nedreptate. Căci de sigur că bunicul tatălui său n'a fost bogat dela Adam, ci mai înainte de dânsul au fost mulți alții, iară printre toți aceia se va fi găsit vr'unul care a luat cu nedreptul de la alții.

«Dară ce? zici tu; Abraâm a avut avere nedreaptă? Dară Iob, acel om drept, neprihănit, cinstitoriu de Dumnezeu, el care fugia de orice lucră rău?» Apoi averile acelora nu erau în aur, sau argint, nici în clădiri, ci în vite, iară acest din urmă (Iob) era bogat în Dumnezeu (θεοπλοτος ἦν), sau în faptele cele duple Dumnezeu. Cum că dânsul era bogat în vite, se învederează de acolo, că cel ce a scris cartea lui și toate împrejurările petrecute cu acel fericit, și zicând că i-au murit atâtea cămile, atâtea cai și asini, n'a mai spus că venind hoții i-au răpit tezaurile lui de aur. Dealtminte, și Abraâm era bogat în slugi. «Dară, zici tu, n'a cumpărat cu bani acele slugi?» De loc. De aceia și spune scriptura că erau oameni casei trei-sute opt-spre-zece. Pe lângă acestea mai avea și oi și boi. «Apoi atunci, zici tu, de unde a trimis aur Rebecă?» A primit daruri din Egipt, iară nici de cum n'a răpit și n'a nedreptățit pe cineva.

Deci spune-mi: cum te-ai îmbogățit tu? De la cine ai luat? Cum s'a îmbogățit celălalt? «De la bunic» zici tu, iară celălalt spune că are averea dela tatăl său. Așa dară vei putea tu, — fie chiar că te-ai rădica la multe generațiuni din trecut, — să-mi arăți că câștigarea acestei averi a fost dreaptă? Nu vei putea face aceasta, și de necesitate va trebui să admitem, că începutul și baza ei a fost din nedreptate. Cum așa? Apoi Dumnezeu din început n'a făcut pe cel bogat, sau pe cel sărac, sau că făcându-i, aceluia i-a arătat tezaure de aur nenumerate, iară acestuia nimic, ba încă l-a lipsit

până și de căutarea aurului; — ci i-a făcut pe amândoi deopotrivă, și pământul aparține amândurora. Și dacă pământul este obștesc, apoi cum tu ai atâtea și atâtea pogoane, în timp ce vecinul tău nu are nici un coș de țernă? «Tatăl meu, zici tu, mi-a dat». Dară el de la cine a primit? «De la strămoși» zici,—așa că tot ridicându-te, de necesitate că vei găsi începutul. A devenit bogat Iacob, însă el 'și-a luat plata ostenelelor sale.

De cât, nici pentru acestea nu mă voiu certă. Fie averea, de pildă, dreaptă, și tu străin fii de orice răpire — căci nu poți fi tu responsabil de cele răpite de tatăl tău; ai, și stăpânești cele din răpire, dară n-ai răpit tu. Zică se chiar că nici el n'a răpit; dară cum atunci de a avut atâta aur izvorit ca din pământ? De unde? Pe lângă aceasta, oare bogăția este un bun? Nici de cum. «Însă zici tu, nici un rău nu este». Dacă cel ce o are nu este lacom, dacă împărtășește din ea pre cei lipsiți, nu este un rău, — iară dacă nu împărtășește pre nimeni, atunci bogăția lui e un rău mare. «Întrucât nu face vr'un rău, zici tu, nu este rea, chiar dacă nu face nici un bine». Bine! Dară accasta oare nu este un rău, de a avea tu singur cele ce sunt ale stăpânului, și de a te bucura tu singur din cele ce sunt obștești? Sau poate nu este a lui Dumnezeu pământul și plinirea lui? Deci, dacă cele ale noastre sunt ale stăpânului nostru comun, apoi sunt și ale celor dimpreună cu noi, căci toate ale stăpânului sunt comune.

Sau nu vedem aceasta petrecându-se și în casele cele mari? De pildă: la toți se dă deopotrivă tainul zilnic, fiindcă sunt toate date din tezaurul stăpânului, iară casa stăpânului aparține tuturor. Comune sunt și cele împăratești toate: orașele, târgurile, piețele, drumurile și locurile de preumblat, și toți se împărtășesc deopotrivă din ele.

Și tu privește economia lui Dumnezeu; a făcut ca totul să fie obștesc, ca astfelu măcar dela acestea să se rușineze neamul omenesc. De pildă aerul, soarele, apa, pământul, ceriul, marea, lumina, stelele, și pe toate acestea le împarte tuturor deopotrivă, ca la niște frați. Ochii deasemenea li-a făcut tuturor la felu, trup la felu, suflet la felu, aceeași faptură la toți deopotrivă, pe toate din pământ, toți dintr'un singur om, toți în aceeași casă. Și cu toate acestea nimic nu ne sfieste. A făcut și altele

comune, ca de pildă băile, cetățile, grădinile de preumblare, etc. Și privește că în cele comune nu-este nici o ceartă între oameni, ci toate se petrec în mod pașnic, — iară când-cineva se încearcă de a răpi ceva din bunul obștesc și a și-l însuși lui, atunci se începe cearta, ca și cum pare că înseși natura s'a scandalizat, că adevărat Dumnezeu stringându-ne din toate părțile la un loc, noi ne certyăm și ne dezbinăm, spre a ne însuși nouă o parte din cele obștești, și astfel a se zice «al meu, al tău». Atunci, zic, începe cearta și lupta, — iară unde nu sunt de acestea, nu este nici ceartă. Așa că noi suntem născuți mai mult cu niște astfelu de sentimente, care sunt chiar și după natură.

Pentruce de pildă nimeni nu este pedepsit fiindcă a umblat prin piață? Fiindcă piața este comună tuturor, — în timp ce pentru case și bani îi vedem pre toți judecându-se. Cele absolut trebuitoare sunt la dispoziția obștei, în timp ce noi nu păzim principiul obșteesc nici chiar în cele mici. Dumnezeu de aceia ni-a pus la dispoziția noastră a tuturor toate cele mari, ca de la acelea să ne învățăm de a avea totul în comun, iară noi nici așa nu ne învățăm. Dară, după cum am fost zis, cum poate fi bun cel ce are avere? Aceasta nu este cu puțință, de cât numai atunci când el va da și celor ce nu au. Când nu are, atunci este bun, când dă și celor ce nu au, atunci este bun, — întrucât însă are, și nu dă nimănui, nu este bun. Cum s'ar putea să fie bun, dacă din averea lui nu izvorăsc de cât răle? Așa dară nu a avea averi face pe cineva a fi bun, ci a nu avea de loc. Așa dară nu bogăția este ceva bun, dară și dacă unia au averi, și vor împărtăși din ele pre cei lipsiți, fără-a mai lua înapoi, atunci vor fi buni, — pe când dacă vom lua înapoi, nu vom fi buni, — și atunci cum ar putea fi bună averea? Deci, iubitele, nu numi bogăția bun. Aibi cugetul tău curat, judecata ta dreaptă, și atunci și bogăția va fi bună, și tu în același timp vei fi bun. Cunoaște mai întâi cele ce cu adevărat sunt bunuri. Și care sunt acelea? Virtutea și filantropia; acestea sunt bunuri, iară nu aceia. Dacă, deci, tu vei fi milostiv după regula aceasta, cu cât vei avea mai multe de acestea, cu atâta vei fi considerat mai mult ca om bun, — pe când dacă vei fi bogat numai în averi, nu vei fi considerat așa.

Deci, iubiților, să devenim buni în așa feliu, în cât să ne putem învrednici și de bunurile viitoare, prin Țbristos Iisus Domnul nostru, căruia împreună cu Tatăl și cu Sf. Duh, se cade, slava, stăpânirea și cinstea, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

OMILIA XIII

„Poroncește acestea și învață. Nimeni tinerețile tale să nu le defaime, ci te fă pildă credincioșilor cu cuvântul, cu petrecerea (purtarea), cu dragostea, cu credința¹), cu curăția. Până ce voi veni păzește (ia aminte la) cetirea și mângâierea și învățătura. Nu fii nebăgătoriu de samă de darul ce este întru tine, care ți s'a dat prin prorocie“. (Cap. 4, 11—14).

Dintre faptele omenești unele au nevoie de învățatură, iară altele de poroncă. Că dacă poroncești lucruri de acelea pentru care trebuie a învăța, te vei face de rîs; și iarăși de vei învăța, acelea pentru care trebuie a poronci, aceiași vei suferi. De pildă: a nu fi rău cinevă, pentru aceasta nu trebuie a învăța, ci a poronci și a opri cu multă autoritate; asemenea și de a nu Iudaiza cinevă, este nevoie de poroncă. Când însă spui, că trebuie a împrăștiea la săraci averile ce le are cinevă, că trebuie a duce o vieață feciorelnică, dacă vorbești despre credință, aici este nevoie de învățatură. De aceia și Pavel pe amîndouă le pune aici: „Poroncește și învață“, zice. De pildă dacă cinevă are atârnat la gât hârtiuță așa zisă pentru combaterea boalei, și dacă face aceasta, de și știe că e un lucru rău, este nevoie numai de poroncă; iară dacă o face din neștiință, atunci este nevoie de învățatură.

„Nimeni să nu defaime tinerețile tale“ zice.

Notă. În edițiunea Sf. Chrisostom lipsește expresiunea «*cu duhul*», după cum se găsește în ediția noastră.

Ai văzut că preotul trebuie a și poronci și a grăi cu autoritate, iară nu numai a învăța? Tinerețea este ceva lesne de disprețuit în urma prejudițiilor comune; — de aceea apostolul zice: „Nimeni să nu defaima tine rețile tale“ — fiindcă dascalul trebuie a fi cinstit, iară nu defăimat. «Dară, zici tu, cum i se va putea vedeă blândețā și bunătatea lui, dacă nu va fi disprețuit»? Apoi în lucrurile cele cu privire la dānsul, disprețuiască-se, și rabde, — căci așa se reușaste cu învățătura, — pe când în cele cu privire la alții, nicidecum, fiindcă atunci n'ar mai fi blândețā, ci răccală. «Dacă tu îți răzbuni, zice, pentru vorbele proaste spuse de tine, sau de batjocori și bârfele, duple dreptate vei fi învinovățit; — dară când te îngrijăști de mântuirea altora, atunci poruncește cu autoritate și îngrijăște-te, căci aici nu mai este nevoie de blândețe, ci de autoritate, ca nu cumva să se vatămē tinerul obștesc». Sau că spunea aceasta, sau că spune că «nimeni să nu te disprețuiască pentru tinerețā ta; întrucāt vei da dovadă de o viețā demnă, nimeni nu are dreptul de a te disprețui din pricina vârstei tale, ci încă mai cu samă să te admire».

„Ci te fă pildă credincioșilor cu cuvântul, cu petrecerea (purtarea), cu dragostea, cu credința, cu curățiea“, și cu un cuvânt „întru toate făcându-te pre tine pildă de fapte bune“ (Tit. 2, 7), adică «fii tu prototip al vieței, stānd înaintea păstorilor ca o icoană vie, ca o lege însuflețită, ca un dreptariu, ca un monument viu al bunei viețuiri, căci așa trebuie să fie dascalul. „Cu cuvântul“, așa că se cere de a grăi cu ușurință; „cu petrecerea (purtarea)“, ca astfel, zice, să fii pus în biserică spre imitare. „Cu dragostea, cu credința, cu curățiea. Până ce voi veni, păzește (ia aminte) cetirea, și mângâierea, și învățătura“, zice. Lui Timotheu îi poroncește de a fi cu luare aminte la cetire. Să auzim cu toții și să ne învățăm a nu fi negligenți și nepăsători în cetirea și meditarea sfintei scripturi. Iată iarăși: „Până ce voi veni“ zice. Privește cum îl mângâie, căci erē natural, ca Timotheu ca și un copil orfan să-l caute pe apostol. „Până voi veni, zice, păzește (ia aminte la) cetirea“ — sfintelor scripturi —, „și mângâierea“ —

cea cătră dânsii — „și învățătura. Nu fii nebăgătoriu de samă de darul ce este întru tine, care ți s'a dat prin prorocie“ — vorbește aici de învățatură — „cu punerea mâinilor preoților“. Aici el nu vorbește de presviteri sau preoți, ci de episcopi, fiindcă nu doară presviterii hirotonisau pre episcop.

„De acestea să gândești, întru acestea să fii“ (Vers. 15). Privește cum îl sfătuiește de mai multe ori în șir pentru același lucru, voind prin aceasta a arăta, că dascalul mai ales cu asemenea lucruri trebuie a se ocupa. „Păzește-te (ia aminte de) pre tine și învățătura și remâi întru acestea“. (Vers 16), adică «ia aminte de tine însu-ți, și învață și pre alții». „Că acestea făcând, și pre tine te vei mântui, și pre cei ce te vor ascultă“. Căci cel ce se obișnuiește cu cuvintele învățăturei, el cel întâi se folosește, fiindcă prin cele cu care sfătuiește pre alții se va umili și el. Nu s'au spus acestea numai către Timotheiu, ci către toți. Dară dacă el spune acestea celui ce învieă pre cei morți, apoi ce vom zice noi? Și Christos încă zice: „Cel ce scoate din visteria sa nouă și veche, asemenea este omului stăpân al casci“ (Math. 13, 52). Și iarăși fericitul Pavel zice: „că prin răbdare și mângâierea scripturilor nădejde să avem“. (Rom. 15, 4). Dară mai cu samă el însuși făcea aceasta, învățându-se la picioarele lui Gamaliel, legele părintești, încât că și după acestea el luă aminte la cetire. Cel ce sfătuiește pre alții la asemenea indeletniciri, mai întâi el însuși făcea așa.

Ai văzut deci, cum el într'una face uz de mărturiile sf. scripturi, și cum scoate din ele senzul profund, mistic sau alegoric¹⁾? Apoi Pavel este cu băgare de samă la cetire — fiindcă nu mică este folosința ce o poate

¹⁾ Notă. Verbul θεωρίω-ω, înseamnă a vedea ceva cu atențiune a cerceta, a aprofunda cu mintea senzul unei idei. Textul elin este: ὁρᾷς γὰρ αὐτόν συνεχῶς ταῖς τῶν προφητῶν χρηρμένον μαρτυρίαις, καὶ θεωροῦντα τὰ ἐν νοταῖς; = ai văzut deci cum el într'una întrebuintază mărturiile din Proroci, și cum scoate cu băgare de samă cele dintrânsele? — adică senzul aprofundat, mistic sau alegoric.

scoate cinevã din cetirea sfintelor scripturi — și noi ne trândăvim, sau le ascultãm cu ne'ngrijire?

„Ca procopsala (învățătura) ta arătatã sã fie întru toate“. Ai văzut cã apostolul voia ca Timotheiu și în aceasta sã se arate mare și minunat; și cum cã dânsul avea încă nevoie de aceasta, îi zice: „ca procopsala ta sã fie arătatã întru toate“, adecã nu numai în viață, ci și în cuvântul învățături.

„Pre cel bătrân sã nu-l înfrunteezi“ (Cap. 5, 1). Așã darã este vorba aici de cel investit cu demnitatea preoțascã (ἡγεμονία καὶ ἐπισκοπή = pre bătrân sã nu-l înfrunteezi, sã nu-l dojenesti cu asprime)? Eu cred cã nu, ci vorbește în genere pentru ori-ce om bătrân. «Darã dacã are nevoie de îndreptare?» zici tu. Ei atunci «sã vorbești și sã te porți cu dânsul zice, duple cum te-ai purtã față de tatăl tău ce a greșit».

„Pre cele bătrâne ca pre niște mame; pre cele tinere ca pre niște surori, întru toatã curățiea“ (Vers. 2). «Chiar prin firea lucrurilor, zice, este greoiu de a certã pre cinevã, și mai cu samã pre un bătrân sã-l certe un tânăr, negreșit cã faptul este prea îndrăzneț. Darã tu, zice, mângâel prin modul vorbirii și prin blândetã». Cãci este cu puțință de a certã pre cinevã cu blândetã, dacã cinevã voiește; se cere multã prudență, însă este cu puțință. „Pre cele tinere ca pre niște surori“ zice. De ce oare și aici tot în acest chip îl povățuiește sã se poarte? Lasã a se înțelege iarãși cutezanța lui din cauza vârstei. Trebuie deci și aici de a mângâia și a îndreptã lucrurile cu blândetã și apoi adaogã: „întru toatã curățiea“. «Sã nu-mi spui, zice, numai de păcatul împreunãrii, ci nici chiar pricinã de bănuetã sã nu dai». Fiindcã prin vorbirile cele cu femei tinere cu greu poate cinevã a se feri de bănueli, iarã episcopul trebuie a face și aceasta, pentru aceia zice: „cu toatã curățiea“. Ce spui? Poroncești acestea lui Timotheiu? «Da! rãspunde el; fiindcã prin el eu vorbesc lumii întregi». Deci, dacã lui Timotheiu îi poroncește acestea, apoi fie-care poate sã înțeleagã ce feliu trebuie a fi el, nici pricinã de bănuetã sã nã deã, și nici vr'o umbrã cât de micã de pretext sã nã procure celor ce ar voi sã-l defaime.

„Pre văduve cinstește-le, pre cele ce sunt cu adevărat văduve“ (Vers. 3). Dară oare de ce nu vorbește nimic de ficioare, și nici nu zice «cinstește pre fecioare?» Mie mi se pare că pe atunci nu erau, sau că poate se disființase, după cum lasă a se înțelege mai departe, zicând: „că iată unele s-au întors în urma satanei“ (Vers. 15).

„Pre văduve le cinstește, pre cele ce sunt cu adevărat văduve“, zice. Prin urmare se poate ca să nu aibă bărbat, și cu toate acestea să nu fie văduvă, după cum se petrece și cu fecioara; căci nu e deajuns să nu fie măritată în regulă, ci este nevoie și de altele multe, ca de pildă să fie neprihănită, statornică și credincioasă. Tot așa și cu văduva, fiindcă și dânsa are nevoie de multă cinste, și cu drept cuvânt, de vreme ce nu are bărbat, iară faptul acesta se pare a fi de ocară și de rău augur pentru cei mulți. De aceea apostolul voiește ca văduva să se bucure de multă cinste din partea preotului, mai ales dacă ea este și vrednică de aceasta.

„Iară dacă vre o văduvă are fiu sau nepoți, să se învețe întâi a-și chivernisi casa sa întru bună credință, și să dea răsplătiri părinților“ (Vers. 4). Privește înțelepciunea lui Pavel, cum în multe părți îndeamnă auditoriul prin raționamente omenesti, căci n-a spus aici ceva mare și înalt, ci ceea ce purcede dintr'o conștiință curată: „Și răsplătiri să dea părinților“ zice: Cum? «Te-ai bucurat de creștere, de educație, de multă cinste; s-au dus aceia, și tu n-ai putut să li întorci răsplata. Ei bine, copiii aceștea nu i-ai născut tu, și nici nu i-ai crescut singură; deci răsplătește acelora, întorcându-le datoria prin copiii ce-i ai sub îngrijire».

„Să se învețe, zice, întâi a-și chivernisi casa sa întru bună credință“. Aici arată în mod simplu că trebuie a face bine. „Că aceasta este bine primită înaintea lui Dumnezeu“. Fiindcă a zis: „pre cele cu adevărat văduve“, spune mai departe și care este cu adevărat văduvă.

„Iară cea cu adevărat văduvă și singură

nădăjduiește întru Dumnezeu, și se zăbovește (stăruiește) întru rugăciuni și cereri noaptea și ziua, iară ceia ce petrece întru desfătare, de vie este moartă“ (vers. 5. 6). Dacă cineva, zice, nu duce o viață lumească, și se găsește în văduvie, aceasta este cu adevărat văduvă. Ceia ce nădăjduiește în Dumnezeu precum trebuie, cea ce stăruiește în rugăciuni ziua și noaptea, aceasta este cu adevărat văduvă,—căci apostolul admiră și pe văduva care își crește bine copiii, și precum trebuie. „Iară cea văduvă și singură“ zice, adică cea care nu are copii, pe care o și mângâie, zicând, că aceasta mai ales este văduvă, când este lipsită nu numai de mângâierea bărbatului, ci chiar și de a copiilor,—însă aceasta are pe Dumnezeu în locul tuturor. «Nu este mai inferioară ceia ce nu are copii, ci cea ce îi lipsește prin lipsa copiilor, o împlinește cu mângâierea ce i se acordă. Nu fi deci tristă, zice, când auzi că trebuie a crește copii, iară tu nu ai, și că prin aceasta ți s'a împruținat demnitatea ta; pentru că cu adevărat ești văduvă».

„Iară ceia ce petrece întru desfătare, de vie este moartă“. Fiindcă multe femei având copii preferă văduviea, nu ca să împiedece așa zicând aplecările vieții, ci încă mai mult să le aprindă, ca astfel mai cu multă înlesnire să le facă pe toate, și să se lase cu mai multă libertate în voea poftelor lor lumești, ce spune apostolul? „Iară ceia ce petrece întru desfătare, zice, de vie este moartă“. Ce spui? Așa dară femeia văduvă nu trebuie a petrece? «Nu! zice el; că dacă petrecerea nu este trebuitoare nici unei vârste mai înaintate, nici unei firi slabe, ci încă pricinuitoarea morții, și a morții celei veșnice, apoi ce am putea zice de bărbații cari petrec? Cu drept cuvânt deci zice: „Iară ceia ce petrece, de vie este moartă“.

Să vedem acum care este treaba celor vii, și care a celor morți, și atunci vom vedea în care parte să punem pre o asemenea femeie. Cei ce viețuiesc lucrează cele ale vieții viitoare, ale adevăratei vieți. Și care anume sunt cele ale vieții viitoare, pentru care noi suntem datori de a ne ocupa toată viața, ascultă pre Christos zicând: „Veniți binecuvântații părintelui meu de

moșteniți împărăția care este pregătită vouă de la întemeierea lumii. Că am flămânzit, și mi-ați dat să mănânc, însătat am fost, și mi-ați dat să beau" (Math. 25, 34. 35). Așa dară cei vii nu numai prin aceasta se deosebesc de cei morți, că adecă văd soarele și respiră aerul, nu numai în aceasta, zic, ci prin a face un bine oare-care, fiindcă dacă nu au cu sine această virtute, cu nimic nu vor fi mai buni de cât cei morți.

Și ca să afli că așa este, ascultă cum și murind cineva trăiește: „Dumnezeu, zice, nu este al morților, ci al viilor" (Ibid. 22, 32). «Dară și aceasta este o enigmă», zici. Așa dară să dezlegăm amândouă aceste chestiuni. Moare cineva trăind, când își petrece viața în desfătări. Cum? Apoi un asemenea om trăiește numai pentru pântece, și cu pântecetele, iară cu celelalte simțiri de loc. În ce chip? El nu vede ceia ce trebuie a vedeă, nu aude ceia ce trebuie a auzi, nu grăiește ceia ce trebuie a grăi, și nici nu face cele ce fac cei vii, ci duple cum cel întins pre pat are ochii închiși, și nu mai simte nimic din cele ce se petrec, tot așa și acesta, — sau mai bine zis, chiar mai rău de cât cel mort. Căci acela este deopotrivă de nesimțitoriu și în cele bune ca și în cele răle, pe când acesta simte numai pe cele răle, în timp ce pre cele bune nu le simte de loc, și rămâne nemișcat. Nimic din cele ale vieții viitoare nu-l mișcă, așa că deja a murit, și se găsește ca într'o groapă întunecată, sau într'o peșteră plină de toată necurăția, din cauză că l-a primit în pântecetele ei, pentru care îl și ține veșnic în întunec ca pre cei morți.

Căci când el își petrece întreaga viață mâncând și îmbătându-se, oare nu este în întunec? Oare nu este mort? Și chiar dimineața când se pare că ar fi treaz, el totuși nu are o căutătură curată, din cauză că nici sara nu se poate stăpâni de a nu bea vin, iară pentru viitoriu este stăpânit veșnic de pofta de a bea. El poate vedeă cineva petrecând prin târguri și înainte de prânz și la amiază, iară noaptea întreagă într'un somn adânc, și mai cu samă dimineața. Dară pe un asemenea om îl vom număra noi cu cei vii? Și încă ce ar putea spune cineva de viforul cel mare de furtuni ce a pătruns în sufletul și în trupul său din cauza dezmerdărilor? Dupre

cum întunerecul cel într'una, provocat de nori nu lasă raza soarelui să strălăască precum trebuie, așa și aburii ce se ridică din vin și dezmerdări împiedecând crierul (enchefalul) și stând deasupra lui ca un nor gros, nu lasă ca cugetul să se întindă mai departe de dânsul, și-l țin întunecat ca într'o noapte întunecoasă. Câtă vijelie nu este oare înăuntrul acestui om? Precum se întâmplă în timpul inundațiilor, că pe când apa năvălește înăuntrul caselor trecând până și prin uși, iară pre coi dinăuntru îi vedem pururea tulburați și îngrijorați, și întrebuintază felurite vase, și bureți, sau și altele multe, spre a secă apa, ca nu cumva să atace temeliele casei, și toate cele dinăuntru să le facă nefolositoare, — tot asemenea și sufletul pătimește, când este inundat așa zicând cu multele dezmerdări, căci i se tulbură facultățile gândirei, care nu mai au putere de a împrăstia întunerecul deja intrat, și pre cel ce intră încă din cauza beției, pentru care mare este vijălia dinăuntrul acestui om.

Să nu te uiți numai la fața lui veselă și vesnic rânjitoare, ci cercetează și cele dinăuntrul său, și atunci îl vei vedea plin și încărcat de neliniște și tristețe; și dacă ar fi cu putință de a supune unei cercetări amănunțite pe un asemenea suflet, l-ai vedea tulburat, măhnit și rușinat. Cu cât trupul se îngrășă și se buhăiește mai mult, cu atât și sufletul se rușinează mai mult; devine mai slab, și mai mult se îngroapă și acufundă în păcate. Și după cum se petrece cu lumina ochiului, când albușurile ochilor sunt îngroșate pe deasupra, iară vederea nu are putere a se întinde pe cât trebuie, fiind împiedecată raza de acea îngroșare, și din această cauză de multe ori se găsește bolnavul în cel mai mare întunec, — tot asemenea e și cu trupul care bugezându-se prin mâncări și băuturi, se îmbracă cu grăsime, sau mai bine zis cu lâmpire de minte.

Cei morți apoi putrezesc și se diformează, iară din trupurile lor curge mult venin. Dară aceasta se poate vedea și cu femeia ce se desfătează: scurgeri dese de sânge, sughițuri, răgâituri, guturaiu, greață, — iară pe celelalte, care sunt rușinoase și ale spune, le trec cu vederea. Atât de mare este tirănia dezmerdărilor, încât că chiar fapte de acelea despre care ne rușinăm de ale și vorbi, pe acestea le face. Cum? Apoi trupul se to-

pește pe nesimțite din toate părțile. Dară ce este dacă ea mănâncă și bea? Căci aceasta nu este dovadă de o vieață omenească, fiindcă și animalele mănâncă și beau. Așa dară dacă sufletul ei este mort, ce folos mai are de mâncare și de băutură? Căci nici haina cea colorată cu care ar fi îmbrăcat un trup mort, nu i-ar fi de nici un folos, și tot așa și un suflet mort nu poate folosi un trup îmbrăcat în haine fie chiar cât de scumpe. Când dânsa pururea vorbește despre bucătari, despre sofragii, despre brutari, și nimic evsevios nu grăiește, apoi oare n'a murit?

Ce este omul, vom vedeă. Cei deafară zic că omul este o ființă logică (cuvântătoare), muritoriu, primitoriu de știință și de înțelepciune, dară noi nu vom sta numai la această definițiune, ci vom întinde definițiunea și mai departe, aducând mărturii din sfânta scriptură. Așa dară unde anume a dat definițiunea omului? Ascultă ce spune ea: „Eră, zice, om“, cum? „Drept, adevărat, temătoriu de Dumnezeu, depărtat de ori-ce lucru rău“ (Iob. 1, 2). Acesta este om. Și iarăși în altă parte zice: „Mare și cinstit lucru este omul milostiv (Proverbe 20, 6). Pre cei ce nu sunt în acest chip, chiar de ar aveă înțelepciune, chiar de ar fi primitori de știință cât de multă, totuși sfânta scriptură nu obișnuiește a-i numi oameni, ci câni, și cai, și viperi, și șerpi, și vulpi, și lupi, și în fine ceia ce este mai de disprețuit dintre fiare. Deci, dacă acesta este om, apoi cel ce petrece în dezmerdări, nu este om. Căci cum ar puteă fi, dacă el de nimic din acestea nu se interesează? Nu este cu puțință ca desfătarea și cu trezia să se găsească împreună, fiindcă sunt contrare una alteia. Aceasta o spun și cei deafară, că: «Pântecele gras, nu naște (produce) minte ascuțită¹⁾» Dară mai ales scriptura obișnuiește a numi pe aceștia oameni fără suflet, „pentru că trupuri sunt“ (Facer. 6, 3). — de și aveau suflete, însă erau moarte. Dupre cum zicem pentru cei virtuoși că în totul sunt suflet, în totul duh, tot așa și pentru cei contrari. Astfeliu și Pavel ziceă: «voi nu sunteți în

¹⁾ Notă. Πληρὴς γαστήρ, λεπτόν ὃ τίττει νόον, ceia ce se asemănă cu latinul proverb. *Plenus venter non studet, libenter* = pântecul plin nu studiază în libertate.

trup, fiindcă nu taceau cele ale trupului. Astfeliu deci cei ce se desfătează, nu sunt în suflet, nu sunt în duh.

¹⁾ „Iară ceea ce petrece întru desfătare, zice, de vie este moartă“. Auziți acestea voi, care tot timpul îl petreceți în desfătări și beții, voi care pre cei săraci îi treceți cu vederea sfârșiți și murind de foame, iară voi neconținut muriți în desfătări. Două morți deodată faceți voi; cea a celor nenorociți, și cea a voastre chiar, amândouă venite din necumpătare. Dacă voi ați amestecă îmbuibarea voastră la un loc cu sărăciea acelor, două vieți ați face. De ce îți spargi pân-tecele tău cu îmbuibările? De ce slăbești de tot pe cel al săracului prin foame? Pe al tău îl faci a putrezi de tot prin mâncări mai mult de cât trebuie, iară pe al săracului îl usuci mai mult de cât trebuie. Gândește-te ce feliu ajung cele din mâncări, cum se prefac și ce anume ajung. Oare nu îți vine greu chiar și de a auzi? De ce dară te ocupi de cele de prisos pe care ai ale lepădă afară? Că nimic alt nu este prisosul îmbuibărilor de cât prisosință în băligaiu. Căci și natura își are măsura sa, așa că ceia ce este mai mult de cât trebuie, nu mai este hrană, ci vătămare și băligaiu mai mult.

Hrănește-ți trupul, iară nu-l omori. De aceea s'a numit hrană, nu ca să pierdem trupul, ci ca să-l hrănim. De aceea cred că hrana se prefac în băligaiu și se leapădă afară, ca să nu fim îndrăgostiți de dezmerdări; că dacă n'ar fi așa, și nici nu ar ajunge a fi nefolositoare sau nici nu ne-ar vătăma trupul, n'am încetă de sigur de a ne mânca unii pre alții. Dacă pân-tecele ar consumă totul pre cât am voi noi, mii de războaie și de lupte ar vedea cineva petrecându-se. Că dacă noi chiar și acum, în timp ce unele din mâncări sunt aruncate în băligaiu, iară altele prefăcute în sânge și flegmă nefolositoare și false, și încă ne petrecem timpul în dezmerdări, și de multe ori averi întregi le cheltuim cu mesele, — dară încă dacă nu ar fi în așa feliu sfârșitul petrecerilor, ce n'am face?

Ne umplem pre noi înși-ne de cea mai mare putoare când ne petrecem timpul în desfătări, căci trupul din

¹⁾ *Partea morală.* Contra desfătărilor și a dezmerdărilor prin mai multe. (*Veron*).

toate părțile se scurge, ca și un burduf plin, — și încă se scurge în așa felu, în cât chiar și crierul (encefalul) se vătămă, de oare-ce aburi groși ies din toate părțile din trup, ca dintr'un cuptoriu, din cauza fierbințelei dinăuntru. Deci, dacă aburii dinafară și neliniștesc trupul atât de mult, dară încă crierul ce nu pătimește fiind într'una izbit de aburii de dinăuntru? Ce nu pătimesc canalurile sângelui înfierbântat și astupat? Ce nu pătimesc acele rezervoare dinăuntru: ficatul adecă și splina? Ce nu pătimesc chiar canalurile băligarului? Și ceia ce este mai grozav, că pentru canalurile băligaiului noi ne îngrijim mai dinainte ca să nu se astupe și să trimită băligaiul în sus, — pentru aceasta zic, totul tacem, în timp ce canalurile pântecelui nostru nu le curățim, ci le astupăm și le îndesăm, iară băligaiul ridicându-se în sus, unde însuși regele stă — voi u să zic crierul, sau encefalul — noi nu luăm pentru aceasta nici o măsură. Apoi dacă facem așa, pentru acest cuvânt, zic, noi nu mai avem crierul ca pre un împărat cinstit, ci ca pre un câne necurat,

Pentru aceia Dumnezeu a pus departe de crier acele mădulări, ca astfelu să nu poată avea de la ele nici-o vătămare. Dară noi nu le lăsăm, ci toate le stricăm prin necumpătare. Ce ar mai putea spune cineva de celelalte răle? Astupă canalurile de scurgerea băligaiului, și vei vedea cum de 'ndată se nasc boale. Apoi dacă murdăria deafară dă naștere la boale, dară cea dinăuntru care este astupată din toate părțile cu învelișul trupului, și care nu are pe unde să se împrăstie, câte boale nu va aduce și trupului și sufletului? Și ceia ce este mai grozav, că față de Dumnezeu mulți se neliniștesc, zicând: «ce este aceasta? Dumnezeu a legiuit ca noi să purtăm băligaiu în trup» — și iată cum înșii sporesc băligaiul. De accia Dumnezeu a legiuit așa, ca cel puțin cu chipul acesta să te scape de desmerdări și desfătări, ca cel puțin cu chipul acesta să te tacă de a nu te pironi în cele pământești. Tu însă, nici așa nu conțenești de a te desmerda, ci te acufunzi în petreceri până în gât chiar și mai 'nainte de timpul mesei, sau mai drept vorbind chiar nici o poftă nu mai ai atunci. Oare nu te-a părăsit atunci și gâtul împreună cu limba, și nu ți s'a stins ori-ce poftă de mâncare? Căci simțirea mâncărei stă în gust, iară după aceasta de loc, ci încă

un disguest mare te cuprinde, căci sau că stomahul nu-ți mai lucrează, sau că lucrează cu multă greutate.

Cu drept cuvânt dară zice apostolul: „Iară ceea ce petrece întru desfătare, de vie este moartă“. Căci un suflet care petrece nici nu aude nimic, nici nu poate spune nimic, ci devine mōlatic, necinstit, fricos, fără libertate, sfios, plin de obrăznicie, de lingușire, de neștiință, de mânia, de iuțală, plin în fine de toate rălele, iară de bunurile contrare pustiu cu desăvârșire. „Ceea ce petrece întru desfătare, zice, de vie este moartă. Și acestea poroncește, ca fără de prihană să fie“ (Vers. 7). Ai văzut că ceea ce el spune aici, este legiuire? El nu lasă la bună voiață, ci «poroncește, zice, de a nu petrece în desfătări» ca fiind oarecum răul cunoscut de toți, ca cum cel ce face așa nu este slobod de a se împărtăși de tainele bisericii. „Și acestea poroncește, zice, ca fără de prihană să fie“. Ai văzut că faptul acesta stă între păcate?

Așa dară ascultând și noi pre Pavel, poroncim ca văduvele ce se desfătează în petreceri, să fie afară din catalogul văduvelor. Că dacă ostașul este judecat ca desertoriu când își petrece timpul prin băi, sau prin teatru, sau cu speculațiuni negustorești, apoi cu atât mai mult văduvele. Să nu căutăm aici desmerdările, ca să le aflăm acolo. Să nu petrecem în desfătări aici, ca acolo să petrecem cu adevărată desfătare, cu adevărată desmerdare, care nu naște nici un rău, ci din contra are mij de bunuri. Căroră fie ca noi ca toți să ne învrednicim întru Christos Iisus Domnul nostru, căruia împreună cu Tatăl și cu Sf. Duh, se cade slava, stăpânirea și cinstea, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

OMILIA XIV

„Iară dacă cineva nu poartă grijă de ai săi, și mai vârtos de ai casei sale, de credință s'a lepădat, și este de cât cel necredincios mai rău“ (Cap. 5, 8).

Mulți își închipuiesc că pentru mântuirea lor li este de ajuns propria lor virtute, dacă adecă își vor pune în bună orânduială viața lor, și atunci, zic, își închipuie că nimic nu li mai lipsește pentru mântuire. Dară aceștia nu judecă drept; iară aceasta o învederează cel ce a ascuns în pământ unicul talant ce i s'a încredințat, căci nu doară îmbucățindu-l sau micșurându-l l-a adus Domnului seu, ci întreg și în starea în care i s'a fost dat. Aceasta tocmai și fericitul Pavel o învederează aici, zicând: „dacă cineva nu poartă grijă de ai săi”. Sub denumirea de „grijă” de aici, apostolul înțelege atât cea trupească cât și cea sufletească, fiindcă și aceasta este îngrijire. „Dacă cineva nu poartă grijă de ai săi, și mai ales de ai casei sale”, — adecă cu deosebire de cei din neamul său, — „este mai rău, zice, de cât cel necredincios”, — ceia ce spune și Isaia corifeul Prorocilor, zicând: „Pre cei ai tei ce sunt din semânța neamului tău nă-trece cu vederea” (Isaia 58, 7). Că dacă cineva trece cu vederea pre cei legați de dânsul prin înrudire, cum va putea fi cu dragoste cătră alții? Oare nu vor zice toți că faptul este izvorit din iubirea de slavă deșartă, când l-ar vedea făcând bine celor străini, iară pe ai săi disprețuindu-i și necruțându-i? Ce vor zice apoi, când ci pre alții îi învață, iară pre a-i sei îi trece cu vederea lăsându-i în rătăcire, de și are o mai mare ușurință și un mai mare drept de a face bine? «Nu-i așa — vor zice Elinii — că creștinii sunt foarte iubitori, când trec cu vederea pre cei a-i lor?»

„Și este, zice, de cât cel necredincios mai rău”. De ce oare? Fiindcă acela, dacă nu se uită la cei străini, cel puțin pre cei de aproape a-i sei nu-i trece cu vederea. Adecă că cel ce neglijează și trece cu vederea pre cei ai sei, nedreptățește și legea lui Dumnezeu, și legea naturei în același timp. Deci, dacă cel ce nu se îngrijește de a-i sei se leapădă de credință, dară încă cel ce nedreptățește pre a-i sei cum poate fi socotit? Cu cine va sta la un loc? Și cum s-a lepădat de credință? „Mărturisesc că pre Dumnezeu îl știu, zice, iară eu faptele îl tăgăduiesc” (Tit. 1, 16). Ce a poruncit Dumnezeu cel adevărat? De a nu trece cu vederea pre

cei din sămânța neamului. Dară atunci cum poate crede în Dumnezeu cel ce face așa? Să ne gândim deci noi toți câți ne îngrijim de a cruța banii, și disprețuim pre cei de același sânge cu noi.

Dumnezeu pentru aceea a hotărît minrea prin înrudire, ca astfel să avem multe motive de a ne face bine unii altora. Când, deci, tu nu faci ceea ce face necredinciosul, oare atunci nu te-ai lepădat de credință? Așa dară nu numai a crede este mărturisirea credinței, ci a și da dovadă de lucruri vrednice de credință, așa că e cu putință ca cineva să creadă, și să nu creadă. Fiindcă apostolul a vorbit despre petreceri și desfătări, apoi nu numai prin aceasta zice că s'a pierdut, fiindcă petrece în desfătări, ci fiindcă unul ca acesta este silit ca și pre a-i săi să-i treacă cu vederea; și cu drept cuvânt, de vreme ce a trăit pentru pântec numai, și deci s-a pierdut lepădându-se de credință. „Și este, zice, de cât cel necredincios mai rău“. Că nu este tot una: de a trece cu vederea pre cel al tău, și pre cel străin, — fiindcă cum s'ar putea? De aceea este mai mare vinovăția de a trece cu vederea pre cel cunoscut, de cât pre cel necunoscut, pre prieten de cât pre cel ce nu-ți este prieten.

„Văduva să se aleagă nu mai puțin de șasezeci de ani, care a fost unui bărbat femeie, întru fapte bune fiind mărturisită“ (vers. 9. 10). A spus mai înainte „să se învețe mai întâiu să-și chivernisască casa sa întru bună credință, și să dea răsplătiri părinților“, a spus apoi că: „Ceea ce petrece întru desfătare, de vie este moartă“, a spus încă că „dacă nu poartă grijă de ai sei, este mai rău de cât cel necredincios“, și în fine a spus că dacă nu le are acestea, este nevrednică de a fi trecută în catalogul văduvelor, — iară aici spune ce vârstă trebuie să aibă. Dară ce? O judecăm oare pre dânsa dupre vârstă? Și care este isprava? Că n'a ajuns la vârsta de șasezeci ani. «Nu numai de la vârstă să se judece, zice, ci chiar dacă ar trece și de acea vârstă, însă nu are fapte bune, chiar nici atunci să nu fie aleasă». Și de ce oare precizând vârsta văduvelor, cauza o pune

la urmă, nu introdusă așa zicând de la sine, ci chiar de la văduve?

Dară acum să ascultăm cele ce urmează: „De a crescut fi”. Nu este puțin lucru de a crește fi, fiindcă a crește fi nu va să zică numai de a-i hrăni, ci a-i hrăni precum trebuie, duple cum zice mai sus: „de vor petrece întru credință, și întru dragoste, și întru sfințire”. Ai văzut cum preste tot locul apostolul pune înainte mai întâi binefacerile către cei ai neamului, sau către cei ai sei, și după aceea către cei străini? Căci mai întâi zice: „de a crescut fi”, iară după aceea adaoge: „de a primit străini, de a spălat picioarele sfinților, de a ajutat celor năcăjiți, de a urmat la tot lucrul bun”. Dară ce? Dacă este poate săracă și nu are cu ce ajuta? Nu este atât de săracă, în cât să nu poată crește copii, sau să primiască străini, sau să ajute pre cei năcăjiți. Nu este mai săracă de cât aceea văduvă din evanghelie, care a dat și cei doi oboli ce-i aveă. Chiar de ar fi săracă, totuși casă are, căci nu stă sub cerul liber.

„De a spălat, zice, picioarele sfinților” cea ce nu cere nici-o cheltuială. „De a urmat la tot lucrul bun”. Dară care anume poroncă o spune prin aceste cuvinte? Aici el îndeamnă pre văduvă la slujba cea trupască, căci spre acele slujbe femeile mai ales sunt destinate; de a așterne patul, de a repauză. Vai! câtă exactitate cere de la o văduvă! — aproape aceea pe care o cere de la cel ce voiește a aveă episcopie. Căci expresiunea „de a urmat tot lucrul bun” e ca și cum ar fi zis: «chiar de n'a putut să facă toate cele de dinainte, cel puțin a luat parte la altele, cel puțin a slujit». Tăindu-i pofta de petreceri întru desfătări, apostolul voiește ca văduva să fie cu prevedere, iconoamă, și petrecându-și timpul în rugăciuni. Astfeliu cră Anna. Privește câtă exactitate cere el de la văduvă, pe care nu o cere de la fecioare, deși a cerut și de la acestea multă băgare de samă și cea mai mare curăție, căci expresiunea: „spre bună cuviință și apropiere de Domnul fără sminteală” cuprinde în sine întreaga virtute.

Ai văzut că nu faptul nemăritărei de a doua oară

este deajuns să ni arate pe o adevărată văduvă, ci că e nevoie de multe altele? De ce, spune-mi, nu îndeamnă pe văduvă de a se mărită de a doua oară? Oare disprețuie nunta? Nicidecum, căci această este a ereticilor, — ci voind a se îndeletnici văduva în cele dufăvni-cești mai mult, și a păși spre virtute. Căci nunta nu este spre necurătenie, ci spre îndeletnicire, fiindcă și atunci când zice: „Să vă îndeletniciți în post și în rugăciune” (I. Cor. 7, 5), nu spune «să vă curățiți». În adevăr, că nunta este pricină a multe îndeletniciri. Deci, dacă de aceia nu te măriți, pentru ca să te îndeletnicești cu frica de Dumnezeu, cu primirea străinilor, cu îngrijirea sfinților, iară tu nu te îndeletnicești, nici un folos nu ai din văduvie. Tot așa și fecioara care se răstignește cu toată băgarea de samă, dacă s'a depărtat de nuntă ca spurcată și necurată, n'are nici un folos din fecioria sa. Ai văzut că spunând de primirea străinilor ei nu spune de o dragoste cum s'ar brodi, ci de acea dragoste care purcede dintr'un cuget lin, din bunăvoință, de acea dragoste care înalță faptul așa feliu, că primește pre străin ca pre însuși Christos. Căci apostolul nu voiește a poronci văduvelor de a face slujbă sfinților de silă, ci ca ele de la sine să facă aceasta.

„De am spălat eu picioarele voastre, zice, Domnul și învățătorul, și voi datori sunteți unul altuia a spăla picioarele” (Ioan 13, 14). Chiar de o mic de ori de ar fi cineva bogată, chiar de ar fi în cea mai mare cinste, și ar cugeta lucruri mari pentru nobleța neamului din care se trage, totuși nu poate fi o deosebire atât de mare între dânsa și cei pe cari-i slujăște, pe câtă este între Dumnezeu și ucenici. Dacă tu primești pe străin ca pe Christos, de nimic nu te vei rușina, ci încă mândrește-te chiar pentru aceasta; — iară dacă nu-l primești ca pe Christos, nici nu-l primi. „Cel ce vă primește pre voi, zice, pre mine mă primește” (Math. 10, 40). Dacă nu primești astfelu, nici plată nu vei avea.

Abraam a primit pre niște oameni călători, după cum credea el, și nu toate îngăduie slugilor, ci și femeii sale a poruncit ca să frământă făina, deși avea trei sute-opt-spre-zece slugi, printre care de sigur că erau și femei; dară el a voit ca răsplata să o aibă întreagă împreună

cu femeia sa, nu numai în cheltueli, ci și în slujbă. Astfeliu trebuie de a fi primitoare de străini, ca și cum toate le-ar face pentru dânsule chiar, că astfeliu să se sfînșiască și mâinile lor să se binecuvinteze. Chiar dacă dai milostenie săracilor, să nu iai ca o înjosire de a li da prin tine însă-ți, căci nu dai săracului, ci lui Christos. Dară atunci cine ar fi atât de ticălos, încât să ia ca o înjosire de a întinde mâna (de a da ajutoriu) lui Christos? Aceasta este ospitalitate adevărată, de a face așa ca pentru Dumnezeu. Dară dacă tu poroncești cu trufie a i se da milostenie, ca și cum a-i poronci să te bucuri de întâetate până și aici, apoi aceasta nu este iubire și îngrijire de străini. Străinul are nevoie de multă îngrijire, și deci este de dorit ca chiar și după atâtea îngrijiri tu să nu te rușinezi.

Și fiindcă faptul de a cere milostenie este de așa natură, în cât că cel ce are nevoie de ajutoriu altora să se rușineze, apoi tu prin marea îngrijire și mângâiere ce-i vei da trebuie a-i alungă rușinea, și a-i arăta cu cuvântul și cu fapta, că cel ce face bine nu ești tu, ci încă însuși tu ești care suferi, și în cazul de față mai mult ție ți se face bine, de cât aceluia. Astfeliu că prin buna intențiune ce o ai cătră dânsul, îi covârșești rușinea ce o aveă mai 'nainte. „Pre dătătoriu de bună voie iubește Dumnezeu“ (II. Cor. 9, 7), zice. Tu mai cu samă datorești mulțămiri săracului, prin faptul că vei luă plată. Dacă n'ar fi săraci, cele mai multe din păcate nule-am puteă tăia; așa că săracii sunt doftorii ranelor tale, iară doftoriile ce ți le prezintă, sunt chiar mânele lor. Nu atâta aduce vindecare doftorul când întinde mâna și dă bolnavului doftoria, pe cât aduce săracul, căci când el întinde mâna și primește dela tine milostenia, este buretele așa zicând care șterge păcatele tale. Ai dat argintul din punga ta, dară odată cu el a ieșit și păcatele ce le aveai. Astfeliu sunt și Preoții, duple cum și zice: „Păcatele poporului meu vor mânca“ (Osie 4, 8). Așa că tu mai mult iai de cât dai, mai mult bine ți se face ție, de cât ai făcut tu. Imprumuți pre Dumnezeu, iară nu pre oameni; îți sporești bogăția, iară nu o împruținezi, și o vei împruține atunci, când tu nu vei da.

„De a primit străini, zice, de a spălat picioa-

rele sfinților“. A căror sfinți? - A celor strimtorați, iară nu cum s'ar întâmpla sfinți, — fiindcă se poate să fie sfinți, și să se bucure de îngrijire și slujbă din partea tuturor. Nu umblă după cei ce sunt în imbeșugare, ci după cei strămтораți, după cei necunoscuți, cari sunt străini pentru cei mai mulți. „Intru cât, zice, ați făcut unuia dintr-acești frați ai mei mai mici, mie ați făcut“ (Math. 25, 40). Nu da proestosilor bisericești ca să împartă milostenia ta la săraci, ci tu fă acea slujbă, ca astfel să iai plată nu numai pentru că ai cheltuit, ci și pentru că ai slujit. Dă cu mâinile tale, deci, tu singur sămănă ogorul. Aici nu este nevoie de a înfige plugul în pământ nici de a înjugă bou, nici de a aștepta timpul prielnic, nici de a destupa mai întâi pământul de cioate, și nici de a te lupta cu frigul, de vreme ce această sămănță, sau mai bine zis această sămănare este scutită de ori-ce-lucrare de felul acela. Căci tu sameni în ceriu, unde nu este frig, nici iarnă, și nici altceva de acest fel. Sameni în suflete, unde nimeni nu poate lua ceea ce ai sămănat, ci se păstrează acolo cu toată puterea, cu toată îngrijirea și băgarea de samă.

Samănă tu singur. De ce te lipsești pe tine însuși de plată? Mare plată este, de a putea economisi și cele ale altora. Plată nu este numai de a da, ci și de a economisi bine cele date. De ce dară să nu iai tot tu și această plată? Cum că și pentru aceasta este plată, ascultă: „și a plăcut cuvântul acesta înaintea a toată mulțimea, zice, și au ales pre Ștefan... și pre Filip, și pre Prohor, și pre Nicanor,...“ (Fapt. 6, 5), pre cari i-au însărcinat cu slujba văduvelor. Deci, fă-te iconom al celor ce sunt ale tale, iară la aceasta te hironomisește însăși milostenia, însăși filantropia, și frica de Dumnezeu. Faptul acesta te izbăvește și de slavă deșartă, repauză și sufletele, sfințește și mâinile, și cugetul îl liniștește, și filosofie te învață, și mai cu bunăvoință te face; faptul acesta face ca tu să iai binecuvântările tuturor, și capul tău să primiască binecuvântările văduvelor.

Fă-te mai cu bunăvoință în rugăciuni; îngrijește-te și de bărbații sfinți, de cei cu adevărat sfinți, de cei ce stau prin pustietăți, de cei ce nu pot să ceară, de cei ce sunt pironiți în slujba lui Dumnezeu. Călătorește drum

îndelungat, dă prin tine singur, căci de multe te vei folosi, dacă vei da singur. Vezi vr'un cort (colibă) sau vr'o peșteră? Vezi pustietate? Vezi singurătate? De multeori plăcând spre a da bani, ai dat întregul suflet, ai rămas cucerit, și ai devenit împreună rob al aceleia, și împreună cu dânsul ai devenit și tu călător în lume. Mare lucru este de a vedea și săraci. „Mai bine este, zice, de a merge la casa plângerii, de cât de a merge la casa ospățului“ (Eccl. 7, 2). De aici sufletul se molipsește așa zicând, căci dacă ai ocaziune de a rîde cu alții la felu, ai căpătat atunci îndemn spre petreceri, iară dacă nu ai acea ocaziune, nu ai căpătat îndemn spre petrecere. În casa plângerii însă nimic de acest felu, ci chiar dacă nu ai ocazie de a te dezmeorda, dară nici nu te-ai întrista, iară de cumva ai acea ocazie, totuși tu te vei modera.

Cu adevărat că monastirile sunt casa de plângere, unde se vede sac și cenușe, unde este singurătate, unde nu se vede nici un rîs, nici o îmbulzală de lucruri lumesti, unde este post, unde se culcă pe pământul gol, unde toate sunt curate de fum de fripturi de carne, de sângiuiri, de vуетe, de tulburări și de multe supărări. Monastirile sunt limanuri liniștite, iară monahii sunt ca niște luminători, cari-luminând din înălțime chiar și pe cei ce vin din depărtare, șezând în liman și atrăgând spre liniștea lor pre toți, nelăsând să se întâmple vr'un naufragiu celor ce privesc spre dânsii, iară pre unia ca aceștia nu-i lasă de a dăinui întru întunec. Du-te la dânsii, ospătează-te, apropie-te, atinge picioarele sfinților, fiindcă e cu mult mai cinstit de a te atinge de picioarele acelor, decât de capul altora, căci picioarele sfinților mari lucruri au făcut, ba încă și pedepsau, când scuturau praful de pe picioarele lor. Când este vr'un sfânt printre noi, de nimic nu ne rușinăm.

Sfinți, însă, sunt toți, câți au credință dreaptă împreună cu viața. Chiar dacă nu fac semne și minuni, chiar dacă nu scot demoni, totuși sunt sfinți. „Dacă, zice, au spălat picioarele sfinților“. După cum se petrece cu scăparea unui om din cele pământești la cele cerești, astfel se petrece și cu scăparea în monastire la vr'un bărbat sfânt. Acolo nu vezi cele ce ai vedea în vr-o casă, și locul acela este mai curat decât orice.

Tăcere și liniște multă; acolo nu e vorbă de „al meu“ sau „de al tău“. Iară dacă vei rămâne acolo o zi sau și două, atunci vei simți plăcerea. Se face ziuă, — sau mai bine zis, chiar și mai înainte de ziuă, cucușul a cântat, — și nu vei vedea petrecându-se ceea ce se petrece într-o casă, unde slugile dorm duse (sforăesc), ușile sunt incueate, toți stau culcați ca niște morți, iară îngrijitorul de catări trage clopotele. Nimic din toate acestea nu vei vedea acolo, ci de'ndată cu toții alungând dela dânsii somnul, se scoală cu evlavie, proestosul deșteptându-i pre dânsii, și stau apoi la locul cel sfânt, și întinzându-și cu toții mâinile spre ceriu, cântă sfintele și dumnezeieștile imnuri. Dânsii nu au nevoie de multe ceasuri spre a alungă dela ii somnul și buimăceala, precum avem noi. Noi după ce ne-am trezit, stăm mult timp pe gânduri, apoi ieșim spre a ne îndeplini nevoile trupesti, (πρός χρείαν ἀπερχόμεθα); după aceea ne spălăm fața și mâinile; apoi luăm pe noi ciuboatele și hainele, iară pentru toate acestea trece mult timp. Acolo (în monastire), însă, nimic din toate acestea. Nimeni nu chiamă pe slugă, căci fiecare se slujește singur; nu are nevoie de haine multe, nu are nevoie de a se lupta mult până ce va alungă somnul, ci deabea a deschis ochii, el samănă cu unul care a priveghiat mult, din cauza trezviei sale.

Căci când inima nu se acufundă jos în mâncări multe, și deci nu este îngreuiată, nu are nevoie de mult timp spre a se ridica în sus, ci de'ndată este trează. Mâinile apoi sunt curate. Somnul este liniștit, căci nimeni nu aude acolo horcăind, nici suflând din greu, și nici svârcolindu-se prin somn în toate părțile, nici cu trupul gol, ci cu toții stau culcați mai cu bună cuviință chiar decât cei ce priveghiază. Dară toate acestea vin din buna orânduială ce se găsește în sufletul lor. Cu adevărat că aceștia sunt sfinți, și printre oameni sunt îngeri. Cel ce are cu sine multă frică de Dumnezeu, nu se lasă a fi adâncit în somnul cel mai profund, și să-și acufunde cugetul, ci în timp ce se pare că doarme, el aproape că este treaz. Tot așa sunt și visurile lor, nu fantastice, nici ciudate, ci duple cum am fost spus, îndată ce a cântat cocoșul, proestosul intrând, scutură puțin de picior pre cel ce doarme, și așa pre toți i-a trezit. Acolo nu este slobod de a fi desbrăcat când doarme.

Apoi sculându-se, de'ndată stau cu toții drepti și

cântă imnuri profetice cu multă simfonie, și cu melodii armonioase. Nici chitara, nici naiul, nici alt organ muzical nu sloboade un glas atât de plăcut, ca acel ce se poate auzi pe când cântă acei sfinți în liniștea aceea a pustietății. Dară chiar și cântările lor sunt potrivite și pline de dragoste către Dumnezeu. „În nopți, zice, ridicați mâinile voastre la cele sfinte“ (Ps. 133, 2) adevărat spre Dumnezeu. Și iarăși: „De noapte mâneacă duhul meu spre tine Dumnezeule, că luminează sunt poroncile tale pre pământ“ (Isaia 26, 9). Dară și cântările lui David scot multe lacrimi din ochi, căci iată ce cântă, zicând: „Necăjitu-m-am întru suspinul meu, spălavoii în toate nopțile patul meu, cu lacrămele mele așternutul meu voiu udă“ (Ps. 6, 7); și iarăși: „Că cenușă ca pâinea am mâncat“ (Ps. 101, 10); și iarăși: „ce este omul că-l pomenști pre el“, (Ps. 143, 3)? și iarăși: „Nu te teme când se îmbogățește omul și când se va înmulți slava casei sale“; și iarăși: „de șapte ori în zi te voiu lăuda, întru judecățile dreptății tale“, și iarăși: „În miezul nopții m'am deșteptat ca să mă mărturisesc ție întru judecățile dreptății tale“, și iarăși: „Dumnezeu va izbăvi sufletul meu din mâna iadului“, și iarăși: „De voiu merge în mijlocul umbrei morții, nu mă voiu teme de răle, că tu cu mine ești“, și iarăși: „Nu mă voiu teme de frica de noapte, de săgeata ce zboară ziua, de lucrul ce umblă întru întunec, de întâmplare și de dracul cei deamează zi“, și iarăși: „Socotitu-ne-ăm că oile cele de jărtfă“.—Acestea le spun dâșii când cântă împreună cu îngerii, fiindcă și îngerii cântă atunci: „Lăudați pre Domnul din ceriuri“, zice, în timp ce noi căscăm, sforăim, horecăm, sau că stăm tolăniți pe paturi și ne gândim la mii de viclenii. Și câți nu sunt de aceia cari întreaga noapte și-o petrec în acest feliu!

Când apoi urmează a se face ziuă, se liniștesc și dâșii; și pe când noi începem cu lucrul, atunci și dâșii

au timp de repaus. Făcându-se ziua fiecare din noi chiamă pre altul, se ia de vorbă pentru cele cheltuite, trimite în târg, se prezintă stăpânitorului, tremură de frică, sau că se gândește la răspundere; un altul se urcă pe scenă, iară celălalt la afacerea sa. Aceia iarăși, sfârșindu-și rugăciunile dimineții și imnurile, se apucă de cetit sfintele scripturi. Sunt unii apoi cari au învățat a scrie și cărți. Fiecare apoi luând câte o locuință anume rânduită, are acolo o liniste vesnică, nimeni nu fleoncănește (*οὐδενὸς φλονακόντος*), nimeni nu spune nimic de prisos. Apoi săvârșesc rugăciunile din ceasul al treilea, din ceasul al șaselea și din ceasul al nouălea, cum și rugăciunile de sară. În fine împărțind ziua în patru părți, fiecare parte este plină de psalmodii (cântări de ale psalmilor), și cu imnuri laudă pre Dumnezeu. În timp ce cești din lume ospătează, rîd, joacă sau că li se sparge pânticele din cauza îmbuibărilor (gastrimarghiilor), aceștia stăruiesc în cântări și imnuri lui Dumnezeu. Nici odată nu au timp de masă lungă, și nici de bucate multe.

După masă iarăși se îndeletnicesc de aceleași, fără a se da somnului. Cei din lume dorm și ziua, pe când aceia și noaptea priveghează. Cu adevărat că sunt fii ai luminei! Apoi cei din lume cheltuindu-și mult timp în somn, se scoală cu capul greoiu, pe când aceia priveghează stând nemâncați, și dăinuiesc în imnuri și cântări. Venind apoi sara, unii aleargă la băi, sau la desfătări, pe când aceia tocmai atunci sfârșind ostenelele zilei, se apropie spre masă, nu doară ridicând droaea aceea de slugi, nici nu alăargă prin odăile cele multe ale casei, și nici făcând vuet. Nu vei vedea apoi întinzându-și pe masă bucate scumpe, și nici încărcate de grăsimi, ci unii având dinainte pâine numai și sare, iară alții mai având și untdelemn, în timp ce alții cari sunt poate mai slabi se îndulcesc și din verdețuri și din fasole, bob sau linte. Apoi stând puțin, sau mai bine zis totul încheind cu imnuri, se culcă pe frunze de copaci puse înadins pentru odihnă numai, iară nu pentru desmerdare.

Acolo nu este frică de stăpânitori, nu este ușurătatea stăpânilor, nu este frica slugilor, nu este vuetul femeilor, nu este tulburarea copiilor, nu este mulțimea cuferilor sau a lăzilor, nici depozit de haine prisoselnice nu este aur, nu este argint; nu sunt santinele și strajă

și parasantinele, fiindcă nu este casierie de bani, sau altceva de acest feliu, ci totul e plin așa zicând de rugăciuni, de ianuri; toate sunt pline de bune mirezmuri duhovnicești, și nimic acolo nu este trupesc. Aceia nu se tem de vr'un atac al tâlharilor, fiindcă nu au ce să piardă; bani nu sunt acolo, ci numai trupuri și suflete, și dacă li vor lua acestea, atunci nu i-au păgubit, ci încă i-au folosit—„Că mie a vieții, zice, este Christos, și a muri dobândă“. (Filipp. 1, 21),—încă i-au scăpat de legături. Cu adevărat că „glas de bucurie este în corturile dreptilor“. (Ps. 116, 15), precum zice Psalmistul. Acolo nu se aude niciodată plângere și suspin, căci acel locaș este curat de asemenea bocete, curat de asemenea strigăte.

Mor de sigur și cei de prin monastiri, căci nu sunt doară nemuritori cu trupul; însă dâșii nu cunosc moartea ca pre moarte. Cu înmuri petrec pre cei ce pleacă de aici, și petrecerea aceasta îi o numesc pompă sau alaiu, iară nici de cum ducerea unui cadavru la groapă. De'ndată ce să vestește că cutare a murit, mare li este bucuria, mare li este plăcerea, — și mai bine zis nici nu îndrăznește cineva să spună că cutare a murit, ci că cutare și-a sfârșit călătoria din viața aceasta. Apoi mulțămiri din toate părțile, slavă multă, bucurie, și fiecare rugându-se de a avea un astfelu de sfârșit, de a termina în acest chip lupta aceasta, de a se odihni de ostenele și de lupte, de a vedea înfin pe Christos. De cumva vr'unul se îmbolnăvește, nu vei vedea lacrimi, nici suspinuri, ci iarăși rugăciuni. Nu vei vedea mâinile doftorilor, ci numai credința de multe-ori a vindecat pre cel bolnav. Iară de cumva ar fi nevoie și de doftor, apoi și atunci vei vedea multă filosofie, multă răbdare în suferință. Nu stă de față atunci nici femeia cu părul despletit, nici copiii bocindu-se că au rămas orfani, și nici pe slugi rugând pre cel ce se sbate cu moartea ca să-i asigure cu ceva, ci sufletul este slobod de toate acestea, și la un singur lucru se gândește atunci: cum s-ar putea ca ducându-se de aici, să fie iubit de Dumnezeu. De cumva îi vine vre-o boală, nu din pricina îmbuibării îi vine, sau din pricina bețiilor, ci chiar cauzele boalelor lor sunt încărcate de laude, iară nu de hule, ca boalele celor din lume, — precum de pildă din cauza privigherilor, din cauza postului îndelungat, sau

și altele de acest felu, care li pricinuiesc boale, — pentru care și lesne se izbăvesc de aceste boale, și de multe ori scapă de ele chiar fără ce să fi suferit mult¹⁾.

— «Spune-mi, zice, „dacă a spălat picioarele sfinților“? De aceștia se pot găsi și în biserici. Dacă am povestit viața celor din monastiri, prin aceasta nu am voit a disprețui pre cei de prin biserici, fiindcă de multe ori se găsesc chiar în mijlocul bisericilor mulți de felu al aceluia, și poate ca fără să se știe. Nu doară fiindcă colindă casele oamenilor, sau pentru că se duc prin piață, sau pentru că stau în fruntea altora, îi vom disprețui, fiindcă și aceasta a poruncit-o Dumnezeu: „Judecați săracului, și faceți dreptate văduvei“ (Îsaia 1, 17) zice. Multe sunt căile virtuții, duple cum și deosebirea dintre mărgăritare este mare, de și toate se numesc mărgăritare, căci unul este strălucit și rotund din toate părțile, iară altul poate că nu are această frumuseță, ci o alta. Și care anume? Precum mărgărețul prin meșteșug devine lungăreț, iară colțurile ce le avea au dispărut, pe când un altul este mai încântătoriu prin culoarea lui cea albicioasă; iar altul verde este mai încântătoriu de cât ori-ce verdeată, altul este mai frumos prin culoarea sângelui de cât ori-ce altă culoare, un altul mai albastru de cât marea, iară un altul mai scipitoriu de cât alurghida; altul iarăși are multe colori, și ar putea găsi cineva în el colorile soarelui. Astfelu sunt și sfinții, uniă se împodobesc pre sine singuri, iară alții împodobesc și bisericile.

„De a spălat, zice, picioarele sfinților, de a ajutat celor necăjiți“. Să ne punem deci pe lucru, ca să ne mândrim acolo, că am spălat picioarele sfinților. Dară dacă noi trebuie a spăla picioarele lor, apoi cu atât mai mult încă de a li da cu mâna ajutoare.

¹⁾ *Notă.* Din cele expuse aici de către Sf. Chrisostom cu atâta măiestrie, putem să ne facem o idee justă de starea în care se găsea monachismul prin timpurile acelea! Viața lor cea îngerească era respectată de toți, și cuvântul lor era privit ca sfânt. . . Cine nu admiră de pildă intervenirea monahilor în dămolirea furiei Împăratului Theodosie cel mare, care hotărâse de a aplică Antiohenilor cele mai aspre pedepse pentru sfărâmarea și necinstirea statuelor împărătești? Atunci mai mult intervenirea monahilor a îmblânzit mânia împăratului, care a iertat pe Antioheni. (A se vedea Istor. Bis. de Theodorit, Cap 5, 19).

„Să nu știe, zice, stânga ta, ce face dreapta“ (Math. 6, 3). De ce iai mii de marturi când dai milostenie? Nici sluga să nu știe, dacă se poate, nici femeia. Multe sunt scandalele unei asemenea prefăcătorii din partea ei, căci de multe-ori sau poate niciodată împedându-te, atunci te împedecă, fie din slavă deșartă, fie din alte cauze. Fiindcă și Abraam de și aveă o femeie minunată, totuși, urmând a aduce jărtfă pe fiul său, se ascundea, de și nu știia ce se va petrece, ci încredințat că îl va jertfi numai de cât? Ce ar fi putut spune, dacă el ar fi fost un om ca cei mai mulți? Cine este care face asemenea lucruri? Oare nu l-ar fi defăimat pentru bărbărie și cruzime? Dară iată că femeia lui nici măcar nu s'a învrednicit de a-și vedea pre fiul său, nici de a-i mai auzi cel de pe urmă glas, nici de a-l privi sbătându-se, ci luându-l ca pre un prizonieru, s'a dus cu dânsul. Abraam însă, acel drept, nimic din acestea n'a cugetat, fiind ca beat de dorință de a-l jertfi. El nimic altă nu vedeă înaintea ochilor săi, fără numai ceia ce i se poroncise. Nici copil nu eră înaintea sa, nici femeie, sau mai bine zis nici singur el nu știea ce va fi, și așa feliu el se siliă ca să aducă jărtfa sfântă și curată, iară nici de cum să o întineze cu lacrimi și cu ceartă din partea ei. Ba încă copilul său Isaac a zis cu blândetă cătră dânsul: „iată lemnele și focul, dară oaea de jertfă unde este,“ (Facer. 22, 7. 8)? la care el a răspuns: „Dumnezeu va îngriji pentru oaea de jărtfă, fiul meu“. Se zice că aceasta este și o prorocie, că adecă Dumnezeu își va îngriji de a da spre jărtfă pre Fiul său. Dară de ce i ascunzi, spune-mi pre cel ce va fi jărtfrit? «Da! zice, mă tem ca nu cumvă să se înspăimânte, ca nu cumvă să se arate nevrednic de jărtfă». Ai văzut cu câtă exactitate el le făcea pre toate? Este întocmai duple cum zice scriptura: „Să nu știe dreapta ta ce face stânga“, adecă, că chiar de am aveă pre cinevă foarte apropiat, noi totuși s'e nu ne grăbim a-i arătă, afară numai dacă n'ar fi vre-c nevoie, căci din această cauză multe răle se întâmplă și de multe ori ajunge cinevă la slavă deșartă, sau că pedici i se pun în cale. Pentru aceia să ne ascundem până și pe noi, dacă ar fi cu putință, în asemenea ca-

zumă, ca astfel să ne învrednicim bunurilor făgăduite întru Christos Iisus, Domnul nostru, căruia împreună cu Tatăl și cu Sf. Duh, să cade slava, stăpânireă și cinstea, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

OMILIA XV

„Iară de văduvele cele tinere te ferește, căci când se înferbântează asupra lui Christos, vor să se mărite, având osândă, căci credința cea dintâi au lepădat. Impreună și fără de lucru a fi se învață, umblând din casă în casă, și nu numai fără de lucru, ci și limbute, și iscoditoare, grăind cele ce nu se cade. Drept aceea voiu ca cele tinere să se mărite, fi să nască, casă să chivernisască, ca să nu dea nici-o pricină protivnicului spre ocară. Că iată unele s'au întors în urma Satanei” (Cap. 5, 11—15).

După ce multă vorbă despre văduve a fost făcut Pavel, ba încă hotărîndu-li și vârsta și zicând ca „nu mai puțin de șase-zeci de ani să aibă” și pe lângă această mai arătând și calitățile văduvelor: „de a crescut fii, de a primit străini, de a spălat picioarele sfinților, de a ajutat celor necăjiți”, iată că aici iarăși zice: „De văduvele cele tinere te ferește”. Despre fecioare însă, — de și lucrul este cu mult mai greoiu, nimic din acestea nu lasă a se înțelege. Și de ce oare? Fiindcă acelea s'au făgăduit pentru lucruri mai mari, și de la măreția acestei idei el a ajuns la acest fapt. Căci expresiunea: „De au primit străini, de au spălat picioarele sfinților” și toate cele de acest fel le-a reprezentat așa zicând prin expresiunea: „cea nemăritată se grijaște de ale Domnului” (I. Cor. 7, 34). Iară dacă cu acestea el n'a insistat asupra vârstei, tu să nu te minunezi, fiindcă

chiar de aici se învederează - și aceia. Dealtmintrelea am spus, că fecioarele și-au ales fecioria în urma unei judecăți mai 'nalte. Pe lângă aceasta cu văduvele tinere e ca și cum ar fi devenit niște cadavre, și prin urmare ele singure au dat motiv la o astfel de legiuire, — în timp ce nu așa se petrece cu fecioarele. Cum că unele din ele căzuse deja, aceasta se învederează din expresiunea: „căci când se înfierbântă împotriva lui Christos, vor să se mărite“, și iarăși: „că iată unele s'au întors în urma satanei“.

„De femeile cele tinere te ferește“. De ce oare? „căci când se înfierbântă vor să se mărite“. Și ce va să zică „se înfierbântă“? Adecă când se preface ca cum n'ar voi un lucru, pe când ea voiește, când se moleșază. Este întocmai ca și cum vorbind cineva de un bărbat bun și blând ar spune: «apoi aceasta lăsându-l pre el s'a dus după un altul». Arată deci, că și văduviea lor o au preferat cum s'ar întâmplă . . . Prin urmare și văduva este logodită cu Christos în văduviea ei, duple cum zice: „Eu sunt sprijinitorul văduvelor, și tatăl orfanilor„ (Ps. 67, 5). Arată prin urmare că nici văduviea n'au purtat-o duple cuviință, ci „se înfierbântă“, și cu toate acestea el rabdă. Dară în alt loc el spune: „Că v'am logodit unui bărbat, fecioară curată să vă pun înaintea lui Christos“ (II. Cor. 11, 2). «Când ele s'au făgăduit lui Christos, zice, apoi iată că „vor să se mărite, având osândă, că credința cea dintâi au lepădat“. Sub numele de „credință“ el numește aici învoeala făcută. «Au mințit, zice, și-au bătut joc de adevăr, l-au lepădat, au călcat acea învoeală».

„Împreună încă și fără de lucru a fi se învață“ zice. Așa dară apostolul nu numai bărbaților poroncește de a lucra, ci și femeilor, — căci nelucrarea sau trândăvia aduce tot răul. «Ele sunt răspunzătoare nu numai de această faptă, ci și de alte păcate». Că dacă este nepotrivit unei femei de a colinda casele oamenilor, apoi cu atât mai mult unei fecioare. „Nu numai fără de lucru, zice, ci și limbute, și isco-

ditoare, grăind cele ce nu se cade. Drept aceea voiu ca cele tinere să se mărite, fi să nască, casă să chivernisască“. Deci ce? Când și grija de bărbat o va alungă de la ea, și cea de Dumnezeu nu o are, ce se alege de ele? Cu drept cuvânt că atunci devin leneșe, limbute și iscoditoare. Căci cel ce nu se îngrijește de cele ale sale, de sigur că se va îngriji de ale altora, precum și cel ce se îngrijește de ale sale, de cele străine nu va face nici o vorbă, nu va avea nici o grijă.

„Grăind cele ce nu se cade“ zice. În adevăr că nimic nu este atât de nepotrivit, ca a cenzura mai cu samă cele ale altora, — și aceasta este zisă nu numai pentru femei, ci și pentru bărbați — dară aceasta este cea mai mare dovadă de nerușinare și cutezanță fără margini. „Voiesc deci“ — fiindcă și ele voiesc, apoi voiesc și eu — „ca cele tinere să se mărite, fi să nască, casă să chivernisască“, adică să se îngrijască de casă, căci aceasta e cu mult mai bine de cât de a umbla din casă, și a grăi ce nu se cade. Trebuie poate ca să se îngrijască de cele ale lui Dumnezeu, trebuie ca să păzască credința; dară fiindcă acestea nu le fac, apoi mult mai bine este de a se mărita, de cât a sta așa, căci nici Dumnezeu nu se disprețuiește prin acest fapt, și nici ele nu se vor învăța a fi mai bune. De la o așa văduvie nu poate ieși nimic bun, pe când de la o căsătorie regulată, multe bunuri izvorăsc, iară mai presus de ori-ce prin căsătorie vă putea să alunge din cugetul său trândăvie, și cea ce se zice de popor, nu va mai fi gură cască.

Și de ce oare n-a spus că, de vreme ce unele văduve au căzut, apoi ele trebuie a avea o mare băgare de samă, ca nu cumva să pătimească ca acelea, ci li-a poruncit să se mărite? Pentru că nu împiedecă faptul căsătoriei lor. „Ca să nu deă, zice, nici-o pricină protivnicului spre ocară“, adică să nu aibă de ce se agăța. „Că iată unele s-au întors în urma Satanei“. Așa dară niște astfelu de văduve el le împiedecă, nu că doară nu voiește de a fi văduve tinere, ci pentru că nu voiește de a fi curve, nu voiește de a fi fără treabă, grăind cele ce nu trebuie, și iscoditoare; cu alte

cuvinte nu voiește ca ele să aibă pe diavol de pricină. Dară dacă acestea ru s-ar petrece, nici el n-ar împiedeca.

„Iară de are vr'un credincios, sau vr-o credincioasă văduve, să le ajute lor, ca să nu se îngreueze biserica, ca celor ce sunt cu adevărat văduve să le ajute“ (Vers. 16). Iarăși numește cu adevărat văduve pre acele singuratice, pe acele care n-au de nicăiri nici o mângăere. Și de ce oare îndeamnă la aceasta? Căci așa este bine. Din acest fapt două lucruri mari izvorăsc: și acelea aveau motiv de a face bine, și acestea se întrețineau bine, în același timp și biserica nu se îngreuiă. Bine a făcut că a adaos: „dacă vreun credincios“, căci nu trebuia a fi îngrijite și hrănite de cei necredincioși, ca să nu se creadă că au nevoie de dânșii. Privește apoi și cât de încurajătoriu li vorbește, căci nu li-a spus de vr-o cheltucală mare, sau de vr'un lucș, ci „să le ajute lor“ — adecă să li dea cele strict necesare — „ca astfelu biserica celor ce sunt cu adevărat văduve să le ajute“. Prin urmare o astfelu de credincioasă sau credincios are și plata ajutorului ce adăta bisericii, fiindcă ajutând-o pre aceasta, ajută în același timp și pe cele ce le îngrijaște biserica, lăsându-i puțința de a le îngriji cu mai multă îmbelșugare.

„Voiesc, zice, ca cele tinere“ — ce să facă? să se desfăteze? sau să petreacă în ospete? nimic din toate acestea, ci „să se mărite, fi să nască, casă să chivernisască“. Și cum să chivernisască casă? Apoi ca nu cumva să-ți închipui că el le îndeamnă la desmerdări, a adaos imediat: „ca să nu dea nici-o pricină protivnicului spre ocară“. Trebuie ca ele să se ridice mai pre sus de cele pământești, dară fiindcă s-au scoborît mai jos, cel puțin măcar în acestea să rămână.

„Preoții cei ce își țin bine dregătoria, de îndoită cinste să se învrednicească, mai ales cei ce se ostenesc în cuvânt și întru învățătură. Căci zice scriptura: să nu legi gura bouului ce trece, și vrednic este lucrătorul de plata sa“ (Vers. 17 și 18). Sub denumirea „de îndoită cinste“

de aici, el numește îngrijirea, sau mai bine zis acordarea celor necesare. Căci când el adăogă: „Să nu legi gura bouului ce treeră“ și „vrednic este lucrătorul de plata sa“, aceasta învederează. Prin urmare și când mai sus zice: „Pre văduve le cinstește“ (Vers. 3) el spune despre îngrijirea de ele cu cele trebuitoare. „Ca pre cele ce sunt-cu adevărat văduve“ să le cinstească, adică pre cele ce sunt în sărăcie, fiindcă cu cât una este mai săracă, cu atât mai mult este văduvă. Pune aici și cele ale legii, și cele ale lui Christos, ca unele ce conglăsuesc. Legea spune: „Să nu legi gura bouului ce treeră“. Vezi cum el voiește ca dascalul să muncească? Și nu este altă obosală și muncă, ca cele ale lui. Dară cum de pune oare și cea ce Christos a spus, „Vrednic, zice, este lucrătorul de plata sa“? Noi însă să nu ne uităm numai la plată, ci și la aceia cum a poruncit. „Vrednic este lucrătorul de plata sa“, adică vrednic este lucrătorul de hrana, de întreținerea sa. Așa că dacă cineva se desmiardă sau stă în liniște, nu este vrednic. Dacă cineva nu este ca boul ce treeră, dacă nu duce jugul prin spini și până a fi strins de gât cu el, și dacă se oprește mai înainte de a termina lucrul, nu este vrednic. Prin urmare trebuie ca cu îmbelșugare să se acorde ajutoare dascalilor pentru întreținerea lor, ca nu cumva să sufere, sau să se molească; ca nu cumva ocupându-se cu cele mici, din această cauză ucenicii să fie lipsiți de cele mari; ca astfel lucrând cele duhovnicești, să nu se ocupe de loc cu cele pământești.

Astfelu erau Levii; ii nu se interesau de loc de cele ale vieții, precum nici mireni nu se interesau de cele ce priviau pe Leviți, și prin lege se porunceă și cele privitoare la veniturile lor: zeciuelele (dijmele), cele venite din sculă de aur, veniturile provenite din pângă, rugăciuni, și celelalte de acest felu. Acelora de sigur că li-a legiuit Moisi așa felu, ca unia ce căutau numai cele prezente, eu însă nimic mai mult nu zic că ar trebui să aibă proestoshii, de cât hrană și îmbrăcăminte, ca nu cumva să-și petreacă timpul cu deacestea.

Dară oare ce va să zică „de îndoită cinste“? Îndoită cinste cătră cele văduve, sau cătră diaconi

(slujbașii bisericeii), sau simplu, îndoită cinste însemnă multă cinste. Dară noi să nu ne uităm numai la aceia că-i invrednicește de multă cinste, ci și la faptul că a adăos: „cei ce 'și țin bine dregătoria”. Și ce anume însemnă cei ce 'și țin bine dregătoria, să ascultăm pe Christos, carele zice: „Păstoriul cel bun sufletul său își pune pentru oi” (Ioan 10, 11). Așa dară aceasta însemnă de a ține bine dregătoria, adică de a nu cruța nimic pentru îngrijirea parințască a păstorilor. „Și mai ales, zice, cei ce se ostenesc în cuvânt și întru învățătură”. Unde sunt acum cei ce spun că nu este nevoie nici de cuvânt și nici de învățătură, dacă apostolul chiar și pe Timotheu îl îndeamnă la aceasta, zicând: „De acestea să gândești, întru acestea să fii”, și iarăși: „Păzește-te pre tine și învățătura, și remâi întru acestea, că aceasta făcând te vei mântui și pre tine, și pre cei ce te vor ascultă”? Deci tocmai unia ca aceștia voiește apostolul de a se cinsti mai mult de cât toți ceilalți, pentru care și motivul îl pune, zicând că mult sufăr dășii. Când un altul nici nu privighiază, nici nu se îngrijăște, ci stă împreună cu ceilalți în liniște și nepăsare, iară acela se zbuciumă îngrijindu-se, meditând, și mai cu samă dacă este năntrecut în cuvintele și științele celor deafară, apoi cum nu ar trebui ca să se bucure de cinste din partea tuturor și mai mult de cât alții, când el se lasă la atâtea ostenele? Acesta este răspunzătoriu înaintea a mii de limbi. Unul de pildă l-a hulit, altul l-a lăudat, un altul l-a luat în ris, un altul i-a defăimat ținerea de minte și compunerea cuvântului, dară pentru toate acestea îi trebuie multă putere spre a le răbdă pe toate.

Mare este cu adevărat, și mai cu samă mult contribuie spre edificarea bisericeii de a fi proestoi di-dactici, sau învățători ai credincioșilor; iară dacă aceasta nu este, multe din cele ale bisericeii se pierd, sau se restoarnă pe dos. De aceia împreună cu cele spuse, de a fi primitiv și blând, și de a fi fără ponos numără și aceasta, zicând că trebuie a fi „învățătoriu”. Fiindcă de ce se numește el dascal? Pentru ca să învețe pe alții filosofia vieții. De aceia Pavel a zis: „Si mai

ales cei ce se ostenesc în cuvânt și întru învățatură", fiindcă este nevoie și de învățatură prin cuvânt. Și de care cuvânt spune apostolul? Nu vorbește de acel cuvânt pompos, și nici de acela care are în sine iscusința sau eleganța celor deafară, ci de cuvântul care are înrânsul multă putere, de acel care este plin de înțelepciune. În asemenea caz el nu are nevoie de construcția frazelor, ci a cugetărilor, cum s'ar zice; nu a unei condițiuni dinafarnice, ci a unei dispozițiuni sufletești.

„Impotriva preotului (presviterului) pâră nu primi, fără numai prin două sau trei mărturii“. (Vers. 19). Așa dară contra celui tânăr trebuie a primi pâră fără mărturii? Contra altora trebuie numai decât? Oare nu trebuie în totdeauna a se face ascultările cu toată exactitatea? Deci ce vra să spună el aici? «Nu vorbesc de alții, zice, ci mai ales de cei bătrâni (presviteri)». Sub denumirea de presviter de aici, el nu înțelege demnitatea, ci virsta, fiindcă mai ușor păcătuiesc cei tineri de cât cei bătrâni. Și cum că așa este, se învederează de acolo, că lui Timotheu i se încredințase biserica Efesului, și chiar întreaga națiune a Asiei; prin urmare apostolul aici vorbește de cei bătrâni.

„Pre cei ce greșesc, înaintea tuturor muștră-i, ca și ceilalți frică să aibă“. (Vers. 20), adică, «nu deodată să-i tai de la biserică, ci toate le fă cu multă băgare de samă. Când vei afla lămurit, atunci te aruncă asupra-i cu putere ca și ceilalți să se cumințască». Că după cum a înfruntă ușor pe cineva este vătămătoriu, tot așa și în păcatele cele cunoscute de alții dacă nu te vei ridica cu toată puterea, prin aceasta vei lăsa calea deschisă și altora, spre a face și a cuteza aceleași păcate. «Muștră, zice, nu cum s'ar brodi, ci cu strășnicie, căci numai așa se vor înfricoșa și alții». Dară oare cum de a zis Christos: „Mergi și ceartă-l între tine și dânsul“ (Math. 18, 15)? Dară și pe unul ca acela Mântuitorul permite a-l cerceta în biserică. Căci ce? Oare nu înfricoșază mai ales faptul de a fi certat înaintea tuturor? Cum? Apoi când toți cunosc păcatul, în timp ce osânda n'o cunosc, de sigur că mai mult se înfricoșază. După cum se întâmplă cu cei ce rămân nepe-

depsiți, că mulți vor fi și cei ce vor păcătui, tot așa și atunci când sunt pedepsiți, mulți vor fi cei ce se vor îndrepta. Așa a făcut și Dumnezeu: pe Faraon l-a pedepsit, deasemenea și pre Nabuhodonosor, cum și pre mulți alții îi vedem pedepsiți, duple om și duple țara în care se află.

Prin urmare apostolul voiește ca toți să se teamă de Episcop, și pe dânsul îl pune privighetoriu peste toți. «Fiindcă de multe-ori se judecă cu ușurință, trebuie, zice, ca cei ce mărturisesc și cei ce învinovățesc pre presviter să fie duple cum prevede legea veche: „Că în două sau trei mărturii va sta tot cuvântul“. (Deut. 19, 15).

„Impotriva preotului (presviterului) pără nu primi, fără numai prin două sau trei mărturii“. N'a spus «să nu-l osândești», ci nici macar să primești pără, nici să stai la judecată. Dară ce? Dacă și cei doi vor minți? Aceasta se întâmplă foarte rar, dară și în asemenea caz se poate învedera minciuna, dacă se examinează cu amănunțime cazul. Este de dorit ca la învinovățire de păcate să fie doi marturi, de vreme ce s'au făcut pe ascuns, așa că ascultarea a doi marturi este semn de multă ispitire, de multă cercetare. Dară ce? Dacă faptele sunt de toți știute, însă marturi nu sunt, ci numai bănuială, ce e de făcut atunci? «Am spus mai sus, zice, că „se cade lui mărturie bună să aibă de la cei deafară“.

Deci, cu frică să iubim pre Dumnezeu. Celui drept de sigur că legea nu-i stă înainte. Dacă cei mai mulți făcând binele siliți, iară nu din buna lor voință, și totuși se folosesc în urma fricei ce au, și de multe-ori taie de la dânsii poftetele lor, dară încă cei păcătoși? De aceia auzim vorbindu-se de gheena, ca astfelu mult folos să tragem din amenințarea și din frica ei. Dacă ar fi urmat ca să-i arunce întrânsa pre cei ce păcătuiesc, fără ca dinainte să vestească amenințarea de ea, de sigur că mulți ar cădea întrânsa. Dacă chiar și acum, când ni se cutremura sufletul de frică, și încă sunt unia care păcătuiesc cu ușurință, ca și cum nici nu ar fi gheenă, dară încă dacă nici nu s'ar fi spus mai dinainte, și nici nu ne-ar fi amenințat, ce răle n'ar face? Astfelu că — duple cum am spus dese-ori — gheena ni arată nouă

îngrijirea părintească a lui Dumnezeu, nu mai puțin de cât împărăția cerurilor. Căci gheena conlucrând împreună cu împărăția cerurilor, pe mulți oameni prin frică îi împinge așa zicând în împărăția cerurilor. Așa dară să nu luăm faptul acesta ca o asprime sau cruzime din parte-i, ci ca o milă și filantropie mare, ca o îngrijire părintească și dragoste către noi. Dacă n'ar fi amenințat pe Nineviteni pe timpul lui Ionă, de sigur că n'ar fi mai rămas cetatea lor. Dacă n'ar fi amenințat cu gheena, cu toții am fi căzut în gheena. Dacă n'ar fi amenințat cu foc, nimeni n'ar fi scăpat de foc. El voiește a face cu totul contrare celor ce grăiește, ca tu să faci ceea ce voiește. Nu voiește moartea păcătosului, însă grăiește de moartea păcătosului, ca nu cumva să cazi în acea moarte. N'a spus numai prin cuvinte, ci a arătat și faptul, ca astfelu să fugim de dânsul.

¹⁾ «Ca să nu creadă cineva că faptul gheenii este numai o amenințare, ci cum că este gheena cu adevărat, aceasta, zice, este invederat de la faptele întâmplătoare aici. Sau nu ți se pare că potopul este simbol al gheenii, potopul, zic, care a nimicit totul prin apă? „Și precum eră în zilele cele mai înainte de potop, mănca și bea, se însură și se mărită până în ziua în care a intrat Noe în corabie“. (Măth. 24, 38), tot așa eră și atunci. A fost prezis și atunci cu mulți ani mai înainte, — precum și acum se prezice gheena de trei sute de ani sau și mai mult, și cu toate acestea nimeni nu este cu băgare de seamă, toți consideră faptul acesta ca un mith, toți îl cred ca ceva de ris, nici o frică nu are cineva, nimeni nu plânge, nimeni nu-și bate peptul. Riul de foc curge în clocote, para îl ațăță într'una, iară noi rîdem, și ne desmerdăm, și păcătuim fără sfială. Nimeni nu se gândește la ziua aceea, nimeni nu cugetă că cele prezente trec, că toate acestea sunt momentane, de și de altfelu lucrurile ni strigă pe fiecare zi și ni invederează acest adevăr. Morțile cele mai înainte de timp, schimbările lucrurilor ce se petrec chiar încă trăind noi, boalele și alte multe

¹⁾ *Partea morală.* Despre deșărtăciunea celor prezente, și despre folosința celor viitoare, și cum putem a imita pe Dumnezeu. Despre dragostea lui Christos cea către noi, care mai cu seamă se arată din sfânta împărtășire. (Veron).

de acest feliu nu ne cumințesc. Și încă prefacerile acestea le-ar putea vedea cineva petrecându-se nu numai în trupurile noastre, ci chiar în inșeși stihiele lumei. Dară apoi chiar și în diferitele faze ale virstei noastre, noi pe fie-care zi vedem moartea, și nestatornicia vieții este caracterizată pretutindeni prin nestatornicia lucrurilor. Nici-odată nu rămâne iarnă într'una, nici-odată vară, nici primăvară, nici toamnă într'una, ci toate trec, zboară și se seurg.

Și ce să mai spun? Poate despre flori? Ce voiești? Poate să spun despre demnități, despre împărați, cari astăzi sunt și mâine nu sunt? Despre cei bogați? Poate despre clădirile cele strălucite? Poate despre noapte și zi? Ori despre soare sau despre lună? Dară nu se sfârșăște și ea? Și chiar soarele nu este eclipsat de multe ori, oare nu se întunecă, oare nu este și el acoperit de nori? Nu cumva poate din cele ce vedem rămâne ceva pentru totdeauna? Nimic, ci numai sufletul din noi, dară iată că tocmai de dânsul noi neglijăm! Avem o mare îngrijire pentru cele ce se prefac într'una, ca și cum pare că ar rămâne, în timp ce pentru suflet care rămâne pururea, noi nu facem nici-o vorbă, ca și cum s'ar preface și el. Cutare de pildă, poate face lucruri mari? Până mâine numai, iară după aceasta dispare, dovadă cei ce au făcut lucruri mari, iară acum nicăiri nu se mai văd. Viața aceasta este o scenă de teatru, și vis, căci precum când se ridică cortina pe scena teatrului toate se risipesc, și toate visurile zboară când se arată raza luminei, tot așa și acum când se întâmplă sfârșitul unuia, sau sfârșitul obștesc de s'ar întâmplă, toate se strică, toate se nimicesc și dispar. Copacul pe care l-ai plantat rămâne, precum și casa ce ai clădit-o rămâne, în timp ce cel ce a clădit casa, ca și cel ce a plantat copacul se duc și se nimicesc. Și astfel petrecându-se lucrurile, noi nici atunci nu ne sfim, ci toate le facem ca și cum am fi nemuritori, desmerdându-ne și petrecând într-o desfătărie.

Ascultă ce spune Solomon, el care a avut o mare experiență a faptelor și a lucrurilor prezente. „Ziditu-mi-am case, zice, săditu-mi-am vii, făcutu-mi-am grădini și livezi, și am sădit înrânsele tot feliul de pomi roditori, făcutu-mi-am lacuri

de ape, ca să ud dintrânsele dumbrava lemne odrăslitoare, ... adunatu-mi-am argi aur, făcutu-mi-am cântăreți și cântărețe". (Ibid. 2, 4—8). Nimeni cu un cuvânt n'a fost atât de dezmădat, atât de slăvit; nimeni n'a fost atât de înțelept, mâinilor nu i-au mers lucrurile așa de bine, după le-a văzut mai înainte cu mintea sa. Ei, și ce a făcut aceasta? Cu nimic nu s'a folosit din toate acestea iată-ce spune: „Deșărtăciunea deșărtăciune toate sunt deșărtăciune". (Ibid. 1, 2) Și priveștii n'a spus simplu „deșărtăciune" ci a pus cu prin exagerație.

Să-i credem deci lui, vă rog, ca unul ce a la această convingere în urma unei mari experiențe. Să-i credem, zic, și să ne îndelețnicim cu acele lucruri unde nu este deșărtăciune, unde este adevăr, unde sunt sigure și statornice, unde toate sunt zidite pe piatră, unde bătrânețea nu este, unde nu este nimic cătoriu, unde totul înfloarește, unde totul crește și se rește, unde nimic nu este învechit, nimic îmbătrânit, nici aproape de sfârșit. Să dorim, vă rog, pe Dumnezeu cu adevărat, iară nu de teama gheenii, ci cu dragoste de împărăția lui. Căci ce poate fi egal, spune-mi, vedeă pe Christos? Nimic. Ce poate fi egal cu adevărul cură de acele bunuri? Nimic. „Cele ce ochiul văzut, zice, și urechea n'a auzit, și la inima omului nu s'a suit, care a gătit Dumnezeu celor iubesc pre el". (I, Cor. 2, 9). Pe acelea să ne străduim să le câștigăm, iară pe acestea să le disprețuim. Oarecând mii de ori ne învinovățim pre noi înși-ne, și ne spunem că vicața omenească nu este nimic? Deci de ce te îngrijor de nimic? De ce suferi năcazuri pentru nimic? De ce vezi clădiri strălucite și privirea lor te înșală? Uite-te imediat la ceriu; întoarce-ți privirea dela petre și de la loane spre acea frumusețea, și atunci vei vedeă că acestea de aici sunt lucruri de furnici și țintari. Nu te fează cu privirea; ridică-ți cugetul spre cele din cer și de acolo dacă se poate privește spre clădirile strălucite de aici, și vei vedeă că nu sunt nimic, ci numai niște jucării de copii mici.

Vezi cât de ușor, cât de curat și cât de lămurit

este aerul, cu cât te ridici mai sus? Acolo, deci, își au casele, acolo își au sălașele cei ce fac milostenie. Toate cele de aici se nimicesc cu desăvârșire la înviere, sau mai bine zis chiar și mai 'nainte de înviere în trecerea timpului s'au stricat, s'au discompus și au dispărut. Ba chiar și mai 'nainte de timp, adevărat în floare fiind, de multeori un cutremur bună-oară le-a dărâmat la pământ, sau un foc le-a prefăcut în cenușă. Căci nu numai în vârsta omului sunt morți premature, ci și în clădiri, și de multeori cele stricate și hârnbuite rămân neclintite la cutremurul pământului, pe când cele ce strălucesc, cele clădite din nou și bine întărite, numai de un singur tunet s'au clătinat și au căzut, — și aceasta după economia lui Dumnezeu, cred, ca nu cumva să cugetăm lucruri mari în clădirile ce le ridicăm.

Voiești și în altfelu de a nu fi mâhnit? Vină atunci la clădirile obștești, la care și tu te împărtășești deopotrivă; — că nici o casă nu este mai frumoasă decât clădirile obștești — stă-i acolo cât timp vei voi, fiindcă acele sunt ale tale; ale tale sunt, cu ale celorlalți împreună; sunt obștești, iară nu particulare. «Dară acestea, zici tu, nu încântă privirile». Nu încântă, mai întâi din cauza deprinderii, iară după aceia din cauza lăcomiei. Așa dară lăcomia este care încântă privirile, iară nu frumuseța. Așa dară încântarea privirilor este lăcomia, și dorința de a-ți însuși cele ale altora. Deci, până când ne vom alipi de acestea? Până când ne vom ține strânși de pământ, și întocmai ca viermii ne vom tăvăli în mocirlă? Dumnezeu ni-a dat trupul făcut din pământ, pentru ca să-l ridicăm la ceriu, iară nu ca printrânsul să tragem sufletul la pământ. Pământesc este trupul meu, dară dacă voiu voi, ceresc va deveni. Și de aici privește de câtă cinste ne-a învrednicit pre noi, dacă ni-a acordat o astfelu de favoare. «Eu am făcut, zice, pământ și ceriu; îți dau însă și ție dreptul de creare: fă pământul ceriu, căci poți». „Cel ce face toate și le întocmește”. (Amos. 5, 8) — cuvinte ce sunt spuse pentru Dumnezeu — însă această putere o a dat și oamenilor, precum de pildă un părinte iubitoriu de fiu fiind zugrav, ar zugrăvi nu numai el singur, ci voiește ca și pe fiul său să-l învețe la felu. «Eu ți-am făcut, zice, trup frumos; fă și tu sufletul frumos. «Eu am zis: „Să resară pământul iarbă verde și lemn rodi-

toriu". (Facere, 1, 11), zi și tu: «să resară pământul rod la feliu, și va resări cea ce vei voi a resări. «Eu fac vara, zice, eu fac negura, cu împuternicesc tunetul, eu mișc vântul, eu am făcut marea și pe draconul ce se desfătează în ea — adevărat pe diavolul. Dară nici pe tine nu te-am lipsit de această putere. Desfătează-te și tu dacă voiești cu el, căci poți a-l lega ca pe o păsărică. Resar soarele peste cei răi și peste cei buni; deci imitează-mă și tu. Dă din ale tale și celor buni și celor răi. Fiind batjocorit, eu sufăr și fac bine celor ce mă batjocoresc; imitează-mă și tu, căci poți. Fac bine, nu pentru răsplată; imitează-mă și tu, și să nu faci binele pentru resplată. Am aprins luminători pe ceriu; aprinde și tu astfel de luminători, căci poți. Luminează pre cei rătăciți, căci a mă cunoaște pre mine este mai mare binefacere de cât a vedea soarele de pe ceriu. Om nu poți face, dară drept și plăcut lui Dumnezeu poți face. Eu am lucrat esența sau ființa, iară tu împodobeste buna intențiune. Vezi cât te iubesc, și cum ți-am dat putere chiar și în cele mari».

Vedeți dară, iubitorilor, cât de mult am fost cinstiți, de și unia dintre cei nerezonabili și nerecunoscători zic, că de ce suntem stăpâni pe voința noastră? Acestea toate pe care le-am spus, și în care noi putem imita pre Dumnezeu, dacă nu ar fi voie liberă, nu l-am putea imita. «Eu stăpânesc, zice, prin ingeri, dară și tu stăpânești prin pângă. Stau pe tron împărătesc, dară și tu stai împreună prin pângă pe acel tron. „Impreună cu dânsul ne-a sculat, și ne-a pus a ședeă întru cele cerești deadreapta lui Dumnezeu". (Efes. 2, 6). Cheruvimii precum și Serafinii, și toată puterea îngerească, stăpânii, puterile, scaunele, domniile, și începătorii prin pângă ți se închină ție. Deci, nu învinovăți trupul care se bucură de atâta cinste, de care se cutremură netrupeștele puteri. «Dară ce să mai spun? zice. Nu numai printr'acestea arăt eu dragostea mea, ci și prin cele ce am suferit. Pentru tine am fost scuipat, pentru tine am fost lovit, am fost lipsit de slavă, pe Părintele meu l-am lăsat, și am venit la tine, care mă urai și mă disprețuiai, ba încă nici nu voiai să auzi de numele meu. Te-am urmărit și am alergat după tine, ca să te am în stăpânirea mea. Te-am

unit și m'am lipit de tine. Mănâncă trupul meu, am zis, și bea sângele meu, ca să te am și sus, dară și jos să mă unesc în totul cu tine. Nu-ți este deajuns că pârga ta o am sus? Oare nu te mângâie acest fapt? Și jos iarăși m'am pogorit, și nu cum s'ar întâmpla mă împreună cu tine, ci mă amestec, sunt mâncat, sunt fărmătat în părți mici, ca astfelu amestecătura și unirea să se facă în totul, — căci cele unite stau pentru totdeauna unite; astfelu că eu sunt în totul conlegat cu tine. Nu voiesc câtuși de puțin ca să fie între noi vre-o spărtură cât de mică, ci doresc de a fi împreună unul și același». Acestea știindu-le iubiților, și cunoscând marea lui iubire către noi, totul să facem, care ar putea să ne arate pre noi vrednici de darurile sale cele mari. Căroră fie ca cu toții să ne învrednicim întru Christos Iisus Domnul nostru, căruia împreună cu Tatăl și cu Sf. Duh, se cade slava, stăpânirea și cinstea, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

OMILIA XVI

„Mărturisesc înaintea lui Dumnezeu și a Domnului Iisus Christos, și a îngerilor lui celor aleși ca să păzești aceasta fără de căutare în față, nimic făcând duple rugăminte. Mânele degrab să nu-ți pui pre nimeni, nici să te faci partaș în păcate străine. Pre tine curat te păzește. De acum nu mai bea apă, ci puțin vin primește pentru stomahul tău, și pentru cele dese slăbiciunile tale“ (Cap. 5, 21—23).

Vorbind despre episcopi, despre diaconi, despre bărbați și femei, despre văduve, despre preoți (presviteri), și despre toți ceilalți, și arătând cum episcopul este stăpân, când vorbea despre judecată, a adaos: „Mărturisesc înaintea lui Dumnezeu și Domnului nostru Iisus Christos, și a îngerilor lui celor

aleși, ca să păzești acestea fără de căutare în față, nimic făcând duple rugăminte“. Poroncește cu multă frică, și nu s'a sfîit a o face, din cauză că Timotheiu eră fiul seu cel iubit. Că dacă el nu s'a rușinat pentru sine, zicând: „Mi chinuesc trupul meu, ca nu cumvă altora propoveduînd, însu-mi să mă fac netrebnic“ (I. Cor. 9, 27), apoi cu atît mai mult nu s'ar fi rușinat vorbind de Timotheiu. Dacă ia ca marturi pre Tatăl și pre Fiul bine face; dară pe îngerii cei aleși pentru ce îi ia de marturi? Pentru marea lui bunătate și blîndeță, pentru că și Moisi zice astfel: „Vă mărturisesc vouă astăzi pre ceriu și pre pămînt“ (Deut. 4, 26) arătând prin aceasta marea blîndeță a stăpînului, și iarăși: „Auziți munți judecata Domnului, și văile temeliele pămîntului“ (Mich. 6, 2). Cheamă de martur la cele grăite pe Tatăl și pre Fiul, justificându-se lor în ziua cea de pe urmă de cumvă ar face ceva mai mult decît trebuie, ca și cum s'ar desbrăcă de ori-ce răspundere.

„Ca să păzești acestea, zice, fără de căutare în față, nimic făcând duple rugăminte“, adică, să fii popular și deopotrivă cu cei condamnați, cu cei judecați de tine, ca nimeni să nu te aibă în a sa stăpînire, nimeni să nu te considere ca al său. Dară oare cine sunt îngerii cei aleși? Fiindcă și Iacob ia de martur pe Dumnezeu pe deoparte, iară pe dealta ia de martor și jărtfelnicul. Tot așa și noi luăm de multe-ori de marturi atît persoane care covârșesc, cît și de cele inferioare, și astfel mărturia lor este mare. Așa dară și aici, mărturia îngerilor celor aleși este a unor ființi care nu sunt la fel cu Dumnezeu. Este ca și cum ar zice: «chem de martur pe Dumnezeu, pre Fiul său, și pre slugile sale, că ți-am poruncit, că printr'înșii îți poruncesc». Infricoșază deci pre Timotheiu.

Apoi spunînd acestea, a adaos ceia ce eră mai principal de cît toate, și care mai cu samă conține sau reunește în sine biserica: adică chestiunea hirotoniilor „Mînile degrab să nu ți pui pre nimeni, nici să te faci părtaș în păcate străine“. Și ce va să zici „degrab?“ Adică «nu din cea dintîi încercare, nic

din adoua, nici din atreia, ci observând de multē ori, și cercetând cu amănunțime, — fiindcă nu fără primejdii este acest fapt, căci și tu care dai această stăpânie vei fi deopotrivă de vinovat pentru cele păcătuite de acela, atât pentru păcatele trecute, cât și de cele ce le va face. Cel ce iartă pre cele dintâi fără de timp, vinovat va fi și de cele ce se vor face în viitoriu; precum și tu fiind pricina celor trecute, vinovat vei fi pentru că nu ai lăsat aceluia timp de a le plânge, și nici de a se umili. Precum, deci, tu te împărtășești, sau iai parte la succesele lui, tot așa și la păcatele lui.

„Pre tine curat te păzește“. Aici spune despre prudență. „Deacum nu mai beă apă, ci puțin vin primește pentru stomahul tău, și pentru cele dese slăbăciunile tale“. Deci, dacă el poroncește unui bărbat care a fost cu băgare de samă la posturi până într'atâta, și caro a întrebuințat spre băut atâta apă, în cât s'a și îmbolnăvit, și încă des se îmbolnăvea, — dacă zic, poroncește unui astfelu de bărbat de a fi prudent, iară acela nu respingeă și nici nu se îngreuiă de acest sfat, apoi cu atât mai mult noi când auzim sfaturi de acestca de la cineva, nu trebuie a ne îngreuiă. Și de ce oare nu i-a însănătoșat stomahul lui? — căci dacă hainile lui Pavel învicau morții, de sigur că și aceasta ar fi putut să o facă el. Așa dară de ce nu a făcut așa și cu Timotheiu? Pentru că și astăzi dacă vedem bărbați mari și virtuoși îmbolnăvindu-se, să nu ne scandalizăm, fiindcă și atunci s'au petrecut lucrurile duple iconomia Dumnezeiească. Că dacă lui Pavel i s'a dat îngerul Satanei ca să nu se înalțe, apoi cu atât mai mult lui Timotheiu, fiindcă toate semnele ar fi fost de ajuns de a'l face atunci ca să cadă în fapte ușurele. De aceea Pavel l'a lăsat ca el să se slujască în puterea legii doftericești, ca astfelu și el însuși să se cumpăteze, precum și alții să nu se scandalizeze, ci să afle, că fiind de aceeași natură cu noi, a reușit totuși în faptele de care îl admirăm. Mi se pare că Timotheiu eră bolnăvicios și în alt chip, iară aceasta o arată zicând: „pentru cele dese slăbiciunile tale“, de unde se vede că boala lui îi proveneă și din cauza stomahului, și din cauza altor membre ale trupului său. Nu eră potrivit cu demnitatea lui de a se îmbuibă de vin fără sfială,

și de aceea apostolul îi recomandă puțin vin ca pentru sănătate, iară nu pentru îmbuibare.

„Ale unor oameni păcatele sunt arătate, mergând mai înainte la judecată, iară ale unora și în urmă vin“ (Vers. 24). Fiindcă mai sus vorbind de hirotonii, zicea: „Să nu te faci părtaș în păcate străine,“ ca nu cumva să-zică: «Dară dacă eu nu știu»? — iată că el a deslegat această nedumerire, adăugând: „Ale unor oameni păcatele sunt arătate mergând mai înainte la judecată, iară ale unora și în urmă vin“, adică, păcatele unora sunt arătate, fiindcă vin mai înainte în judecată, iară ale altor vin pe urmă, zice. „Așijderea și faptele cele bune arătate sunt, și cele ce sunt într'alt chip a se ascunde nu pot“. (Vers. 25).

„Câți sunt sub jug robi, pre stăpânii sei de toată cinstea vrednici să-i socotească, ca să nu se huliască numele lui Dumnezeu și învățătura“. (Cap. 6, 1). «De toată cinstea, zice, vrednici să-i socotească. Să nu-ți închipui că dacă ești credincios, apoi ești slobod, fiindcă aceasta este libertatea, ca mai mult să slujești. Căci cel necredincios dacă te va vedea purtându-te cu obraznicie pentru credința ce o ai, va blestemă de multe ori credința ta, ca, ceea ce ațită spre împotrivire, pe când dacă te vede supus și ascultătoriu, mai mult se va convinge, mai mult încă va da crezământ și ascultare celor spuse de tine. Dealtmintrelea și credința evangheliei, și numele lui Dumnezeu vor fi hulite».

«Dară, zici tu, dacă stăpânii vor fi necredincioși, cum trebuie să se poate robii? Chiar și atunci îi trebuie a ascultă, pentru numele lui Dumnezeu. „Iară cari au stăpâni credincioși, să nu-i defăime, că sunt frați, ci mai vârtos să li slujască, căci credincioși sunt și iubiți, cei ce facerea de bine primesc.“ (Vers. 2), adică: «dacă v'ați învrednicit, zice, de o astfelu de cinste, în cât că aveți stăpâni pe frații voștri, tocmai de aceea sunteți datori încă mai mult a ascultă și a fi supuși».

„Mergând mai înainte la judecată“ zice, adică,

că unele dintre faptele cele răle se dosesc aici, iară altele nu, pe când acolo nici cele răle, și nici cele bune nu vor putea să se dosască. Deci, ce înșamnă „Mergând mai înainte la judecată?” Adeacă, când cineva greșaste sau face fapte de acelea, care deja l-au condamnat; când rămâne neîndreptat; când cineva nădăjduiește a se îndreptă, dară nu face nimic pentru aceasta. Deci ce? Pentru ce oare sunt spuse acestea? Pentru că chiar dacă unuia ar ascunde aici faptele lor, acolo însă nu le vor putea ascunde, ci toate vor fi pe față, — și aceasta de sigur că este cea mai mare mângâiere pentru cei ce fac binele. Fiindcă mai sus a fost zis: „nimic făcând după rugămintele” iară mai la vale: „Câți sunt sub jug robi, pre stăpânii săi de toată cinstea vrednici să-i socotească”, e natural să întrebăm: ce are a face aceasta cu episcopul? Ba încă foarte mult are a face; ca să sfătuiască. Dealtfelu îl vedem pre dânsul peste tot locul poroncind mai ales slugilor, de cât stăpânilor; slugilor cu multă blândetă, și făcând multă vorbă de aceasta, iară stăpânilor: „Slăbind, zice, îngrozirea” (Efes. 6, 9). De ce oare? Când e vorba de cei necredincioși, cu drept cuvânt, căci cu cei necredincioși cari nu dau atențiune, nu are ce să vorbească — dară cu cei credincioși de ce poruncește în feliul acesta? Pentru că mai mare slujbă se aduce de stăpâni slugilor, de cât de slugi stăpânilor. Aceștia sunt cari dau și bani, cari se îngrijesc pentru cele trebuitoare, pentru haine, și în fine pentru toate. Așa că stăpânii mai mare slujbă aduc slugilor, ceia ce dealtfelu și aici a dat a se înțelege, zicând: „Căci credincioși sunt și iubiți, cei ce facerea de bine primesc”, adeacă «se ostenesc și se muncesc pentru liniștea voastră; și în asemenea caz oare nu au drept a se bucura de o mare cinste din partea voastră?»

¹⁾ Deci, dacă apostolul poruncește în feliul acesta slugilor de a fi cu ascultare către stăpânii lor, înțelegi cum trebuie a ne găsi noi față de stăpânul a toate, care ne-a făcut pre noi din ceia ce nu eram, care ne

¹⁾ *Partea morală.* Muștrare către cei ce nu slujesc lui Dumnezeu, pe cât pretind dânsii de a fi slujiți de slugile lor. (Veron).

hrănește și ne îmbracă. Chiar de nu ar trebui mai mult; cel puțin să-i slujim lui, precum ne slujesc pre noi slugile noastre. Oare nu întreaga lor viață și-o cheltuiesc în acest scop, acela adevărat de a fi mulțumiți stăpânii lor? Aceasta este treaba lor, aceasta este viața lor, de a se îngriji de cele ale stăpânului. Nu oare toată ziua se îngrijesc de ale stăpânului, iară de ale lor de multe ori numai sara pentru un timp scurt? Noi însă facem cu totul din contra; de cele ale noastre ne îngrijim veșnic, pe când de cele ale stăpânului nici cea mai mică parte din timp, deși el nu are nevoie de ale noastre, precum au stăpânii nevoie de slugi, ci chiar slujbele care i le facem sunt tot în folosul nostru. Acolo slujba slugii folosește pe stăpân, pe când aici slujba robului nu folosește cu nimic pre stăpânul a toate, ci pe înșăși sluga o folosește „Că bunătățile mele, zice, nu-ți trebuesc“ (Ps. 15, 2).

Căci, spune-mi, te rog; ce folos are Dumnezeu, dacă eu sunt drept? Și ce pagubă are El dacă eu sunt nedrept? Oare nu este întreagă și nevătămată natura lui? Oare nu este fără vre-o vătămare? Oare nu este mai presus de orice patimă? Aici slugile nu au nimic al lor, ci totul este al stăpânului, chiar de s'ar îmbogăți el cât de mult, în timp ce noi multe avem proprii ale noastre. Nu în zadar ne bucurăm noi de atâta cinste din partea împăratului a toate. Care stăpân și-a dat vre-o dată pe fiul său pentru slugă? Nimeni, ci cu toții încă ar preferă să dea pe slugi pentru copii. Pe când cu Dumnezeu se petrec lucrurile cu totul din contra. Pe propriul său Fiu nu l-a cruțat, ci l'a dat pentru noi toți, pentru noi dușmanii lui, și cari îl urâm pre dânsul. Slugilor chiar dacă li se poroncește ceva greoiu, nici așa nu se îngreuiază de a face, și mai ales dacă sunt recunoscători,—pe când noi de mii de ori ni arătăm nemulțămirea. Stăpânul de aici nimic din acestea nu făgăduiește slugilor, precum ni făgăduiește nouă Dumnezeu. Și ce anume făgăduiește? Libertatea de aici poate, care de multe ori e mai grozavă și mai rea de cât sclăviea. Căci de multe ori a venit câte o foamete mare, și atunci libertatea aceasta a fost mai amară de cât sclăviea, și iată cum darul acesta a devenit spre cea mai mare pagubă. Dară din partea lui Dumnezeu nimic spre stricăciune. însă ce? „Nu vă mai zic vouă slugi, zice, că voi prietenii mei sunteți“ (Ioan 15, 15).

Să ne rușinăm, iubiților, și să ne înfricoșăm. Cel puțin pre cât ni slujesc pre noi slugile noastre, să slujim și noi pre Dumnezeu. Dară noi nu arătăm cătră dânsul nici cea mai mică parte din slujba ce ni-o fac noue slugile. Aceia pentru nevoea lor filosofizază, având poate numai îmbrăcăminte și hrană, pe când noi îl necinstim cu îmbrăburile noastre. Dacă nu de aiurea, cel puțin măcar dela slugi să luăm pildă de regulele filosofiei. Dealmintrelea sfânta scriptură obișnuște de a trimite pe oameni nu numai la slugi, ci și la cele necuvântătoare, ca de pildă când trimite pe leneș la albină și când îi poroncește de a imita pe furnică ¹⁾, eu însă sfătuiesc de a imita cel puțin pe slugi, și cea ce dânsle fac pentru frica ce au de noi, măcar acelea să le facem și noi pentru frica de Dumnezeu. Dară noi nu ne găsim făcând așa. Slugile noastre de multe-ori sunt probozite pentru frica ce trebuie a avea de noi, și ele stau în tăcere mai mult de cât ori-ce filosof. Sunt probozite poate cu dreptate sau fără dreptate, și nu răspund, ci se roagă încă, de și poate că de multe-ori nu ne-a nedreptățit cu nimic. Neprimind dela noi nimic mai mult de cât au trebuință, ba de multe-ori chiar și mai puțin, ele totuși rabdă, și culcându-se pe niscareva paie, și mâncând poate numai pâine, și în fine orice alt tain avându-l prost, nu ne trag la răspundere, și nici că sunt supărați, pentru frica ce au de noi. Incredințându-li bani, ele totul înapoiază — și să nu 'mi spui de slugile cele răle, ci de cele ce nu sunt atât de răle, — iară când le amenințăm, ele îndată se cumințesc.

Apoi toate acestea nu sunt oare un motiv de filosofie pentru noi? Să nu spui că toate acestea se fac de dânsle de silă, și de frică, fiindcă sila și teama de gheenă și asupra capului tău stau, și nici așa nu te cumințești, și nici nu porți atâta cinste lui Dumnezeu, pe câtă ai tu din partea slugilor tale. Fiecare dintre slugi își are locuința sa legiuită, și nu se impune cu sila în locuința aproapelui său, nici nu este atins de pofta de mai mult. Acestea toate le poate vedea cineva petrecându-se cu slugile, care păzesc buna rândueală pentru frica ce au de stăpânii lor, și foarte rar ar putea vedea cineva slugă răpind ceva din ale altei slugi, sau vătămându-o

¹⁾ *Notă.* A se vedea Pildele lui Solomon. (Cap. 6, 6—8).

cu ceva. Dară cu oamenii liberi se întâmplă cu totul din contra, căci ne lovim unii pre alții, ne mâncăm unii pre alții, nu ne temem de stăpânul a toate, răpim cele ale altora, furăm, lovim, deși stăpânul nostru vede. Aceasta n'ar face-o nici odată sluga, ci dacă ar lovi, ar face-o fără ca stăpânul său să vadă, sau să audă, în timp ce noi toate le îndrăznim, deși Dumnezeu toate le vede și le aude. Înaintea ochilor aceloră este veșnic frica de stăpânul lor, în timp ce noi nici-odată nu avem înaintea noastră frica de Dumnezeu. De aceea s'au și resturnat totul pe dos, totul s'a amestecat și s'a corupt. Noi nici măcar prin minte nu ne vine a ne gândi de cele ce am păcătuit, în timp ce păcatele slugilor le cercetăm cu toată amănunțimea, ba până și pe cele mai mici.

Acestea le spun, nu doară că ași voi să văd pe slugile noastre neascultătoare și obraznice, ci cu scop de a alunga dela noi neascultarea și obraznicia, de a sgu-
dui așa zicând trândăviea și somnolența noastră, ca măcar așa să slujim și noi lui Dumnezeu, precum ni slujesc nouă slugile; așa să slujim zic, celui ce ne-a făcut pre noi, precum ni slujesc nouă cei deopotrivă cu noi, cari nu au dela noi nimic de acest fel. Liberi din natură și slugile sunt, căci expresiunea „Să stăpâniască pestii mărilor“ (Fac. 1, 26) este zisă și pentru dânsule. Slujba aceasta a lor nu este dela natură, — ci este venită din împrejurări de dinafară, sau atingătoare de vrednicia lor, — dară cu toate acestea multă cinste ni aduce nouă. Noi în vederea slujbei noastre li băgăm frica în oase, în timp ce față de Dumnezeu nu avem cât de puțină frică, deși folosința ce ar urma de aici, ar fi tot spre folosul nostru. Cu cât înși-ne vom sluji mai cu tragere de inimă lui Dumnezeu, cu atât mai mult noi singuri vom câștiga.

Deci, să nu ne lipsim pre noi înși-ne de o folosință atât de mare, căci Dumnezeu este fără nici o lipsă, iară câștigul și resplata iarăși la noi se înapoiesc. Să slujim lui Dumnezeu dară cu frică și cu cutremur, și să ne aflăm față de dânsul precum se află față de noi slugile noastre, ca să ne învrednicim de bunurile făgăduite, întru Christos Iisus Domnul nostru, căruia împreună cu Tatăl și cu Sf. Duh se cade slava, stăpânirea și cinstea, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

OMILIA XVII

„Acestea învață și îndeamnă. Iară de învață cinevâ într'alt chip, și nu se apropie de cuvintele cele sănătoase ale Domnului nostru Iisus Christos, și de învățătura cea duple buna credință, acela s'a trufit neștiind nimic, ci bolnăvindu-se întru întrebări, și în cuvinte de prigonire, dintru care se face pizma, pricirea și hulele, prepusurile cele viclene, cuvintele cele deșarte ale oamenilor celor stricați de minte, și lipsiți de adevăr, cari socotesc a fi câștig buna credință (evsevica). Depărtează-te de unia ca aceștia. Inșă câștig mare este buna credință (evsevica) cu îndestulare. Că nimic n'am adus în lume; arătat este că nici a scoate ceva nu putem“ (Cap. 6, 2—7).

Dascaul nu trebuie a se purta numai cu autoritate, ci și cu multă blândetă, precum iarăși nu numai cu blândetă, ci și cu autoritate. Și toate acestea le învață fericitul Pavel, câte-odată zicând: „Poroncește acestea și învață“, iară altă-dată: „Acestea le învață și sfătuește“. Dacă doftorii roagă pre cei bolnavi, nu doară ca dâșii să se însănătoșeze, ci pentru ca cei bolnavi să scape de boală și să se scoale din pat, apoi cu atât mai mult noi trebuie a ne purta față de cei pe carii îi învățăm cele ale moralei, sfătuindu-i și îndemnându-i. Fericitul Pavel nu se dă în laturi chiar de a se face sluga lor, zicând: „Că nu pre noi ne propoveduim, ci pe Christos Iisus, iară pre noi slujitori vouă prin Iisus“ (II. Cor. 4, 5), și iarăși: „Toate ale voastre sunt, ori Pavel, ori Apollós“ (I. Cor. 3, 21. 22). Și iată că dânsul slujește slujba aceasta cu bună voință, căci nici nu este doară o robie oarecare, ci mult mai bună de cât robiea. „Că acela este rob, zice, care face păcatul“ (Ioan 8, 34).

„Iară de învăță cineva într'alt chip, zice, și nu se apropie de cuvintele cele sănătoase ale Domnului nostru Iisus Christos, și de învățătura cea duple buna credință, acela s'a trufit, neștiind nimic“. Așa dară nu din a ști poate ajunge cineva la prostie, ci tocmai din a nu ști. Căci cel ce știe cele ale evseviei (bunei cinstiri de Dumnezeu), acesta mai cu samă știe și a fi modest. Cel ce știe cuvintele cele sănătoase, nici-odată nu se îmbolnăvește. Că precum este inflamația pentru trup, tot așa este și ușurința sau prostia pentru suflet. Precum acolo cea ce este umflat nu spunem că „este sănătos, tot așa și aici nu putem spune că cei mândri sunt înțelepți. Prin urmare se poate ca cineva să știe ceva, și totuși să nu știe nimic, căci cel ce nu știe cea ce trebuie a ști, nu știe nimic. Și cum că mândria vine din neștiință, se învederează de acolo, că Christos s-a deșărtat pre sine. Cel ce știe aceasta, deci, nu va cugeta de dânsul lucruri mari nici-odată. Căci omul nu are nimic, care să nu fie de la Dumnezeu, și deci să nu cugete lucruri mari despre dânsul. „Că ce ai, zice, care să nu fi luat“ (I. Cor. 4, 7)? El a spălat picioarele ucenicilor; și cel ce știe aceasta, cum s'ar mândri? De aceia zice Christos: „Când veți face toate cele ce s'a poruncit vouă, ziceți, că slugi netrebnice suntem“. Vameșul numai prin umilință s'a mântuit, pe când Fariseul prin mândrie s'a pierdut. Cel ce se trufește, deci, nimic din acestea nu știe. Apoi iarăși tot Christos zice: „De am grăit rău, mărturisește răul, iară de am grăit bine de ce mă bați“? (Ioan 18, 23)?

„Ci bolnăvindu-se întru întrebări“ zice. Așa dară a întrebă cu curiozitate, a ispiți într'una, este a fi bolnav. „Și în cuvinte de prigonire“, zice, și cu drept cuvânt, căci când sufletul se aprinde ca de friguri, din cauza raționamentelor, când se tulbură, atunci întrebă cu curiozitate, iară când el este sănătos, nu întrebă, ci fără ispitire primește credința. Din ispitire sau din întrebări fără șir, și din luptă de cuvânt (λογμαχίας) sau din cuvinte de prigonire, nimic nu se poate aștepta. Cele ce credința singură le făgăduiește sunt adevărate,

iară întrebarea când se pune la mijloc, nici nu poate arăta ceva de samă, și nici nu lasă de a nădăjdui cele făgăduite de credință. Căci și cel ce închide ochii nu va putea să găsească ceea ce ar voi să caute, și iarăși dacă ar avea poate ochii deschiși, însă s'ar băga într'o groapă adâncă, unde n'ar pătrunde raza luminei, n'ar putea găsi ceea ce ar căuta. Astfeliu deci, fără de credință, nimic nu se poate afla, ci de necesitate că se vor naște lupte de cuvinte, sau cuvinte de prigonire.

„Dintru care se face pizma, pricirea și hulele, prepusurile cele viclene“, adică slavă și credinți viclene de la astfeliu de întrebări. Atunci ne închipuim despre Dumnezeu ceea ce nu trebuie, fiindcă cădem în tot felul de întrebări. „Cuvintele cele deșarte“, adică pierderea de vreme, sau că prin această expresiune el spune: «precum oile cele rîioase atinse de boală, umplu de rîie și pre cele sănătoase, întocmai așa fac și bărbații vicleni». „Și lipsiți de adevăr, zice, cari socotesc a fi câștig buna credință (evsevîia)“. Ai văzut câte răle se nasc din lupta de cuvinte, sau cuvintele de prigonire? Pizma, pricirea, ignoranța, lipsa de minte, pe care de sigur că o naște ignoranța.

„De la unii ca aceia, zice, depărtează-te“. N'a spus «apucă-te la ceartă cu dânsii» ci „depărtează-te“. „De omul eretic, după una și a doua sfătuire, ferește-te“ (Tit. 3, 10), zice tot Pavel. Cu alte cuvinte îi arată că dânsii sunt așa, nu atât de la neștiință, pe cât din trândăvie, având și neștiința. Pe niște oameni cari se luptă din cauza banilor, când îi vei putea convinge? În alt feliu pe unii ca aceștia nu-i poți convinge, de cât dându-li iarăși, și chiar nici așa nu li poți împlini pofta. „Ochiul lacomului nu se satură cu o parte“ (Sirah 14, 9). Deci trebuie a fugi de cei ce sunt ne'ndreptați. Dară dacă el sfătuește de a nu se pune la ceartă cu unul care se luptă cu altul, ce are mare lipsă poate, și nici a se hărțui cu el, cu atât mai mult cu cei ce sunt ca ucenici ai noștri. Zicând că unii ca aceia vorot a fi câștig buna credință (evsevîia) a adaos: „Însă câștig mare este buna credință cu îndestulare“ (Vers. 6), nu când ai bani, ci când nu ai. Ca să nu cadă cineva în mahnire din cauza

sărăciei, îl ridică așa zicând, și îl îndreaptă. „Soc zice, că este câștig“. Este de sigur câștig, însă așa, ci mult mai mare. După ce mai întâi a doborât acel câștig, la urmă înalță pe acesta. Cum că câștig acela nu este nimic, se poate vedea din faptul că rămâne aici, și nu se strămută cu noi, nici nu ne învărășește. De unde se învederează aceasta? De acasă, că noi neavând nimic am venit în această viață, prin urmare nici ducându-ne de aici vom lua ceva. Că am venit aici, goi ne vom și duce. Deci nu avem voie de cele prisoselnice. Dacă n'am adus nimic, i vom duce iarăși cu nimic, după cum și zice: „Că nimic n'am adus în lume, arătat este că nici scoate ceva nu putem“ (Vers. 7).

„Ci având hrană și îmbrăcăminte, cu acestea îndestulați vom fi“ (Vers. 8). Noi trebuie mănca pe atâta, pe cât ni este deajuns să trăim, și ne îmbrăcăm cu haine într'atât în cât să ne acopere trupul, adecă să acoperim golăciunea, și nimic de prisos; iară o astfelu de haină poate să o aibă ori-cine.

Apoi îndeamnă dela cele de aici, zicând: „Iar cei ce vor să se îmbogățască“ (Vers. 9). N'au simplu „cei ce se îmbogățesc“ ci „cei ce voiesc căci sunt și de acei ce având bani îi economisesc bine, adecă îi disprețuiesc și-i împart săracilor. Apostolul defaimă pe unuia ca aceștia, ci pre cei ce doresc avu-
„Iară cei ce vor să se îmbogățască, zice, că în ispite, și în curse, și în pofta multe fără socoteală și vătămătoare, care cufundă pre oameni în peire și în pierzare“. Bine zice el „că cufundă“, de vreme ce nici nu pot a se ține dreți „Întru peire, și întru pierzare“, și în viața de aici și în cea viitoare.

„Că rădăcina tuturor răutăților este iubirea de argint, care unii poftind-o au rătăcit de credință, și s'au pătruns cu dureri multe“ (Vers. 10). Dară toate acestea nu se pot ști de aiurea, de o viață trăind cineva cu bogații, când vor putea vedea că se sbuciumă, și cât se întristează din cauza averii.

„Iară tu, zice, omule al lui Dumnezeu“ (Vers. 11). Mare vrednicie pune el înainte! Toți oamenii de igră că sunt ai lui Dumnezeu, dără cū deosebire cei lrepti, nu numai în ceia ce privește creațiunea lor, ci și în ceia ce privește înfierea și zidirea cea nouă. «Deci, dacă ești omul lui Dumnezeu, zice, nu căută cele de prisos care nu duc la Dumnezeu, ci „fugi de acestea, armează dreptatea“. Amândouă sunt puse cu multă intensitate, căci n-a zis «depărtează-te», ci „fugi și urnează“ — „dreptatea“, spre a nu te lăcomi, și „cuv-sevia“ sau buna credință ceă din dogme, „credința“ care este contrară întrebărilor celor curioase, „drăgoștea, răbdarea, blândețele“.

„Luptă-te lupta cea bună a credinței, apucă-te de viața cea veșnică“, zice — iată și plata — „la care și chemat ești, și ai mărturisit mărturisirea cea bună — în speranța, zice, a vieții veșnice — înaintea a multe mărturii“ (Vers. 12), adecă «să nu necinstești acea încredere, acea incurajare. De ce dară te ostenești în lucruri și în poște fără de socoteală»? Și care ispită și cursă zice că o vor suferi cei ce voiesc a se îmbogăți? Adecă, îi îndepărtează de la credință, îi bagă în primejdii, îi face fricoși. „Și în poște multe fără de socoteală“ zice. Și cum să nu fie pofta lor fără de socoteală, când au cu dânșii nebuni, când au pe lângă dânșii pitici, nu doară pentru iubi-rea de oameni, ci pentru plăcere? Cum să nu fie pofta lor fără de socoteală, când închid pești în casele lor, când hrănesc fiare sălbatice, când se ocupă de câni, când împodobesc cai, și când în fine se găsesc cu mult mai pre jos de copii? Toate acestea deci sunt fără de socoteală și prisoselnice, nimic din ele nu e nici trebuitoriu, nici folositoriu. „Pofte multe fără de socoteală, și vătămătoare“. Care sunt acele vătămătoare? Când sunt stăpâniți de amoruri absurde, când doresc cele ale aproapelui, când se tăvălesc în desmerdări, când iubesc și se svârcolesc după beții, când doresc pierderea și chiar sacrificarea altora. Mulți încă stăpâniți de tirăniea acestei nebunii (amorul) s-au aruncat asupra antagoniștilor lor, și sau

pierdut,— pentru că se ocupă cu fapte fără de socoteală sau mai bine zis și vătămătoare.

Bine a zis el: „au rătăcit din credință” iubirea de argint astupându-li ochii câte puțin, și îi piedecă de a vedea calea cea dreaptă ce duce la credință. „Precum cineva pășind pe drumul cel drept, și întorcându-și mintea spre alt-ceva, pășește de sig- dară de multe-ori trece pe lângă cetatea la care se duc ducându-l cum s'ar zice picioarele fără nici un fo- tot așa se petrece și cu iubirea de argint. „Și s'au pătruns, zice, cu dureri multe”. Ai văzut ce a- sat să se înțeleagă prin expresiunea „S'au pătruns”. Căci toate cele înșirate de el sunt ca niște spini, așa- dacă sunt atinși, sângerează mâinile și le rănesc. griji nu au dânsii și câte dureri? De aceia și zice ap- tolu: „fugi de acestea, și urmează dreptat- buna credință, credința, dragostea, răbdar- blândețele”, căci blândeța vine de la dragoste. / apostolul laudă curajul și bărbăția lui Timotheu, „ce- zice, ai mărturisit toate acestea cu bărbăție și cu- raj”, adevărat așa ai făcut.

Îi amintește apoi și de catihizarea sa, zicând: „pucă-te de viața cea veșnică”, așa că nu e- de ajuns numai mărturisirea, ci mai este nevoie și- răbdare, spre a rămâne într-una în mărturisire; e- nevoie și de luptă puternică și de mii de sudori, s- a nu fi pătruns, sau străpuns de dureri multe, pen- că multe sunt scandalele, multe sunt și piedicile înt- pinate. De aceia strîmță și anevoioasă este calea, și- toate părțile trebuie a fi cu băgare de samă, în t- părțile să se întoarcă cineva. Din toate părțile se- plăceri care atrag ochii sufletului, plăceri de trup- de bani, de dezmerdări, de trândăvii, de slavă, de r- nie, de stăpânie, de iubire de întâietate. Toate aces- zic, se arată sub niște fețe prea frumoase și drăg- toase, în stare de a atrage spre ele pe cei îndrăgo- pre cei ce nu iubesc mult adevărul,—căci adevărul e- cum s'ar zice slab la față, și nu are cu sine nici u- picu. De ce oare? Pentru că el făgăduiește toată- cerea și mulțămirea în viitoriu, în timp ce acelea c- și pun înainte onoruri, plăceri, repausuri,—de sigu- nu în flintă, nu adevărate, ci false, amăgitoare. D-

cineva este prost, ușurel și fricos, se va ține strins de acestea, moleșindu-se în fața năcazurilor. Tot așa se întâmplă și cu luptele de dinafară, când cel ce nu se gândește mult la cununi, din primul moment se pironeste în ospete și beții. Tot așa fac și luptătorii din stadiu, cari sunt fricoși și fără curaj, în timp ce acei cari au în vedere cununile, preferă mii de rane, fiindcă dânsii se hrănesc cu speranța viitorului, și de aceea sunt cu curaj.

¹⁾ Să fugim dară de rădăcina tuturor rălelor, și atunci vom fugi de toate rălele. „Rădăcina tuturor răutăților, zice, este iubirea de argint“. Pavel a grăit așa, sau mai bine zis Christos. Dară să vedem cum chiar însăși experiența din fapte ne mărturisește aceasta. Căci ce rău nu izvorăște din bani, sau mai bine zis, nu din bani, ci din reaua intențiune a celor ce nu știu să facă uz precum trebuie de bani? Fiindcă este cu putință, ca cei ce fac uz de bani precum trebuie, să moștenească printr'însii și împărăția ceriurilor. Acum însă cea ce ni s'a dat spre ajutorința săracilor, spre mângâierea celor ce ni greșesc nouă, și spre lauda și mulțămirea lui Dumnezeu, noi o întrebuițăm în contra nenorociților de săraci, sau mai drept vorbind în contra sufletului nostru, și în contra lui Dumnezeu. A răpit cineva averea unuia, și l-a adus în sărăcie, dară și pre sine s'a dat morții. Pre acela l-a istovit cu sărăciea, dară și pre sine s-a istovit cu osânda cea veșnică. Oare nu cumva este tot una? Ce rău oare nu ni vine din bani? Oare nu lăcomia? Oare nu răpiri? Oare nu jălăanii? Nu dușmăanii? Nu lupte? Nu certe? Oare nu au întins unia ca aceștia mâinile până și la cei morți? Oare nu au ajuns cu răutatea până și la părinți și frați? Oare nu au răsturnat dânsii și legea naturei, și poruncile lui Dumnezeu, și în fine totul, fiind stăpâniți de acea poftă nebună? Oare tribunalele nu sunt înființate pentru aceștia? Doboară deci iubirea de argint, și atunci a conținut războiul, a conținut lupta, a conținut dușmănia, au conținut cearta și intriga. Ar trebui de a fi alungați din lume unia ca aceștia, ca niște lupi vătămători. Precum niște vânturi contrare și puternice

¹⁾ *Portea morală.* Contra iubirii de argint, și că adevărata libertate este de a se stăpâni cineva de patimi. (*Veron*).

căzând deodată pe marea liniștită, ar răscoli-o până la fund, și până și năsipul de pe fund l'ar ridica în sus și l'ar amesteca cu valurile, întocmai așa și iubitorii bani toate le răscolesc și le răstoarnă pe dos.

Iubitoriul de bani nu are nici un prieten. Și ce spune de prieten? Când el nu cunoaște nici chiar pe Dumnezeu, fiind stăpânit de acea poftă. Nu vedeți pe Titus pășind cu sabia în mână? — de și în acel mith este mai mult o reprezentare de nebunie; dară aceștia cu adăvărat că sunt nebuni, îndrăciți și ieșiți din minți. Dacă li-ai putea descoperi sufletul lor, l-ai găsi astfelu alcătuit, încât că nu o sabie, nici două, ci mii de săbii sunt într'însul, pe nimeni cunoscând, ci împotriva tuturor turbat, împotriva tuturor aruncându-se și împungându-l pe toți, sfâșiind nu câni, ci suflete de oameni, și aruncând blăstemuri grozave până și asupra cerului. Toate sunt răsturnate și nimicite de niște astfelu de oameni stăpâniți de mania banilor. Pe cine deci, să învinovățesc mai mult? Eu nu știu; fiindcă molima aceasta pe toți stăpânește; pe unii mai mult, pe alții mai puțin, dară în fine pe toți. Precum un foc căzând pe niște materii arzătoare totul strică și pustiește, tot așa și nebunia aceasta a răsturnat pe dos lumea întreagă. Rege stăpânitori, oameni de rând, săraci, femei, bărbați, părinți și copii, toți în fine la felu sunt stăpâniți de acest rău. Precum când se abate asupra pământului un întuneric grozav, nimeni atunci nu se simte liniștit, — întocmai așa se petrece și cu această boală pustitoare.

Mii de acuzațiuni se aduc contra lăcomiei, și în public, și în particular, și cu toate acestea nici o îndreptare nu se vede. Deci ce ar trebui de făcut? Cu să stingem focul? Ei bine, este cu putință de a face aceasta, chiar dacă para lui s'ar ridica până la cer, numai de vom voi; atunci vom putea stinge acea pâră p'alac. Căci după ce s'a ridicat prin voință, tot așa va stinge tot prin voință. Oare nu voința noastră aprins acest foc? Așa tot voința va putea să-l stingă numai de vom voi. Și cum se va putea deșteptă în noi puterea de a voi? Dacă vom cunoaște deșărtăciunea nimicniciei acestei poște absurde: că ducându-ne aici, averea nu ne va întovărăși, și că chiar aici desori ne părăsește; că averea rămâne tot aici, iară nele ce am câpătat dintr'însa, ne întovărășesc și d

colo. Dacă vom cunoaște că acolo este multă bogăție; și dacă o vom compara cu acea bogăție, o vom găsi pe aceasta mai pre jos de tina cea din mlaștină; dacă vom cunoaște miile de primejdii ce le are cu sine, și că plăcerea izvorită dintr'însa este momentană, și totdeauna amestecată cu măhnire. Dacă ne vom gândi bine la acea bogăție a vieții de veci, desigur că vom putea cu ușurință a disprețui pe aceasta. Dacă vom ști că bogăția aceasta cu nimic nu ne folosește nici spre câștigarea slavei, nici spre sănătate, și nici spre alt-ceva, ci că din contra că încă ne cufundă în prăpastie și pierzare.

Aici te îmbogățești și ai mulți sub tine; acolo însă ducându-te, te vei vedea gol și lipsit de ori-ce. Dacă acestea le-am rumegă neconținut în mintea noastră, și le auzim și de la alții, poate că ar fi ceva nădejde de îndreptare, poate că ar fi vr-o izbăvire de această osândă grozavă. Mărgărintariul este frumos? Dară să ne aducem aminte că este apă de mare, și că mai înainte eră aruncat în sâmurile ei. Aurul și argintul sunt frumoase? Dară să ne aducem aminte că au fost și sunt pământ și cenușă. Poate că sunt frumoase hainele de mătase? Dară ele sunt produsul vermilor; este la mijloc numai prejudiciul și aprecierea omenească, și nu că doară frumusețea și valoarea lor stau în natura lor. Cele ce au frumusețea în natura lor, nu au nevoie de a fi explicate de alții. Tu dacă vezi de pildă o monedă de aramă simplă, însă aurită, la început o admiri, și apoi o crezi a fi de aur, — dară după ce cei cunoscători te vor învăța și-ți vor explica înșelăciunea, odată cu admirațiunea te va părăsi și înșelăciunea.

Ai văzut că nu în natură stă frumusețea? Dacă vezi cositoriu, tu îl admiri ca argint, dacă vezi aramă, o admiri ca pe aur, și numai atunci îți schimbi părerea, când alții îți vor explica. Astfeliu că nu sunt deajuns ochii ce-i avem, spre exacta cunoaștere a lucrurilor. Nu tot așa însă se întâmplă și cu florile, cari sunt cu mult mai bune decât acelea. Când tu vezi un trandafir, nu ai trebuință de alții ca să-ți explice și să te învețe, ci singur dela sine-ți îl poți deviza în părțile lui, tot așa și cu micșunelele, și cu crinii, și în fine cu orice floare.

Deci, nimic altă nu este, decât prejudiciu, și ca să

crezi că este prejudiciu această patimă, spune-mi te rog dacă împăratului i s-ar părea că argintul este mai preț decât aurul, și ca urmare ar legifera în această sens, Oare tu nu vei schimba de îndată admirațiune dragostea dela unul la celălalt? Astfeliu că noi pretindem suntem stăpâniți de lăcomie și de presupun. Și cum că este așa, și că lucrurile se prețeluesc du raritatea lor, iară nu după valoare, iată că de pildă noi sunt fructe care aproape n'au niciun preț, pe că în țara Capadocenilor sunt de mare preț, și încă n' de valoare decât multe din lucrurile cele mai scule la noi. În Arabia, țara aromatelor, și în India u sunt pietrele cele de preț, multe de acestea s'ar putea găsi. Așa că toate sunt din prejudiciu și presupun omenească, și că noi nimic nu facem cu judecată, simplu și la întâmplare. Deci, iubiților, să ne deșteptăm din această beție. Să vedem pe adevărata frumoasă frumoșea cea dela natură, adevărată evsevicia și dreptatea, ca astfeliu să ne învrednicim de bunurile făgduite. Căroră fie că noi cu toții să ne învrednicim, pe harul și filantropia Domnului nostru Iisus Christos căruia împreună cu Tatăl și cu Sf. Duh, se cinstă slava, stăpânirea și cinstea, acum și pururea și în vecilor. Amin.

OMILIA XVIII

„Poruncescu-ți înaintea lui Dumnezeu, că înviează toate, și lui Iisus Christos, care a mărturisit înaintea lui Pilat din Pont mărturisirea cea bună, să păzești tu porunca nespurcată și nevinovată, până la arătarea Domnului nostru Iisus Christos. Pre care în timpii sei o va arăta cel fericit și singur puternic, Împăratul împăraților și Domnul domnilor. Care singur nemurire, și locuiește întru lumină neapropieat

pre care nu l-a văzut nimeni din oameni, nicăieri a-l vedea poate, căruia cinstea și stăpânirea veșnică. Amin". (Cap. 6, 13—16).

Iarăși ia pe Dumnezeu de martur, făcând aceasta și cu puțin mai înainte, în același timp și frica sporind-o iară pe ucenic punându-l mai în siguranță, arătând că poroncile ce el le dă, nu sunt omenești, ci luate dela însuși stăpânul, pentru ca astfel Timotheu având pururea în mintea sa pe martur, — adică pe Dumnezeu dela care el a auzit — să i se țină cugetul sus prin amintirea lui. „Poroncescu-ți, zice, înaintea lui Dumnezeu, care înviează toate". Prin aceste cuvinte se întrevăde și mângâiere față de primejdii, în același timp și amintire despre înviere. „Și lui Iisus Christos, zice, care a mărturisit înaintea lui Pilat din Pont". Iarăși îndemnarea o face dela dascal, ca și cum ar zice: «dupe cum el a mărturisit, ca astfel să mergem pe urmele lui». «Mărturisirea cea bună», zice, după cum face și în epistola către Ebrei, zicând: „Căutând la începătoriul și plinitoriul credinței Iisus, care în locul bucuriei ce eră pusă înaintea lui, a răbdat crucea, de ocară nebăgând samă, și deadreapta scaunului lui Dumnezeu a șezut. Că socotiți dela cel ce a răbdat dela păcătoși asupra sa împotrivire ca aceea, ca să nu vă osteniți slăbind cu sufletele voastre". (Ebr. 12, 2. 3), tot așa face și acum către Timotheu, ca și cum parecă ar zice: «nu te teme de moarte, fiindcă ești rob lui Dumnezeu, carele toate poate a le înviea».

Care este mărturisirea cea bună despre care spune aici? Întrebându-l Pilat: „Au doară împărat ești tu"? el a răspuns: „Eu am venit, zice, ca să mărturisesc de adevăr; eu spre aceasta m'am născut", și «iată aceștia știu cele ce am grăit eu», (Ioan, 18, 37. 21), și multe altele a mărturisit atunci înaintea lui Pilat.

„Să păzești tu poronca nespurcată și nevinovată, până la arătarea Domnului nostru

Iisus Christos“, adecă până la moartea ta; până la trecerea ta din această viață». Însă n'a zis așa, ci „până la arătarea lui Iisus Christos“, ca astfel nu mai răsuflă să-l ațîțe. Dară oare ce va să zică: „Să păzești porunca nespurcată“? Adecă, nici în privința cîntecelor, și nici în viața ta, să nu-ți pricinulești, să aduci vre-o pată.

„Pe care în timpii sei o va arăta cel fericit și singur puternic, Împăratul împăraților. Domnul Domnilor, care singur are nemurire și locuiește întru lumină neapropieată». Pe cine oare sunt zise acestea? Oare pentru Tatăl? (sau pentru Fiul? Negreșit că pentru Fiul sunt zise: care în timpii sei o va arăta cel fericit și singur puternic“, zice. Și acestea sunt spuse tot pentru încredințare, adecă să nu ne speriem, nici să ne temem de împărații de aici. „În timpii sei“ adecă în vreme potrivită, în vreme folositoare, încât că nici să nu ne tristăm ca nu s'au petrecut faptele făgăduite nouă. Că va arăta, nu mai încapă îndoială, căci el este puternic. „Cel fericit“. Așa dară acolo se găsește cîntecul adevărat; nimic nu este trist acolo, nimic plăcut. „Cel fericit, zice, și singur puternic“. Deosebire de oameni, sau că pentru că este fără de păcat. „Cel ce singur are nemurire“ zice. Dară Oare Fiul nu are nemurirea? Oare nu este el în nemurire? „Și locuiește întru lumină neapropieată“, zice. Așa dară, alta este lumina, și altul locuiește? Prin urmare el este mărginit în spațiu, în loc... Ai văzut, că atunci când apostolul voia să spună grăi ceva mare, limba îi este neputincioasă? Care nu l-a văzut nimeni din oameni, zice, a-l vedea poate“, precum și nici pre Fiul nu l-a văzut nimeni, și nici nu poate a-l vedea. „Căci cinstea și stăpînirea veșnică. Amin“. Bine a încredințat el aici, și la timpul trebuitoriu. Fiindcă l-a văzut Dumnezeu de martur, de aceea apostolul multe vorbește despre martur, ca astfel încă mai muștrădește pe ucenic. Adecă «slavă lui Dumnezeu»,

numai aceasta putem zice, numai aceasta putem face, și nu se cade de a cercetă cu amănunțime, sau de a iscodi. Dacă stăpânirea lui este veșnică, nu te teme; căci chiar dacă n'ar fi acum, totuși va fi, căci stăpânirea și slava este pururea cu dânsul, pururea este cu dânsul și cinstea.

„Celor bogați în veacul de acum poroncește-li să nu se înalțe cu gândul“ (Vers. 17). Bine a spus el „în veacul de acum“, căci sunt și alți bogați în veacul viitoriu. Nimic nu zămislește atât de grabnic trufiea, ca banii, în acelaș timp și lipsa de minte, și fudulia. Apoi imediat i-a deșteptat pre dânsii, zicând: „nici să nădăjduiască spre avuția cea nestătătoare“. Din avuție vine lipsa de minte, în timp ce acel care nădăjduiește în Dumnezeu nu se mândrește. De ce nădăjduiești în ceiace se schimbă fără de veste? — căci așa este avuția — și cum mai nădăjduiești în ceiace nu poți avea nici-o încredere? Dară cum oare vom putea a nu cugetă lucruri mari având avere? Dacă vom cunoaște că bogăția este nestatornică și nesigură. Dacă vom cunoaște că mai mare decât bogăția este speranța cea în Dumnezeu. Dacă în fine vom cunoaște că și bogăția este lucrul lui Dumnezeu. „Ci întru Dumnezeu cel viu, zice, care ni dă nouă toate de prisos spre desfătare“. Bine a spus „toate de prisos“, adecă face aluziune la îndestularea noastră regulată din elementele naturei, ca aerul, lumina, apa și toate celelalte. Nu vezi cu câtă prisosință ni le acordă și cu câtă abundență? Dacă cauți bogăție, apoi caută bogăția aceea care rămâne, bogăția cea sigură, aceea care vine din faptele cele bune. Și care este aceasta? „Să facă, zice, lucruri bune, să se îmbogățească întru fapte bune, să fie lesne dătători și împărtășitori“, (Vers. 18) — unele vin din dragoste, iară altele din averi. „Impărtășitori“, zice, adecă sociabili blajini.

„Agonisindu-și temelie bună în veacul viitoriu“ (Vers. 19). Acolo nimic nu este nesigur, căc unde temeliea este sigură, nimic nu este nesigur, ci toate sunt în regulă, toate nemîșcate, toate sigure, toate pu

ternice. „Ca să ia, zice, viața cea veșnică“. Să șirea faptelor bune poate să ni procure acea mîlăm.

„O Timothee! lucrul cel încredințat ție I zește-l“ (Vers 20), adică «să nu-l împruținezi, căci sunt ale tale, ci ți s'au încredințat cele străine; nimic să nu împruținezi». Depărtându-te de glas rile deșarte cele spurcate“, zice. Așa dară sunt glasuri care nu sunt deșarte și spurcate. „Și de vorbele cele protivnice ale științei cei cu nume minciunos“. Bine a spus el, căci atunci când nu e credință, cunoștință sau știință nu poate fi; când naște ceva din propria judecată, știință nu poate fi. / de pildă se numiau pre sine uniia gnostici pe acele timpuri, ca și cum parecă știau ceva mai mult de cât a

„Cu care uniia lăudându-se întru credinț au rătăcit“ (Vers. 21). Ai văzut cum el iarăși porcește de a nu se apropica de uniia ca aceștia? „Depărtându-te de vorbele cele protivnice ale științei cei cu nume minciunos“ zice. Așa dară sunt și vorbele protivnice, cătră care nici nu trebuie de a răspunde de ce oare? Pentru că scot pre cineva din credință nu-l lasă să stea drept, sau să se împuternicească credință.

¹⁾ Deci, să fugim de o asemenea știință, iubii și să ne alipim de credință, care este peatra cea puternică. Nici riurile și nici vânturile abătându-se pe ea, cu nimic nu ne vor putea vătăma, căci noi stă neurniți pe accasta ca pe o peatră. Tot așa și în viața aceasta, dacă avem acea puternică temelie, noi stăm în siguranță, nesuferind iarăși nici un rău. Cel ce prefăc a avea acea bogăție, nu va întimpină nici un rău; a va avea lauda, acela slava, acela cinstea, acela plăcea. Toate acestea sunt sigure și fără nici-o schimbare, în timp ce toate cele de aici se prefac, și stau într-o schimbare neconținută, toate se transformă. Căci ce voiești să spun? Despre slavă? „Când va muri el, zice, nu

¹⁾ *Partea morală.* Credința este ca o peatră puternică și adevărată libertate este de a stăpâni patimile, și contra iubirii de argint. (Veron).

luă toate, nici se va pogori cu dânsul slava lui" (Ps. 48, 18), ba de multe ori, nici chiar trăind, nu va rămâne cu dânsul acea slavă. Nu însă așa sunt cele ale virtuții, ci toate rămân. Cel slăvit aici din cauza stăpânirii ce poate o are, de îndată ce un altul i-a luat stăpânirea, el a devenit om ordinar, și unul dintre cei stăpâniți. Bogatul de îndată ce l-au călcat hoții, sau a căzut victimă sicoferanților și intrigilor, fără de veste a devenit sărac. Nu însă tot așa sunt și cele ale noastre. Cel înțelept dacă este cu băgare de samă asupra sa, nimeni nu va putea să-i răpiască înțelepciunea lui. Pre cel ce se stăpânește pre sine, nimeni și nimic nu-l va putea să-l prefacă în stăpânit.

Cum că stăpânirea aceasta este mai bună, din examinarea faptelor vom afla. Ce folos poate fi, spune-mi, de a stăpâni cineva popoare întregi, și a fi în același timp rob patimilor? Și ce vătămare poate fi, de a nu stăpâni pe nimeni, dară, în acelaș timp de a fi mai presus de tirănia patimilor? Aceasta este libertate, aceasta este stăpânire, aceasta este adevărata împărăție, pe când acelea sunt sclăvie, chiar dacă ăr aveă unul ca acela mii de diademe pe cap. Căci când stăpânirea lui cea dinăuntru îl face sclav la o mulțime de stăpâni — vorbesc de iubirea de argint, iubirea de plăceri, mânia, și celelalte patimi — ce folos are de diademă? Mare este tirănia patimilor, când nici chiar cununa ce așteaptă pre cei drepiți nu este în stare de a scăpa pe cineva din acea supunere tiranică. Este înitocmai ca și cum cineva ar cădea în mâinile barbarilor și li-ar sluji, iară aceia voind a-și arăta o mai mare autoritate, nu numai că i-ar răpi alurghida și diadema, ci încă pe lângă acestea l-ar pune să care apă, să slujască la bucălărie, și în fine i-ar poronci să facă și alte slujbe, ca astfel și dânsii să-și arate o mai mare autoritate, în același timp și pe acela mai mult să-l rușineze, — tot așa se petrece și cu patimile, care se poartă cu noi mai barbar de cât orice barbar. Cel ce disprețuiește patimile, își bate joc de barbari, pe când cel ce cade sub puterea patimilor, va suferi răle mai mari de cât de la barbari. Barbarul când are putere, torturează trupul, dără patimile muncesc sufletul și-l rod din toate părțile. Barbarul când are putere predă trupul morții temporale, în timp ce patimile îl predau morții viitoare și veșnice. În cât că

acela este liber, care își are libertatea desavârșită asupra patimilor, și acela este rob, care cade sub stăpânirea patimilor dobitocești.

Nici un stăpân — chiar de ar fi cel mai tiran — nu poroncește niște astfelu de poronci crude și barbar ca cele ce urmează: «necinstește-ți, zice, sufletul fără vr'un folos; bate-ți joc de Dumnezeu, disprețuește însăși natura, și chiar tată de ți-ar fi, sau mamă, tu nu avei nici-o sfielă, ridică-te asupra lor». Acestea sunt poroncile filarghiriei, sau a iubirii de argint. «Jărtfește-mi zice, nu viței, ci oameni». „Jărtfiți oameni, zice, Căci viteii s'au sfârșit“ (Osie 13, 2), dară aceasta nu zice așa, ci fiind încă viței «jărtfește-mi, zice, oameni, jărtfește-mi pre cei ce nu m'au nedreptățit cu nimic. Chiar încă dacă au făcut binele, tu ucide-l. Tuturor fi rășboinic fi dușman comun al tuturor, ba chiar și naturei, și l' Dumnezeu. Strânge-ți aur, nu ca să te îndulcești din el ci ca să-l păstrezi, ca munca să-o faci mai mare». Că nu este cu puțință ca iubitoriul de argint să fie și iubitriu de plăceri, fiindcă se teme nu cumvă să-și împuțineze aurul, nu cumvă vistieriile lui să scadă. «Fă treaz, zice, pe toți să-i bănuiești, și pe slugi, și pe prieteni. Fii păzitoriu al celor străine. De cumvă vezi vr'un sărac mort de foame să nu-i dai, ci dacă este cu puțință jupește-i și pielea de pe dânsul. Jură-te, mințește, juri strâmb, învinovățește, clevețește, și chiar de ar fi nevoie să fi pus pe foc, tu nu te da în lături, de a-i suferi mla de morți, sau de a-i răbdă de foame, sau de te-ai zbat cu boala».

Sau oare nu deacestea legiuiește iubirea de argint. «Fii obraznic și fără rușine, zice, fi îndrăzneț fără margini, spurcat și de nesuferit, nerecunoscător, fără inimă, fără prieteni, ne'mpăcat, fără milă, omoritor de tată și de mamă, mai mult fiară sălbatecă de cât om. Să întreci ori-ce șarpe cu veninul ce iese din tine, pe orice lup cu răpirea, și chiar de ar fi nevoie ca să ajung la răutatea diavolului, nu te da în lături. Ignorează în totul pe binefăcătoriu tău». Oare nu acestea le spune și nu de acestea se aud?

Dară Dumnezeu spune cu totul contrar. «Fii prieten cu toți, zice, fi blând, de toți iubit, pe nimeni să nu respingi fără cauză, cinstește pe tată-tău, pe maică-tă, bucură-te de slavă curată, fi nu om, ci înger întru

Să nu grăiești nimic necinstit, nimic minciunos, și nici chiar să cugeți așa ceva. Vină în ajutorul celor săraci, nu-i sili de a fură ca să aibă, nu fi batjocoritoriu și cutezătoriu». Și cu toate acestea nimeni nu ascultă! Oare nu cu dreptate este gheena? Nu cu dreptate focul și viermile cel neadormit? Până când oare ne vom precipită înși-ne spre prăpastie? Până când oare vom păși pe spini? Până când oare vom călca pe cuie și ne vom găsi atât de nerecunoscători? Suntem sub stăpânirea unor tirani cruzi, pe bunul Dumnezeu l-am părăsit, pe cel ce nu spune nimic greoiu, nimic barbar, nimic de nesuferit, ci din contra că ni procură toate cele de trebuință și mult folositoare noue. Să ne deșteptăm odată, să ne reculegem, să iubim precum trebuie pe Dumnezeu, ca astfel să ne învrednicim de bunurile cele făgăduite celor ce-l iubesc pre dânsul. Prin harul și filantropia Domnului nostru Isus Christos, căruia împreună cu Tatăl și cu Sf. Duh, se cuvine slava, stăpânirea și cinstea, acum și purtarea și în vecii vecilor. Amin.

COMENTARIILE

SAU

EXPLICAREA EPISTOLEI II-a CĂTRĂ TIMOTHEIU

a celui întru sfinți Părintelui nostru

IOAN CHRISOSTOM

Arhiepiscopul Constantinopolei

OMILIA I

„Pavel apostol al lui Iisus Christos, prin voea lui Dumnezeu, despre făgăduința vieții cei întru Christos Iisus, lui Timotheiu, iubitului fiu, char, milă, pace de la Dumnezeu Tatăl, și de la Christos Iisus Domnul nostru“. (II. Timoth. Cap. 1, 1. 2)

De ce oare i-a mai trimis și a doua epistolă? A fost spus: „Acestea îți scriu, având nădejde că voi veni la tine fără întârziere“ (I. Tim. 3, 14), însă lucrurile nu așa s'au petrecut. Acum deci îl mângâie prin scrisoare, poate că fiind scârbit pentru aceasta, și pentru că atunci poate își începuse deja slujba sa. Căci niște bărbați ori cât de mari ar fi ei, totuși când primesc cărma și guvernarea bisericii, simt oarecare neplăcere și îngreiere, primejduindu-se din toate părțile în multele valuri ce le întimpină, și mai cu samă pe atunci când eră începutul propoveduirii, când toate erau nelucrate, când toate erau contrare, când

toate stau împotrivă. Și nu numai aceasta, ci încă erau și eresuri provenite din învățături iudaice, despre care a arătat și în întâea lui epistolă. Și nu numai că-l mângâie prin epistolă, ci îl și chiamă la dânsul. „Silește-te, zice, a veni la mine curând“ și „Felionul care l-am lăsat în Troada la Carp venind să mi-l aduci, și cărțile, mai vîrtos cele de piele“. (II. Timoth. 4, 9. 13).

Mi se pare că epistola aceasta este trimisă cam pe la sfârșitul vieții sale. „Că eu iată mă jărtfesc și timpul despărțirii mele s'a apropiat“ și iarăși: „Întru răspunsul meu cel dintăi nimeni n'a mers cu mine“. (Ibid. 4, 6. 16). Toate acestea deci avându-le în vedere, chiar și mângăerea ce i-o face, i-o prăgătește de la ispitele sale, și zice: „Pavel apostol al lui Iisus Christos prin voea lui Dumnezeu, duple făgăduința vieții, care este întru Christos Iisus“. Chiar de la început i-a deșteptat sufletul, căci pare că zice: «Să nu mi spui de primejdiile de aici, căci acestea ni zămislesc nouă viața veșnică, unde nimic nu este din acestea, de unde „va fugi toată durerea, întristarea și suspinarea“. (Isaia 35. 10), căci nu pentru aceasta ne-a făcut pre noi apostoli, că numai să ne primejduim, ci ca să și murim, să și pătimim astfel de răle». Apoi fiindcă punând înainte propriile sale răle și neajunsuri, eră nu numai o mângăere pentru Timotheiu, ci încă și un adaos de supărare, iată că chiar de la început pune cuvinte de mângăere, zicând: „dupre făgăduința vieții care este întru Christos Iisus“, ca și cum parecă ar zice; «dacă este făgăduință, apoi nu căută făgăduința aceasta aici», căci „nădejdea care se vede, nu este nădejde“. (Rom. 8, 24).

„Lui Timotheiu iubitului fiu“, zice. Și nu spune simplu «fiu», ci „iubitului său fiu“, — fiindcă sunt fi și neiubiți, însă tu nu ești dintr-aceștia, pentru care nici că îți zic fiu simplu, ci «iubitului meu fiu». De altfel și pe Galateni îi numește fi, cu toate acestea însă este și mahnit pentru dânsii, precum zice: „pru

carii iarăși întru durere „vă nasc“ (Galat. 4, 19). Aici însă apostolul mărturisește prin aceste cuvinte marea lui virtute, căci dragostea lui pentru Timotheu nu provine de la natură, ci din virtutea acestui bărbat. Cei născuți din noi, ni sunt iubiți nu numai pentru calitățile lor, ci și pentru cerința naturii, pe când cei iubiți nouă pentru credință, pentru nimic alta nu ne sunt iubiți, de cât numai pentru virtute, — căci de unde de aiurea? — și mai cu samă lui Pavel, care nimic nu făcea duple rugăminte. Prin aceste cuvinte îi arată că dacă încă nu s'a dus la dânsul, nu că doară ar fi fost mâncat de ceva, nici că l-ar fi disprețuit. Aceasta totmai a arătat prin expresiunea „iubitului fiu“.

„Char, milă, pace de la Dumnezeu Tatăl, și de la Christos Iisus Domnul nostru“. Precum a făcut și în epistola întâea, tot așa și aici aceleași îi dorește. Și privește cum de la început se justifică că nu s'a dus la dânsul, și că nu l-a văzut, fiindcă expresiunea „Până voi veni“ și „având nădejdea că voi veni la timp fără întârziere“ (I. Timoth. 4, 13. 3, 14) făcea de fi așteptată prezența lui fără întârziere. Pentru aceasta deci de la început se justifică. Cauza pentru care n'a venit el nu o spune de la început, ca să nu-l întristeze mai tare, iară acea cauză a fost că apostolul era dus la Roma din nou, când a și statut înaintea Chesariului. Aceasta a arătat-o lui Timotheu când l-a chemat la dânsul pe la sfârșitul vieții lui. Nu chiar de la început îl întristează cu aceasta, ci îl poartă cu nădejdea de a-l vedea curând. „Dorind ca să te văd“, zice, și „silește-te a veni la mine curând“. (Cap. 1, 4. 4. 8).

Dela început deci îl deșteaptă, iară cele ce urmează după aceasta le spune cu mari laude: „Mulțămesc lui Dumnezeu, căruia slujăsc dela strămoși întru curată-știință, că ne 'ncetată am de tine pomenire întru rugăciunile mele noaptea și ziua, dorind ca să te văd“ (Vers. 3). «Mulțămesc lui Dumnezeu, zice, că fac pomenire de tine, că te iubesc atât de mult». Aceasta este cea mai mare dragoste, când cineva se și mândrește cu ea. „Mulțămesc lui Dumnezeu căruia slujăsc dela stră-

moși“, cum? „Întru curată știință“ zice, că adecă cugetul lui nu eră întru nimic vătămat. Dealtmintrelea el vorbește aici despre viață, și peste tot locul el numește viața conștiință. Sau că poate zice că «nimic din bunurile pe care le-am dorit încă dinainte, nu am trădat pentru vr-o cauză omenească, nici chiar atunci când alungam biserica». Pentru care zice: „Ci am fost miluit, că neștiind am făcut întru credință“ (I. Timoth. 1, 13) ca și cum pare-că ar zice: «să nu-ți închipui că lucrul acesta ar fi lingușire din parte-mi». Bine face el că își recomandă caracterul sau simțământul său moral, ca astfel să se arăte vrednică de credință dragostea lui către Timotheu, ca și cum ar zice pare-că: «nu mintesc, nici că alta aș avea, și alta aș spune». Așa că fiind silit și deastădată, el s-a lăudat pre sine, după cum arată chiar și cartea Faptelor Apostolilor. Fiindcă îl defăimau atunci ca revoluționar și inovator, iată că Anania zicea către dânsul: „Dumnezeul părinților noștri te-a ales pre tine ca să cunoști voea lui, și să vezi pre cel drept, și să auzi glas din gura lui, căci vei fi mărturie lui către toți oamenii de cele ce ai văzut și auzit“. (Fapt. 22, 14. 15). Tot așa și aici, ca nu cumva să fie crezut de nesimțitoriu de prietenie și fără cuget ca unul ce a uitat, cu drept cuvânt că se lăudă pre sine, zicând: „Că neîncetată am de tine pomenire“ și nu cum s-ar întâmpla, ci „întru rugăciunile mele“, adecă «aceasta îmi este dorința mea, ca în tot timpul neconținut „noaptea și ziua“ să rog pe Dumnezeu pentru aceasta, „dorind ca să te văd“. Ai văzut dorință înflăcărată? Ai văzut manie a dragostei? Ai văzut umilință? Ai văzut cum se justifică către ucenic? Apoi arată și cauza, care nu este cum s'ar întâmpla, căci de și a mai arătat deja, totuși arată și aici, zicând: „Aducându-mi aminte de lacrimile tale“ (Vers. 4). Eră natural ca despărțindu-se de dânsul, să plângă acela și să se bocească, mai mult decât copilul ce este depărtat de țita și de laptele doiceii. „Ca să mă umplu, zice, de bucurie“, doresc să te văd. Nu m-ași lipsi de atâta plăcere, chiar de a-și fi cel mai nesimțitoriu, crud și sălbatec, căci acele lacrimi

ar fi deajuns ca să mă induioșeze, aducându-mi aminte de ele. Acum însă eu nu sunt unul dintr'aceștia, ci dintre cei ce slujesc ca curăție lui Dumnezeu, așa că multe pricini sunt care mă apropiau de tine». Pe lângă aceasta apoi mai pune și o altă cauză mângâitoare, zicând: „Pomenire luând de credința cea nefățarnică care este întru tine“.

Mai departe apoi pune și o altă laudă, că adevărat el (Timotheu)-nu este dintre gini, nici dintre necredincioși, ci dintr-o casă care din început a slujit lui Dumnezeu. „Care s'a sălășluit mai întâi în moașa ta, Loida, zice, și în mama ta Evnica“. „Că eră, zice, fiu al unei femei Iudee credincioasă“. (Fapt. 16, 1). Cum eră Iudea și credincioasă? Adevărat credincioasă dintre Iudei, și nu dintre neamuri; iară pentru tatăl său, care eră Elin, cum și pentru Iudeii cari erău prin acele locuri, apostolul l-a tăeiat împrejur. Vezi cum începeă legea să se desfințeze, făcându-se împerecherile acestea?

Privește apoi câte a pus el aici. «Eu, zice, slujesc lui Dumnezeu, și am conștiința adevărată, iară tu ai lacrămile. Nu numai pentru lacrimi eu te iubesc, ci și pentru credință, că ești lucrătoriu al adevărului, că nimic viclean nu este în tine. Când deci tu te arăți pre sine-ți vrednic de iubire, fiind atât de iubitoriu și ucenic atât de adevărat al lui Christos, când încă nici eu nu sunt dintre cei ne iubitori, ci dintre cei ce spun adevărul, apoi atunci care ar putea fi piedică ca să nu vin a te vedea?» „Și încredințat sunt, zice, că și întru tine“. «De la început ai, zice, acest bun, de la strămoși ai moștenit credința cea nefățarnică». Laudele strămoșilor când, bine înțeles, urmărim pildele lor, sunt și ale noastre, iară când nu le urmărim nu au nici-o putere, ci încă mai mult ne condamnă. De aceea a și zis apostolul: „Și încredințat sunt că și întru tine“. «Nu staula îndoielă, zice, ci sunt încredințat, și în totul asigurat. Deci, dacă nimic omenesc nu te-a adus la credința adevărată, nimic nu va putea să te miște din loc».

„Pentru care pricină îți aduc aminte ție, ca să aprinzi darul lui Dumnezeu, care este întru tine prin punerea mânilor mele“. (Vers. 6). Pri-

vește cum îl arată pre dânsul, ca fiind într'o mare tristeță, într'o mare mâhnire. «De aceea, zice, să nu-ți închipi că te-am disprețuit, ci știind că nu te-am uitat, dacă nu pentru altceva, cel puțin pentru moașa și mama ta. Pentru aceea fiindcă cunosc, că ai nefățărnica credință, îți trebuie numai bunavoință, spre a reînflăcăra charul lui Dumnezeu». Precum focul are nevoie de lemne, tot așa și charul are nevoie de buna noastră voință, ca pururea să fie nestins.

„Ți-aduc aminte ție, ca să aprinzi darul lui Dumnezeu, care este întru tine prin punerea mâinilor mele“, adică harul Duhului, pe care l-ai luat spre sprijinirea bisericei, spre semne, spre întreaga slujbă sfântă». In noi stă și de a stinge, cum și de a aprinde acest har. Pentru care și zice aiurea: „Duhul să nu-l stingeți“. Când cineva este stăpânit de lene și trândăvie, se stinge, iară când este treaz și cu băgare de samă, se aprinde. Ți este cu puțință aceasta, însă dacă vei lucra cu putere, adică dacă vei fi plin de bucurie, de îndrăzneală, de veselie. Cu alte cuvinte ni spune pare-că: «Stați cu bărbăție, duple cum zice:

„Că nu ne-a dat nouă Dumnezeu duhul temerii, ci al puterei, și al dragostei, și al întregii înțelepciuni“. (Vers. 7), adică că nu de aceasta am luat duhul, ca să ne împuținăm, ci ca să ne împuternicim, ca să ne încurajăm. Căci multora li se dă duhul temerei, cum de pildă s'a petrecut în războaie de pe timpul împăraților. „Și a căzut pe dânsii, zice, duhul temerei“. (I. Imp. 26, 12 ?), adică li-a dat lor frică. Dară ție dincontra, că ți-a dat duhul puterei și a dragostei către dânsul. Așa dară și aceasta este din harul său, și nu din harul său cum s'ar întâmpla, ci când și noi mai întâi vom învedera cele cuvenite nouă. «Că ceiace ne face pe noi de a striga Abbă Părinte, înfilitrează în noi și dragostea către dânsul, ca și acea către aproapele, zice, ca astfel să ne iubim unii pre alții, căci dragostea vine dela putere și de la a nu ne teme. Nimic nu poate strică prietenia, ca frica și teama de trădare». „Că nu ni-a dat nouă Dumnezeu, zice, duhul temerei, ci al puterei și al dragostei și al întregii înțelepciuni“. Adică sub denumirea de

întreagă înțelepciune el înțelege sănătatea cugetului și a sufletului, sau că spune că noi trebuie a fi cu înțrăgă înțelepciune chiar și când ar fi ceva rău, ca să ne cumințască, și cele prisoselnice să le taie de la noi.

¹⁾ Deci, iubiților, să nu ne împușinăm în rălele ce cad asupra noastră, căci aceasta este spre cumințirea noastră. „Să nu te grăbești în vremea venirii“, zice Înțeleptul Sirah (Cap. 2, 2). Mulți au felurite scârbe prin casele lor; toți ne împărtășim de scârbe și de supărări, nu însă și de cauzele lor, ci unul are supărare de la femeie, altul de la copil, un altul de la slugă, unul de la vr'un prieten, altul de la vr'un dușman, celălalt de la vecin, un altul de la vr'o pagubă suferită, căci multe și variate sunt cauzele scârbelor, și nu vei găsi de loc pe cineva în totul lipsit de scârbă sau de supărare, ci unul-o are mai mică, altul mai mare. Deci să nu ne năcăjim, și nici să nu credem că numai noi suntem în scârbă. Că nu este om care să viețuiască și să fie fără scârbă în această viață trecătoare, ci unul astăzi, altul mâine, și de nu mâine, după aceasta negreșit că i se va întâmpla ceva care să-l supere. Că după cum nu este cu puțință ca plutind cineva să nu fie în agonie, adevărat în frica morții, — vorbesc de cel ce plutește pe marea, — tot așa nu ar putea găsi cineva pe un om în viața aceasta fără supărare. Chiar de ai spune de bogat, și totuși fiindcă este bogat, va avea mai multe pricini de supărări, ba chiar de ar fi împărat, căci și împăratul de multe este stănit, și nu face totul după placul său, ci trece cu vederea multe contra voinței sale, și mai cu samă acesta este, care mai mult de cât toți face de multeori ceia ce nu voiește. Și de ce oare? Fiindcă are sub dânsul pe mulți de aceia cari voiesc a răpi din drepturile sale. Gândește-te în câtă supărare se găsește el, când voiește de pildă a face ceva, dară nu poate, sau de frică, sau din cauza bănuielei, sau din cauza dușmanilor, sau din a prietenilor. De multe ori chiar și atunci când ambiționează de a face ceva din cele ce-i plac lui, totul a dispărut din acea faptă ce-l putea mulțămi, fiind mulți din cei ce-l urăsc.

¹⁾ *Partea morală.* Precum nu se poate găsi om nemuritoriu, tot așa nu se poate găsi om fără supărare în viață fiind, și că o singură supărare este folositoare, cea venită prin păcat. Și despre eleimosină. (Veron).

Dară ce? Crezi poate că cei ce duc o viață fără obosală sunt lipsiți de supărări în viață? Nici de cât, căci precum nu este cu putință a fi cineva om nemuritoriu, tot așa nu este cu putință de a fi fără supărare. Câte neajunsuri nu sufăr dânsii, pe care nu este cu putință de a le reprezenta cu cuvântul, și cu toate acestea le îndură pe tăcute? Câți poate de mii de ori nu s'au rugat să moară în acea bogăție și dezmerdare? Căci a se dezmerda cineva, nu este totdeauna lipsit și de scârbe; ba încă tocmai din a se dezmerda cineva se nasc mii de scârbe, boale și dezgusturi, și chiar fără de acestea, adecă și fără să fie vre-o cauză. Când sufletul ajunge într'o astfelu de deprindere, se întristează și de la sine, adecă fără vre-o cauză,—căci și doftorii spun că și de la construcția stomahului de multeori vin supărări. Sau poate nu ni se întâmplă și nouă de a ne întrista, de a ne mâhni, și nu știm cauza mâhnirii?

Cu un cuvânt nu se poate afla cineva fără de supărare, și dacă poate nu are atâta pricină de supărare ca noi, totuși fiecare are pe atâta pre cât și-o închipuie. Pe cineva îl supără mai mult cele ale sale, de cât cele ale aproapelui. Precum cei ce sufăr de niște membre ale trupului cred că covârșesc cu durerile pe cei de pe lângă dânsul, — căci și cel bolnav de ochi, nu-și poate închipui vre-o altă boală mai rea ca a sa, și iarăși cel ce suferă de stomah, zice că boala aceasta este mai grea de cât toate boalele, și în fine fiecare crede că boala ce-l stăpânește este mai greu de vindecat de cât toate celelalte boale,—tot așa și cu întristarea se petrece, căci aceea pe care o are cineva o crede de cea mai dureroasă, iară aceasta o judecă din propria sa experiență. De pildă, cel ce nu are copii, nimic nu consideră așa de dureros, ca lipsa de copii, pe când cel ce are mulți copii și este sărac, nimic nu învinovățește atât de mult ca facerea de copii mulți, iară cel ce are numai unul, nu-și poate închipui ceva mai rău, ca a avea numai un copil. Că de aici zice, copilul devine leneș, iară pe tatăl său îl aduce în supărare,—fiindu-i pururea prea iubit, — și nevoind a se îndreptă. Cel ce are femeie frumoasă iarăși nimic nu crede mai rău, ca a avea cineva femeie frumoasă, fiindcă faptul acesta este încărcat de bănueli și de zavistii. Iară cel ce are femeie urâtă nu-și poate închipui ceva mai rău de cât a avea

femeie urită, fiindcă faptul acesta este încărcat de dezgust. Cel fără nici-o ocupație zice, că nimic nu este mai netrebnic și mai de disprețuit ca viața aceasta. Ostașul spune că nimic nu este mai greu și mai primejdios ca oștirea, și că mult mai bine este de a mânca cineva pâine cu apă, de cât a suferi atâtea greutateți. Cel ce este în stăpânire zice că nimic nu este mai obositoriu, ca a se ocupa cineva cu trebuințele altora, în timp ce cel care e stăpânit zice, că nimic nu este mai înjositoriu, ca a fi cineva sub puterea altuia. Cel însurat zice, că nici un rău nu poate fi mai mare, ca avea cineva grijă de femeie, în timp ce acel ne'nsurat spune că nimic nu este mai fără libertate ca a fi ne'nsurat, și a se vedeă fără casă și fără repaos. Negușitorul fericește siguranța lucrătorului de pământ, în timp ce acesta fericește pe negușitor pentru bogăția sa.

În fine neamul nostru omenesc este în totul nemulțămît, și veșnic cărtitoriu asupra soartei sale și posomorît. Când unul osândește și pune pe toți oamenii în aceeași cumpănă, atunci zice în general «bietul om este un animal nenorocit și încărcat cu multe greutateți», numind așa pe întreaga natură. Câți nu admiră bătrânețea? Câți nu fericesc tinerețea? Tot așa și în vârstele omenesti mare este tristețea și scârba. Când de pildă ne vedem acuzați pentru vârstă, zicem: de ce nu suntem bătrâni? Iară când ne înălbește părul, spunem: unde este tinerețea? Si cu un cuvânt avem mii de principii spre a fi scârbiți și întristați. Dară pentru scăparea din această anomalie nu este de cât o singură cale: aceea a virtuței, de și chiar și aceasta are scârbele și nemulțămirile sale, însă drept vorbind, acele scârbe nu sunt fără folos, ci au cu ele o mare folosință și un mare câștig.

Că dacă cineva a păcătuit, și pe urmă prin întristare s'a umilit, s'a curățit de păcat; sau de a compătimit cu fratele căzut în greșală, și atunci iarăși are nu o mică plată. Căci a compătimi, cu cei ce sunt în nenorociri, aceasta ni dă multă îndrăsneală față de Dumnezeu. Gândește-te la cele ce scriptura filosofează pentru Iob, ascultă apoi și pe Pavel care spune: „Plângeți cu cei ce plâng, și cu cei smeriți împreună purtându-vă“ (Rom. 12, 15. 16), fiindcă împărtășirea nenorocirilor cu cei întristați obișnuiește a ușura greutatea

cea mare a tristeții. Precum se întâmplă și cu greutatea, că dacă cineva ajută, ușurează povara celui ce o duce, tot așa și cu celelalte toate.

Acum când cineva dintre ai noștri moare, mulți sunt cei cari stau pe lângă noi, mulți cari ne mângâie, — ba de multe ori chiar și pe un măgariu căzut îl sculăm — în timp ce sufletele cele căzute ale fraților noștri le trecem cu vederea mai-mult de cât pe un măgariu. Dacă îl vedem intrând fără stieală în crăsmă, noi nu-l oprim, iară de-l vedem beat, nu îl împiedecăm, — sau de face ori-ce din faptele cele absurde, — ci încă ne purtăm bine cu dânsii. De aceia zicea Pavel: „Nu numai fac acestea, ci și bine voiesc cu cei ce le fac“ (Rom. 1, 32). Ba încă mulți fac și societăți de beție și de băntură. Fă, omule, societăți pentru a depărta mania (nebunia) beției, iară-oaspețele tale sau mesele tale fă-le pentru cei legați, pentru cei ce sunt în scârbe. Așa ceva a poruncit Pavel și Corinthenilor, zicând: „Ca nu dacă voi veni atunci să se facă strinsoarea“ (I. Cor. 16, 2).

Acum pentru petreceri și dezmerdări toate le facem, și masă comună, și pat comun, și vin comun, și cheltueală comună, însă milostenie nimeni n'a făcut în comun. Astfeliu erau cele ale dragostei pe timpul apostolilor, când toate averile se puneau la mijloc. Dară eu nu poruncesc a le pune pe toate, ci o parte din ele, duple cum și Pavel, zice: „Fie-care din voi, într'una din Sâmbete să pue la sine ce se va îndură“, adică stringând ca o dare oare-care pentru cele șapte zile, și depozitând-o, ca astfeliu să avem de unde face milostenie, fie mare, fie mică. „Să nu te arăți înaintea Domnului Dumnezeuului tău deșert“ (Deuter. 16, 17), zice Moisi, și băgați samă că el spuneă acestea Iudeilor. Dară cu cât mai vârtos nu ni s'ar putea spune nouă! De aceia stau săracii înaintea ușilor bisericeii, ca astfeliu nimeni să nu intre înaintea Domnului deșert, ca să intre odată cu milostenia. Intri ca să fii miluit; miluiește tu mai întâi. Cel ce vine după aceia, trebuie a da mai mult; căci când începem noi, cel dealdoilea dă mai mult. Fă-ți mai 'ntâi datornic pe Dumnezeu, și după aceia cere și tu; împrumută-l, și după aceia cere, ca să iai înapoi împrumutul cu pro-

cente. Dumnezeu o voiește aceasta, și nu se dă în laturi. Dacă tu cei împreună cu milostenia, vei căpăta; dacă vei cere, zic, așa, vei primi și procente.

Așa, vă rog, să faceți. Nu în ridicarea mânilor stă de a fi auziți. Întinde-ți mâinile tale nu la ceriu ci în mâinile săracilor. De vei întinde mâna ta în mâinile săracilor, vei atinge cu dânsa bolta ceriului, și cel ce șade acolo, va primi milostenia ta, iară de ai întins-o fără roadă, nimic n'ai câștigat. Căci spune-mi te rog: dacă împăratul s'ar apropia de tine cu porfira pe trup, și ar cere ceva de la tine, oare n'ai da cu plăcere tot ce ai? Nu în întinderea mânilor stă de a fi auzit, nici în mulțimea vorbelor, ci în fapte, căci ascultă pe Prorocul carele zice: „Când veți întinde mâinile voastre către mine, întoarce-voiu ochii mei de către voi, și de veți înmulți rugăciunea voastră, nu voi ascultă pre voi“ — căci trebuie a tăcea, și nici măcar a căuta spre ceriu cerând milă, pe când cel ce are curaj, multe spune, însă ce? „Judecați săracului, și faceți dreptate văduvei“ (Isaia 1, 15. 17). Astfeliu vom putea a fi auziți, chiar de am avea mâinile în jos, chiar de n'am grăi nimic, chiar de n'am cere. Acestea deci să le facem, ca să ne învrednicim de bunurile făgăduite nouă, prin Christos Iisus Domnul nostru, căruia împreună cu Tatăl și cu Duhul Sfânt se cade slava, stăpânirea și cinstea, acum și pururea...și în vecii vecilor. Amin.

OMILIA II

„Deci, nu te rușină de mărturisirea Domnului nostru Iisus Christos, nici de mine legatul lui, ci pătimește împreună cu evanghelia duple puterea lui Dumnezeu, care ne-a mântuit pre noi, și ne-a chemat cu chemare sfântă, nu duple faptele noastre, ci duple a sa mai înainte hotărîre și darul care s'a dat nouă întru

Christos Iisus mai înainte de vecii vecilor, și acum s'a arătat prin arătarea Mântuitorului nostru Iisus Christos" (Cap. 1, 8—10).

Nimic nu poate fi mai rău, de-cât atunci când cineva stăpânit de raționamente omenești, judecă și măsoară lucrurile cele dumnezeiești, căci cu chipul acesta se va izbi de piatra aceea cu putere, și va fi lipsit de lumină. Că dacă cel ce voiește a pune stăpânire pe lumina soarelui cu ochii cei omenești, nu numai că nu va reuși, sau se va putea împotrivi razelor lui, ci chiar că nu va izbuti de loc, și că va suferi multă vătămare, apoi cu atât mai mult cel ce voiește de a-și îndrepta privirea către acea lumină, și a vedea prin raționamentele sale, nu numai că va cădea, ci încă că și batjocorește darul lui Dumnezeu. Privește cum Marcion, Mament și Valentin¹⁾, și toți cei ce au introdus în biserică lui Dumnezeu toate acele eresuri și dogme vătămătoare, cum s'au pierdut, căci măsurând cele ale lui Dumnezeu cu raționamente omenești, s'au rușinat de economia lui, — de și este vrednic de cinste și de laudă, mai mult de cât de rușine — vorbesc de crucea lui Christos. Nimic nu poate fi mai mare dovadă de filantropica lui — de ai pune la mijloc ceriul, sau marea, sau pământul, sau chiar și toate cele făcute din nimic — ca crucea lui. Pentru care și Pavel se laudă cu dânsa, zicând: „Mie să nu-mi fie a-mă lăudă, fără numai întru crucea Domnului nostru Iisus Christos" (Galat. 6, 14). Dară cei trupești și cari nu pot acorda lui Dumnezeu nimic mai mult ca oamenilor, cad și se rușinează.

De aceia Pavel de la început sfătuiește pe Timotheu zicând: „Nu te rușină" că propoveduiești pre cel restignit — căci aceasta este „mărturisirea" — moartea lui Christos», zice. Acestea prin sine însăși, moartea, și închisoarea și legăturile, sunt vrednice de rușine și de batjocoră, — dară dacă cineva va adaoge și cauza și ar cunoaște bine taina, va găsi pe fie-care din ele încărcată de multă laudă și de multă cinste. Că moartea aceea a mântuit lumea cea pierdută; că moar-

¹⁾ Notă. Eresiarhi gnostici din secolul al II și al III.

tea aceea a unit pământul cu cerul; că moartea aceea a nimicit tirănia diavolului, pe oameni i-a făcut îngeri și fii lui Dumnezeu. Moartea aceea a ridicat firea noastră în tronul cel împărătesc, iară legăturile acelea pe mulți i-au întors de la rătăcire. „Deci, să nu te rușinezi, zice, de mărturisirea Domnului nostru Iisus Christos, nici de mine legatul lui, ci pătimește împreună cu evanghelia“, adică, că chiar tu de le vei pătimi acestea, să nu te rușinezi. Cum că acestea a voit să spună, se învederează și din cele spuse mai sus, prin expresiunea: „Că nu ne-a dat nouă Dumnezeu duhul temerii, ci al puterii și al drăgoșiei, și al întregii înțelepciuni“, cum și din cele spuse după aceasta. „Ci pătimește împreună“, adică nu simplu să nu te rușinezi, ci chiar cercând acele patimi, să nu te rușinezi. Si n'a spus «să nu te temi, sau să te împușinezi», ci „să nu te rușinezi“, ca și cum n'ar fi nici-o primejdie, ci numai doară o oare-care rușine. Aceasta este rușine, dacă tu te spăimântezi. „Deci, să nu te rușinezi, dacă eu zice, care înviu morții, care fac mii de semne și minuni, eu care cutrier lumea întreagă, acum sunt legat; căci nu ca făcătoriu de răle sunt legat, ci pentru cel răstignit. Că dacă stăpânul meu nu s'a rușinat de cruce, nici eu nu mă rușinez de legături“.

Și bine a făcut el, că îndemnându-l a nu se rușina, mai întâi îi amintește de cruce. «Dacă nu te rușinezi de cruce, zice, nu te rușinezi nici de legături, că dacă dascalul și stăpânul nostru a suferit crucea, apoi cu atât mai mult noi vom suferi legăturile. Cel ce se rușinează de acestea, se rușinează și de cel ce s'a răstignit și a pățimit acestea. Căci eu, zice, nu sufăr acestea pentru mine. Deci, nimic omenesc nu suferi, dacă te împărtășești de asemenea patimi».

„Ci pătimește împreună cu evanghelia“ — nu ca și cum evanghelia ar pătimi împreună — „dupre puterea lui Dumnezeu, zice, care ne-a mântuit pre noi, și ne-a chemat cu chemare sfântă, nu dupre faptele noastre, ci dupre a sa mai înainte hotărîre, și darul care s'a dat nouă întru Chris-

tos Iisus, mai 'nainte de vecii vecilor" (Vers. 9). Dealmintrelăa fiindcă expresiunea „împreună pătimeste" este greoaie la auz, apoi apostolul iarăși-l mângăie. «Nu cumvă, zice, tu suferi acestea cu puterea ta? Cu puterea lui Dumnezeu suferă-le. Al tău este de ale voi și a le preferă acestea».

Dupre aceea arată și dovezile puterii lui. «Cum te-ai mântuit, zice, și cum ai fost chemat»?—dupre cum spune și aiurea: „Dupre puterea lui ce se lucrează întru noi" (Efes. 3, 20). Astfeliu că mai mare putere este aceasta — de a convinge lumea întreagă — de cât de a face ceriul. «Cūm ai fost chemat? zice. „Cu chemare sfântă" — adecă pe cei ce erau dușmani, și păcătoși i-a făcut sfinți. „Și aceasta nu de la noi, al lui Dumnezeu este darul" (Efes. 2, 8). Deci, dacă este și puternic de a chema, în același timp și bun, de a face aceasta nu dupre datorie, ci dupre char, nu trebuie a te teme. Căci, cel ce ne-a mântuit pre noi numai prin char, în timp ce eram dușmani, când ne va vedea și lucrând cele bune, oare nu va lucra împreună cu noi? „Nu dupre faptele noastre, zice, ci dupre a sa mai 'nainte hotărîre", adecă nesilit de nimeni, nesfătuit de nimeni, ci dupre a sa hotărîre luată maidinainte; cu alte cuvinte fiind mișcat numai de bunătatea sa, ne-a mântuit.

„Dupre a sa mai 'nainte hotărîre și darul care s'a dat nouă întru Christos Iisus, mai 'nainte de anii vecilor", adecă, fără de început au fost rânduite acestea a se face întru Christos, adecă prin Christos. Nu este puțin lucru nici aceasta, de a voi de la început. Prin urmare nu este din căință. Cum deci Fiul nu este veșnic și fără de început? Căci și el a voit aceasta de la început. „Și acum s'a arătat prin arătarea Mântuitorului nostru Iisus Christos, zice, care moartea a stricat, și a adus la lumină vieața și nestricăciunea prin evanghelic" (Vers. 10). Ai văzut putere? Ai văzut dar, venit nouă, nu prin fapte, ci prin evanghelie? Acestea sunt ale speranței. În trupul seu amândouă acestea s'au făcut, pe când în trupul nostru se vor face, însă cum? „Prin evanghelie", zice.

„La care sunt pus eu propoveduitoriu, și apostol, și învățătoriu al neamurilor“ (Vers. 11). Dară oare de ce neconținut spune aceasta, numindu-se pre sine dascal al neamurilor? O face arătând că trebuie a se apropia și de națiuni. «Să nu te imputinezi, zice, în patimile mele; au fost omorită deja puterea morții. Eu nu sufăr acestea ca făcătoriu de rale, ci pentru învățătura neamurilor». În același timp și cuvântul îl face vrednic de credință, zicând: „Pentru care pricină și acestea pătimesc; ci nu mă rușinez, că știu cui am crezut, și încredințat sunt că puternic este a păzi lucrul cel încredințat mie la ziua aceea“ (Vers. 12). „Ci nu mă rușinez“ zice. Dară ce? Legăturile mele sunt spre rușine? zice; patimile sunt spre rușine? Deci, nu te rușină. Ai văzut cum arată învățătura prin fapte? «Acestea le pătimesc, zice, fiind aruncat în temniță, fiind atungat». „Că știu cui am crezut, și încredințat sunt că puternic este a păzi lucrul cel încredințat mie la ziua aceea“. Care lucru i-a fost încredințat lui? Credința, propoveduirea evangheliei. «Insuși el, zice, care mi-a încredințat aceasta, va păzi întreg depozitul. Eu toate le pătimesc, ca nu cumva depozitul să mi se fure. De pătimiri nu mă rușinez, pe cât timp depozitul se păstrează întreg». Sau că prin expresiunea „lucrul cel încredințat mie“ el numește pe credincioșii, pe cari Dumnezeu i-a încredințat lui, sau că e vorba de lucrul pe care el l-a încredințat lui Dumnezeu, duple cum zice: „Și acum vă încredințez pre voi, fraților, lui Dumnezeu“ (Fapt. 20, 32), adică că nu vor fi acestea nefolositoare, iară Timotheu arată roada depozitului dat lui spre păstrare. Vezi cum el nici nu simte rălele ce-l bântuiau, pentru speranța ucenicilor?

¹⁾ Astfeliu trebuie a fi dascalul, așa trebuie a se

¹⁾ *Partea morală.* Trebuie a ascultă pe dascali și preoți, și a nu-i judecă, chiar de ar avea viața urâtă; dară dacă dâșii, sunt greșiți în credință, atunci nu trebuie a-i ascultă, ci încă a fugi de dâșii, și a-i judecă. Că Dumnezeu nu hirotonisește pe toți, însă prin toți lucrează pentru mântuirea poporului, și că proaducerea jârftiei aceeași este, fie că are vicaia curată sau necurată cel ce proaduce. (Veron).

îngrijii de ucenici, și așa trebuie a-i povățui pe toți. «Acum viem, zice, dacă voi stați întru Domnul», și iarăși: „Căci care este nădejdea noastră, sau bucuria, sau cununa laudei? Au nu și voi înaintea Domnului nostru Iisus Christos, întru a lui venire“. (I. Thes. 3, 8. 2, 19)? L-ai văzut cum el se îngrijește de cele ale ucenicilor nu mai puțin ca de ale sale? Se cuvine ca părinții să se mândriască, să cuvine ca să fie cu căldură către fii, însă și fiii se cuvine de a fi către părinți cu iubirea ce trebuie a li purta. „Ascultați pre mai marii voștri, zice, și vă supuneți lor, știind că dânsii privighează pentru sufletele voastre, ca cei ce vor să dea samă“ (Ebrei 13, 17). Căci spune-mi, te rog: acesta (mai marele, dascalul, preotul) este răspunzătoriu de atâtea primejdii ce vin asupra ta, și tu nu voiești nici măcar a-l ascultă, de și este interesul teu? Chiar dacă ale sale stau bine, totuși întru cât cele ale tale nu stau bine, el este mult îngrijorat, fiindcă răspunderea sa este îndoită. Gândește-te deci, cum fie-care dintre cei stăpâniți trebuie a fi cercetat, și cum pentru fie-care el trebuie a se îngriji. Câtă cinste deci, și câtă iubire nu merită el în schimbul acestor primejdii? Dară nu vei putea spune nimic. Că dacă este nevoie, el și sufletul și-l pune pentru tine. Dacă nu și-l pune aici la timp, îl va pierde acolo; tu însă nu voiești a te supune nici măcar cu cuvântul. Aceasta este pricina tuturor rălelor, că au dispărut toate cele cuvenite celor mai mari; nici o sficală, nici-o cinste, nici-o frică. „Supuneți-vă, zice, mai marilor voștri, și-i ascultați“, iară acum toate s'au resturnat pe dos. Nu spun acestea pentru cei mai mari, căci cu ce se vor folosi de la cinstea noastră?—ci pentru folosul vostru. Dânsii chiar de ar fi cinstiți, cu nimic nu se folosesc în viitoriu, ci mai mare li va fi osânda, și chiar de ar fi batjocoriți, cu nimic nu vor fi vătămați în viitoriu, ci încă mai mare li va fi justificarea. Dară eu voiesc ca toate să se facă pentru voi. Când cei mai mari se cinstesc de cei mici, și aceasta este spre ponosul lor, duple cum zicea lui Eli: „Te-am luat din casa tatălui tău“, iară când sunt batjocoriți, ascultă ce zicea Dumnezeu lui Samuil: „Nu pre tine te-a lepădat, ci pre mine

m'a lepădat" (1. Imp. 2, 28. 8, 7), astfel că batjocora este câștig pentru dânsii, iară cinstea este o povoaară. Deci, acestea le spun nu pentru dânsii, ci pentru voi.

Cel ce cinstește pe preot, și pe Dumnezeu va cinsti; iară cel ce se învață a disprețui pe preot, cu timpul va disprețui și pe Dumnezeu. „Cel ce primește Proroc în nume de proroc, plata prorocului va lua“, și „cel ce vă primește pre voi, pre mine mă primește“ (Math. 10, 41. 40) și „Cinstește pre preot și-i dă partea lui“ (Sirah 7, 32). De aici s'au învățat Iudeii a disprețui pe Dumnezeu, fiindcă au disprețuit pe Moisi, fiindcă l-au alungat cu pietre. Când cineva se poartă cu evlavie față de preot, cu atât mai mult se va purta față de Dumnezeu. Chiar de ar fi preotul rău, totuși Dumnezeu văzând că pentru cinstea sa tu te porți cu cuviință către cel ce nu este vrednic de cinste, îți va resplăti ție după dreptate. Că dacă „cel ce primește Proroc în nume de proroc, plata prorocului va lua“, apoi și cel ce se pleacă și este supus preotului. Că dacă fiind vorba de ospitalitate, și primești resplătă, deși nu știi cine este cel ospătat, apoi cu atât mai mult vei primi, dacă te supui celui ce ți se poronțește a te supune. „Pe scaunul lui Moisi, zice, au șezut cărturarii și Fariseii; deci toate câte vor zice vouă să păziți, păziți, și faceți, iară duple lucrurile lor nu faceți“ (Math. 23, 2. 3). Nu știi ce este preotul? Nu știi că este ingerul Domnului? Nu cumva poate spune cele ale sale? Dacă îl disprețuiești, nu pe dânsul îl disprețuiești, ci pe Dumnezeu care l-a hirotonisit pe el. «Și de unde este învederat, zici, că Dumnezeu l-a hirotonisit»? Apoi dacă nu ai această credință, speranța ta este deșartă. Că dacă Dumnezeu nu lucrează nimic printr'însul, nici botez nu ai, nici cu tainele nu te împărtășești, nici de binecuvântări nu te bucuri, și prin urmare nici nu ești creștin.

«Dară ce? zici tu; Dumnezeu îi hirotonisește pre toți, chiar și pre cei nevrednici»? Nu pre toți îi hirotonisește Dumnezeu, însă prin toți lucrează, — chiar de ar fi și nevrednici — pentru mântuirea poporului. Că dacă Dumnezeu a vorbit pentru popor printr'un măgariu și prin Balaam, printr'un om spurcat, cu atât mai

mult prin preot. Căci ce nu face Dumnezeu pentru mântuirea noastră? Ce nu grăiește el? Prin cine nu lucrează? Că dacă el a lucrat prin Iuda, și prin cei ce prorociau căroră li va zice: „nici-odată nu v'am știut pr voi, depărtați-vă de la mine cei ce lucrați fără de legea“. (Matth. 7, 23), și alții încă scoteau draci, c atât mai mult va lucra prin preoți. Dacă ar urmă c noi să cercetăm viața mai marilor noștri, noi atunci ar trebui ca să fim hirotonisătorii dascalilor, și atunci toate se restoarnă pe dos; picioarele sunt sus, iară capul jos. Ascultă pe Pavel, carele zice: „Iară mic puțin îmi este, ca să mă judec de către voi, sau ziua omenească“ (I. Corinth. 4, 3), și iarăși: „T judeci pre fratele tău“. (Rom. 14, 10)? Deci, da nu se cuvine a judeca pe frate, cu atât mai mult p dascal. Dacă tu faci ceea ce a porocit Dumnezeu, bi faci, iară de nu faci așa păcătuiești. Nu cuteză deci, nici să-ți ieși din marginele bunei cuviințe. După c Israiliții au făcut vitelul de aur, cei de pre lângă Cor Dathan și Aviron s'au resculat asupra lui Aaron. Da ce au păținit? Oare nu s-au pierdut cu toții?

Așa dară fie-care îngrijască-se de ale sale. Da preotul are o credință stricată, chiar înger din ceriu ar fi, tu nu te supune; iară dacă învață drept, nu uită la viață, ci la cuvintele lui. Ai pe Pavel care l poate povățui pre tine precum trebuie, și cu fapta, cu vorba. «Dară; zici tu, nu dă săracilor, nici nu a ministrează bine». De unde îți este învederata această. Mai înainte de a afla bine, nu batjocori, teme-te răspundere. Multe se judecă numai diu bânueală. I tează pe stăpânul, căci ascultă-l ce spune: „Pogorâr du-mă voiu vedea de fac duple strigarea loc care vine la mine, iară de nu să știu“. (Face 18, 21). Iară dacă tu ai cercetat bine, te-ai convins, sa ai și văzut, așteaptă pe judecătorul; nu răpi mai din inte locul lui Christos; al său este dreptul de a cercet și nu al tău. Tu ești cea de pe urmă slagă, iară stăpân. Tu ești oae, deci nu cercetă cu amănunțir pe păstoriu, ca nu cumva să ai răspundere și tu pentru cele ce-l învinovățești pe dânsul. «Dară, zici tu, cum 'mi spune mie să fac, el care nu face»? Nu el îți spune,

iară dacă îl vei crede că este așa, plată nu vei avea,— ci Christos este care te îndeamnă la aceasta. Dară ce spun eu? Chiar lui Pavel nu trebuie a-i crede, dacă spune ceva de la sine, dacă spune ceva omenesc, ci tu să crezi pe Christos, care vorbește prin apostol.

Să nu judecăm pe cele ale altora, ci fie-care să-și judece pre ale sale, fie-care să se cerceteze pe sine singur.—«Dară, zici tu; acela este datoriu a fi mai bun de cât mine». Pentru ce? Fiindcă este preot. Și ce are mai mult de cât tine? Oare nu ostenelele? Oare nu primejdiile? Oare nu scârbele și celelalte ticăloșii? Este datoriu de a fi mai bun de cât tine? Dară ce? Fiindcă nu este mai bun de cât tine, de aceea tu te pierzi pre sine-ți? Dară acestea sunt cuvinte prostesti. Și cum nu este oare mai bun de cât tine? «Fiindcă, fură cele sfinte» zici tu. Și de unde știi aceasta? omule; de ce te împingi singur în prăpastie? Dacă ți-ar spune cineva de acestea despre unul care este îmbrăcat cu porfiră, tu, chiar de ai ști că este așa, totuși ți-ai astupă urechile, putând foarte bine de a-l dojeni, și iute ai fugi prefăcându-te că nu știi, nevoind de a te expune unei primejdii zădarnice; dară aici de ce te expui unei primejdii zadarnice? Aceste cuvinte nu sunt fără răspundere. Căci ascultă pe Christos, care zice: „Ci zic vouă, că pentru tot cuvântul deșert care vor grăi oamenii, vor să dea samă de dânsul în ziua judecăței.” (Math. 12, 36).

Dealtmintrelea nu știi poate cine are a fi mai bun? Și atunci oare nu oftezi, nu-ți bați peptul, nu pleci ochii la pământ, și nu imitezi pe vameșul din evanghelie? Prin urmare te-ai pierdut pre sine-ți, chiar de ai fi bun. Ești bun? Taci, ca să rămâi bun, iară dacă nu, apoi ai pierdut totul. Dacă crezi că nu ești bun, vei câștiga mai mult de cât dacă te vei crede de cel mai bun. Căci dacă vameșul care era păcătos, fiindcă și-a mărturisit păcatele, s'a dus la casa sa îndreptat, apoi cel ce nu era atât de păcătos, ce n'ar fi putut câștiga, dacă nu avea așa încredere în sine? Cercetează-ți viața singur. Nu furi poate? Dară poate că răpești, sau că silnicești pe aproapele, sau că faci altele de acest fel. Nu vorbesc de furarea celor sfinte, cu scop de a o lăuda, să nu fie una ca aceasta, căci încă plâng din tot sufletul dacă este cineva așa—dară eu nu cred, fiindcă ierosilia sau

furare de cele sfinte este un astfelu de păcat, încât nici nu se poate spune — ci numai că vă cruț pe voi căci nu voiesc de a vă pierde pre voi învinovățând pe alții. Ce poate fi mai rău ca vameșul? spune-mi. Căci fiind cu adevărat vameș, aveă cu sine miș de păcat și totuși a fost de ajuns ca Fariseul să spună: «eu sunt ca acest vameș», și iată că totul a pierdut. Da tu care spui despre preot că «nu sunt ca dânsul furat de cele sfinte», oare nu ai pierdut totul?

Acestea m'am văzut silit de a le spune, și a l cercetă cu deamănuntul, nu doară că mă interesez atât de mult de aceia, ci fiindcă mă tem de voi, ca n cumvă să vă pierdeți pre voi înși-vă prin acemenea-gâmfare, prin asemenea învinovățire. Căci ascultă p Pavel carele îndeamnă și zice: „Fapta sa să și-o is pitească fie-cine... iară nu întru altul“. (Gal. 6, 4) Spune'mi te rog: dacă tu având vre-o rană te duci l spital, și în loc să pui pe rană doftoriile ce ți s'au dau spre a o vindecă, tu te-ai uită cu amănunțime la do tor, spre a vedeă dacă are și el vre-o rană, sau nu oare ai aveă vr'un folos? Și chiar de ar aveă, tu te îngrijești de aceasta? Dacă dânsul o are, apoi tu să n te vindeci, ci să zici: «trebuie a se vindecă el ca doft mai întâi; dară fiindcă nu s-a vindecat, las și eu ran mea nevindecată»? Dacă Preotul este rău, nu cumv aceasta poate fi o mângăeră pentru tine? Nici cum; ci și acela 'și va lua osânda hotărîtă, și tu de semenea vei primi pe cea cuvenită ție. Fiindcă chia și dascalul la urma urmei își are locul său în rândul celorlalți, duple cum zice: „Vor fi toți fiii tăi învățați lui Dumnezeu“... „și nu va mai învăță nimeni pre vecinul său, și pre fratele său, și va zice: cunoaște pre Domnul, că toți mă vo cunoaște, de la cel mic până la cel mare lor“ (Isaia 54, 13. Ierem. 31, 34). «Dară, zici tu, de stă în fruntea tuturor? De ce s'a ridicat la această der nitate»? Să nu grăim de rău pe dașcali, vă rog, ca n cumva să fie rău pentru noi înși-ne. Să cercetăm cele ale noastre, și pe nimeni să nu grăim de rău. S ne sfîim de ziua aceea, în care Preotul ne-a lumina cu sfântul botez. Are cinevă tată? Apoi chiar mi păcate de ar aveă, pe toate le va acoperi. „Nu te mâr

între necinstea tatălui tău, zice, că necinstea lui nu-ți este ție slavă... Deși va pierde mintea, îngăduiește-l, și nu-l necinstești". (Sirah, 3, 10. 13). Apoi cu atât mai mult s'ar putea spune acestea despre părinții duhovnicești. Sfințește-te, căci pe fie-care zi e te slujăște, face a se citi scripturile, pentru tine împodobește casa, pentru tine privilegiază, pentru tine se roagă lui Dumnezeu, pentru tine face rugăciuni, și toată credința lui în Dumnezeu este pentru tine. De acestea te sfințește, pe acestea le cugetă, pe acestea ți le însușește cu toată evlavica.

Căci spune-mi: este el rău? Și ce urmează de aici? Nu cumva poate acest dascăl rău îți hărăzăște ție bunurile cele mari? Nici decum, ci el face totul pentru credința ta. Nici cel drept nu te va putea folosi cu ceva, fiind tu rău, și nici cel rău nu te va vătăma întru nimic, fiind tu bun și credincios. Când Dumnezeu a voit să mântuiască pe popor, a lucrat pe corabia lui Noe prin cele necuvântătoare. Nu cumva poate viața preotului, sau virtutea lui contribuie cu ceva la îndreptarea noastră? Nu astfelu de lucruri ni hărăzăște Dumnezeu, ca noi să săvârșim cele bune sub înrăurirea virtuții preoțești, ci totul este al harului. Preotul este datoriu de a deschide gura, iară celelalte toate Dumnezeu le lucrează. El ține numai locul unui sfetnic. Gândește-te câtă deosebire este între Ioan și Iisus, și totuși ascultă pe Ioan ce spune: „Eu am trebuință a mă boteza de tine“ și „nu sunt vrednic să desleg curelele încălțămintelor lui“. (Math. 3, 14. Ioan 1, 26). Și cu toate acestea, zic, așa deosebire mare fiind, și Duhul s'a pogorît, ceia ce Ioan nu avea, după cum însuși spune: „Și din plinirea lui noi toți am luat“ (Ioan 1, 16). Și cu toate acestea Duhul nu s'a pogorît mai înainte de a se boteza, dară nici Ioan nu a făcut a se pogori. De ce, deci, s-a făcut așa? Pentru ca tu să afli că Preotul ține locul unui sfetnic. Nimeni dintre oameni nu stă atât de departe de alt om, pe cât de departe stă Ioan de Iisus, și totuși Duhul s'a pogorît, ca tu să afli că Dumnezeu lucrează totul, că Dumnezeu face totul. Voiesc chiar a spune ceva paradox, dară voi să nu vă minunați, nici să vă tulburați. Și ce voiesc a spune? Producerea sau jârfta aceeași este,—chiar de ar

face-o Pavel, sau Petru, sau ori-cine altul — aceeași este, zic, pe care Christos a dat-o ucenicilor săi, și pe care acum Preoții o săvârșesc. Cu nimic nu este mai pre jos aceasta de cât aceea. De ce oare? Pentru că și pe aceasta nu o sfințește oamenii, ci acela care a sfințit-o și pe aceea. Că precum cuvintele pe care Christos Dumnezeu le-a grăit aceleași sunt, pe care și Preotul le grăiește acum, tot așa și jărtfa aceeași este, cum același este și botezul pe care l-a dat. Astfeliu deci, totul este al credinței. A stat de îndată Duhul deasupra lui Cornelie, fiindcă mai dinainte încă a arătat cele ce se cuveniă, și pe lângă acestea a avut și credință. Și acesta este trupul lui Christos, ca și acela, iară cel ce'și închipue că acesta este mai pre jos de acela, nu știe că Christos este de față și acum, că și acum lucrează.

Acestea, deci, știindu-le, iubiților, — că nu cum s'ar întâmpla vi s'au spus, ci ca să vă îndreptăm părerea voastră, și să facem de a vă găsi mai în siguranță pe viitoriu, — vă rog de a țineă samă de cele vorbite. Dacă noi auzim pururea, dară nu îndeplinim nici-odată, nu avem nici un folos din cele vorbite. Să ne luăm sama bine, să fim cu mare băgare de samă la cele vorbite, să le scriem așa zicând pe cugetul nostru. să le avem lipite de conștiință, și neconținut să înălțăm slavă Tatălui, și Fiului, și Sfântului Duh, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

OMILIA III

„Chipul cuvintelor celor sănătoase să aibi, care ai auzit de la mine întru credință, și întru dragostea care este întru Christos Iisus. Lucrul bun cel încredințat ție să-l păzești prin Duhul cel Sfânt, care locuiește întru noi. Știi ¹⁾ aceasta, că s'au întors de la mine toți cei din Asia, dintre cari este Frighel și Ermoghen. Deă Domnul milă

¹⁾ Notă. În edițiunea noastră de Buzău este: «știu aceasta», însă originalul are verbul în persoana a doua: οἶδως = știi.

casei lui Onisifor, că de multe-ori m'a odihnit, și de lanțul meu nu s'a rușinat; ci încă viind în Roma mai cu osârdie m'a căutat, și m'a aflat. Deă lui Domnul să afle milă de la Domnul în ziua aceea; și câte în Efes mi-a slujit mie, tu mai bine știi". (Cap. 1, 13—18).

Nu numai prin scrisori arată ucenicului ce trebuia să facă, ci încă și prin vorbe. Și dacă aceasta a învederat-o de multe-ori și în alte împrejurări, zicând: „nici prin cuvânt, nici prin epistolie, ca cum ar fi trimisă de la noi". (II. Tes. 2, 2), apoi cu atât mai mult aici. Deci, să nu ne închipuim că cele atingătoare de învățătură sunt spuse cu niscareva lipsuri, căci multe i-a predat lui și nescrise, adecă prin viu graiu, ceia ce aducându-i aminie, zice: „chipul cuvintelor celor sănătoase pe care le-ai auzit de la mine". Ce va să spună el aici? «Precum ași fi imprimat ție icoana virtuței și a tuturor celor plăcute lui Dumnezeu pe ceva zugrăvit, ca cum ași fi introdus în sufletul tău regulă, prototip și condițiuni de viață. Acestea, deci, să le ai. De ai voi, sau ai aveă nevoie de ceva din ale credinței, din ale dragostei sau din ale înțelepciunii, de acolo ia-ți exemplele. Nu vei aveă nevoie de a căută la alții exemple, în timp ce pe toate le ai acolo».

„Lucrul cel bun cel încredințat ție" cum? — „prin Duhul cel Slânt care locuște întru noi", zice, fiindcă pentru paza atâtor lucruri mari încredințate nouă nu sunt deajuns numai cele ale sufletului omenesc și ale înțelepciunii lui. Pentru ce? Fiindcă mulți sunt furii, adânc este și întunerecul. Diavolul stă de față și uneltește, și noi nu știm în care ceas, în care timp se va aruncă asupra noastră. Deci cum vom fi destoinici spre a ne apăra? „Prin Duhul Sfânt" zice, adecă dacă avem Duhul întru noi, dacă stă de față, dacă nu vom alungă harul de la noi. „De nu ar zidi Domnul casa, în deșărt s'ar osteni cei ce o zidesc pre ea; de nu ar păzi Domnul cetatea, în deșărt ar preveghia cei ce o păzesc pre

dânsa". (Ps. 124, 1). Acesta este zidiul, aceasta este scăparea, aceasta cetatea cea puternică. Deci dacă locuiește și o păzește, de ce eră nevoie de poroncă? Ca să stăpânim. ca să avem acest Duh, ca să-l păstrăm, și să nu-l alungăm prin fapte urite. După aceea explică ispitele, nu cu scopul de a umili pe ucenic, ci de a-l ațîța, ca nu cumva și el să cadă în asemenea ispite, ca să nu fie cuprins de nemulțămire, ci să aibă privirea ațintită spre dascalul său, și să-și aducă aminte de toate cele ce i s'au întîmplat lui.

Deci, ce spune? Fiindcă eră natural ca fiind apostolul prins, să fie părăsit de ai săi, și să nu se bucure de filantropie, nici de ajutoriu sau sprijin, ci să fie părăsit chiar de însuși credincioșii săi, ascultă ce spune: „Știu aceasta că s'au întors de la mine toți cei din Asia“. Erau atunci în Roma mulți din părțile Asiei, «și totuși nimeni nu a stat pe lângă mine, zice, nimeni nu m-a cunoscut, ci toți au fost streini de mine». Și privește filosofia sufletului său, căci a spus numai faptul, dar nu i-a blăstămat. Pe cel ce l-a ajutat l-a și lăudat, și-i dorește mii de bunuri, iară pe cei indifereți nu i-a blăstămat, ci numai cât zice: „dintre care este Frighel și Ermoghen“.

„Deă Domnul milă casei lui Onisifor, că de multe ori m-a odihnit, și de lanțul meu nu s'a rușinat, ci încă venind în Roma, mai cu osârdie m-a căutat și m-a aflat“. Privește cum peste tot locul el pune numai necinstea suferită, iară nu primejdia, ca nu cumva să se sperie Timotheiu, deși faptul eră încărcat de primejdii, căci apropiindu-și pe unul ce eră în palatul împărătesc, își atrăsese mânia lui Neron. „Ci încă venind în Roma“, zice, «nu numai că n-a fugit de a se întîlni cu mine», ci „mai cu osârdie m-a căutat, și m-a aflat. Deă lui Domnul să afle mila de la Domnul în ziua aceea, și câte în Efes mi-a slujit mie tu mai bine știi“. Astfeliu trebuie a fi credincioșii, ca nici de frică să nu fie împiedecați, nici de vre-o amenințare, nici de rușine, ci a conlucra împreună, și a sări în ajutoriu ca pe timp de rezboiu. Căci nu atîta celor ce se primejduiesc li vor face bine, pe

cât lor, făcându-se părtași cu aceia în ispitele ce li vor aduce cununi. De pildă cineva dintre cei ațerosiți lui Dumnezeu pătimește multe răle, și să luptă cu multă stăruință, iară tu încă n-ai fost atras spre acea luptă; ei bine, îți este putincios și ție dacă vei voi — chiar fără să intri în stadiu—să te faci părtaș cununilor ce'l așteaptă pe acela: dacă ești de față, dacă mângâi, dacă îndemni, dacă atâți. Și cum că așa este, ascultă ce spune apostolul în alt loc, scriind: „Bine ă-ți făcut de v-ați făcut împreună părtași năcazului meu“ și iarăși: „că și în Thesalonic odată și de două ori cele spre trebuința mea a-ți trimis“ (Filip. 4, 14. 15). Și cum cei ce lipsau s'au făcut părtași cu dânsul în necazurile lui? Cum? „că mi-ați trimis, zice, cele spre trebuința mea odată și de două ori“. Și iarăși vorbind de Epafrodit, zice: „Că pentru lucrul lui Christos până la moarte s'a apropiat, ne-băgând samă de viață, ca să îplinească lipsa voastră a slujbei cei către mine“ (Filip. 2, 30). Precum se petrece și cu împărații, că nu numai cei ce se războiesc se împărtășesc de cinste din partea lor, ci chiar și cei ce păzesc lucrurile, și încă nu cum s'ar întâmplă, ci de multe ori se învrednicesc de aceleași daruri, deși dânsii nu poartă arme, nici nu au mâinile sângerate, ba poate nici măcar a privit pe luptători, — tot așa și cu cei ce ajută în timp de năcazuri. Că cel ce ajută pe luptătorii cel lipsit poate de hrană, cel ce stă de față, cel ce mângâie cu vorba, cel ce aduce orice altă slujbă, este egal cu cel ce se luptă. Să nu-ți închipui de Pavel ca luptătoriu, de dânsul, zic, cel nebiruit, ci de un altul, dintre cei mulți, care poate nu s'a bucurat de multă mângâiere, care poate nu ar fi stat încă în stadiu și nu s'ar fi luptat. Astfel că cei ce stau afară de luptele celor intrați în stadiu, devin cauză a biruinței acelora; și dacă sunt cauza biruinței lor, desigur că vor fi părtași și cununilor câștigate de dânsii în urma biruinței lor.

Și ce este de mirare dacă cineva împărtășindu-se cu ostenelele celor vii, se învrednicește de aceleași cununi ca și cei ce se luptă? — fiindcă este cu putință de a se împărtăși până și de cununile celor ce deja s'au mutat dela noi, celor deja încununați, celor cari nu au

nici o nevoie acum de ajutoriu. Căci ascultă pe Pavel care spune: „În trebuințele sfinților părtăși fiind“ (Rom. 12, 13). Dară cum poate fi cineva părtăș trebuințelor sfinților? Când admiră pe bărbat, când face și el ceva din cele pentru care acela a fost încununat, atunci adecă se va învrednici și el a se împărtăși acelorași cununii.

„Deà lui Domnul, zice, să afle milă de la Domnul în ziua aceea“, adecă «m-a miluit, zice, și prin urmare va avea răsplata în acea zi înfricoșată și groaznică, când va fi nevoie de multă milă». „Deà lui Domnul să afle milă de la Domnul“. Dară ce? Oare sunt doi Domni? Nici de cum, ci un Domn este nouă, Isus Christos, și un Dumnezeu. Aici însă prin cele zise de apostol, cei ce sufăr de boala lui Marcion saltă de bucurie; însă, afle dânsii, că aceasta este obișnuința scripturei, și în multe locuri vei găsi că scriptura întrebuințează modul acesta de exprimare, când vorbește de cineva, „A spus, zice, Abraàm, că nu va intra Abraàm“, sau altceva de acest fel; și nici n'a spus «deà lui Domnul altceva», ci milă.

¹⁾ Deci, dacă Onisifor, care s'a predat pe sine și primejdiilor, s'a mântuit prin milă, cu atât mai mult noi. Că grozave sunt responderile ce le vom avea iubitorilor, și au nevoie de mare filantropie, ca nu cumva să auzim acel cuvânt înfricoșat: „Duceți-vă de la mine, cei ce lucrați fără de legea, că nu vă știu pre voi“, ca nu cumva să auzim iarăși: „Duceți-vă de la mine, blăstămaților în focul cel vesnic, care este gătit diavolului și îngerilor lui“; ca să nu auzim că „prăpastie este între noi și voi“; ca să nu auzim iarăși: „luați-l pre el și-l aruncați întru întunerecul cel mai dinafară; ca să nu auzim acel cuvânt înfricoșat: „slugă vicleană și leneșă“ (Math. 7, 23, 25, 41. Luca 16, 26. Math. 22, 13. 25, 26), — căci înfricoșat și grozav este tribunalul acela, iubitorilor,

¹⁾ *Partea morală.* Despre judecată, și că lăcomia se judecă nu duple mărimea ei, ci duple intențiune, și că nu trebuie de a cerceta păcatele altora, ci pe ale noastre proprii. (Veron).

deși Dumnezeu este blând, deși este milostiv, căci se numește Dumnezeul îndurărilor, Dumnezeul mângâierii, și este bun ca nimeni altul, blând și mult milostiv, și nu voiește moartea păcătosului, ci să se întoarcă și să fie viu.

Deci cum de ziua aceea va fi încărcată de frică și de atâta groază? Riu de foc va curge înaintea feței lui, cărți de ale faptelor noastre se vor deschide, aceea zi va fi ca un cuptoriu aprins, îngerii vor trece în toate părțile și multe căminuri arzătoare vor fi. Cum atunci este filantrop? Cum este milostiv? Cum este bun? Filantrop este și așa, ba încă din aceasta mai cu samă se arată măreția filantropiei lui. Că pentru aceia ni deșteaptă frica, ca ațîțându-ne prin toate acestea, să ne înfierbântăm de dorul de a câștiga împărăția lui.

Dară tu privește cum el nu cum s'ar întâmplă mărturisește despre Onisifor, ci prin întindere: „de multe ori m-a odihnit“, adică că «fiind doborât, fiind obosit de năcazuri, ca și luptătorul cel doborât de păclă, m-a ajutat a'mi redobândi puterile, zice, și m-am întremat». „Și câte în Efes mi-a slujit mie, tu mai bine știi“, «și nu numai în Efes, zice, ci și aici». Astfeliu trebuie a fi cel ce privighează și este treaz, căci el nu numai odată sau de două ori, ci în toată viața lui trebuie a lucra. Că după cum trupul nostru are ființa unei vieți complete nu numai odată hrănindu-l ci are nevoie de hrană zilnică, tot asemenea și în viața noastră avem nevoie de multă milă, iară iubitorul de oameni Dumnezeu toate le face pentru păcatele noastre, — deși nu are nevoie, — numai ca să ne mântuiască. Pentru aceia ni-a spus toate acestea și ni le-a povestit nu numai prin vorbe, ci ne-a încredințat și prin fapte. Și cuvintele lui sunt demne de credință, însă ca nu cumva să 'ți inchipui că sunt numai o amenințare, sau vr-o exagerație, adaogă și o deplină încredințare din fapte. Cum? Punând înaintea noastre atât pedepsele cele particulare, cât și cele obștești.

Și ca să afli din înseși faptele petrecute, odată de pildă a pedepsit pe Faraon, altă dată prin potopul acela a pricinuit pierderea generală, iară altă dată prin foc a pedepsit pre cei răi. Dară chiar și astăzi vedem pre mulți răi pedepsiți și respunzând de păcatele lor, ceeace este o pildă a gheenii. Pentru ca nu cumva să dormim, sau să ne trândăvim, sau să ne înșelăm cu vorbele,

apoi prin fapte, ni amintește și ne ațită, arătându-ne chiar aici judecata, răspunderea și pedeapsa.

Apoi dacă chiar și printre oameni este o mare îngrijire pentru dreptate, oare cu Dumnezeu care pe toate le-a legiferat, să nu fie nici o vorbă despre acestea? Și cum s-ar putea crede? — fiindcă și în casă și în târg, și pretutindeni sunt judecați. În casă de pildă stăpânul judecă slugile sale pe fiecare zi și le cere socoteală pentru greșalele lor, pedepsind pe unii, iară pe alții iertându-i. Pe câmp deasemenea lucrătorul de pământ și femeia sa se judecă pe fiecare zi. Pe corăbii deasemenea căpitanul judecă, în tabără, generalul judecă pe ostași, și în fine în multe afaceri s'ar putea afla judecați. În meșteșuguri dascalul judecă pe ucenic. Cu un cuvânt și particular și public toți se judecă unii pe alții și nicăiri nu am vedea negliându-se ideia de dreptate, ci din contră pe toți și pretutindeni dând samă de cele făcute. Apoi dacă aici căutarea dreptății este atât de împrăștiată, prin cetăți și prin case, oare acolo unde „dreapta lui Dumnezeu este plină de dreptate“. (Ps. 47, 11) și „dreptatea lui ca munții lui Dumnezeu“ (ibid. 35, 7), acolo zic, să nu fie nici o vorbă de dreptate? Și cum e cu putință ca Dumnezeu judecătoria cel drept, puternic și îndelung răbdătoriu să îngăduie aceasta și să nu ceară răspundere? Și tocmai aici găsești cauza. Îndelung răbdătoriu înseamnă că îndelung rabdă trăgându-te spre pocăință, iară dacă tu stăruiești în păcat, „dupre împietrirea și nepocăita inimă, îți aduniție mânia în ziua mâniei“ (Rom. 2, 5).

Dacă este drept, deci, el resplătește după vrednicie, și nu trece cu vederea sau lasă nepedepsiți pre cei ce au făcut răle. Dacă este puternic, și după moartea omului resplătește, adecă în învierea morților, căci aceasta este urmarea puterii lui. „Și îndelung răbdătoriu“ zice. Dacă este îndelung răbdătoriu, să nu ne tulburăm, nici să zicem: «de ce nu pedepsește aici»? Apoi dacă ar fi așa, dacă pe fiecare zi ni-ar cere răspuns pentru cele ce 'i greșim, ar dispărea neamul nostru omenesc, căci nici-o zi nu este curată de păcate, ci îl supărăm într'une cu fapte, fie ele mari, fie mici. Așa că dacă îndelunga lui răbdare și bunătate nu ar fi mare către noi, și nu ni-ar da timp de pocăință, ca să ne desbrăcăm de păcate

fiecare din noi nu ar putea ajunge nici la al douăzeci-lea an al vieții sale. Dacă fiecare din noi ar intra cu cunoștință dreaptă în cele făcute de dânsul, și punându-și la mijloc întreaga sa viață ar observa-o cu băgare de samă, ar vedea dacă nu cumva este vrednic de mii de pedepse și de osânde. Și când el se neliniștește și zice: «de ce cutare nu este pedepsit, de și are cu sine mii de păcate»? să se gândească la ale sale, și îi va conțeni neliniștea. Acelea i se par mari, fiindcă s'au petrecut poate în lucruri mari și văzute de toți, — dară dacă și le-ar cerceta pe ale sale, poate că va găsi mai multe și mai mari. Căci a se lăcomi cineva și a răpi este același lucru, fie că ar fi vorba de argint, fie că de aur, — căci amândouă acestea sunt zămislite de același cuget. — și de ai sfetarisit ceva cât de mic, nu te vei da în laturi de a sfetarsi și pe cel mare, iară dacă nu se întâmplă, apoi aceasta nu vine din cauza ta, ci din cauza împrejurărilor. Săracul care nedreptățește pe cel mai sărac de cât el, dacă ar putea de sigur că nu ar trece cu vederea nici pe cel bogat, așa că faptul acesta este rezultatul slăbăciunii aceluia, iară nu al intențiunii acestuia.

«Cutare stăpânește, zici tu, și răpește cele ale supușilor lui». Și tu nu răpești? spune-mi. Să nu zici că acela răpește talanți de aur, iară tu numai zece oboli, fiindcă și cei ce aruncau în corvană pentru milostenie, unii aruncau aur, iară văduva doi bani, și cu nimic n'a fost mai prejos de aceia. Pentru ce? Fiindcă aici se judecă intențiunea, și nu ceia ce a dat. După aceia, când e vorba de eleimosină tu cei ca Dumnezeu să pedepsască și cu nimic să nu se arate îngăduitoriu, iară cu lăcomia să nu facă așa? Și cum s'ar putea aceasta? Precum aceea care a aruncat doi bani în corvană, cu nimic n'a fost mai prejos de ceilalți în privința intențiunii, tot așa și tu dacă vei sfetarsi chiar numai doi bani, cu nimic n'ai să fii mai bun de cât aceia, ba încă dacă s'ar putea spune și ceva minunat este că tu te lăcomești mai mult de cât aceia. Că dacă cineva ar precurvi cu femeia împăratului, sau cu a săracului, sau cu a argatului său, este deopotrivă preacurvariu, căci păcatul aici nu se judecă după deosebirea persoanelor, ci după răutatea intențiunii celui ce a făcut aceasta, tot așa și aici. Ba mai mult încă, căci eu aș numi preacurvariu mai degrabă

pe cel care preacurvește cu cine s'ar întâmplă, de cât pe cel ce curvește cu împărăteasa chiar, fiindcă aici poate l-a atras bogăția, sau frumuseța, sau multe altele, pe când acolo nimic din acestea,—așa că acela mai cu samă este curvariu.

Și iarăși: eu asi numi bețiv mai că samă pe cel care întrebuintează vin prost și stricat în băutură — tot asemenea numesc lacom și pre cel ce nu disprețuește nici pe cele mici. Căci cel ce rapește pe cele mari, poate că va disprețui pe cele mici, în timp ce dacă răpește pe cele mici, pe cele mari de sigur că nu le va disprețui; așa că mai cu samă acesta este tâlhariu. Fiindcă cel ce nu disprețuește argintul, cum ar putea disprețui aurul? Așa că atunci când noi acuzăm pre cei ce ne stăpânesc, să ne gândim la ale noastre, și ne vom găsi pe noi înși-ne și furând, și lăcomindu-ne mai mult de cât aceia, dacă nu fapta, cel puțin cu intențiunea, de vom judecă precum trebuie a judecă. Căci spune'mi: dacă cineva ar răpi cele ale săracului, iară un altul ar răpi ale bogatului, oare nu vor fi pedepsiți deopotrivă amândoi? Dară ce? Oare criminalul nu este deopotrivă criminal, dacă ar ucide pe un sărac sau pe un bogat? Când, deci, zicem, că cutare a răpit ogorul cutăruia, să ne gândim la ale noastre, și astfel nu vom mai judecă pe alții, și nu ne vom mai scandaliză, că nu vine asupra lor judecata lui Dumnezeu, iară în același timp vom admiră și îndelunga răbdare a lui Dumnezeu, și vom fi mai leneși în lucrarea celor răle. Căci când ne vom vedeă și pe noi respunzători de aceleași fapte, nu ne vom mai tulbură, ci ne vom depărtă de păcate, și astfel ne vom învrednici de bunătățile viitoare întru Christos Iisus Domnul nostru, căruia împreună cu Tatăl și cu Sf. Duh, se cade slava, stăpânirea și cinstea, acum și pururea și în veci vecilor. Amin.

OMILIA IV

„Deci tu, fiul meu, întărește-te în darul cel întru Christos Iisus. Și cele ce ai auzit de la mine prin multe mărturii, acestea le încredin-

tează la oameni credincioși, cari îndestulați (destoinici) vor fi a învăța și pre alții. Tu dară pătimește ca un bun viteaz a lui Iisus Christos. Nimeni ostaș fiind se amestecă cu lucruri lumești, ca voevodului (celui ce strânge oștire) să fie plăcut. Și de și se va lupta cineva, nu se încununează, de nu se va lupta cineva duple lege. Plugariului ce se ostenește, se cade întâi el din roade să mănânce. Înțelege cele ce îți grăesc; dea-ți ție Domnul înțelegere întru toate“. (Cap. 2, 1—7).

Mare curaj dă ucenicului faptul, că dascalul fiind primejduit a se naufragia pe mare, totuși a știut să scape, căci la urmă își va închîpui că nu din cauza neștiinței ar putea să cadă și el în necazuri, ci din cauza naturei lucrurilor,—iară aceasta nu e puțin lucru pentru mângăierea sufletului său. Mare îndemn apoi aduce și căpitanului pe timp de războiu faptul când vede pe general rănit și iarăși însănătoșat. Tot așa și credincioșilor li aduce mare curaj faptul, de a vedea pe apostol pătimind mari răle, — că dacă n'ar fi așa, de sigur că nici apostolul nu 'și-ar fi povestit suferințele sale. Căci Timotheiu auzind, că cel ce poate face lucruri atât de mari, că cel ce stăpânește lumea întreagă, se găsește în legături și în năcazuri, și nu se împuținează, nici nu se tulbură fiind părăsit de ai săi — de și chiar și el au pătimit acestea, — de sigur că faptul acesta nu l-ar fi crezut că este rezultat al neputinței omenești, și nici că dacă este ucenic și mai mic de cât Pavel, apoi el n'ar putea pătimi, ceia ce și dascalul său a pătimit, ci că toate acestea s'au petrecut prin forța împrejurărilor. Dealtmintrelea și Pavel pentru aceia povestește năcazurile sale, ca astfel să întărească pe Timotheiu. Cum că aceasta o avea în vedere povestindu-și năcazurile și ispitele sale, a adăogat: „Deci tu fiul meu, întărește-te în darul cel întru Christos Iisus“. Dară ce spui Pavele? Ne-întărești pe noi prin frică? Ne-ai spus că ai fost legat, că te găsești în năcazuri, și că toți te-au părăsit, și după ce ni-ai incredințat că chiar fiind părăsit de unia, totuși n'ai pătimit nici un rău, cum de adăogi: „Deci tu fiul meu întărește-te în

darul cel întru Christos Iisus“? «Cu drept cuvânt—
 răspunde el—căci mai cu samă acestea vă întăresc pre
 voi, de cât acelea. Că dacă eu, Pavel, pătimesc acestea,
 apoi cu atât mai mult voi sunteți datori a suferi astfel;
 dacă dascalul vostru suferă, cu atât mai mult voi uce-
 nicii» Și cu multă dragoste părintească îl-îndeamnă,
 numindu-l fiu, și încă nu cum s'ar întâmplă, ci „fiul
 meu“; «Dacă ești fiu, zice, imitează pe tatăl tău. Dacă
 ești fiu, întărește-te în cele ce am spus, și mai cu samă
 nu numai prin cele povestite, ci și prin charul lui Christos
 „Întărește-te în darul cel întru Christos Iisus“,
 zice; adevărat prin charul lui Christos Iisus; adevărat «stai
 cu bărbăție; știi cum să te aperi». Dealtfel și aiurea,
 zicând el: „Că nu ne este nouă lupta împotriva
 trupului și a sângelui“ (Efes. 6, 12), n'a spus doară
 cu scop de a-i descuraja, ci de a-i ațîța. «Fii treaz, zice,
 priveghează, ai charul Domnului care te ajută și se luptă
 împreună cu tine, și deci cu multă bună voință și cu
 multă dragoste fă și tu cele ce ți se cuvin a face».

„Și cele ce ai auzit de la mine prin multe
 mărturii, acestea le încredințează la oameni
 credincioși“ (Vers. 2). Credincioși, zice, iară nu isco-
 ditori, nu cercetători cu amănunțime; credincioși zice,
 cari n'au trădat propoveduirea evangheliei. „Ce ai au-
 zit“ zice, iară nu ceia ce ai cercetat tu, ceia ce ai cernut,
 ceia ce ai descusut, „că credința este din auz, zice,
 iară auzul prin cuvântul lui Dumnezeu“ (Rom.
 10, 17). Și ce va să zică: „prin multe mărturii“?
 E ca și cum ar fi zis: «nu le-ai auzit pe ascuns, sau
 pe furiș, ci fiind mulți de față, și cu curaj». Și n'a zis
 doară: «spune-le acestea», ci „încredințază-le“, ca
 și cum parecă e vorba de vistieria împărătească, care
 trebuie a fi încredințată și pusă în siguranță. Iarăși
 înspăimântează pe ucenic, atât prin cele de mai înainte,
 cât și prin cele de mai la vale. Prin expresiunea „în-
 credințază-le“ el nu înțelege numai pe cei credin-
 cioși, căci ce folos dacă tu ești credincios, iară al-
 tora nu ești în stare de a li împărtăși învățătura
 evangheliei? Ce folos vei avea, dacă tu poate că nu vei
 trăda credința, însă nici nu ești în stare de a face și

pre alții credincioși? De aceea dascalul trebuie a avea cu sine aceste două însușiri: a fi și credincios, a fi și didactic, adică învățătoriu. Pentru aceea și zice apostolul: „cari îndestulați vor fi a învăța și pe alții“.

„Tu dară pătimește ca un bun ostaș al lui Iisus Christos“ (Vers. 3). Vai! cât de mare este demnitatea aceasta, de a fi ostaș al lui Christos. Gândește-te la împărații pământești, și cum cei ce slujesc în oastea lor cred ca ceva mare și însemnat. Deci, dacă datoria ostașului este de a pătimi pentru împărat, apoi a nu pătimi nu este faptul unui ostaș. Așa că nu trebuie a se neliniști când el pătimește, căci aceasta este datoria ostașului — ci să se nelinistiască când el n'ar pătimi.

„Nimeni ostaș fiind se amestecă în lucruri lumești, ca voevodului (celui ce strânge oștire) să fie plăcut“ (Vers. 4). Acestea sunt spuse către Timotheu, însă printrinsul sunt spuse către ori-ce dascal sau ucenic. Nimeni deci din cei ce au vr'o episcopie (vr'o privighere, vr'o demnitate) să nu judece ca nevrednice de sine auzind acestea, ci să le judece ca nevrednice de sine de a le face. „Că de și se va luptă cineva, nu se incununează, de nu se va luptă duple lege“ (Vers. 5). Dară ce va să zică „de nu se va luptă duple lege“? Adecă, că nu e de ajuns numai de a intra în luptă, și nici numai dacă și-a uns trupul cu unt-de-lemn pregătindu-se de luptă, sau numai că s'a încălzit în luptă, ci dacă nu va păzi întreaga lege a luptelor, și legea mâncărei, și legea prudenței și a demnității, cum și legea exercițiilor de luptă. și în fine dacă nu va avea în vedere tot ceia ce se cuvine luptătorilor, nici-odată nu se va incununa. Și privește înțelepciunea lui Pavel, căci a amintit de lupte și de ostași, pedeoparte spre a fi gata de ucideri, și omoruri, și sânge, iară pe dealta spre a suferi cu răbdare și cu bărbăție ori-ce, ca astfelu veșnic să se găsească în exercițiu și gata de luptă.

„Plugariului ce se ostenește, zice, se cade întâi el din roade să mănânce“ (Vers. 6). Mai sus a vorbit cu exemple de la sine, iară după aceea cu exemple de la dascal; aici însă vorbește cu exemple ce se petrec în viața obștească, cu exemple de la luptători

de la ostași, și pune alături și premiile, pe deoparte spre a plăcea celui ce strânge oștire, iară pe dealta spre a se încunună. Spune încă și al treilea exemplu, cea ce mai cu samă îi convine lui, căci exemplul ostașului și a luptătorului este potrivit și celor stăpâniți, celor mici, iară exemplul plugariului se potrivește dascalului. Nu numai ca ostaș trebuie a se lupta, nici numai ca luptătoriu. ci și ca plugariu trebuie a se osteni pentru cei de sub dânsul. Plugariul nu se îngrijaște numai de ale sale, ci și de roade, și de pământ, adecă, că și plugariul nu mică resplată are în urma ostenelelor sale. Aici arată și că Dumnezeu de nimic nu este lipsit, arată și resplata învățătorei, a spus în același timp și un lucru comun. «Precum, zice, plugariul nu în zădar se ostenește, ci mai 'nainte de alții el se bucură de ostenelele sale, tot așa se petrece și cu dascalul». Sau că aceasta o spune aici apostolul, sau că vorbește de dascăli spre a fi prețuiți. Dară nu are nici un senz; căci cum așa? când el nu a spus simplu plugariu, ci „plugariul ce se ostenește”, și nici n'a spus „ce muncește” ci cel care se obosește muncind. Aici vorbește și de aceia, ca nimeni să nu se nemniștească pentru întârzierea resplății, «căci, zice, deja te bucuri de acea resplată» sau că resplata este poate chiar în ineseși osteneala lui. Deci, după ce a pus de față exemplele cu ostașii, cu luptătorii, cu plugarii. și totul în fine într-un mod enigmatic, și ca „nimeni nu se încununează, de nu se va lupta duple lege”, și că „Plugariului ce se ostenește, se cade întâi el din roade să mănânce”, la urmă a adaos: „Înțelege cele ce îți grăiesc; dea-ți fie Domnul înțelegere întru toate” (Vers. 7). Pentru aceia deci, el le-a spus toate acestea în formă de parabolă și ca proverbe.

Apoi iarăși arătându-și iubirea lui cea părintască, nu încetează de a-l îndemna pe Timotheiu, temându-se de el ca de un fiu al seu adevărat, și zice: „Adu-ți aminte de Domnul Iisus Christos, care s'a sculat din morți, din sămânța lui David, duple evanghelia mea, întru care pătimesc până la legături, ca un făcătoriu de răle” (Vers. 8. 9). Dară de ce oare pomeneste aici de Christos? O spune

aceasta adresându-se ereticilor, în același timp și pe dânsul deșteptându-l și arătându-i folosul ce ar putea trage din pătimirile suferite, căci chiar însuși dascalul nostru Christos prin patima suferită a doborât moartea. «Aceasta să 'ți-o amintești, zice, și vei avea o mare mângâiere». „Adă-ți minte de Domnul Iisus Christos, zice, care s'a sculat din morți, din sămânța lui David“. Deja de pe atunci au început unii a resturna iconomia lui Dumnezeu, simțindu-se pare-că rușinați de măreția filantropiei lui Dumnezeu, căci binefacerile cu care ne-a miluit Dumnezeu au fost așa de mari, în cât că chiar și oamenii se rușinează de a le atribui lui Dumnezeu, și se îndoiesc a crede că s'a umilit până la atâta.

„Dupre evanghelia mea“ zice. Pretutindenii spune aceasta în epistole, zicând: „dupre evanghelia mea“, fiindcă trebuia a se încrede întrânsul Timotheiu, și fiindcă și alții erau cari evanghelizau altele. „Întru care pătimesc până la legături, zice, ca un făcătoriu de răle“. Iarăși îl mângâie punându-se pe sine înainte, iarăși îl îndeamnă. Și ce pagubă ar fi fost, ca apostolul să fie silit de a-l povățui prin aceste două lucruri? Că ce folos dacă ai arăta pe dascal pătimind, însă întru nimic folositoriu? Deci, unde este folosința lui, și cu ce s'a făcut minunat? „Ci cuvântul lui Dumnezeu nu se leagă“, zice. «Dacă am fi ostași lumesti, sau dacă am purta un războiu lumesc, zice, poate că legăturile acestea care leagă mâinile, ar avea vre-o putere, dară acum Dumnezeu astfelu ne-a hotărît și ne-a pus pre noi, încât că întru nimic să nu fim biruiți. Ne sunt legate mâinile, dară nu limba, — căci limba nimeni nu o poate lega, ci numai teama și necredința; — și dacă acestea nu le avem, chiar de am fi legați peste tot, totuși propoveduirea cuvântului nu se poate lega. De pildă: dacă ar lega cineva pe plugariu, ar putea împiedeca sămănarea câmpului, fiindcă cu mâinile sămănă, pe când dacă vei lega pe dascal, cuvântul nu i l-ai împiedecat, fiindcă el sămănă cu limba, iară nu cu mâna. Cuvântul nostru nu poate fi supus legărei, căci pe când noi suntem legați, el se desleagă și fuge. Cum așa? Apoi iată că și legați fiind, noi propoveduim.

Aceasta fie ca îndemn celor deslegați, că dacă noi fiind ~~legați~~ propoveduim, apoi cu atât mai mult trebuie a face aceasta voi cei deslegați. Ai auzit că eu pătimesc acestea ca un făcătoriu de răle, dară tu nu te întristă, căci mare este minunea. Eu, cel legat, fac lucrul celor deslegați; eu cel legat îi întrec pe toți, eu legatul am biruit pe cei ce m'au legat. Că cuvântul este a lui Dumnezeu, iară nu al nostru, și legăturile omenești nu vor putea încătușa cuvântul lui Dumnezeu».

„Pentru aceasta toate le rabd pentru cei aleși“ (Vers. 10), zice, „ca și aceștia să dobândească mântuire, care este întru Christos Iisus, cu slavă veșnică“. Iată aici și o altă îndemnare, că «nu pentru mine, zice, ci pentru voi le rabd toate. Mi era cu putință de a viețui fără primejdii, dacă m'ași fi gândit la ale mele mi eră cu putință de a nu pătimi nimic din acestea, însă acum toate le rabd pentru mântuirea altora. Pentru ce dară pătimesc acestea? Pentru binele străinilor, pentru ca alții să se bucure de viața veșnică». Și ce li vestește? N'a spus simplu «pătimesc pentru aceștia, sau aceia» ci „pentru cei aleși“, dând a înțelege prin aceasta, că dacă Dumnezeu i-a ales, apoi noi trebuie de a pătimi totul pentru îi.

„Ca și aceia să dobândească mântuirea“. Expresiunea „ca și aceia“ este pusă ca și cum ar fi zis: «și noi, căci și pre noi ne-a ales Dumnezeu. Precum Dumnezeu a pățimit pentru noi, tot așa și noi pătimim pentru aceia, așa că faptul este ca resplată, iară nu ca char din parte-ne. Din partea lui Dumnezeu de sigur că a fost char, căci mai 'nainte de a face noi binele, el ni-a binefăcut nouă, — însă din partea noastră este răsplată, căci mai 'nainte de a lua plata de la Dumnezeu, pătimim pentru aceștia cele ce pătimim». „Ca și aceia să dobândiască mântuirea“. Ce spui? Care mântuire? Cel ce încă nu este pricinuiitoriu mântuirii sale proprii, ci este pierdut, poate să fie pricinuiitoriu mântuirii altuia? De aceia a și adăogat: «nu mântuirii aceștia, zice, ci celei „care este întru Christos Iisus“ — adevăratei mântuiri — „cu slavă veșnică“. Cu durere sunt cele prezente, dară numai pe pământ; triste sunt cele de față, însă sunt vremel-

nice. Sunt încărcate de scârbă și durere, însă numai astăzi și mâine. Cele cu adevărat bune nu sunt astfel, ci veșnice, ci în ceruri. Acea este cu adevărat slavă, iară aceasta de aici este necinste.

¹⁾ Ai văzut iubitule, că nu este slavă pe pământ, ci adevărata slavă este în ceruri. Deci, dacă cineva voiește a fi slăvit, primească a fi necinstit. Dacă cineva voiește a se bucura de liniște, primească a fi neliniștit și tulburat. Dacă cineva voiește a se dezmierda veșnic, și a fi lăudat, disprețuiască cele trecătoare. Cum că necinstea este slavă, iară slava de aici necinste, aide ca după putere să vă reprezentăm aceasta, ca astfel să vedem adevărata slavă. Pe pământ nu se poate cineva slăvi, iară de voiești a fi slăvit, prin necinste vei căpăta aceasta. Și acum aide să examinăm faptul acesta asupra a două persoane: Neron și Pavel. Acela avea slava lumii, iară acesta necinstea. Cum? Acela era tiran, multe răle făcând, trofee din războaie aducând, bogății curgându-i de pretutindeni, armate nesfârșite, cea mai mare parte a lumii supusă lui, cetatea împărătească supusă, întregul Senat plecându-i-se la picioare, și chiar împărățiile. Plecă totdeauna îmbrăcat strălucit, iară când trebuia a ieși înarmat, ieșea totdeauna înarmat cu arme aurite și bătute în pietre prețioase, și când era timp de pace, dânsul se găsea totdeauna îmbrăcat cu porfira împărătească. Mulți păzitori pe lângă dânsul, și mulți aghiotanți avea. Pe pământ și pe mare auză zicându-i-se stăpân, autocrator, August, Cesar, împărat, și alte nume de acest fel, pe care le inventă lingușirea, și în fine nimic nu-i lipsa spre a fi slăvit, ci atât înțelepții cât și puternicii, ba chiar și împărații tremurau de frica lui, fiindcă se spunea că dealtfel era și barbar, și crud. Acesta voia a fi și Dumnezeu, iară pe idoli pe toți îi disprețuia, ba până și pe Dumnezeul cel mai presus de toate, și cerea a fi adorat ca Dumnezeu.

Și ce poate fi mai bun ca această slavă? Sau mai bine zis, ce poate fi mai rău ca această necinste? Nu știu însă cum sub puterea adevărului m-a luat gura pe dinainte, și s'a pronunțat mai înainte de judecată. Acum

¹⁾ *Partea morală.* Adevărata slavă, și în veacul de față și în cel viitoriu, numai sfinții o au. Și despre slava Apostolului, și a lui Neron (*Veron*).

însă să cercetăm lucrul după părerea celor mulți, după părerea necredincioșilor, după linguire. Ce poate fi mai mare în slavă, decât faptul de a se crede pe sine Dumnezeu? Mare necinste cu adevărat, ca fiind cineva om să turbeze atât de mult, și să cugete astfel de lucruri. Dară noi acum să cercetăm lucrul după părerea celor mulți. Nimic, deci, nu lipsă slavei acestuia omenești, și Neron cerea a fi de toți adorat ca Dumnezeu.

Dară acum, dacă credeți, aide să punem lângă dânsul și pe Pavel. Omul acesta era Cilician — și câtă deosebire este între Cilicia și Roma, toți știu, — curelariu cu meșteșugul, sărac, lipsit de înțelepciunea dinafară, știind numai Ebrește, limbă disprețuită de toți, și mai cu samă de Italieni. Căci aceștia nu atâta disprețuesc limba Eladei, sau vr'o altă limbă barbară, precum disprețuesc limba Sirienilor, iară aceasta are multă legătură cu cea Ebraică. Dacă dânsii disprețuesc Elada cea frumoasă și minunată, și deci și limba Eladei, apoi cu atât mai mult limba Ebreilor. Era, zic, om care de multeori a trăit în cea mai mare sărăcie, care de multeori se culcă flămând, om gol, care nu avea nici cu ce să se îmbrace. „Intru osteneală și în supărare, zice, în privigheri de multe-ori“ (II. Cor. 11, 27), și nu numai aceasta, ci și în legături, cu tâlharii, cu fermecătorii, cu spărgătorii de morminte, cu ucigașii era pus împreună după poronca aceluia (Neron), și era muncit ca un făcătoriu de răle, ceea ce însuși el spune. Deci care din acești doi este mai strălucit? Oare nu cei mai mulți nici nu știu de numele lui Neron, pe când pe Pavel și Elinii, și barbarii, și Scitii, ba până și chiar cei de la marginea pământului îi cântă și slăvesc pe fiecare zi? Dară să nu cercetăm cele de acum, ci pe cele de atunci. Cine oare era mai strălucit? Și cine era mai slăvit? Cel ce era legat cu lanț, și legat era scos din temniță, sau cel ce era îmbrăcat cu porfira, și ieșea din palat? De sigur că cel ce era legat. Cum? Apoi acela de și avea armata, de și ședea în fruntea tuturor îmbrăcat în vestminte strălucite, totuși nu putea face ceea ce voia, pe când cel legat și luat ca făcătoriu de răle, și îmbrăcat în haine proaste, toate le făcea cu mai multă putere. Cum și în ce foliu? Acela îi zicea: «să nu sameni cuvântul evseviei» iară acesta îi răspunde «nu pot suferi aceasta, căci cuvântul lui Dumnezeu nu se leagă». Și

astfeliu Cilicianul, curelariul, legatul, săracul și cel ce trăia în lipsă, și-a bătut joc de cel din Roma, de cel bogat, de cel ce împărăta, de cel ce stăpâna peste toți, de cel ce procură multe la mulți, și care având atâtea armate, nimic n'a putut face lui Pavel.

Cine deci era mai strălucit? Cine mai cinstit? Cel ce fiind în legături, biruia, sau cel ce era biruit fiind îmbrăcat în porfiră? Cel ce sta jos și aruncă săgeți, sau cel ce ședea sus și era însăgetat? Cel ce poroncea și era disprețuit, sau cel ce auză poronca și nimic nu făcea din cele poroncite? Cel ce era singur și biruia, sau cel ce era biruit cu mii de armate? Împăratul comandă armata, iară cel legat purta trofeul contra lui.

Spune-mi deci, de partea căruia ar voi cineva să fie? Să nu-mi spui cele ce vor fi după aceasta, ci cercetează-le pe acestea de acum. De ce parte ar voi cineva să fie? De partea lui Pavel, sau a lui Neron? Nu vorbesc despre credință, căci aceasta este învederată, ci despre slava, și cinstea și strălucirea lor. Dacă cineva ar fi înțelept, ar zice, că de partea lui Pavel. Că dacă a birui este mai strălucit de cât a fi biruit, apoi atunci Pavel este cel slăvit. Și nu aceasta este lucru mare, că a biruit, ci că găsindu-se în astfeliu de pozițiune, el a biruit. Căci iarăși zic, și nu voiu conțeni a spune aceleași: era încunjurat cu lanțuri, și cu toate acestea a biruit pe cel ce purta pe cap diadema.

Astfeliu este puterea lui Christos! Lanțul biruiește coroana împărătească, și mai strălucit se arată de cât aceea. Cu sdrențe era îmbrăcat acest nespălat, ca unul ce locuia în temniță, și totuși pe toți îi întorcea spre lanțurile sale, mai mult de cât cel îmbrăcat cu hlamidă! Pe pământ jos sta cel stăpânit, și în sus căuta, și toți lăsând la o parte pe cel ce era purtat pe căruță aurită, căutau spre acela! Și cu drept cuvânt, căci a vedea pe împărat purtat pe căruță aurită era ceva obișnuit, dară a vedea pe cel legat vorbind cu împăratul cu atâta îndrăzneală, cu câtă se arată împăratul cătră un rob mișel și de plâns, aceasta cu adevărat că era ceva paradox și neauzit. Mulțime multă era de față, și toți erau robii împăratului. Ei bine! toți aceștia admirau nu pe împăratul lor, nu pe stăpânul lor, ci pe cel ce biruise pe împăratul și stăpânul lor, de care toți se temeau și tremurau, și singur Pavel își bătea joc de dânsul!

Ai văzut câtă strălucire poate fi chiar și în legături? Dară după acestea ce ar mai putea spune cineva? Fiind vorba de Neron, iată că nici măcar mormântul nu i se știe în mod sigur, pe când Pavel mai strălucit de cât toți împărații stă în înseși împărăția sa cetate, unde a și învins, unde și trofeul l-a purtat în triumf. De acela chiar dacă și-ar aduce aminte cineva, își aduce aminte cu hulă și dispreț, împreună chiar și cu casnicii lui, fiindcă se spune că eră desfrânat — în timp ce de Pavel toți își aduc aminte pretutindeni cu laude, și nu numai printre noi, ci și printre dușmani. Căci când strălucește adevărul, nici chiar dușmanii nu au motiv a fi nerușinați, și dacă poate nu-l admiră pe dânsul pentru credință, totuși îl admiră pentru îndrăzneala, pentru bărbăția lui. Acesta pe fiecare zi este încununat și lăudat prin gurile tuturor din lumea întreagă, iară acela este încărcat de hule și învinovățiri. Deci, care poate fi mai strălucit?

Dară am uitat a lăuda pe acest bărbat cu cea mai mare exactitate, și de aceia trebuie a spune ceia ce în adevăr trebuie spus. Și care sunt acestea? Cele din ceriuri. Cum va veni împreună cu împăratul ceriurilor, în cel mai strălucit chip, și cum atunci Neron va sta urist și amărit. Dară dacă ți se pare că eu vorbesc lucruri de necrezut și de ris, tu singur ești de ris. Că dacă nu crezi celor ce vor fi, cel puțin crede de la cele ce s'au petrecut deja. Încă nu este timpul cununilor și totuși luptătorul s'a bucurat de atâta cinste; dară încă când va sosi judecătoria, de câtă cinste nu se va bucura? Străin a fost și nemernic printre cei străini, și totuși este atât de mult admirat; dară oare când va fi printre ai sei, de ce bun nu se va bucura? Acum „vieața noastră este ascunsă cu Christos întru Dumnezeu“ (Colos. 3, 3), și cu toate acestea cel mort lucrează și este cinstit mai mult de cât cei vii; dară când va veni însăși vieața noastră, de ce nu se va învrednici? de ce nu se va împărtăși?

De aceia a făcut Dumnezeu ca el să se bucure de această cinste, nu doară că el aveă nevoie, căci dacă în trup fiind, el disprețuia slava celor mulți, apoi cu atât mai mult când s'a izbăvit de legăturile trupului acestuia. Și nu numai de aceia a făcut Dumnezeu ca el să se bucure de cinste, ci ca și cel ce nu vor crede în

cele viitoare, să fie acuzați chiar din cele prezente. Zic, că va veni Pavel cu împăratul cerurilor, când va fi înviere, și că ne vom bucura de mii de bunuri. Dară necredinciosul nu crede; prin urmare din cele prezente va crede. Curelariul se arată mai strălucit și mai cinstit decât împăratul. Nimeni ajungând împărat al Romei, nu s'a bucurat de atâta cinste; împăratul este aruncat afară poate de cetate, în timp ce Pavel stăpânește mijlocul cetății, ca și cum împărătește și trăiește. De la acestea deci crede și în cele viitoare. Dacă aici unde el eră alungat, unde cră persecutat, și se bucură de atâta cinste, dară când va veni ce va fi? Dacă aici unde el eră curelariu, și a devenit atât de strălucit, dară când va veni strălucind ca și razele soarelui, ce va fi? Dacă după atâta înjosire, s'a bucurat de atâta măreție, dară când va veni, ce va fi? Au e cu putință de a fugi de acele împrejurări? Pe cine oare nu atîță faptul că curelariul a devenit mai cinstit de cât cel mai admirat dintre toți împărații? Deci, dacă aici s'au petrecut lucruri peste natură, apoi cu atât mai mult în viitoriu.

Crede, omule, în cele prezente, dacă nu voiești a crede în cele viitoare. Crede, omule, în cele ce se văd, dacă nu voiești a crede în cele ce nu se văd, sau mai bine zis, crede în cele ce se văd, căci atunci vei crede și în cele ce nu se văd. Iară de nu voiești, este bine venit de a spune cu apostolul: „Curați suntem noi de sângele vostru“ (Fapte 20, 26), căci toate le-am mărturisit vouă, și nimic n'am trecut cu vederea din cele ce trebuia a vă spune. Voi singuri deci, învinovați-vă pre voi înși-vă, și singuri vă veți hotări pedeapsa cea din gheena. Iară noi ca niște fii iubiți, să ne facem urmași ai lui Pavel nu numai prin credință, ci și prin viață. Pentru ca să ne învrednicim de slava cea cerească, să călcăm cu picioarele slava de aici. Nimic să nu ne atragă din toate cele prezente. Să disprețuim cele văzute, ca să ne bucurăm de cele cerești, sau mai bine zis, ne vom bucura și de acestea prin acelea, afară numai dacă din capul locului, scopul nostru este de a ne învrednici de acelea. Căroră fie ca cu toții să ne învrednicim prin Christos Iisus Domnul nostru, căruia împreună cu Tatăl și cu Sf. Duh, se cade slava, stăpânirea și cinstea, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin

O M I L I A V

„Credincios este cuvântul; că de am murit împreună cu Christos, împreună cu dânsul vom și înviea. De răbdăm, împreună vom și împărăți; de ne vom lepădă de el, și el se va lepădă de noi. De nu credem, el credincios rămâne, a se tăgădui el pre sine nu poate. Acestea să-i îndemni, mărturisindu-le înaintea lui Dumnezeu. Să nu te cerți cu cuvintele spre nici un folos, fără numai spre surparea celor ce aud” (Vers. 11—14).

Mulți dintre oamenii cei mai slabi nu pot nimic față de tăria credinței, și nici că sufăr întârzierea speranței lor; dânsii caută numai la cele prezente, și de la acestea caracterizează pe cele viitoare. «După ce cele de aici, zic dânsii, sunt moarte, munci și legături, iară Christos zice că acestea duc la viața cea veșnică, nu ar crede cineva, ci ar putea zice: adecă cum? Când trăiesc mor, și când mor trăiesc? Ce va să zică aceasta? Cât sunt pe pământ nimic nu-mi făgăduiești, iară în ceruri îmi dai? Cele mici nu le dai, și acolo acorzi lucruri mari?» Deci ca nimeni să nu cugete de acestea, iată că și face cuvântul fără nici-o îndoială, preîntîmpinând asemenea îndoeli și dând dovezi, căci expresiunea: „Adu-ți aminte de Domnul Iisus Christos” aceasta înșamnă, că după moarte a învieat. Aici iarăși tot aceiași învederează zicând: „Credincios este cuvântul, că de am murit împreună cu Christos, împreună cu dânsul vom și înviea”. Cum este credincios? „De am murit împreună cu Christos, împreună cu dânsul vom și înviea”, zice. Căci spune-mi: Când noi ne împărtășim cu dânsul în cele triste, și în cele ce poartă cu sine osteneală, apoi în cele bune nu ne vom împărtăși? Dară aceasta nu ar face-o nici chiar omul, ca pe cel ales de a muri și a fi muncit împreună cu el, să nu-l prefere de a fi părtăș cu dânsul, când s’ar găsi vr’odată în liniște. Cum am murit împreună cu Christos? Spune de moartea cea prin botez, și de

cea prin patimi, căci zice: „Omorârea (mortificația) Domnului Iisus în trup purtând-o“ (II Cor. 4, 10) și „Împreună cu el ne-am îngropat prin botez“, și „omul cel vechiu al nostru împreună cu dânsul s'a răstignit“ și „împreună odrăsliți ne-am făcut cu asemănarea morții lui“ (Rom. 6, 4—6). Aici însă spune mai mult de moartea cea prin ispită și năcazuri. Deci, dacă pentru dânsul murim, apoi oare nu vom viea pentru dânsul? Aceasta este fără nici o îndoială. „De răbdăm, zice, împreună vom și împărăți“. Nu e deajuns însă de a muri odată numai pentru el, căci fericitul Pavel pe fiecare zi muriă, — ci este nevoie de multă răbdare, de care mai ales avea nevoie Timotheiu. Să nu-mi spui de cele de la început, ci dacă acelea vor fi într'una.

Mai departe apoi apostolul îndeamnă și din altă parte, adică nu numai de la cele bune, ci și de la cele răle. Că dacă ar urma ca și cei răi să se împărtășască de aceleași bunuri, cu cei buni, nu va fi nici o mângâere, iară dacă ar fi ca cei ce rabdă răle să împărtășască împreună cu el, și nerăbdând numai aceasta să pătimiască, — să nu împărtășcă împreună cu el — de sigur că e rău și aceasta, afară numai că nu este în stare de a întărită pe cei mulți. De aceia spune ceia ce este mai îngrozitoriu, zicând: „De ne vom lepădă de dânsul, și el se va lepădă de noi“. Așa dară nu numai în cele bune va fi resplată, ci și în cele răle, și în cele contrare. Iară a fi cineva lepădat de dânsul când va veni intru împărăția sa, puteți pricepe ce va suferi. „Cel ce se va lepădă de mine înaintea oamenilor, mă voi lepădă și eu de dânsul“. (Mat. 10, 33). Resplata nu este deopotrivă. Dealtmintrelea nici nu-l vătămăm pre dânsul prin lepădarea de el, căci: „De nu credem, el credincios rămâne, a se tăgădui pre sine nu poate“, adică dacă nu credem că el a învieat, din această necredință cu nimic nu este el vătămat. El este cu adevărat, și același rămâne, fie că am crede noi, fie că nu am crede. Deci dacă cu nimic nu poate fi vătămat de noi cari îl tăgăduim, apoi pentru nimic alta nu ni cere mărturisirea noastră, de cât pentru binele

nostru, căci el același rămâne și tăgăduindu-l și netăgăduindu-l. „Că a se tăgădui el pre sine nu poate“, adecă a se tăgădui că n'ar fi. Noi zicem de pildă că nu este, de și lucrul nu este așa — și o zicem, căci nici nu știm care este esența lui — cu toate acestea nu este natural a nu fi, adecă nu este cu puțință de a trece în ceia ce nu este. El pururea rămâne același, pururea ființa lui rămâne aceeași.

Deci, noi nu stăm față de dânsul ca și cum i-am face o grație dacă nu ne-am lepădă de el, sau ca și cum l-am vătămă dacă l-am tăgădui. Apoi ca nu cumva cineva să creadă că Timotheiu tocmai avea nevoie de aceste sfătuiri și îndemnări, a adaos imediat: „Acestea să'i îndemni, mărturisindu-le înaintea lui Dumnezeu. Să nu te pricești (certi) în cuvinte fără nici un folos, fără numai spre surparea celor ce aud“. Înfricoșat lucru este aceasta, de a le mărturisi înaintea lui Dumnezeu, adecă de a'l lua pe Dumnezeu de martur îndemnărilor sale. Că dacă cineva nu ar cuteză a lepădă mărturia invocată de un om, apoi cu atât mai mult mărturia lui Dumnezeu. De pildă, dacă cineva făcând un contract sau scriind testament ar voi ca să invoace marturi de bună credință, oare ar îndrăzni cineva a le călcă sau ale destăinui cuiva dintre cei deafară? De loc, căci chiar de ar voi, totuși temându-se de buna credință a marturilor, s'ar păzi. Adecă «da pe Dumnezeu de martur a celor grăite și a celor făcute».

„Să nu te pricești (certi) în cuvinte spre nici un folos“ — și nu numai aceasta, ci și „spre surparea celor ce aud“, căci nu numai că nu va fi nici un folos, ci încă o mare pagubă. Adecă «chiar dacă dâșii ar disprețui îndemnurile tale, totuși Dumnezeu îi va judecă, și nu tu». Căci lucrul acesta este iscodire, și sufletul omenesc pururea voiește a se război și a se luptă în cuvinte.

„Nevoește-te să te arăți pre tine însu'ți lămurit (încercat) lui Dumnezeu, lucrătoriu nerușinat, drept îndreptând cuvântul adevărului“. (Vers. 15). Pretutindenî pune expresiunea «nerușinat». Și de ce oare face multă vorbă de rușinare, sau de rușine? Fiindcă erau poate mulți cari se rușinau cu Pave-

și cu predica lui, ca fiind curelariu, și ca dintre dascalii cei pierduți. Că și Christos a fost răstignit iară, acesta (Pavel) urma a fi decapitat. Petru încă a fost răstignit cu capul în jos, și toate acestea le-au suferit de la oameni mișei și de nimic. Deci, fiindcă aceștia stăpâneau, «nu te rușină, zice, și să nu te sfiiești de a face tot ceia ce duce spre evsevie, chiar de ar fi nevoie de a sluji ca rob, sau de a pătimi orice».

Și cum oare devine cineva lămurit, sau încercat? Lucrătoriu fiind nerușinos. Că precum lucrătoriu nu se rușinează de nimic, spre a face ceia ce trebuie a face, așa și lucrătoriu evangheliei nu trebuie a se rușina, ci totul a răbdă. „Drept îndreptând cuvântul adevărului“, căci mulți smulg din toate părțile acest cuvânt și'l apleacă spre pământ, și dintr'insul are multe odrasle ieșite. N-a zis «dregând» ci „drept îndreptând“ adecă «taie odraslele cele răle, fii cu băgare de samă la acestea, și taie-le cu multă putere. Precum tai o curea, tot așa cu cuțitul duhului taie din toate părțile ceia ce este de prisos și străin de propoveduirea evangheliei».

„Iară de cuvintele deșarte cele spurcate te ferește“, — că nu vor stă numai până aici, fiindcă odată inovația introdusă, pururea naște inovații, și nemărginită va fi rătăcirea celui ce a ieșit din limanul cel liniștit, așa că nicăiri nu va stă — „că spre mai multă păgănitare vor spori, zice, și cuvântul lor ca cangrena pășune va afiă“. (Vers. 16. 17). Este acesta un rău neînfrânat, neputând fi oprit prin vre-o doftorie, ci totul vatămă. Arată, deci, că aceasta este o boală, și încă o boală foarte rea, și de aici apoi el învederează neîndreptarea lor, fiindcă dânșii au rătăcit din calea cea dreaptă nu cum s'ar brodi, ci cu buna voea lor,—și mai cu samă aceștia sunt nevindecabili. „Dintre cari este Imeneu și Filit, zice, cari de la adevăr au rătăcit zicând, că învierea acum s'au făcut, și restoarnă credința unora“. Și bine a spus: „Că spre mai multă păgănatate vor spori“. Că se pare oare-cum că numai acesta este rău (ne'nvierea), însă tu privește câte răle se nasc de aici. Că dacă învierea s'a făcut dejă, apoi nu numai de aceasta vor fi păgubiți, că adecă vor fi lipsiți de slava cea mare, ci

s'au răsturnat cu totul și cele ale judecăței, și cele ale răsplătirei. Dacă s'a făcut deja învierea, atunci s'a făcut și răsplătirea. Așa dară cei buni și drepti s'au bucurat de scârbe și de dureri, iară cei răi, tăvălindu-se în dezmerdări, nu sunt pedepsiți. Bine de tot, nu-i așa? Ar fi mai bine a spune că nu este înviere, de cât că s'a făcut deja. „Și răstoarnă, zice, credința unora“. Nu a tuturor, ci a unora. Dacă nu este înviere, atunci s'au răsturnat și cele ale credinței. Dacă înviere nu este, apoi zădarnică este propoveduirea noastră. Nici Christos n'a înviat, iară dacă n'a înviat, nici nu s'a născut, și nici la ceruri nu s'a înălțat.

Ai văzut cum a se împotrivi cineva învierii, atrage după sine atâtea răle? Dară oare nu trebuie a face nimic pentru cei ce restoarnă credința? „Inșă temelia-acea tare a lui Dumnezeu, zice, stă având pecetea aceasta: cunoscut-a Domnul pre cei ce sunt ai lui; și să se depărteze dela nedreptate tot cel ce numește numele Domnului“ (Vers. 19). Arată deci, că și mai înainte de a rătăci nu erau întăriți în adevăr, căci de altminterlea nu ar fi rătăcit dela primul atac, — precum nici Adam mai înainte de poronca dată, nu era întărit. Căci cei întăriți nu numai că nu pătinesc nimic din partea celor ce îi amăgesc, ci încă sunt și admirați. Zice că este și temelie și puternică. Așa se cuvine a avea credință.

„Având pecetea aceasta: cunoscut-a Domnul pre cei ce sunt ai lui“, și ce este aceasta? A luat-o apostolul din Deuteronomiu¹⁾. Adecă, sufletele cele puternice au stat întărite și nemișcate. Dară din ce se învederează că sunt așa? Din aceea că au pecetea pusă așa zicând, pe faptele lor, că sunt cunoscute de Dumnezeu, și nu se vor pierde fiindcă au stat departe de nedreptate. „Și să se depărteze dela nedreptate, zice, tot cel ce numește numele Domnului. Acestea sunt semnele particulare ale temeliei. Un asemenea om este și se arată ca o temelie tare. Ca și cum ar scrie cineva pe piatră, ca astfelu literile să se imprimeze și să fie văzute, iară literile se învederează prin fapte.

1) *Notă.* Eroare; *Numere* 16, 5.

„Având pecetea aceasta“, zice, imprimată. „Tot cel ce numește, zice, numele Domnului“ să se depărteze de nedreptate. Așa că dacă cineva este nedrept, nu este temelie. Așa că și aceasta este a avea pecetea: a nu face nedreptate.

¹⁾ Deci, iubiților, să nu lepădăm de la noi pecetea și semnul împărătesc, ca nu cumva să fim despecetuiți, ca nu cumva să ne găsim putrezi, ca să nu fim temelii, cum s'ar întâmpla, ci încă temelii tari, ca să nu ne rătăcim. Acest semn arată pe cei ai lui Dumnezeu, pe cei ce se depărtează de nedreptate. Căci cum e cu putință de a fi ai lui Dumnezeu celui drept, cei ce fac nedreptăți, cei ce se răsboiesc cu dânsul, cei ce îl batjocoresc prin faptele lor? Și iarăși: noi acuzăm nedreptatea, și pe mulți îi urăm din această cauză. Că patima aceasta (nedreptatea) întocmai ca un tiran a cucerit sufletele tuturor, și cea ce este mai rău, e că nu cu sila, ci cu voința lor, cari pare că sunt prea mulțamiți de această robie. Și aici tocmai este răul cel mare, că de ar fi stăpâniți cu sila și nu cu voința, iute s'ar putea depărta de rău. Cum deci lucrul acesta se pare a fi dulce și plăcut, în timp ce este foarte amar? Și cum dreptatea poate fi amară, în timp ce li se pare foarte dulce? Din cauza organelor noastre de simțire, căci unii de pildă au crezut amarul ca miere, și cu plăcere se ating de cele vătămătoare. Cauza aceștia nu este doară în firea lucrurilor, ci în betejirea acelor organe bolnave. Este bolnav *criteriul sufletului* nostru. Fiindcă și cântariul când are cumpăna aplecată într-o parte, nu arată drept cele cântărite, clătinându-se în toate părțile. Tot așa și sufletul dacă nu are cumpăna cugetelor sale înțepenită și bine întărită cu frica de Dumnezeu, nu va putea judeca bine lucrurile, ci se clătește și se apleacă în jos.

Și dacă ar cercetă cineva cu amănunțime, ar putea vedea marea amărăciune a nedreptății nu atât la cei ce pătimesc, ci la cei ce o făptuiesc, -- și la aceștia mai mult de cât la aceia. Să nu vorbim de cele viitoare, ci deocamdată să spunem de cele de aici. Oare nedreptatea nu are cu sine lupte, și ură, și invinovățiri, și judecăți, și hulă? Dară ce poate fi mai amar ca acestea?

¹⁾ *Partea morală.* Contra lăcomiei, și că musturarea cugetului este pentru cel lacom o tortură maro și veșnică. (*Veron*).

Oare nu vin de aici nemulțămiri? Nu lupte înverșunate? Nu acuzațiuni? Oare nu din această cauză ne mustră cugetul într'una și ne neliniștește? Ași fi voit, ca dacă s'ar putea să scot sufletul din trupul celui nedrept, și atunci ai vedea acel suflet galbăn, tremurând, rușinat, cu fața acoperită, găsindu-se ca în agonie, și condamându-se pe sine singur. Căci de ani cădea noi chiar în adâncul răutăților, totuși criteriul minții nu se corupe, ci rămâne nepărtinitoriu, și nimeni nu zice că nedreptatea ce a făcut-o este un lucru bun, ci numai doară că plăsmuește pretexte, și face totul ca măcar prin vorbe să scape de păcat, dară nu și de cuget va putea scăpa. Aici de sigur că și fineța cuvintelor, și corupțiunea stăpânitorilor, și mulțimea ~~măgusitorilor~~ vor putea de sigur ca să astupe dreptatea, însă înăuntrul cugetului nimic din toate acestea nu se poate petrece. Nici lingușitori nu sunt de față, și nici bani care să corupă pe judecătoriu, căci criteriul acesta de la natură este așa, pus înăuntrul nostru de Dumnezeu; iară ce este de la Dumnezeu nimic din acestea nu poate pătimi.

Omul nedrept are și visuri displăcute, și păreri, așa că răul făcut venindu-i neconținut în minte, îi vătămă liniștea sufletului său. De exemplu: cineva a răpit cu nedreptate casa altuia; dară atunci nu numai cel răpit oftează, ci și răpitorul. Căci dacă el este încredințat despre judecată, oftează cu putere și se tulbură, iară dacă nu crede celor viitoare, chiar și atunci se roșește de rușine. Mai mult încă: nu este om, fie el Elin, fie Iudeu, fie eretic, care să nu se teamă de judecată; că dacă poate nu va filosofa pentru cele viitoare, totuși tremură și-i este frică de cele de aici, ca nu cumva să sufere mai mult poate în averea sa, sau în copiii săi, sau în neamurile sale, sau în trupul său, — căci multe de acestea face Dumnezeu. Fiindcă cuvântul învierii nu are putere îndeajuns de a ne cuminți pe toți, apoi chiar și aici ni procură multe dovezi de dreapta sa judecată, și ni le pune în mijloc. Cutare de pildă lăcomindu-se în viața sa, nu are copii, cutare a căzut în războiu, un altul s'a îmbolnăvit, un altul a pierdut copilul. Acestea toate le cugetă, acestea și le închipuie, și veșnic trăiește cu frică.

Ce, nu știți câte pătimește cel ce nedreptățește? Sau poate nu sunt amare acestea? Sau dacă nimic din

acestea nu este, nu oare cu toții îl disprețuiesc și'l hullesc? Nu toți îl urăsc? Oare nu toți, până și înseși cei ce nedreptățesc, îl numesc mai sălbatec de cât fearăle sălbatece? Că dacă pe dânsii singuri se condamnă, apoi cu atât mai mult pe altul, numindu-l răpitoriu, lacom și vătămătoriu. Deci ce are plăcut și mulțămitoriu? Nimic alta, de cât că are o mai mare îngrijire pentru paza averilor sale, pentru că are o mai mare bătaie de cap și o mai mare neliniște, căci cu cât cineva își îngrămădește mai multe averi, cu atât mai mult își face neliniștea și nedormirea mai mare și mai puternică. Dară apoi ce să mai spunem de blestămurile și de vorbele celor nedreptățiți? Ce să mai spunem când și vr'o boală cade asupra sa? Chiar de ar fi cel mai fără de Dumnezeu dintre toți oamenii, nu se poate ca găsindu-se în boală, să nu se îngrijească de acceia, când vede că nimic nu poate face. Întru cât ne găsim aici, sufletul trăind în desfătări, nu poate suferi cele triste, însă când este a se despărți de trup, atunci îl cuprinde o mare frică, căci vede că a ajuns chiar pe pragul tribunalului Dumnezeesc. Căci și tâlharii găsindu-se în temniță trăiesc fără frică, iară când cineva îi duce la locul de osândă, se pierde de frică. Când frica morții stă de față, pe toate acelea nimicindu-le ca și un foc puternic, silește pe suflet de a filosofa și de a se îngriji de cele de acolo; nu'l mai stăpânește atunci nici pofta de bani, nici dragostea de lăcomie și nici dragostea trupurilor. Toate acestea dispar ca niște nori, lăsând criteriul curat, intrând înăuntrul lui întristarea care îi moae așa zicând învârtoșarea din el. Nimic nu este atât de contrar filosofiei, ca dezmerdarea în desfătări, după cum iarăși nimic nu este mai folositor ca întristarea. Gândește-te cine ar mai putea fi lacom atunci, căci „răutatea ceasului face uitare desfătărilor“. (Sirah. 11, 29) zice înțeleptul. Cine s'ar mai gândi atunci la cei răpiți, la cei nedreptățiți, la cei lacomi? Cine ar putea să nu se mâhniască văzând pe alții bucurându-se, iară pe dânsul amenințat a fi pedepsit? Căci nu este cu putință ca căzând cineva în răle, să nu se gândiască la acestea. De multe ori însuși sufletul se pierde cu desăvârșire, fiind înfricoșat.

Dară aceasta câtă amărăciune nu aduce cuiva? Pe fiecare zi îi aduc boală. Dară încă dacă ar mai

vedea și pe cei osândiți, și pe cei munciiți, cum nu s'ar îmblânzi? Acestea se petrec aici, iară cele de acolo nici nu se pot spune. Câtă osândă, ce pedepse, câte munci, câte cazne, nu este cu putință ale înșiră.

Acestea le spunem noi, iară „cel ce are urechi de auzit, auză” (Luca, 8, 8). Nu ași voi a le spune acestea într'una, dară mă văd silit. Ași fi voit ca nici măcar să fac începutul unor asemenea cuvinte, dară dacă nu se poate, cel puțin printr'un mic medicament izbăvindu-vă de boală, să vă pot reîntoarce în sănătate. Iară rămânând în boală, ar fi din parte-mi o abatere de la datoria medicinei, ar fi fapta unui suflet barbar, moleșit, crud și fără nici-o milă. Că dacă fiind vorba de trupuri, noi rugăm pe doftori zicând: «să nu neglijați până la suflarea voastră cea mai de pe urmă a face ceia ce se cade a face», apoi oare nu cu atât mai mult ne vom îndemna pe noi înși-ne? Poate că cine știe? Poate că chiar de ar fi ajuns cineva la porțile iadului și la marginea răului, se va putea totuși ridica, se va putea reculege și însănătoșă, se va putea bucura de viața veșnică. Câți chiar după zecimi de auziri a cuvântului lui Dumnezeu, nici măcar n-au simțit despre ce a fost vorba, și mai pe urmă numai dintr-o simplă auzire s'au întors la calea cea dreaptă? Sau mai bine zis: nu dintr'o simplă auzire, ci după toate cele de mai înainte, căci dacă în cele zece se găseau fără simțire, totuși au câștigat ceva, și la urmă au arătat fără de veste rodul. Precum se petrec și cu un copac, care de și a primit zece lovituri cu toporul, totuși n-a căzut, iară mai pe urmă dintr-o singură lovitură a căzut jos la pământ — așa că tăetura nu deodată s-a făcut, adecă printr'o simplă lovitură, ci lovitura cea de pe urmă este rezultatul celor zece dinainte; de unde urmează că cel ce se uită la rădăcină știe bine că acesta va fi rezultatul, pe când cel ce se uită în sus spre ramurile copacului, nu poate ști cu siguranță — tot așa și în cazul de față. Ba încă de multe ori chiar și o sumedenie de doftori au îndopat pe bolnav cu fel de fel de doftorii, fără nici un folos, și tocmai la urmă venind un altul, a vindecat pe bolnav, — dară vindecarea nu este rezultatul sau lucrul numai a acestuia de pe urmă, ci și a celor mai dinainte, cari au combătut boala. Așa că chiar dacă pentru moment n-am putea arăta roadele

auzirei propoveduirii noastre, mai pe urmă totuși vom arăta. Cum că vom arăta, sunt foarte convins, căci nu se poate ca după atâta dragoste de a asculta, și după atâta zel să iasă cineva fără nici un folos, — ceea ce să nu fie, — ci toți făcându-ne vrednici de sfaturile și îndemmurile lui Christos, să ne silim a ne invrednici de veșnicele bunătăți întru Christos Iisus Domnul nostru, căruia împreună cu Tatăl și cu Sf. Duh, să cade slava, stăpânirea și cinstea, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

OMILIA VI

„Și în casa mare nu sunt numai vase de aur și de argint, ci și de lemn, și de lut, și unele sunt spre cinste, iară altele spre necinste. Deci, de se va curăți cineva pre sine dintru acestea, va fi vas de cinste sfințit, și de bună treabă stăpânului, spre tot lucrul bun gătit“. (Cap. 2, 20. 21).

Pe mulți oameni îi tulbură și acum ideea, că de ce încă cei răi nu sunt nimiciți, ci stau nesupărați? Sunt de sigur și multe alte cauze, ca de pildă: ca să se prefacă, să se schimbe, ca prin pedeapsa unora să se dea exemplu celor mulți, — aici însă Pavel spune lucrul așa cum este în natură, zicând: „Și în casa mare nu sunt numai vase de aur și de argint, ci și de lemn și de lut“. Precum într-o casă mare este o mare deosebire între vase, adică între uneltile trebuitoare gospodăriei, tot așa și aici în lumea întreagă, căci el nu vorbește de biserică, ci de lumea întreagă. «Să nu-ți închipui că eu vorbesc de biserică, căci aici, zice, toate vasele voiesc a fi de aur și de argint, și nici unul de lemn sau de lut, căci unde este trupul lui Christos, unde este biserica lui cea slăvită, fecioară curată, neavând întinăciune, sau prihană, sau altceva de acest felu (II, Cor. 11, 2. Efes. 5, 27) acolo nu trebuie a se găsi de

lemn și de lut. Nu te tulbură, zice, dacă în lume sunt oameni și răi și spurcați, fiindcă și într-o casă mare sunt și vase netrebnice și spurcate. Dară ce? Nu de acciași cinste se bucură, zice, căci unele sunt spre cinste, iară altele spre necinste». Inșă poate că vei zice: «Da! căci aici fie-care lucru îndeplinește o trebuință, dară în lume ce trebuință este de cei răi?»

Apoi oare Dumnezeu nu-i întrebuințază și pe aceștia spre altele? De pildă, omul vanitos clădește multe, deasemenca avarul, negustorul, cârciumarul și stăpânitorul, fie-care în felul lor sunt ca niște lucruri în lume, în timp ce vasul de aur nu poate fi ca unul din aceștia, ci doară numai cât se perindă pe la mesele împărătești. Deci, nu spune apostolul, că răutatea este necesară, căci cum s-ar putea aceasta? — ci numai că și cei răi au un lucru de împlinit. Dacă toți ar fi de aur și de argint, nu ar mai avea nevoie de celelalte. De pildă: dacă toți ar fi răbdători, nu ar fi nevoie de clădiri, dacă toți ar fi străini de dezmerdări, nu ar fi nevoie de multe feluri de mâncări; s-ar îngriji toți de strictul necesar, iară nu de clădiri strălucite. „Deci, de se va curăți cinevă pre sine, dintru acestca, zice, va fi vas de cinste sfințit“. Ai văzut că spre a fi de aur sau de lut cinevă nu este de la natură, sau din vr'o silă oare-care materială, ci numai din voința noastră? Acolo de sigur că vasul de lut nu ar putea deveni de aur, și nici acesta nu ar putea cădea în starea de dispreț a aceluia, pe când aici este mare de tot schimbarea sau prefacerea dintr'un felu în celalalt felu. Vas de lut eră Pavel, dară a devenit de aur, cum și Iuda care fusese vas de aur, s-a făcut vas de lut. Așa dară vasele de lut printre oameni sunt din cauza necurățeniei, așa că curvariul și avarul sunt vase de lut.

Dară atunci cum de zice aiurea: „Avem comoara aceasta în vase de lut“ (II. Cor. 4, 6), și nu defaimă vasul de lut? Apoi acolo apostolul vorbește de însăși natura vasului. Precum vasul de lut nimic alta nu este, de cât pământ ars în foc, tot așa și trupul nostru nimic alt nu este, de cât pământ învârtoșat prin căldura sufletului. Căia ce el spune deci aici, aceasta înșamnă: că adecă trupul nostru este un vas de lut. Și cum că este de lut, se vede de acolo că de multe ori

se sparge și se strică. Prin ce se deosebesc oare oasele de vasele de lut, fiind tot așa de tari, și tot așa de uscate? Dară carnea prin ce se deosebește de pământ? Oare nu amândouă (vasul de lut și trupul omului) sunt deopotrivă din apă? Însă, cum am fost spus, de ce atunci apostolul nu a defăimat trupul? Fiindcă acolo el vorbește de natura trupului, iară aici spune despre intențiunea, sau libera noastră voință. „De se va curăți cinevă pre sine dintru acestea“, zice, — și încă nu pune expresiunea obișnuită καθαίρειν = curăți, ci ἐκκαθαίρειν = a curăți din rădăcină, adică a curăți de tot, — „Vă fi vas de cinste sfințit, și de bună treabă stăpânului, spre tot lucrul bun gătit“. Așa dară acelea nu sunt de bună treabă, sunt netrebnice, de și poate îndeplinesc o oare care slujbă, însă nu spre tot lucrul bun. «Spre tot lucrul bun gătit. Chiar dacă n-ar face binele, totuși el este destoinic de a face bine, este primitoriu. Trebuie, deci, a'l pregăti spre ori-ce, chiar spre moarte, sau spre mucenie, sau spre feciorie, sau, spre ori-ce lucru bun».

„Iară de poftele tinereților fugi“ (Vers. 22). Poftele tinereților nu sunt numai poftele cele ale curviei, ci ori-ce poftă absurdă a tinereței. Auză cei îmbătrâniți, că nu trebuie a face nimic din cele ale tinerilor. Chiar de ar fi cinevă batjocoritoriu, sau ar iubi stăpânica, sau banii, sau trupurile, sau ori-ce alta de acest feliu, este poftă prostescă a tinereței, căci atunci nici inima nu este statornică, nici mintea nu este la locul său, ci sărită din scaun, și numai de cât se întâmplă de acestea, care duple expresiunea obișnuită sunt: «fantazii de ale tinereței». „Fugi de acestea, zice, și urmează dreptatea, credința, dragostea, pacea, cu toți cei ce chiamă pre Domnul din inimă curată“. Prin expresiunea „dreptatea“ el înțelege virtutea în general, adică evsevicia în vicață, credință, dragoste, blândeță.

Dară oare ce va să zică: „cu toți cei ce chiamă pre Domnul din inimă curată?“ Adică «să ai curaj nu în cei ce îl chiamă cum s-ar brodi, ci cu cei nebănuiți, cu cei curați la inimă, cu cei ce nu au nimic viclean în suflet, cu cei ce se apropie de noi cu pace,

cu cei ce sunt liniștiți, cu aceia să te amesteci, iară cu ceilalți nu trebuie a fi blând, ci a fi în pace numai în cât este despre tine»¹⁾).

„Iară de întrebările cele nebune și neînțelepte te ferește“ (Vers. 23). Ai văzut cum îl oprește peste tot locul de dispute zădarnice? Aceasta o face apostolul, nu că doară Timotheiu nu era destoinic de a răsturna întrebările cele nebune; eră îndeajuns de destoinic, căci dacă n'ar fi fost, i-ar fi zis pe față «silește-te de a fi vrednic pentru răsturnarea unor asemenea întrebări» ca atunci de pildă când i-a zis: „Până voi veni la tine păzește cetirea . . . ca acestea făcând, și pre tine te vei mântui, și pre cei ce te vor ascultă“ (I. Timoth. 4, 13. 16) — ci el știe că astfel de întrebări sunt fără nici un folos, și deci eră deprisos cu totul de a se azvârli în asemenea lupte zădarnice, de la care la urmă nimic nu va ieși bun, de cât luptă, răimășie zădarnică, batjocori și injurii (sudălmii). «Astfel de întrebări, ocoleștele» zice. Așa că sunt și alte întrebări, cum de pildă cele pentru sfintele scripturi, sau cele pentru credință, de la care nu-l oprește.

„Că slugii Domnului nu i se cade să se sfădească“ (Vers. 24). Așa dară nu trebuie să se sfădească, și nici să se certe în întrebări nebune, ci el trebuie a fi departe de asemenea certe. „Ci blând să fie cătră toți“, căci sluga Dumnezeului păcii cum s-ar putea certă? Dară oare cum de zice aiurea: „Mustră cu toată poronca“ (Tit. 2, 15)? și aici iarăși „Nimeni să nu disprețuiască tinerețile tale“, și iarăși „Ceartă-i pre îi aspru, ca să fie sănătoși în credință“ (Tit. 1, 13)? Apoi și aceasta este rezultatul blândeței, fiindcă certarea cea mai aspră, care mai cu samă poate ațîța pe cineva, este aceea făcută cu blândeță. Este cu puțință de a te atinge de cineva mai cu putere, toc mai când îi vei arăta o mare blândeță, mai mult chiar dacă ai întrebuința o asprime fără măsură. „Învă-

¹⁾ Notă. Expresiunea din original „ὅ ἐστι ἀπὸ τοῦ = cât este des pre tine, se găsește și la Romani 12, 18, și de aceea vezi comentariile epist. cătră Romani pag. 377 și 378“.

țător“ către toți cei ce vor a fi învățați, iară de eretici a se păzi, duple cum zice aiurea: „de omul eretic după una și a doua sfătuire te ferește“ (Tit. 3, 10). „Suferitoriu“. Mai cu seamă aceasta trebuie a avea dascalul, fiindcă de altminterlea totul va fi zadarnic. Că dacă pescarii de multe ori nu prind nimic, de și au aruncat mrejele toată noaptea, și totuși din această cauză nu se lasă de pescuire, apoi cu atât mai mult noi. Căci privește ce se petrece: se întâmplă de multe ori, ca prin învățatură neîntreruptă, sămânța căzută să taie așa zicând patima ce bântuie sufletul omului, fiindcă cel ce aude același lucru de mii de ori, va simți ceva la urmă, de oare-ce nu este om care să auză ceva într'una, și să nu simtă nimic. Este posibil, deci, ca tocmai atunci când urmează cineva a simți, să piardă totul, din cauză că noi ne-am lăsat sau ne-am lenit de a-l mai învăța. Se petrece același lucru, ca și cu un lucrător de pământ fără experiență, care răsădind viță de vie, o sapă în anul cel dintâiu, iară în anul al doilea și al treilea fără a o lucra caută a culege numai roadă, și trecând trei ani fără să aibă vr'un folos, în al patrulea an desnădăduit o lasă în părăsire, adică tocmai atunci când poate ar fi putut să tragă vr'un folos din ostenelele sale.

„Cu blândetă certând pre cei ce stau împotrivă“ (Vers. 25). Mai ales cel ce învață pe alții trebuie a face așa. „Cu blândetă“ zice, căci nu este cu putință ca cel ce are trebuință a învăța, să învețe și să cunoască ceva cu asprime și cu cearta. De ar trebui ca el să fie cu băgare de samă, totuși fiind supărat, scârbit și zăpăcit, nu va auzi nimic. Trebuie, deci, ca cel ce voiește a ști ceva din cele folositoare, mai înainte de ori-ce să se găsească cu mulțămire față de cel ce îl învață. Acest lucru nefiind observat mai dinainte, nu se va putea face nimic din cele ce trebuie a se face, fiindcă nimeni nu va sta cu plăcere și mulțămire în fața unuia care-l batjocorește și se poartă cu obraznicie. Deci cum de zice aiurea: „De omul eretic după una și a doua sfătuire te ferește?“ Aici vorbește de omul ce nu se îndreaptă, de cel ce este nevindecabil de boala ce o are.

„Poate cândva li va da lor Dumnezeu po-

căința spre cunoștința adevărului“. Ceia ce el spune aici, aceasta înșamnă: poate că va fi vr'o îndreptare; iară acest „poate“ este zis cu privire la faptele lor cele nevăzute. Așa că trebuie a se depărta de acelea numai, pentru care putem să ne pronunțăm lămurit, și pentru care suntem convinși, că dânsii nu se vor schimba, ori-ce s-ar întâmpla. „Cu blândeță“ zice. Ai văzut că astfelu trebuie a ne apropiea de cei ce vor să învețe, că adecă nici-odată să nu fugim de conversațiuni mai 'nainte de a da dovadă?

„Și vor scăpa din cursa diavolului, prinși fiind îi de dânsul spre a lui voie“ (Vers. 26). Bine a spus: „Prinși fiind“ căci până acum dânsii stau în rătăcire. Privește cum învață pe ucenici de a fi umiliți, căci n'a zis «Poate cândva vei putea tu a-i întoarce la pocăință», ci „Poate cândva îi va da lor Dumnezeu pocăință“. Chiar de se face ceva, totul este al Domnului: tu răsădești, tu uzi, dară el samănă și face ca să producă roadă. Deci, nici-odată să nu ne închipuim că noi am fi convins pre cineva, chiar dacă l-am fi atras poate la voința noastră. „Fiind prinși“, zice, de dânsul spre a lui voie“. Aceasta ar zice-o cineva nu pentru dogme, ci pentru viață mai cu samă, căci voința lui Dumnezeu este ca omul să aibă viață curată și dreaptă. Dară unii sunt prinși în cursa diavolului și din cauza vieții, și deci nu trebuie a fi față de dânsii cu asprime. „Poate cândva îi va da lor Dumnezeu pocăință... și vor scăpa din cursa diavolului, prinși fiind de dânsul spre a lui voie“, zice. Expresiunea „poate cândva“ este rezultatul îndelungei lui răbdări, căci a nu face voința lui Dumnezeu, este din cauza unei curse diavolești. Că precum și struțu de și nu este prins din toate părțile, ci numai dintr'una — voiesc a zice, de picior — totuși se găsește sub stăpânirea celui ce i-a întins cursa, tot așa și noi chiar de n-am fi stăpâniți din toate părțile, adecă și din credință și din viață, ci numai din viață, suntem sub puterea diavolului, căci „nu tot cine-mi zice Doamne Doamne, va intra întru împărăția lui Dumnezeu“, și iarăși: „nu vă știu pre voi, duceți-vă de

la mine cei ce lucrați fără de legea" (Math. 7, 21. 23).

Ai văzut care este folosul credinței, când stăpânul nu ne cunoaște pre noi? Căci și fecioarelor aceiași li-a spus: „Nu vă știu pre voi”. Care poate fi folosul fecioriei și a sudorilor celor multe, când stăpânul nu le cunoaște? Și în multe locuri găsim că pentru credință cu nimic nu ne învinovățește, și că numai pentru o viață stricată pedepsește, după cum și aiurea cu nimic nu ne învinovățește pentru viață, în timp ce pentru credință stricată pe mulți vedem pedepsiți, căci aceste două sunt legate între dânsese. Ai văzut, că atunci când noi nu facem voea lui Dumnezeu suntem prinși în cursa diavolului? Și nu numai din pricina unei vieți stricate, ci de multe ori, chiar numai din pricina unui singur defect, ne vom duce în gheena, dacă nu vom avea cu noi celelalte bunuri care să contrabalanseze. Fiindcă și fecioarele nu au fost învinovățite pentru curvie, sau preacurvie, sau invidie, sau zavistie, sau beție, sau rea credință, ci pentru lipsa unt-de-lemnului, adică că nu făceau milostenie — căci unt-de-lemnul aceasia este. Dară și pre acci blăstămați, când zice: „Duceți-vă de la mine blăstămaților în focul cel veșnic” (Math. 25, 41) cu nimic iarăși nu-i învinovățește, de cât că și dânsii n-au hrănit pe Christos.

¹⁾ Ai văzut cum lipsa milosteniei duce pe cineva în focul gheenii? Unde poate fi folositoriu, spune-mi, cel ce nu face milostenie? Postești pe fie-care zi? Dară și fecioarele acelea posteau, și totuși cu nimic nu s-au folosit. Te rogi? Și ce este aceasta? Căci rugăciunea fără milostenie este lipsită de roadă. Toate sunt necurate fără milostenie, toate sunt nefolositoare, și chiar cea mai mare parte din virtute este știrbită. „Cel ce nu iubește pe fratele său, zice, nu știe pe Dumnezeu” (Ioan 4, 8). Cum iubești tu pe fratele tău, când nu vrei să-l împărtăși cu nimic din lucrurile acestea mici și nebăgate în samă? Spune-mi, te rog: te porți cu înțelepciune? Și pentru ce? Nu cumva poate fiindcă te temi de osândă? Nici de cât, ci faci așa, ca fiind ceva natural; fiindcă dacă te porți cu înțelepciune de frică osândei, și suferi pentru aceasta o așa de mare greu-

¹⁾ *Partea morală.* Despre eleimosină, și despre avariție. (Veron).

tate, apoi cu atât mai mult trebuia ca să faci milostenie. Fiindcă nu este tot una: a te stăpâni de fapta banilor, cu a te stăpâni de pofta trupurilor, de vreme ce pentru aceasta din urină și năcazul este mai mare. Și de ce? Fiindcă pofta trupurilor este de la natură, și este împrăstieată așa zicând, și sădită în trupul nostru, pe când pofta banilor de loc. Aceasta și este, că noi putem a ne asemăna lui Dumnezeu, adecă a milui și a ne milostivi față de fratele nostru; iară dacă aceasta n'o avem, apoi suntem lipsiți de totul. El n'a spus: «dacă veți posti, deopotrivă vă veți face cu Tatăl vostru». N'a spus: «dacă veți fi feciorelnici, sau de vă veți ruga veți fi deopotrivă cu Tatăl vostru»; nimic din acestea, zic, n'a spus, fiindcă nici Dumnezeu nu face ceva dintr'ânsele, însă ce a spus? „Fiți milostivi, zice, Precum și Tatăl vostru este milostiv“ (Luca 6, 36). Acesta este lucrul lui Dumnezeu. Și dacă nu ai cu tine aceasta, apoi ce ai? „Milă voiesc, zice, și nu jărtfă“ (Osie 6, 6). Dumnezeu a făcut cerul, a făcut pământul, a făcut marea. Mari sunt acestea și vrednice de înțelepciunea lui; însă cu nimic din acestea n'a atras la sine natura omenească, ca prin mila și prin filantropia lui. Și dacă acesta este lucrul puterii și a bunătății sale, apoi cu atât mai mult încă, că și rob s'a făcut. Oare nu pentru aceasta mai cu samă suntem plini de admirațiune pentru dânsul? Și nu pentru aceasta mai cu samă ne apropiem de el?

Nimic nu atrage atât pe Dumnezeu, ca mila, pentru care toți prorocii vorbesc multe. Și când zic milă, nu înțeleg pe acea milă unită cu lăcomie sau avariție, căci aceasta nu este milă. Căci nici maslinul nu dă dintr'ânsul ramure de spini, ci de maslin, după cum și mila nu poate naște dintr'ânsa ramura avariției, sau a nedreptății, sau a răpirei. Nu defăimă milostenia, și să nu o faci să feliu, ca ea să fie acuzată de toți. Că dacă de aceia răpești avutul unuia, ca să faci milostenie altuia, nimic nu poate fi mai rău ca o astfel de milostenie. Când ea este zămislită în răpire, aceasta nu este milostenie, ci mai mult o barbarie, mai mult o cruzime. Aceasta este batjocoră îndreptată asupra lui Dumnezeu. Dacă cel ce a proadus lui Dumnezeu din cele mai mici ale sale — Cain — și a fost respins, dară încă pe cel ce-i proaduce din cele străine, cum nu'l va respinge? Proaducere nimic altă nu este de cât jărtfă, și nici de cum

necurăție. Cu mânele murdare tu nu îndrăznești a te ruga; și când îi proaduci murdărie și necurăție din răpire, nu o crezi aceasta ca ceva rău? Mânile nu îngădui de a-ți fi pline de murdărie și necurăție, ci le faci curate, și numai așa proaduci cu ele jertfă, — de și murdăria aceasta nu are nici-o vinovăție, pe când ceialaltă murdărie este demnă de învinovățire și defăimare.

Deci, să nu ne gândim numai la aceia, ca adecă să ne rugăm lui Dumnezeu și să i proaducem jertfe cu mâinile curate, ci ca și cele proaduse să fie curate. Căci dealtfelu este ceva de ris; este ca și cum cineva spălând tablaua ar încărca-o apoi de daruri murdare și necurate, — și atunci spune'mi, oare ceia ce el face, nu este de ris? Fie-ți mâinile curate, însă nu numai cu apă să le speli, ci mai 'ntâi și cu dreptatea, căci aceasta mai cu samă este curăția mânilor. Iară dacă noi suntem plini de nedreptate, de mii de ori de le-am spăla cu apă, nici un folos nu vom avea. „Spălați-vă, zice, curățiți-vă“ Dară ce? oare a zis: «duceți-vă la riuri, sau duceți-vă la băi, sau la lacuri»? Nimic din toate acestea, ci „ștergeți răutățile din sufletele voastre“. (Isaia, 1, 16), adecă «faceți-vă curați, căci aceasta izbăvește pe cineva de murdărie, aceasta este adevărată curăție». Curăția aceea, nu aduce nici un folos, pe când aceasta ni procură curaj către Dumnezeu. Curăția aceea este cu puțință de a avea și preacurvarii și tâlharii, și criminalii, și ticăloșii, și bărbații cei tâmpi, și curvarii și cei ce trăiesc veșnic în curvii, și mai ales aceștia. Căci mai cu samă aceștia sunt cari se îngrijesc mai mult de cât toți de curăția trupului, mirosind veșnic a parfumuri, și veșnic șterg așa zicând mormântul lor de pe dinafară, căci trupul lor este un adevărat mormânt, fiindu-li mort sufletul dinăuntru. Așa că unei astfelu de curății sunt părtași și aceștia, iară curățeniei dinăuntru de loc.

Nu este un lucru mare dacă 'ți speli trupul; această curățenie este obiceiul Judaic, nefolositor în totul, pe câtă vreme nu este curăția dinăuntru. Fie de pildă cineva care are pe trup rană puroioasă, sau niscare-va tăieturi, și spele'si trupul. Ei, și care poate fi folosul? Care e sfârșitul? Dară dacă partea de dinafară a trupului fiind afundată în apă, prin aceasta cu nimic nu se va putea folosi rana cea puroiată, apoi când și în

suflet se găsește o asemenea rană, cu ce am putea fi folosiți prin curățirea trupului? Cu nimic. Avem nevoie de rugăciuni curate, iară rugăciunile nu sunt curate, pe câtă vreme sufletul ce le face este necurat. Și nimic nu face sufletul atât de necurat, ca avariția și răpirea.

Dară sunt unii cari făcând mii de răle în cursul zilei, totuși către sară spălându-se întră în biserică, și cu multă îndrăzneală întind mânele spre ceriu, ca și cum pare-că totul a lepădat de la dânșii prin spălarea cu apă. Dacă ar fi așa, negreșit că mare folos ar fi, când noi pe fiecare zi ne spălăm. Dacă ar fi așa, nici eu nu a-și încetă de a vă supăra neconținut cu băile, dacă, zic, ne-ar face curați și ne-ar scăpa de păcate. Inșă, iubiților, toate acestea sunt de rîs, sunt bârfiri, sunt păpușării și jucării copilărești.

Dumnezeu nu disprețuiește murdăria trupului, ci necurătenia sufletului, căci ascultă ce spune el: „Fericiti cei curați” poate cu trupul? Cătuși de puțin, inșă ce? „cei curați, zice, cu inima, că aceia vor vedea pe Dumnezeu.” (Math. 5, 8); iară Prorocul zice: „Inimă curată zidește întru mine Dumnezeu.” (Ps. 50, 12), și iarăși: „Spală de răutate inima ta.” (Ierem. 4, 14).

Mare bun este, iubiților, de a se găsi cineva totdeauna în obîșnuita celor bune. Dară tu privește cât de mici sunt acestea, și nefolositoare; că după ce sufletul a fost mai dinainte stăpănit de oarecare obiceiuri, nu se depărtează, și nici că poate suferi să se apropie de rugăciune, dacă n'a îndeplinit acele obiceiuri mai dinainte. De pildă iată ce spun: ni-am făcut obiceiul de a ne spăla și a ne ruga, și nu este cu putință de a face aceasta nespălați; nu ne rugăm cu plăcere, dacă vom face aceasta cu mâinile nespălate, ca urmând a necinsti pre Dumnezeu, și suntem cu cugetul neîmpăcat. Dară dacă acest lucru de nimic ne stăpânește cu atâta tiranie, și numai de cât îl îndeplinim pe fiecare zi, apoi dacă și în obiceiul milosteniei ne-am găsi tot așa, și am regulă ca și acest obicei să-l îndeplinim pururea, de sigur că am reuși a ne deprinde că nîciodată să nu intrăm cu mâinile goale în casa de rugăciuni. Mare este cu ade-vărat tirănia obîșnuinței atît în cele bune, ca și în

cele răle, căci la urmă nici nu mai avem nevoie de osteneală, de vreme ce suntem trași de dânsa.

Mulți au căpătat obișnuința de a se pecetlui, așa zicând, pre dânsii deseori cu semnul sfintei cruci, și nu mai au nevoie de cineva care să li aducă aminte, ba încă și mintea de multeori se învâртеște pe aiurea, și totuși mâna ca fiind pare-că mișcată de un dascal al obișnuinței, se ridică automat spre a face semnul sfintei cruci. Mulți au căpătat obișnuința de a nu se jură, și nici de voie și nici de nevoie nu se jură. Deci, să căpătăm și noi obiceiul de a face milostenie. Câte ostenele ar trebui să punem spre a afla doftoria aceasta? Căci spune-mi: dacă n'ar fi mângâierea aceasta a milosteniei, iară noi păcătuind mult ne-am face pre noi înși-ne vinovați de osândă, oare nu ne-am plânge pe toate căile? Oare n-am zice: «fie ca prin bani să spălăm păcatele» și totul am cheltui, sau «fie ca prin bani să depărtăm de la mine mâniea lui Dumnezeu» și nu am cruță nimic din ceia ce avem? Deci dacă noi facem așa în boală, dară încă dacă s'ar putea cumpără moartea, oare nu am da toate averile? De și, privește filantropia lui Dumnezeu, cât de mare este: că nu 'ți-a dat dreptul de a cumpără moartea aceasta momentană, ci moartea cea veșnică. «Tu nu cumperi viața aceasta, zice, ci cea veșnică. Pe aceea 'ți-o vând, iară nu pe aceasta. Nu'mi bat joc de tine, căci dacă ai primit-o aceasta, n-ai primit nimic. Eu știu că aceea este mare. Nu tot așa însă fac cei ce cârciumăresc cele din lume. Căci dânsii își bat joc de cei ce voiesc, și în locul unui lucru mare dau unul mic. Dară eu nu fac așa». Căci spune-mi: dacă cineva s'ar duce la un negustoriu, care ar avea două pietre, din care una proastă, iară ceialaltă de mare preț, și după ce a plătit prețul celei proaste, la urmă a luat pe cea mare, oare pentru aceasta l-ar putea învinovăți cineva? De loc, ci încă mai mult l-ar admira. Tot așa și acum ni stau înainte două vieți: viața aceasta trecătoare, și cea veșnică, și pe amândouă le vinde Dumnezeu, însă nouă ni vinde pe aceasta, iară nu pe aceea. De ce dară să ne neliniștim ca și copiii cei proști, când noi luăm pe cea de preț? Așa dară se poate cumpără viața veșnică cu bani? Da! Când însă noi o cumpărăm cu banii noștri, iară nu cu bani străini, când nu întrebuintăm violenție în câștigarea lor. «Dară, zici

tu, la urmă sunt ai mei». Nu sunt ai tăi după răpire, ci sunt ai celui de la care ~~te-ai~~ răpit. Sunt bani străini, chiar dacă ai fi tu de o mie de ori stăpân, căci nu sunt ai tăi nici aceia cari ți-i lasă cineva în depozit, iară el s'a dus departe, de și se găsesc la tine. Deci dacă nu sunt ai noștri nici chiar accia pe cari i-am primit în depozit dați cu bună voea stăpânului lor, și nici chiar pe timpul cât îi avem la noi; apoi cu atât mai mult nu sunt ai noștri cei pe cari îi răpim fără de voea celor ce-i au. Acela este stăpânul lor, chiar de i-ai avea de mii de ori. Ai noștri sunt numai virtutea adevărată, iară banii dacă nici cei cari sunt ai noștri, nu sunt ai noștri, cu atât mai mult cei străini, ci astăzi ai noștri, mâini nu mai sunt ai noștri. Virtutea însă este a noastră, ea nu este în pagubă ca accia, ci întreagă se găsește în totdeauna. Aceasta să o câștigăm, iară banii să-i dispunem, ca astfel să putem a ne învrednici de bunurile cele adevărate. Căroră fie ca cu toții să ne învrednicim, prin charul și filantropia Domnului nostru Iisus Christos, căruia împreună cu Tatăl și cu Sf. Duh, se cade slava, stăpânirea și cinstea, acum și pururea și în veci vecilor. Amin.

OMILIA VII

„Și aceasta să știi, că în zilele cele deapoi vor veni vremi cumplite. Că vor fi oameni iubitori de sine, iubitori de argint, măreți, tru-fași, hulitori, de părinți neascultători, nemulțămitori, necurați, fără de dragoste, elevetitori, neînfrânați, nedumestici, neiubitori de bine, vân-zători, obraznici, îngâmfați, iubitori de desfătări mai mult de cât iubitori de Dumnezeu, având chipul buneii credințe (evseviei), iară puterea ei tăgăduind, și de aceștia te ferește. Că dintr'aceștia sunt de cei ce se vâra prin case și robesc pre femeile cele îngreuiate de păcate, cele ce

se poartă cu multe feluri de pofte; care pururea se învață, și nici-odată la cunoștința adevărului a veni nu pot“. (Cap. 3, 1—7).

În întâea epistolă zicea că: „Duhul arătat grăiește, că în timpii cei deapoi se vor depărta uniia de la credință“. (I. Timoth. 4, 1), și tot în aceeași epistolă în alt loc tot aceeași proroceste, ca ceva care se va petrece în timpul de pe urmă. Deci și aici tot aceea face, zicând: „Și aceasta să știi, că în zilele cele de pe urmă vor veni vremi cumplite“. Și nu numai în timpurile de pe urmă, ci chiar și în timpurile deja venite, după cum zice: „În ce chip Ianni și Iambri s'au împotrivit lui Moisi“. (Cap. 3, 8). Și iarăși mai sus zice: „Și în casa mare nu sunt numai vase de aur și de argint“. Dară oare de ce face el aceasta? Ca să nu se tulbure Timotheiu, sau vr'unul din noi, când vedem că în lume sunt și oameni răi. «Că dacă pe timpul lui Moisi, zice, au fost oameni răi, și că vor fi și după aceasta, nu este nimic de mirare dacă se găsesc și în timpul nostru.»

„În zilele cele de apoi vor veni vremi cumplite“, adică foarte răle. Și cum vor fi timpuri răle? Aceasta o zice nu doară defăimând zilele, nici timpurile, ci pe oamenii cei din acele timpuri. Că și noi avem obiceiul de a spune de timpuri răle, sau bune, de la împrejurările ce se petrec atunci, sau de la oamenii contemporani. Și după ce spune de acele timpuri, imediat pune cauza tuturor acelor răle, rădăcina și sorgintea de unde se nasc toate celălalte, când cineva nu are în vedere cele ale aproapelui, ci numai pe cele ale sale, sau mai bine zis, când negliază pe ale amândurora, căci el atunci nu se gândește nici la ale sale. Că după cum cel ce are în vedere pe ale aproapelui său, va regulă bine și pe ale sale. tot așa și cel ce disprețuește pe ale aceluia, le va disprețui și pe ale sale proprii. Căci dacă suntem mădulări unul altuia, apoi mântuirea aproapelui nu este numai a lui, ci și a celorlalte mădulări, precum și vătămarea nu stă numai la acela, ci își întinde durerile la toate celălalte

mădulări. Dacă suntem zidire, ceia ce ar suferi o parte, va vătămă și restul zidirei, iară dacă acea parte este puternică, ea va putea purta și pe celelalte.

Intocmai așa și în biserică. Ai trecut cu vederea, sau ai disprețuit pe fratele tău? Pe tine singur te-ai nedreplătit. Cum? Apoi tu singur ai suferit o vătămare nu mică. Că dacă cel ce nu împărtășește pre cel sărac cu câțiva pitaci se duce în gheena, dară oare cel ce vede pe fratele său primejduindu-se în cele mai trebuitoare, și nu-i întinde mână de ajutoriu, oare nu va pătimi mai mult de cât acela, duple cum și paguba a fost în lucruri mai mari?

„Că vor fi oameni iubitori de sine“ zice. Dară tocmai cel iubitoriu de sine, este care nu se iubește pre sine, în timp ce acel ce iubește pe fratele său, acela este care se iubește pre sine. Din iubirea de sine izvorăște filarghiria sau iubirea de argint. Că chiar pe dragostea cea mai întinsă și imprăștiată în toate părțile, în scurt timp o umilește boala aceea grozavă a iubirii de sine. „Iubitori de argint“. Din iubirea de argint se naște mândria, din mândrie disprețuirea, din disprețuire blasfemia, din blasfemie pierderea de ori-ce rușine și în fine necredința. Dealtmintrelea tot cel ce se înalță pe sine contra oamenilor, ușor apoi se va înalță și contra lui Dumnezeu. Astfelu se nasc și păcatele; de multe-ori de la cele mai de jos, ajung până la cele mai de sus. Cel ce este smerit cătră oameni, cu atât mai mult va fi smerit cătră Dumnezeu. Cel ce este blând cătră cei deopotrivă cu el, cu atât mai mult va fi cătră Dumnezeu, iară cel ce disprețuește pe cei deopotrivă cu el, în trecerea timpului va disprețui și chiar pe Dumnezeu.

¹⁾ Deci, iubiților, să nu ne disprețuim unii pre alții, căci aceasta este o învățătură rea, care ne va învăța a disprețui pe Dumnezeu. Dară chiar prin faptul că ne disprețuim unii pre alții, noi disprețuim pe Dumnezeu, care ne-a poruncit de a arăta unii altora cea mai mare dragoste. Dară dacă voiți, vă voi face acea-

¹⁾ *Partea morală.* Cel ce se învață a disprețui pe oameni, cu ușurință va disprețui și pe Dumnezeu, și contra iubitorilor de argint. Că noi trebuie a ne îndemna unii pre alții, și despre femeile văduve, cum dătoresc în ceia ce le privește de a crește și îngriji de copiii lor duple Dumnezeu. (*Veron*).

sta invederată și prin exemple. Cain a disprețuit pe fratele său, și imediat a disprețuit și pe Dumnezeu. Cum l-a disprețuit? Privește cât de batjocoritoriu răspunde lui Dumnezeu: „Au doară păzitoriu sunt eu fratelui meu“. (Facere 4, 9)? Isav deasemenea a disprețuit pe fratele său, și la urmă a disprețuit și pe Dumnezeu. De aceea și zicea Dumnezeu că: „Pre Iacob l-am iubit, iară pre Isav l'am urît“. (Mal. 1, 2. 3), pentru care și Pavel zice: „Să nu fie cineva curvăriu sau spurcat ca Isav.“ (Ebrei 12, 16). Pe Iosif l-au disprețuit frații, cari la urmă au disprețuit și pe Dumnezeu. Israiliții au disprețuit pe Moisi, și de aceea au disprețuit și pe Dumnezeu. Tot așa și fiii lui Eli disprețuiau poporul, și disprețuiau și pe Dumnezeu.

Voiești poate a vedea și contrariul? Abraâm a cruțat pe Lot nepotul său, și în același timp a ascultat și de Dumnezeu, iară aceasta se învederează din ascultarea lui, când i s'a cerut de a jărfti pe fiul său Isaac, și din toate celelalte virtuți ale sale. Și iarăși: Abel a fost evlavios și cu bună cuviință către fratele său, și evlavios a fost și către Dumnezeu. Să nu ne disprețuim deci unii pe alții, ca să nu ne învățăm a disprețui și pe Dumnezeu. Cel obraznic cu oamenii, va fi obraznic și cu Dumnezeu. Să ne cinstim unii pe alții, ca să ne învățăm a cinsti și pe Dumnezeu. Deci, când iubirea de argint și iubirea de sine, și lipsa de rușine se întrunesc la un loc, apoi atunci ce mai lipsește pentru pierderea totală a individului? Totul s'a stricat atunci, și din toate părțile curge mocirla cea puturoasă a păcatelor.

„Nemulțămitori“ zice. Și cum ar putea fi mulțămitoriu iubitoriu de argint? Cui ar putea fi mulțămitoriu? Nimănui, fiindcă pe toți îi crede de dușmani, de vreme ce voiește a răpi averile tuturor. De ți-ai deșărlă toate averile unui asemenea om, nu-ți va arăta nici-o mulțămire; se scandalizază încă că nu ai mai mult, și că nu l-ai făcut stăpân pe mai multe. De l-ai face stăpân peste lumea întreagă, nu-ți va arăta nici-o mulțămire, căci el crede că n'a luat nimic. Pofta acestui rău este fără saț, este așa zicând pofta unei boale primejdioasă, căci așa felu sunt poftetele boalelor. Și cel bolnav de friguri nu poate nici-odată a se sătura de băutură, ci pururca se găsește stăpânit de poftă. Bețivul nici-odată nu se satură,

ci veșnic este înșătat. Tot așa și cel îndrăgostit de bani, nici-odată nu-și satură pofta de bani, și de i-ai desărtă toate averile, el nici-odată nu-ți va arăta vr-o mulțămire. Numai acelaia poate i-ar arăta, care i-ar da pe cât el voiește, dară aceasta nimeni n-ar putea-o face, căci nici el n-are o măsură de cât voiește, și prin urmare nimeni nu-i va putea mulțămi.

Nimeni nu poate fi atât de nemulțămitoriu ca iubitorul de argint, nimeni nu poate fi atât de fără simțire și fără recunoștință, ca iubitorul de bani. El este dușmanul lumii întregi. Se necăjește în sine că sunt oameni pe pământ, căci el voiește ca totul să fie pustiu, iară dânsul să aibă pe ale tuturor. Și multe de acest felu își închipuie în mintea lui. Dacă de pildă este cutremur de pământ, el zice în sine: «dacă s-ar îngroșa toate în pământ, la urmă eu singur le-ași lua pe ale tuturor, dacă este cu puțință. Dacă ar fi foamete sau boală, și de s-ar pierde toate, afară de aur; dacă ar fi vr'un naufragiu pe mare, sau vr'o revărsare și înecare de mare», și în fine mii de asemenea nenorociri făurește în mintea sa, iară ceva bun, nimic, căci el doară doarește în sufletul său cutremure, și trăsnete, războaie și boale, și toate cele de acest felu.

Spune-mi însă, nenorocitele și vrednicule de jale, și mai rob de cât toți robii: dacă ar fi toate aur în lumea aceasta, oare te-ar mântui pre tine aurul, fiind prăpădit de foamete? Dacă ar fi un cutremur și s-ar scufundă întregă lumea, oare te-ai izbăvi de această poftă vătămătoare? Nefiind om pe pământ, la nimic nu-ți va folosi viața cu toate ale ei. Să ne închipuim că deodată fără de veste toți oamenii de pe pământ ar dispărea, și că argintul și aurul lor ar trece automat în stăpânirea ta, — fiindcă acești oameni își închipuie în mintea lor lucruri nebune și peste puțință — și bogăția acelora, aurul, argintul, hainele cele de mătasa, cele aurite, toate în fine ar intra automat în mâinile tale. Ei! și care-ți va fi folosul? Atunci mai cu samă te-ar găsi moartea, nefiind nici pitari, nici lucrători de pământ, ci numai fiare sălbatece și demoni cari îți sperie sufletul. De sigur că și acum îți stăpânesc demonii sufletul, și încă poate mulți, atunci însă te-ar pune în uimire, și de îndată te-ar pierde. «Dară, zici tu, eu aș voi ca să fie și lucrători de pământ, și făcători de pâine, însă ar trebui

ca și cu dâșii să cheltuiesc» — atât de nesățioasă este dorința aceasta. Și ce ar putea fi mai de râs ca aceste vorbe? Ai văzut în ce strâmtorare se găsește el? Voiește și a avea pe mulți cari să-l slujască, dară se și scârbește că cheltuiește cu hrana lor, și că cu chipul acesta i se impuținează averea.

Dară ce? Spune-mi: oare voiești tu ca oamenii să fie de piatră? Dară toate acestea sunt batjocori, valuri de mare, ametală, furtună, vifor, și tulburare mare a sufletului, căci el veșnic este înfometat, veșnic înșătat. Spune-mi însă: oare pe un astfelu de om nu l-am plânge, și nu ni-ar fi milă de el? Când așa ceva se petrece cu trupurile omenesti, și se crede a fi cea mai grozavă osândă — numită de doftori foame cânească — când cineva îndopându-se într'una, nu se izbăvește totuși de a fi înfometat; — dară dacă se petrece aceasta cu sufletul, oare nu vom plânge pe un asemenea om? Foame cânească a sufletului este iubirea de argint, care umple cu multe pe suflet, dară nici-odată nu-l mulțamește, ci pururea este stăpânit de acca poftă. De ar trebui să bea unul ca acela chiar din acea buruiană numită elebor ἐλλέβορον = clebor, buruiană de leac pentru smintire), sau de a suferi ceva de mii de ori mai greșos, numai ca să se poată izbăvi de această patimă, oare n'ar trebui ca să primească aceasta cu bunăvoință? Nu poate fi în lume atâta mulțime de bani, în cât să poată sătura pântecule cel nesăturat al iubitorului de argint.

Dară oare nu ne vom rușina noi, dacă fiind vorba de bani, atât de mult unuia se entuziazmează, sau mai bine zis, se cuprind de o poftă nebună, iară când e vorba de Dumnezeu noi nu-i arătăm nici cea mai mică dragoste, de și Dumnezeu este pentru noi mai fără preț ca argintul? Pentru argint oamenii sufăr și nedormire, și călătorii îndelungate, și primejdii necurmăte, și ură, și zavistii, și în fine toate rălele, iară când e vorba de Dumnezeu noi nu suferim a se pronunța asupra-ne nici cea mai mică vorbă, sau să suferim vre-o ură pentru dânsul. Iară de ar trebui ca să apărăm pre vr'unul din cei nedreptățiți, noi sfîindu-ne de ura și de primejdiile din partea stăpânitorilor, lăsăm în voia întâmplării pe cel nedreptățit, așa că luând de la Dumnezeu putere de a ajuta pe fratele nostru, noi am pierdut acea putere, pentru

că n'am voit de a fi urîți de acei tirani. Și cei mai mulți imediat pun înainte vorbele: «ce'mi pasă mie, nu voiu a fi urit în zădar». Dară aceasta este a fi urit în zădar? Și ce ar putea fi mai bun de cât această ură? Pentru prietenia și dragostea lui Dumnezeu, ura oamenilor este cu mult mai bună de cât prietenia lor. Căci când suntem iubiți pentru Dumnezeu, noi suntem datori lui de această cinste, iară când suntem urîți, atunci el ni este datoriu.

... Iubitorii de bani ori cât ar iubi aurul, totuși nu cunosc măsura iubirii, noi însă de am face ceva cât de mic, credem că totul am făcut; pe Dumnezeu nu-l iubim atât pre cât iubesc aceia aurul. Mare este învinovățirea acelora, că au atâta dragoste pentru aur dară și hula noastră este mare, pentru că nu avem atâta dragoste cătră Dumnezeu, pre câtă avem cătră pământ, — căci pământ este aurul, în formă metalică. Câtă cinste dăm pământului, nu dăm pe atâta stăpânului tuturor.

Să cunoaștem deci nebunia lor, și să ne rușinăm. Și ce este, dacă noi poate nu suntem așa de aprinși după aur, dară nici de Dumnezeu nu ne temem mult? Din cauza avariției unii oameni își disprețuiesc femeia, copiii, ba până chiar și mântuirea lor, — de și nu știu că vor putea spori averea lor, fiindcă de multe-ori, chiar pe când se găsesc în cele mai bune speranțe, părăsesc lumea fără de veste, de și s'au muncit în zădar, — pe când noi știind bine că ne vom învrednici de cel dorit de noi, dacă-l vom iubi precum trebuie a-l iubi, și totuși nici așa nu-l iubim, căci s'a răcit în noi ori ce dragoste către aproapele, și prin urmare și cătră Dumnezeu, de oare-ce de la răcirea celei cătră aproapele vine și răcirea celei cătră Dumnezeu.

Nu este, iubiților, om care să aibă o cugetare sănătoasă și să nu știe a iubi. Temeliea tuturor bunurilor este dragostea, dupre cum și zice Mântuitorul: „Întru aceasta se cuprinde toată legea și Prorocii“. (Math. 22,40). Dupre cum focul ce cade pe materii arzătoare totul nimicește, tot așa și căldura dragostei oriunde ar pătrunde, pe toate cele ce vatămă cuvântul lui Dumnezeu le nimicește, și așa face pământul curat și prielnic pentru primirea semințelor. Unde este dragoste, toate rălele sunt alungate. Acolo nu mai este

iubire de argint, care e rădăcina tuturor rălelor; nu mai este iubirea de sine, nu mai este mândria, căci de ce s'ar mândri cineva înaintea prietenului său? Nimic nu face pe om atât de umilit ca dragostea, căci servim pe prieteni ca slugi, și nu ne rușinăm, ci încă suntem chiar mulțamiți de această slujbă. Banii nu-i cruțăm, ba de multe-ori nici trupurile, căci de multe-ori să și primejduiește cineva pentru cel iubit.

Unde este adevărata dragoste, invidie nu poate fi, nici grăirea de rău, fiindcă nu numai nu defăimăm pe prieteni, ci încă și când sunt defăimați îi apărăm, închizând gura defăimătorilor. Toate sunt în liniște, toate în pace, și nici măcar urmă de ceartă sau luptă nu se vede, căci toate sunt încărcate de pace. „Împlinirea legii este dragostea“. (Rom. 13, 10), zice Pavel, așa că nimic nu este displăcut. Căci, care sunt păcatele contra ei? Avariția, răpirea, invidiea, grăirea de rău, lipsa de rușine, minciuna, jurământul fals; dară toate acestea sunt împrăstiate unde este dragoste. Iși calcă jurământul cei ce jură strâmb, și cari voiesc a răpi; dară de la cel iubit nimeni nu se încearcă a-i răpi ceva, ci încă îi mai dă chiar din ale sale, căci noi simțim o mai mare mulțămire de a-i da, de cât de a-i lua.

Toate acestea le știți voi cari ați avut prieteni, — prieteni, zic, nu numai cu numele, nici numai de formă, ci dacă cineva a iubit precum trebuie a iubi, dacă s'a lipit de dânsul; — iară dacă unuia poate nu știu, aflu de la cei ce știu. Acum însă voiu povesti vouă din sfintele scripturi despre o prietenie minunată.

Ioanathan fiul lui Saul a iubit pe David. „Și s'a legat sufletul lui Ioanathan, zice, cu sufletul lui David“, iară când îi jăleă moartea, zicea David de dânsul: „A căzut asupra mea dragostea ta, ca dragostea femeilor, spre moarte m-a rănit“. (I. Impărați 18, 1. II. Imp. 1, 25. 26). Dară ce? Oare l-a invidieat vre-odată pe David? De loc, de și poate ar fi fost nevoie de a-l invidiea. De ce? Pentru că din fapte vedea cum împărăția venia la David, dară el nimic n-a pățimit, căci n-a zis: «acesla este cel ce mă lipsește pre mine de părințasca împărăție», ci încă lucră împreună cu dânsul pentru luarea împărăției, și deci nici pe tatăl său nu cruță pentru prieten. Dară pentru

aceasta să nu creadă ceva pe Ioanathan de omorîtoriu de tată, căci el nu nedreptăția pe tatăl său prin acea dragoste, ci numai cât stăpînia așa zicînd nedreptățile și comploturile urzite contra lui David. Mai mult îl cruță, de cât îl nedreptăția, că nu l-a lăsat pre el ca să sfârșască cu un omor nedrept. Voiă de multeori chiar să moară pentru dînsul. Niciodată nu l-a acuzat, ci chiar și pre tatăl său l-a adus la tăcere; nu l-a învinovătat, ci încă a lucrat împreună cu el. Nu numai că i-a dat bani, ci i-a mai dat și mîntuirea, ba chiar și sufletul și l-a pus pentru dînsul. Nu s'a sfiit de tatăl său pentru pricten, fiindcă aceea urză uneltiri nedrepte, iară acesta nu se știea cu nimic vinovat pre sine. Prietenia lui eră cu cel drept. Astfeliu deci, eră Ioanathan. Să vedem acum și pre David.

N-a avut timp ca ci să și arate recunoștința către Ioanathan, fiindcă Ioanathan a fost răpit de moarte mai 'nainte de a luă David împărățiea, așa că mai 'nainte de a veni la împărăție cel ce pătimize, a încetat din viață cel ce făcuse bine. Deci ce? Să vedem cum și-a arătat—în cele ce eră cu puțință—prictenia acest drept. „Frumos mi-ai fost mie foarte, minunată a fost dragostea ta, mai mult de cât dragostea femeilor“ zice. Dară oare numai atîta a fost — dealtmîntrelea nici aceasta nu este puțin lucru — sau că poate dragostea lui a mers mai departe? Apoi iată că și pre fiul aceluia, și pre nepotul lui de multeori i-a scos din primejdii, aducându-și aminte de dragostea și binefacerea tatălui lor către dînsul, și se găsau față de dînsul ca niște nepoți de ai fiului său, îngrijindu-se și apărându-i.

O astfelu de dragoste voiesc eu de a aveă noi cu toții, și cătră cei vii, și cătră cei morți. Audă aceasta femeile,—că eu mai ales zic, cătră cei morți—acele femei, zic, care au trecut în a doua căsătorie, după ce au urît pe bărbatul dintâi, sau au necinstit patul răposatului. Acestea le spun, nu ca și cum ași opri căsătorica a doua, dară nici a o lăsa neîmpiedecată, fiindcă nu mă lasă nici pre mine Pavel, punându-mi frâu în gură, și zicînd femeilor: „Iară de s'a măritat fecioara n'a greșit“. Și ce zice încă? „Că mai fericită este de va rămîneă așa“. (I. Corinth. 7, 28. 40), astfelu că este cu mult mai bine aceasta de cât aceia. Pentru ce? Pentru multe. Că dacă a nu se mărită de loc este cu mult mai bine de

cât a se mărită, de sigur că a nu se mărită de a doua oară este cu mult mai bine de cât a se mărită. «Dară, zici tu, unele n'au putut suferi văduviea, căci au căzut în nenorociri». Fiindcă n'au știut ce este văduviea. Văduviea nu este numai aceea de a nu se mărită de a doua oară, precum și fecioria nu este numai de a rămâne nemăritată, însă ce? Duprecum principalul în feciorie este modestia și statornicia în credință, tot așa și în văduvie principalul este de a trăi singuratec, a stăruî în rugăciuni, a se izbăvi de dezmerdări și petreceri. „Iară ceea ce petrece întru desfătare, zice, de vie este moartă”. (I. Timoth. 5, 6). Că dacă ar urmă ca cea rămasă văduvă să aibă prinprejurul său tot același vuet, și tot aceleași fantazii, și tot aceleași haine pe care le aveă pe când trăia bărbatul ei, apoi e mai bine să se mărite, căci nu relațiile cu bărbat este ceva rău, ci iscodirea și limbuțica. De aceea s'au întors unele ca acestea în urma satanei, fiindcă nu au știut să văduviască bine.

Voiști poate să știi ce este o văduvă, și ce calități se cer de la dânsa? Ascultă pe Pavel ce spune: „De a crescut fii, zice, de a primit străini, de a spălat picioarele sfinților, de a ajutat celor necăjiți, de a urmat la tot lucrul bun” (Ibid. 5, 10). Dară dacă după moartea bărbatului te dezmerzi în bogății multe, de sigur că nu vei putea suferi văduviea. Strămută însă bogăția aceasta în ceruri, și atunci îți va fi ușoară sarcina văduviei. «Dară dacă eu am copii, zici tu, moștenitori ai averei părintești»? Învață-i ca și dâșii să disprețuiască averile. Strămulă pe acele ce ți se cuvin ție, și oprește pentru copii atâta pe cât li ajunge; învață-i apoi ca și dâșii să fie mai buni de cât banii. «Dară, zici tu, dacă am o sumedenie de slugi și de robi? Dacă am atâta aur, argint, și așa de multe lucruri? Cum voi fi oare eu destoinică de a le păstră, având nevoie de sprijinul barbatului»? Pretexte numai sunt acestea, duple cum se învederează din multe părți. Că dacă nu te-ai îngriji, sau mai bine zis dacă nu ai poftă averi, și nici n'ai voi ca să ți se sporiască bogățiile, sarcina ți-ar fi ușoară, căci cu mult mai greu este de a strânge, de cât de a păstră. Deci dacă ai tăia pofta de a strânge, și din cele ce ai deja,

vei împărtăși pre cei ce au nevoie, Dumnezeu te va sprijini cu puterea sa. Dacă cu adevărat tu zici acestea ca având sub îngrijirea ta chironomia orfanilor, iară nici de cūm nu ascunzi sub un astfelu de pretext iubirea de argint, apoi atunci cel ce ți-a poruncit de a crește fii, și cel ce știe inimile, va face ca averea aceloră să fie în siguranță. Căci nu este ~~nici~~ o casă care fiind sprijinită pe eleimosină, să pătimiască ceva rău, și chiar de ar pătimi pentru un timp, se va sfârși totuși cu bine. Aceasta va fi încă pentru fie-care casă mai mult de cât ori-ce pavăză și sulică.

Ascultă ce zice diavolul pentru Iob: „Au nu tu ai îngrădit cele deafară și cele dinăuntru ale sale“ (Iob 1, 10)? Pentru ce oare? Ascultă pe Iob ce spune: „Ochiu am fost orbilor, zice, picior schiopilor, tată orfanilor“ (Ibid. 29, 15). Dupre cum cel ce nu se desparte pre sine de nenorocirile străine, chiar în ale sale nu va pătimi nici un rău, căci s'a învățat deja a suferi împreună, tot așa și cel ce nu voiește a compătimi și a se întrista de cele străine, în toate ale sale va pătimi rălele singur. Și dupre cum se întâmplă și cu trupul omului, când de pildă piciorul fiind rănit, mâna n'ar simpatiza, n'ar curăți rana, n'ar pune doctoriile, și n'ar spăla puroiul, de sigur că în aceleași răle se va găsi singură, — așa că mâna, care fiind afară de ori-ce durere, și n'a voit să slujască piciorului, ea singură va fi vinovată de patima ce o va suferi, că de acolo venind răul, va cădea și pe dânsa, și de astă dată nu va mai fi vorba de slujbă adusă ei, ci de vindecare și scăpare de primejdie, — tot așa, zic, și în cazul de față, cel ce nu voiește a compătimi cu alții, singur va suferi. „Ai îngrădit, zice, cele dinafară ale lui, și cele dinăuntru“, și nu îndrăzneă de a năvăli asupra-i. «Dară, zici tu, a pătimit multe răle». Inșă rălele acelea au fost pricină a multor bunuri: îndoită i-a fost averea, plata i-a fost mai mare, mai mare i-a fost dreptatea, strălucite cununile, minunate i-au fost premiile, și atât cele duhovnicești cât și cele pământești i-au sporit. A pierdut fiii săi, dară a primit fii, nu pe aceia, ci pe alții în locul lor, iară pe aceia i-a mântuit întru înviere. Dacă i-ar fi primit tot pe aceia, i s'ar fi împuținat lui numărul, acum însă dându-i-se alții în locul

acelora, îi va prezenta și pe aceia la înviere. Dară toate acestea s'au petrecut prin faptul că el se îndeletniciă cu facerea milosteniei, pe care o întrebuiță la ori-ce ocazie, — ccia-ce și noi să facem, ca astfel să ne învrednicim de aceleași bunuri, prin charul și filantropia Domnului nostru Iisus Christos, căruia împreună cu Tatăl și cu Sf. Duh, se cade slava, stăpânirea și cinstea, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

OMILIA VIII

„Și aceasta să știi, că în zilele cele de apoi vor fi vremi cumplite, că vor fi oameni iubitori de sine, iubitori de argint, măreți, trufași, hulitori, de părinți neascultători, nemulțămitori, necurați, fără de dragoste, neprimitori de pace, clevetitori, neînfrânați, nedomestici, neiubitori de bine, vânzători, obraznici, îngâmfăți, iubitori de desfătări mai mult de cât iubitori de Dumnezeu“. (Cap. 3, 1—4).

Dacă cineva se necăjaște astăzi pe eretici, gândea-se că din început s'au petrecut de acestea, pururea furișând diavolul minciuna în locul adevărului. Dumnezeu din început a făgăduit cele bune, dară a venit și diavolul cu făgăduinți. Dumnezeu a sădit Paradisul, dară diavolul a amăgit pe Eva, zicând: „Veți fi ca Dumnezeu“. (Facer. 3, 5). Fiindcă cu nimic nu dovedea prin fapte, el făgăduiește cele mari prin cuvinte, căci astfel sunt înșelătorii. După aceasta au fost Cain și Avel, apoi fiii lui Sith și fetele oamenilor, Cham și Iafet; Abraâm și Faraon, Iacob și Isav, și până la cea de pe urmă așa este, Moisi și magii, Prorocii și pseudo-prorocii, Apostolii și pseudoapostolii, Christos și Anti-hrist. Deci și mai 'nainte și după aceia aceleași au fost. Atunci au fost Theudas, atunci Simon, atunci și apostolii, cum și cei de pe lângă Ermoghen și Filit. Deci, nu a fost timp, când diavolul să nu fi furișat minciuna

în locul adevărului Prin urmare să nu ne necăjim pentru aceasta, căci din început s-a petrecut așa. De aceea zicea apostolul: „Aceasta să știi, că în zilele cele deapoi vor veni vremi cumplite. Că vor fi oameni iubitori de sine, iubitori de argint, măreți, trufași, hulitori, de părinți neascultători, nemulțămitori, necurați, fără de dragoste.” Așa dară cel nemulțămitoriu este necurat, și cu drept cuvânt, căci cel nemulțămitoriu către binefăcătorii săi, cum va putea fi recunoscătoriu către alții? Cel nemulțămitoriu este fără de dragoste, el este neprimitoriu de pace. „Clevetitori” zice, adică grăitori de rău, căci cei ce nu văd la dânsii nimic bun, având oare-cum ca o mângâiere pentru dânsii de a defăimă bunul nume al altora, fac prin aceasta mii de păcate.

„Neînfrânați” și cu limba, și cu pântecul, și cu toate celelalte. „Nedomestici” de unde vine apoi cruzimea, când cineva este iubitoriu de argint, când este iubitoriu de sine, când este nemulțămitoriu, când este neînfrânat. „Neiubitori de bine, vânzători, obraznici”. „Vânzători” ai prieteniei, „obraznici”, adică fără nici o statornicie în caracter. „Ingâmfați”, adică plini de prostie. „Iubitori de desfătări mai mult de cât iubitori de Dumnezeu, având chipul buneii credințe (evseviei), iară puterea ei tăgăduind”. Și în epistola către Romani scriind zice: „având închipuirea cunoștinței și a adevărului în lege”. (Rom. 2, 20). Acolo spune laudându-i, iară aici arată păcatul acesta mai rău de cât toate păcatele. De ce? Pentru că nu în același senz a luat în tot-deauna același cuvânt exprimat. Că după cum de multe-ori el ia expresiunea „icoană” sau „chip” în senz de asemănare sau potrivire, tot așa de multe ori o ia cu privire la ceva neînsuflețit, la ceva de nimic, precum chiar el de pildă scriind zice: „Că bărbatul nu este datoriu să-și acopere capul, chipul și slava lui Dumnezeu fiind”. (I. Cor. 11, 7), iară Prorocul zice: „Măcar că în chip trece omul”. (Ps. 38, 7). Câteodată ia ne leu în locul împăratului: „Culcându-te

ai adormit ca un leu și ca un puiu de leu, cine-l va deșteptă pre el". (Facer. 49, 9)? iară altădată îl ia ca răpitoriu: „Ca un leu ce răpește" (Ps. 21, 14) zice. Tot așa facem și noi, căci faptele sau lucrurile fiind varietate și compuse, este natural ca exemplele să se ia în mai multe chipuri. De pildă: când voim a admira o față frumoasă, o comparăm cu cele pictate, iară când voim a admira pe una din cele pictate, zicem că vorbește, că grăiește, — dară nu înțelegem același lucru; aici noi înțelegem că este aproape aceiași cu originalul, iară acolo că este aproape tot așa de frumoasă. Tot asemenea și în închipuirea științei de care vorbește în epistola către Romani, că adecă este numai un tip, o icoană acea învățătură, este numai prototipul sau arhitipul evseviei, iară aici arată că este ne'nsuflețit și mort, invederând numai forma, numai chipul și numai aparența. Așa dară este numai o formă, sau mai bine zis numai un schelet fără putere, este credință fără fapte. Și cu drept cuvânt, căci precum un trup frumos și bine format, când nu are în el putere, ci doară numai că samănă aiđoma cu cele zugrăvite, este mort, tot asemenea și o credință dreaptă fără fapte. Să ne închipuim de pildă un iubitoriu de argint, vânzătoriu, obraznic, și care crede drept. Și care-i va fi folosul, dacă n'are nimic cu sine din cele cuvenite creștinilor? Când nu face nimica din acele ce caracteriză pe creștini, când întrece pe Elini în neevsevie, când este spre vătămarea celor ce-l însoțesc, când este spre blasfemia lui Dumnezeu, când prin faptele sale defaimă credința?

„Și de aceștiea, zice, te ferește". Dară dacă în zilele cele de apoi vor fi de aceștia, cum de zice: «și de aceștia te ferește»? Este natural că vor fi atunci și de aceștia oare-cari, de și poate nu tocmai prin exagerație, dară vor fi, — adevărul însă este că prin Timotheu sfătuiește pe toți, ca să se feriască de niște astfelu de oameni.

„Că dintr'aceștia, zice, sunt cei ce se vîră prin case, și vorbesc pre femeile (femeiuștile = γυναῖκες) cele îngreuiate de păcate, cele ce se poartă cu multe feluri de poftă, care pururea se învață, și nici-odată la cunoștința adevărului

a veni-nu pot“ (Vers. 6. 7). Ai văzut cum și aceștia fac uz de vechea înșelăciune, de acea armă pe care diavolul a întrebuintat-o contra lui Adam? „Se vîră prin case“ zice. Ai văzut cum a învederat nerușinarea lor prin-zicerea „Se vîră“, necinstea, înșelăciunea, lingușirea? „și robesc pre femeiuște“. Astfeliu că ceeace se înșală lesne, este departe de bărbat. A se înșală cinevâ este al femeilor, sau mai bine zis nu al femeilor, ci al femeiuștelor (γυναικαρίων τό ἀπατάσθαι). „Îngreuiate (încărcate) de păcate“. Privește cum acele femei sunt robite prin păcate, prin faptul că nimic bun nu este în trânele. Chiar expresiunea: „îngreuiate (încărcate)“ este foarte apăsată, căci reprezintă mulțimea păcatelor, nerânduca și confuziunea în viață.

„Cele ce se poartă cu multe feluri de pofte“ zice. Dară aici el n'a învinovățit natura, căci n'a zis la întâmplare «femei», ci niște¹⁾ astfeliu de femei, sau femeiuște. Și ce va să zică „cu multe feluri de pofte?“ Prin această expresiune multe a lăsat a se înțelege: și dezmerdarea, și nerușinarea, și curviile. „Cu multe feluri de pofte“ zice, adică: pofte de bani, de slavă, de dezmerdări, de obrăznieie, de cinsle, — sau poate mai lasă a se înțelege și alte pofte spurcate. „Care pururea se învață, și nici-odată la cunoștința adevărului a veni nu pot“. De ce? Nu că doară le compătimește prin aceasta, ci încă foarte mult le acuză, căci fiindcă s-au lăsat a fi stăpânite de acele pofte și păcate, s'a împietrit inima și cugetul lor.

„In ce chip Iannis și Iambris s-au împotrivit lui Moisi, așa și aceștia stau împotriva adevărului“ (Vers. 8). Dară cine sunt aceștia? Fermecătorii de pe timpul lui Moisi¹⁾. Și cum oare numele lor nu se aduc de față, sau în altă parte cel puțin? Sau că aceste nume s-au predat prin viu graiu, s-au că Pavel a fost pus în cunoștință de Duhul Sfânt.

„Așa și aceștia stau împotriva adevărului, oameni stricați fiind la minte, nelămuriți în cre-

¹⁾ Notă. A se vedeă Exodul 7, 11.

dință. Însă nu vor spori mai mult, că nebunia lor arătată va fi tuturor, precum și a acelor a s'a făcut" (Vers. 9). „Ci nu vor spori“, zice. Dară cum de spune aiurea „Și vor spori mai mult în necucernicie“, pe când aici zice că „nu vor spori?“ Acolo el spune că începând a introduce inovațiuni și a amăgi, nu vor încetă a înșelă, ci pururea vor descoperi noi înșelăciuni și credinți stricate, căci înșelăciunea niodată nu stă pe loc. Aici însă apostolul zice, că nu vor amăgi mai mult, nici vor zăpăci, de și s'ar părea la început că ar fi abătut pe unia din calea cea dreaptă, ci iute vor fi descoperiți. Cum că de aceștia zice, ascultă ce spune mai departe: „Că nebunia lor arătată va fi tuturor“. Cum aceasta? „Precum și a acelor a s'a făcut“ zice. Chiar dacă din toate părțile ar progresa pentru moment cele ale înșelăciunii lor, totuși nu va fi până la sfârșit, căci așa sunt toate cele care se par bune, dară nu de la natură sunt bune. Pentru moment numai progresază, dară după aceia se dau pe față și pier. «Nu însă și ale noastre sunt de acest fel», zice; de care ești chiar tu martur. Ale noastre nu se razimă pe înșelăciune, căci cine ar primi a și muri pentru înșelăciune?»

„Iară tu ai urmat învățătorei mele“ (Vers. 10). Așa că «tu fii voinic, zice, căci nu ai venit cum s-ar întâmpla, ci ai urmat», de unde se invederează și timpul cel îndelungat ce îl urmase. „Învățătorei“, expresiune care se rapoartă la cuvânt. „Petrecerei“, cu privire la viață: „Voei“, cea ce arată dispoziția și buna lui voință sufletească: «Nu numai că le grăiai, nu numai că le filosofai cu cuvintele». „Credinței, îndelungei răbdări“, așa că nimic din cele ale acelor nu te-au tulburat. „Dragostei“, pe care nu o aveau accia. „Îngăduinței (răbdărei)“, pe care iarăși n-o aveau. „Îndelungei răbdări“, zice; adică «mare răbdare am arătat față de eretici». „Îngăduinței“ față de prigoni. „Gonirilor, patimilor“, zice. Două lucruri tulbură pe dascal: când sunt mulți eretici, și când ucenicii nu rabdă în patimile ce le întâmpină. Dară pentru

aceștina multe a grăit el, că au fost și în vechime, și că vor fi și în viitoriu, că nici un timp nu va fi lipsit de astfelu de oameni, că pe noi cu nimic nu vor putea să ne vatăme, și că în lume se găsesc vase de aur și de lut. Privește cum el la urmă vorbește de năcazuri. „Care mi s-au făcut mie, zice, în Antiohiea, în Iconiea și în Listra“. Dară oare de ce a spus numai de aceste cetăți din cele multe? Fiindcă celelalte erau cunoscute lui Timotheu, și poate că pomeneste de fapte mai de curând petrecute, iară nu de cele de demult. Nu le enumără după felul lor, căci el nu este iubitoriu de slavă deșartă. Acestea le spune pentru mângâerea ucenicului, iară nu pentru famfaronadă. Vorbește aici de Antiohia Pisidiei, și de Listra, de unde era Timotheu.

„Ce felu de goane am rabdat“. «Amândouă mi-au fost de mângâere, zice; că și eu am avut ocazie de a da pe față o bună voință puternică, și că n-am fost părăsit. Nu se poate spune că Dumnezeu m'a predat unor asemenea năcazuri, ci numai că mi-a făcut mai strălucită cununa». „Ce felu de goane am răbdat, zice, și din toate m'a izbăvit Domnul“.

„Și toți cari voiesc cu bună credință (cu cucernicie) a viețui întru Christos Iisus, gonți vor fi“ (Vers. 12). «Și de ce să spun numai de mine?—căci fie-care din cei ce voiesc a viețui cu evsevie, va fi gonit». Prin expresiunea de goane de aici, el înțelege năcazurile și scârbele, căci nu este cu putință ca un om care pășeste pe calea virtuței să fie fără scârbă, fără întristare, fără năcazuri și fără ispite. Și cum s-ar putea, fără de acestea cel ce călătorește pe calea cea strâmtă, cel ce a auzit că „In lume năcazuri veți aveâ?“ Dacă în acel timp zicea Iob: „Au nu este ispită viețea omului pre pământ“ (Iob. 7, 11)? cu atât mai mult atunci, când: „Oamenii cei vicleni și fermecători, vor procopsi spre mai rău, înșelând și înșelându-se“ (Vers. 13). «Nimic din acestea să nu te tulbure, zice, dacă dânșii sunt în fericire, iară tu în ispite, căci așa este firea lucrului». Poți afla din ale mele, că nu este cu putință ca cel ce războiește pre cei răi,

să nu fie în scârbe și năcazuri. Nu este cu putință ca cineva să se lupte în stadiu, și în același timp să se și dezmerde, sau cel ce se războiește să se și desfăteze în mâncări și băuturi. Nimeni, deci, dintre luptători să nu caute liniște, nimeni să nu fie în veselie. Toate cele prezente sunt: războiu, luptă, scârbe, strâmtorări, ispite, stadiu de veșnici lupte. Altele sunt timpurile de liniște, iară timpul de față este timp de sudori, timp de munci. Nimeni din luptătorii cari se aruncă în stadiu, nu caută liniște. Dară dacă cauți liniște, de ce te-ai aruncat în stadiu? De ce ai rădicat mâinile? Dară cum vei putea face aceasta, spune-mi, când tu nu-ți stăpânești poftele, când nu te lupți cu silnicia naturii?

„Iară tu petreci (remâi) întru cele ce te-ai învățat și te-ai încredințat, știind de la cine te-ai învățat, și căci din poruncie sfințitele scripturi știi, care pot să te înțeleptească spre mântuire, prin credința cea întru Christos Iisus“ (Vers. 14. 15), adică precum a îndemnat fericitul David, zicând: „Nu râvni celor ce violenesc“ (Ps. 36, 1), tot așa sfătuește și apostolul zicând: „Iară tu petreci întru cele ce te-ai învățat“, și încă nu cum s'ar întâmplă, ci „și te-ai încredințat“, adică ai crezut. Și ce ai crezut? Că aceasta este vicața, și dacă deci vei vedea aici cu totul contrare celor ce ai crezut, să nu te tulburi, de vreme ce și Abraam vedea contrarul, și n'a pătimit nimic. A auzit de pildă că: „Întru Isaac se va chema ție semăntă“ (Facere 21, 12) și totuși i s'a poruncit de a jărfti pe Isaac, dară pentru aceasta el nici nu s'a tulburat, nici nu s'a neliniștit.

¹⁾ Nimeni, deci, să nu se scandalizeze de cei răi, căci aceasta a spus-o scriptura de la început. Și ce este dacă și cei buni se veselesc și cei răi sunt pedepsiți?

¹⁾ *Partea morală.* Dumnezeu toate le economisește, de toate se îngrijaște, pe unele le face, pe altele le îngăduie să se facă. Că dreptii în cele mai multe cazuri aici se găsesc în năcazuri, iară păcătoșii în bucurie, iară dacă se găsesc câte-odată drepti în liniște și fericire, și păcătoși în năcazuri, aceasta se întâmplă ca nici virtutea să nu fie ceva de care să fugă omul, și nici mulțămirea viitoare să nu fie prisoselnică. Și că nu trebuie a cerne toate cele cu privire la Dumnezeu, ca necuprinse de mintea noastră, și că nu trebuie a da atențiune ghicitoriilor. (*Veron*).

Una din aceste două e natural să se întâmple, iară alta de loc, adecă ca cei răi să fie pedepsiți, aceasta se poate, iară ca cei buni pururea să se bucure, aceasta nu se poate. Nimeni n'a fost deopotrivă cu Pavel, și totuși în necazuri și-a petrecut întreaga sa viață; în lacrimi, în suspinuri, noaptea și ziua, duple cum zice: „Trei ani noaptea și ziua n'am încetat cu lacrimi învâltând pe fiecare” și „Năvăliri asupra mea în toate zilele” (Fapt. 20, 31. II. Corinth. 11, 28). (Nu că doară astăzi se bucură, iară mâine se întristă, ci pe fiecare zi nu încetă a fi scârbit. Deci, cum a zis că „Cei răi vor sporî spre mai rău”? N'a spus că se vor bucura de liniște, ci că „vor sporî spre mai rău”, adecă procopsala sau sporirea lor este în rău. N'a spus că vor fi în fericire. Dară dacă și sunt pedepsiți, de aceia sunt, ca să nu-ți închipui că păcatele sunt nepepsite? Fiindcă gheena nu are putere a ne împiedeca de la răle, de aceia cruțându-ne Dumnezeu, ne deșteaptă într'una. Dacă nici un rău n'ar fi pedepsit, nimeni n'ar mai crede că Dumnezeu se îngrijăște de cele omenesti, iară dacă toți ar fi pedepsiți, nimeni n'ar mai aștepta a fi învierea morților, de vreme ce toți au luat aici plata.

De aceia și pedepsește aici și nu pedepsește, de aceia dreptii sunt necăjiți aici, căci sunt ca bejănari, ca străini și ca aflați în locuri străine. Dreptu, dară, sufăr aici ca pentru încercare, căci ascultați ce spune Dumnezeu despre Iob: „Iată toate câte are el le dau în mâna ta, dară de el să nu te atingi” (Iob 1, 12). Iară dacă poate și păcătoșii sufăr câte odată de acestea, își iau răsplată păcatelor.

În toate dară, să mulțumim lui Dumnezeu, fie într'un fel, fie într'altul, căci amândouă aceste ni sunt folositoare. Nu urându-ne sau disprețuindu-ne face el așa, ci prin amândouă arătând îngrijirea lui cea părintească. „Știind de la cine te-ai învățat, că din pruncie sfințitele scripturi le știi”, adecă din vârsta cea mai fragedă ai învățat sfintele scripturi. Și ce va să zică „sfintele scripturi”? Adecă Biblia sau Testamentul Vechiu. În aceasta ai crescut, zice, așa că printr'acestea credința ta este tare, și nimic nu poate a te vătăma.

Rădăcina ei este adâncă, fiind hrănită într'un timp îndelungat; așa că nimic nu o mai poate urni din loc».

„Care pot să te înțeleptască“, zice, adică, «care nu te vor lăsa ca să pătimești ceva prostesc, după cum pătimesc cei mulți». Căci cel ce știe sfintele scripturi, după cum trebuie a le ști, nu se va scandaliza de nimic din cele întâmplătoare, ci toate le rabdă cu bărbăție, unele lăsându-le în sama credinței și a economiei lui Dumnezeu celei necuprinse de mintea noastră, pentru celelalte știind și răspunsul și găsind exemple în sfintele scripturi. Pentru că și a nu cerceta toate cu amănunțime, și a nu voi ca să știe cineva totul, este o mare dovadă de știință.

Și dacă voiești, voi dovedi aceasta cu exemplu. Fie de pildă un râu, sau mai bine zis, fie mai multe râuri, așa precum sunt râurile, care nu toate ar fi egale în adâncime, ci unele au matca mai întinsă, sau mai respirată, altele mai îngustă și mai adâncă și destul de mare de a îneca pe cel ce nu știe. Deci, dacă a nu voi ca pe toate să le cerci deopotrivă este un lucru bun, tot așa și a nu voi ca să cunoști toate adâncimile, nu este o mică dovadă că știi; precum deasemenea cel ce voiește ca să treacă prin toate părțile râurilor dă dovadă că chiar el nu știe particularitățile râurilor, și de multe ori se pierde în adâncime prin îndrăzneala lui. Tot astfel și cu Dumnezeu, căci cel ce voiește a ști totul și pe toate le cutează, acesta tocmai este cel ce nu știe pre Dumnezeu. Dacă la râuri, în cea mai mare parte este sigur de trecere, și numai puține locuri sunt întortocheate și adânci, apoi cu Dumnezeu se petrece cu totul din contra, căci cea mai mare parte din faptele lui sunt ascunse nouă, și nu ne este cu puțință de a cerceta cu scumpătate căile lui. Deci de ce te grăbești de a te scufunda pe tine însu-ți? Aceasta numai să știi, că Dumnezeu toate le economisește, toate le prevede, că noi suntem liberi, că pe unele le face el, iară pe altele le îngăduie, că el nu voiește a fi ceva rău, că nu toate se fac după voința lui, ci și după a noastră, pe când toate cele bune sunt și după îndemnul său, și după al nostru, că nimic nu se poate ascunde de el. Pentru aceia toate le face.

Apoi știind tu aceasta, socotește însu-ți care sunt cele bune, care sunt cele răle, și care sunt cele indefe-

rente, de exemplu: virtutea este un bun, ticăloşia este un rău, iară bogăţia, sărăciea, viaţa şi moartea sunt indiferente. Dacă toate acestea le ştii, şi împreună cu acestea mai ştii că dreptii sunt năcăjiţi, ca să se încununeze, iară cei păcătoşi ca să plătească păcatele lor; că nu toţi păcătoşii dau samă aici de păcatele lor, ca nu cumva cei mai mulţi să nu crează în înviere; că nu toţi dreptii sunt năcăjiţi, ca nu cumva să-ţi închipui că răutatea este ceva de laudă, ci virtutea. Toate acestea sunt reguli şi hotare neschimbate, şi ceia ce voieşti, aplică şi combinează cu ele, şi nu te vei mai mira. Că ceia ce este numărul de şase mii în calculele dascalilor, care pe toate le împarte şi se înmulţeşte în regula sa şi toate se învârtesc prin acest număr, iară aceasta o ştiu toţi câţi au învăţat carte, tot aşă şi regulile acestea, pe care iarăşi le voi spune pe scurt -- dacă cineva le ştie, nici-odată nu se scandalizază. Şi care sunt aceste reguli? Că virtutea este un bun, că răutatea este ceva mârşav; că boalele, sărăciea, vicleniile, sicofandiile şi altele de acest fel, sunt indiferente; că dreptii sunt năcăjiţi aici, iară dacă poate unii sunt fericiţi, aceasta se petrece, ca nu cumva virtutea să se pară că este urâtă; că cei răi sunt fericiţi aici, ca acolo să fie pedepsiţi, iară dacă poate unii se pedepsesc aici, aceasta se petrece ca nu cumva răutatea să se pară că este ceva bun, şi nici ca laptele să rămână nepedepsit. Iară dacă nu sunt toţi pedepsiţi aici, aceasta se face, ca nu cumva timpul învierii să fie pus în îndoială. Că şi dintre cei buni se găsesc de aceia cari au fapte urâte, pe care însă le părăsesc tot aici, precum se găsesc şi dintre cei răi cari să aibă oare-care fapte bune, şi aici se bucură, ca acolo să se pedepsească. Că în fine lucrurile lui Dumnezeu sunt necuprinse de mintea omenească. Că mare este deosebirea dintre dânsul şi noi, şi aşă de mare că nici n'o putem spune. Dacă deci, toate acestea le calculăm în mintea noastră, nimic din cele de aici nu ne va putea tulbura.

Dacă noi ascultăm într'una Sfintele Scripturi, vom găsi multe exemple de acest fel. „Care pot să te înţeleptască, zice, spre mântuire“. Sfintele Scripturi ni pun înainte şi pe cele ce trebuie a face, cum şi pe cele ce nu trebuie a face, căci ascultă tot pe acest fericit ce spune în altă parte: „Te nădăjduieşti a fi

povățuitoriu orbilor, lumină celor dintru întunec, îndreptătoriu celor fără de minte, învățătoriu pruncilor". (Rom. 2, 19. 20). Ai văzut deci, că legea este lumina celor dintru întunec? Dară dacă legea a fost lumina celor din întunec, dacă litera legii eră lumină — litera care ucide, apoi ce oare ar fi legea charului, Duhul cel de viață dătătoriu? Dacă legea veche a fost lumină, ce va fi legea nouă, unde atâtea s'au desfășurat? Este atât de mare deosebirea între cele vechi și cele nouă, pe cât de mare e deosebirea între cer și pământ. E ca și cum ar deschide cineva cerul celor de pe pământ, cari nimic nu știu, și i-ar face de a vedea toate ca prin oglindă. Am învățat în Sf. Scriptură despre gheena, despre împărăția cerurilor, despre judecată. Să nu credem deci în lucruri prostești, căci toate acelea sunt înșelăciuni și fermecătorii.

«Dară, zici tu, dacă se întâmplă cele ce spun ii»? De aceea se întâmplă, — de cum va se întâmplă — fiindcă tu crezi. Te-au luat rob, sunt stăpâni ai vieții tale, te poartă precum voiesc. Căci spune-mi: dacă un căpitan de hoți ar avea în mâinile și sub puterea sa pe fiul împăratului, care s'a refugiat la dânsul, și care iubește singurătatea și convețuirea cu el, oare ar putea să-i zică lui «vrai să trăiești sau să mori»? Ar putea foarte bine. De ce oare? Nu doară pentru că ar fi prevăzut viitorul, ci pentru că s'a făcut stăpân și de a mântui, și de a nimici pe fiul împăratului, acela făcându-l pe dânsul stăpân. Căci va putea și a-l omori, va putea și a-l lăsa liber, de vreme ce e sub puterea sa. De i-ar zice că «ești bogat de acum înainte, sau ești sărac», al amândurora este el stăpân, și deci așa se va întâmplă precum i-a spus.

Cea mai mare parte a lumii s'a dat pre sine sub stăpânirea diavolului. Sau și altminterlea trebuie privită această chestiune: când cineva se obișnuiește a se încrede, mult contribuie faptul acesta acelor înșelători. Nimeni nu dă atențiune la cele ce nu se petrec așa precum el a spus, ci dacă s'a petrecut ceva din cele spuse. Iară dacă au vre-o putere de a cunoaște mai dinainte cele ce se vor întâmplă, apoi adă-mi-i mie credinciosului pe accia. Nu spun acestea ca să mă fălesc. Interesul este de a vă scăpa de unii ca aceștia, iară nu de a mă fali, căci și eu sunt plin de păcate. Pentru toate

acestea nu mă fălesc, ci cu charul lui Dumnezeu de toți aceia îmi bat joc.

Adă, zic, la mine pe acel mag, dacă spune că are putere de a ști mai dinainte, și spună-mi cele ce mi se vor întâmpla mâine. Dară nu va spune nimic, căci eu mă aflu sub puterea împăratului tuturor, și nu are nici supunerea mea, și nici autoritate asupra mea. Departe sunt de ascunzătorile lui, căci eu slujăsc împăratului a toate. «Dară, zici tu, cutare a furat, și iată că cutare mag l-a dat pe față». Dară nu peste tot este aceasta adevărat, ci numai rîs și minciună, căci îi nu știi nimic, iară dacă poate vor ști ceva, apoi mai 'ntâi trebuie a spune cele ale lor, cum de pildă s'au furat cele mai multe lucruri sfințite de la idoli lor, cum de s'a topit cel mai mult aur de prin templele lor. Și dacă au știut de ce n'au spus mai dinainte preoților lor? Astfeliu că nu știu nimic. Nu știu să spună nici când capeștele lor cele idolcești cad pradă focului, și mulți se pierd. De ce deci nu cruță mântuirea lor? Așa dară faptul este numai o întâmplare, o nimerire, de cumva s'a fost prezis.

Sunt printre noi Proroci, dară nu dau greș nici-odată; nu doară una spun și alta se face, nu una se întâmplă, iară alta este minciună, cî toate se adevăresc. Aceasta este cu adevărat prevedere, sau știre mai dinainte. Incetați vă rog cu această nebunie, dacă cu adevărat credeți în Christos; iară de nu credeți, de ce vă batjocoriți pe voi înși-vă, de ce vă amăgiți? „Până când veți schiopăta într'amîndouă gleznele voastre”. (III Imp. 18, 21)? De ce te duci la acel mag, sau vrăjitoriu? De ce 'l întrebi? De 'ndată ce te-ai dus, de 'ndată ce l-ai întrebat, te-ai pus sub robiea lui, căci îl întrebi ca unul ce crezi. «Nu, zici tu; nu-l întreb ca și cum ași crede că ceia-ee va spune se va adevăra, ci ca ispitindu-l». Dară chiar de s'ar adevăra ispitindu-l, nu este fapta unui om care este încredințat că acela spune minciuni, ci a unuia ce se îndoește.

Deci, de ce întrebi, ce va fi? Că dacă el ar zice: «aceasta va fi, fă aceasta și vei scăpa» chiar nici așa n'ar trebui să slujăști idolilor; dară totuși nu atât de mare este nebunia. Când însă prevestesc cele viitoare, apoi cel ce vra să știe, nimic alt nu folosește, de cât o tristeță zădarnică. Faptul nu se întâmplă, pe când tristețea rămâne și 'l topește. Dacă aceasta ar fi fost în in-

teresul nostru, nu s'ar fi scumpit Dumnezeu de a ni le împărtăși, nu ne-ar fi pizmuit și n-ar fi ascuns aceasta, el care a zis: „Câte am auzit de la Tatăl, am arătat vouă“ și „Toate câte am auzit de la Tatăl, am vestit vouă“ și „Nu vă mai zic vouă slugi, ci prieteni; voi prietenii mei sunteți“ (Ioan 15, 15). De ce dară nu ni le-a arătat și pe acestea? Pentru că voiește ca noi să nu facem nici o vorbă de ele. Acestea le spuneă celor din legea veche, le spuneă de asin și de altele de acest fel, fiindcă erau prunci, — pe când nouă, fiindcă voiește a nu face nici o vorbă de ele, n'a pus nici o grijă de ni le face cunoscute.

Însă ce anume aflăm? Ceia ce n'au aflat aceia — că toate ale lor erau mici, pe când cele ce am aflat noi sunt acestea: că vom înviea, că vom fi nemuritori, că vom deveni nestricăcioși, că viața aceea nu va avea sfârșit, că toate vor trece, că ne vom răpi în nori, că cei răi vor fi pedepsiți, și multe altele pe lângă acestea, și nici-o minciună. Oare nu este mult mai bine de a ști acestea, de cât că asinul cel pierdut s'a găsit? Iată ai primit asinul, iată l-ai aflat. Ei! Și care 'ți este folosul? Oare nu-l vei pierde iară în alt chip? Chiar dacă el nu te va părăsi, tu îl vei părăsi odată cu moartea ta, pe când acele ce eu spun, dacă vom voi a le păzi, le vom avea într'una.

Acelea deci să le urmărim, pe acelea să le dorim, ca unele ce rămân, și care sunt sigure. Să nu luăm în samă nici pe ghicitori, nici pe fermecători, nici pe șarlatani, ci numai pe Dumnezeu care pe toate le știe lămurit, și pe toate le cunoaște, și atunci le vom ști pe toate câte trebuie a le ști, și ne vom învrednici de toate cele bune, prin Christos Iisus Domnul nostru, căruia împreună cu Tatăl și cu Sfântul Duh, se cade slava, stăpânirea și cinstea, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

OMILIA IX

„Toată scriptura este de Dumnezeu însuflată, și de folos spre învățătură, spre mustrare, spre îndreptare, spre înțeleptirea cea spre drep-

tate, ca să fie deplin omul lui Dumnezeu, spre tot lucrul bun desăvârșit“. (Cap. 3, 16. 17).

Făcând multă îndemnare și aducând multă mângâiere de la toate, la urmă aduce vorba de mângâierea cea mai desăvârșită a sfintelor scripturi. Și cu dreptate face o astfel de mângâiere, de oare ce urmă a spune mai departe ceva mare și trist. Că dacă Elisciu viețuind până la cea de pe urmă resuflare cu dascalul, și totuși văzându-l că se duce de aici, că după moarte, i-a rupt jocul lui, apoi ce crezi că a suferit Timotheu, cel atât de mult iubit, auzind că dascalul seu va muri, și că s'a apropiat de el timpul morții, ceia ce mai cu samă întristează pe cineva? De aceea după ce, zic, i-a făcut îndemnare, la urmă vorbește despre sfârșitul lui, și nu cum s'ar întâmpla, ci chiar întrebuițază cuvinte potrivite de a-l mângâia și a-i aduce mulțămire, ca să crează faptul acesta ca o jărtfă, de cât ca o încetare din viață, mai mult ca o călătorie, cum și este, și o trecere la mai bine. „Că eu iată mă jărtfesc“, zice. De aceea scrieă mai sus, că „toată scriptura este de Dumnezeu însuflată, și de folos spre învățătură, spre muștrare, spre îndreptare, spre înțeleptirea cea spre dreptate“.

Dară ce? Toată scriptura este însuflată de Dumnezeu? Care scriptură? «Acea de care am vorbit, zice, toată este însuflată de Dumnezeu», cea despre care ziceă că: „din pruncie“ sfîntitele scripturi știi“. Toată, deci, de acest fel, este însuflată de Dumnezeu; de aceasta sa nu te îndoiești, zice. „Și de folos spre învățătură, spre muștrare, spre îndreptare, spre înțeleptirea cea spre dreptate, ca să fie deplin omul lui Dumnezeu, spre tot lucrul bun desăvârșit“. „Spre învățătură“. De trebuie ceva a ști, sau a nu ști, de acolo putem afla. De trebuie a certă minciuna, tot de acolo. De trebuie a îndrepta ceva, sau a înțelepți, de lipsește ceva, sau de trebuie a adăoga, spre mângâiere, de acolo putem afla. „Ca să fie deplin omul lui Dumnezeu“. De aceea, zice, s'a dat mângâierea scripturilor „ca să fie deplin omul lui Dumnezeu“. Așa dară nu se poate ca omul să fie deplin, fără

mângâerea, fără cunoștința scripturilor. «În locul meu, zice, ai scripturile; de voiești a ști ceva, acolo vei putea afla». Dară dacă apostolul scriea acestea lui Timotheiu, cel plin de Duhul, cu cât mai mult nu ni s-ar putea spune nouă? „Spre tot lucrul bun desăvârșit“. Nu numai împărtășindu-se de lucrul bun, ci fiind desăvârșit.

„Mărturisesc eu drept aceia înaintea lui Dumnezeu, și a Domnului Iisus Christos, care va să judece viii și morții“ (Cap. 4, 1), adecă pe cei păcătoși și pe cei drepti, adecă pe cei duși de la noi și pe cei ce sunt acum, că mulți vor fi prinși fără de veste încă fiind vii. În întâea epistolă l'a înfricoșat zicând: „Poroncescu-ți înaintea lui Dumnezeu care înviează toate“ (I. Tîm. 6, 13), aici însă a spus ceva mai înfricoșat, zicând: „Care va judecă viii și morții“, adecă care va cere răspuns „întru arătarea sa și împărăția sa“. „Care va judecă“. Când anume? Întru arătarea sa cea întru slavă, cea împreună cu împărăția, că nu va veni așa, precum a venit acum. Sau că poate zice: «Mărturisesc ție arătarea și împărăția lui. Iau de martur pe Dumnezeu și pe Domnul Iisus Christos».

„Propoveduiește cuvântul, stăi asupra cu timp și fără timp, mustră, ceartă, îndeamnă cu toată îndelunga răbdare și cu învățătura“ (Vers. 2). Dară oare ce va să zică: „cu timp și fără timp“? Adecă «să nu ai un timp hotărît, ci pururea să ai timp; nu în timp de pace numai, nu în timp de liniște, nici numai șazănd în biserică, iară în timp de primejdii, pitulându-te sau ascunzându-te. Chiar de vei fi în închisoare, chiar de vei fi legat cu lanțuri, chiar de ar fi ca să mergi la moarte, tu ceartă și în acel timp, să nu te ascunzi certând. Că atunci își are timp epitimiea sau pedeapsa, când mustrarea va înainta fără preget, când se va dovedi fapta. „Indeamnă“, zice. Precum fac și doftorii, că după ce spune cineva durerea, dau și dânsii doftoriea, iară de va lipsi una din aceste două, ceialaltă devine nefolositoare, tot așa și aici. Dacă vei pedepsi fără să cerți, vei părea de nesuferit, și nimeni

nu va putea răbdă, iară după ce ai dovedit abaterea, atunci va primi și certarea, sau pedeapsa, pe când la început păreai preă îndrăzneț. Iară de vei muștra și vei certă fără ca mai 'ntâi să îndemni cu toată îndelunga răbdare, iarăși totul ai răsturnat pe dos. Că certarea este prin sine singură de nesuferit, când mai cu samă nu vei amesteca îndemnarea cu toată îndelunga răbdare. Precum se întâmplă și cu tăerea unui mădulariu, că de și este mântuitoare pentru trup, totuși dacă nu vor fi multe cuvinte care să mângâie și aline durerile, nu va putea suferi tăetura cel bolnav, tot așa și aici.

„Cu toată îndelunga răbdare, zice, și cu învățătura“. Și cel ce ceartă are nevoie de îndelungă răbdare, ca nu cumva cel certat să creadă cum s'ar întâmplă. „Și cu învățătura“, zice. Nu mâniindu-se nici disgustându-se, nu ca și cum ar disprețui, să nu să găsească față de el ca dușman, — toate acestea să le lase la o parte, și ce să facă? Să se poarte cu el ca și cum l-ar iubi, ca și cum l-ar compătimi, ca și cum l-ar jăli mai mult chiar de cât dânsul, ca și cum s'ar topi de supărare pentru dânsul. „Cu toată îndelunga răbdare“, zice, iară nu cum s'ar întâmplă. „Că va fi timp când învățătura cea sănătoasă nu o vor primi“ (Vers. 3). «Mai 'nainte de a ieși îi din drumul cel regulat, sau din hogașul cel bătut, apucă-i mai dinainte pe toți», zice, pentru care a și spus: „cu timp și fără timp“, adică, pe cât timp îi ai ca ucenici de bună voie, fă toate acestea. „Ci duple poște sale, zice, își vor îngrămădi loru'și învățători, scărpinându-se ¹⁾ la urechi“ (Incântându-li-se auzul).

Nimic nu poate fi semnificativ ca expresiunea aceasta, căci mulțimea cea îndoelnică a dascălilor a invederat-o prin cuvântul „îngrămădind loru'și“ și că acei dascăli se hirolonisau, sau se alegeau de uce-

¹⁾ *Notă.* Expresiunea din original «Κνηθόμενοι τῇ ἀκοῇ» în-samnă: «zădărnindu-li-se, încântându-li-se auzul» așa că traducerea din ediția de Buzău («scărpinându-se la urechi») este fără senz, sau i s'a dat un senz cu totul contrar ideii ce a stăpânit pe Apostolul Pavel.

nici. „Își vor îngrămădi¹⁾ loru'și învățători, zice, încântându-și auzul“, adică vor grăi cu plăcere, cu har, și vor căuta a încânta urechia auditorilor. „Și de la adevăr auzul își vor întoarce, iară la basme se vor plecă“ (Vers. 4). Acestea le-a prezis apostolul, nu doară că, voia a-i aduce în întristare, ci ca atunci când se vor îndeplini, să-le sufere cu bărbăție, ceia ce dealtfelu și Christos făcea, zicând: „Vă vor da pre voi în soboare, și în adunările lor vă vor bate pre voi“ (Math. 10, 17). Dară și aiurea fericitul Pavel zice: „Că eu știu aceasta, că după ducerea mea vor intră lupi grei între voi, cari nu vor cruță turma“ (Fapte 20, 29). Acestea însă le spuneă, ca dânșii să fie treji, ca timpul de față să-l întrebuințeze precum trebuie.

„Iară tu, zice, privighiază întru toate“ (Vers. 5). Ai văzut că pentru aceasta li-a prevăzut dinainte? Căci precum și Christos zicea pe la fine: „Că se vor scula Christoși mîncinoși și Proroci mîncinoși“ (Math. 24, 24), tot așa a făcut și Pavel mai înainte de a adormi. „Iară tu privighiază întru toate, pătimeste rău“, adică ostenește-te, preîntimpină răul mai înainte de a veni acea vătămare, pune oile în siguranță, până ce nu vor mai fi lupi de loc. „Pătimeste rău; fă lucrul evanghelistului, slujba ta fă-o deplin“. Așa dară acesta este lucrul evanghelistului: de a pătimi rău, și prin sine, și prin alții deafară. „Slujba ta fă-o deplin“, adică împlinește-o. Iată aici și o altă nevoie de a pătimi rău.

„Că iată eu mă jărtfesc, și timpul despărțirii mele s'a apropiat“ (Vers. 6). N-a zis «timpul jărtfei mele» ci ceia ce este mai mult. Căci din jărtfă

¹⁾ Notă. Verbul *ἐπισπεύω*, însemnă a îngrămădi una peste alta, astfelu că expresiunea *ἐαυτοῖς ἐπισπεύουσιν διδασκαλούς* însemnă își îngrămădesc loru'și dascăli, iară nu își aleg loru'și... ca în ediția de Buzău.

nu totul se dă ca prinos lui Dumnezeu, pe când din libațiunii totul se dă lui Dumnezeu ¹⁾.

„Lupta cea bună m'am luptat, călătoria am săvârșit“ (Vers. 7). De multe-ori luând în mână pe apostolul Pavel, și uitându-mă cu luare aminte la acest pasaj, am stat în nedomirire: de ce oare Pavel se fălește astfel, zicând: „Lupta cea bună m'am luptat“? Acum însă mi se pare că cu charul lui Dumnezeu am găsit explicația. Deci pentru ce oare a zis el acestea? Voiește a mângâea tristețea ucenicului, poroncindu-i a se încuraja, căci el se duce spre a-și primi cununa, că totul a sfârșit, și că s'a învednicit de o moarte bună. «Trebuie a se bucura cineva, zice, iară nu a se întrista». De ce oare?» Lupta cea bună m'am luptat“. După cum un părinte ar încuraja pe copilul ce stă lângă patul său de moarte, și l-ar îndemna ca să ducă cu curaj starea lui de orfan, zicându-i: «Fiule, nu plânge, am trăit bine, iară acum ajungând la bătrânețe te părăsesc. Vieața noastră a fost fără ponos, eu mă duc de aici cu slavă. Ai și tu dreptul de a fi lăudat, din cele ce 'mi-ai făcut până acum mie, căci Dumnezeu multe daruri ni-a acordat nouă». Cum dacă ar fi zis de pildă: «Trofee am adus aici, pe dușmani i-am învins», prin aceeași nu s'ar fi fălit, ci ar fi ațîțat pe fiul său, și l-ar fi îndemnat cu laude, ca el să sufere cu ușurință, să aibă bune speranțe, și să nu creadă ducerea sa ca ceva greoiu, — tot așa și aici. Căci de nesuferită este despărțirea, după cum zice: „Iară noi rămânând sirimani de cătră voi pentru un timp, cu fața, nu cu inima“ (II. Thes. 2, 17). Deci, dacă el despărțit de ucenici pentru un scurt timp, pătimea așa, ce crezi că pătimea Timotheiu? Dacă trăind apostolul, și Timotheiu a vărsat lacrimi despărțindu-se de

¹⁾ Nota. Versul acesta în original este: «Ἐγὼ γὰρ ἡδὴ σπένδομαι, καὶ ὁ καιρὸς τῆς ἐμῆς ἀναλήψεως ἐφάσκησεν», de unde se vede că în loc de verbul θυσιάζομαι, Apostolul a întrebuințat verbul σπένδομαι, care principalmente însemnă a turna câte puțin vin pe jărtfă, sau pe altar mai înainte de jărtfirc, numită libațiune. Explicarea, deci, pe care o face Sf. Chrisostom asupra acestui vers, este cu privire mai mult la semnificația verbului σπένδομαι, și la substantivul σπονδή = libațiune.

dânsul, duple cum zice: „Aducându-mi aminte de lacrămile tale, ca să-mă umplu de bucurie“ (Cap. 1, 4), cu cât mai mult încă murind el? Deci, toate acestea apostolul le scrie mângâind pre Timotheiu, și m fine întreaga lui epistolă este plină de cuvinte de mângâere, și ca un feliu de testament așa zicând:

„Lupta cea bună m'am luptat, călătoria, zice, am săvârșit, credința am păzit“. Așa dară fă și tu astfelu. Dara unde este lanțu, unde sunt legături, unde este moartea, acolo este lupta cea bună. Aceasta este lupta cea bună? «Da! zice; căci pentru Christos se fac; că toate acestea au cu sine cununi mari. „Lupta cea bună“. Nimic nu poate fi mai bun ca lupta aceasta; această cunună nici-odată nu are sfârșit. Cununa aceasta nu este făcută din maslin selbateg, ea nu are înainte-i pe un om luptătoru, nu are pe oameni privitori, ci privește se compune din îngeru. In luptele cele din stadiu pe timp de multe zile luptătorii se obosesc și se muncesc, și apoi într'un ceas au luat cununa, după care imediat s'a sfârșit cu plăcerea, pe când aici nu este așa, ci luptătorii veșnic sunt în strălucire, veșnic în slavă, veșnic în cinste. «Așa dară trebuie a te bucura, zice, că eu mă duc la liniște, că ies din stadiu. Ai auzit că „dorință am a mă slobozi, și împreună cu Christos a fi“ (Filipp 1, 23). „Călătoria am săvârșit“. Prin aceasta arată că trebuie cineva a se și lupta, și a și alerga; a se lupta cu stăruință în năcazura, si a alerga nu cum s'ar întâmpla, ci spre ceva folositoru.

Cu adevărat că bună este lupta, nu însă acea care încântă pe privitoru, ci acea care tolosește, precum și călătoria nu aceea este folositoare care sfârșăste la nimic, și când nici nu este o dovadă de putere sau de ambițiune, ci aceea care trage pe toți spre ceru. Această călătorie pe care Pavel a făcut-o aici pe pământ, este mai curată, de cât aceea pe care soarele o face pe ceru. Dară cum a sevârșit el călătoria? Intreaga lume a perindat-o, începând de la Galileia, și de la Arabia, și ducându-se până la marginile pământului. „Așa că din Ierusalim, zice, și până la Iliric am împlinit evanghelia lui Christos“ (Rom. 15, 19), și întreaga

lume alergând-o, ca și o pasere zburătoare, sau mai bine zis, chiar și de cât paserea mai iute. Căci paserea trece la întâmplare, pe când el nu cum s'ar întâmplă, ci având aripa Duhului, și peste mii de piedici trecând, peste mii de morți, uneltiri și nenorociri, așa că mai iute a fost și de cât zburătoarele. Dacă ar fi fost pasere zburătoare, s'ar fi primejduit poate și ar fi fost prins, dară fiindcă a fost ridicat în sus de Duhul, a trecut pe deasupra tuturor curselor întinse, ca și o pasăre zburătoare, având aripi de foc.

„Credința, zice, am păzit“. Multe erau cele ce contribuiau a-l smulge pe el, așa, zicând din apostolat, nu numai prietenii oamenilor, ci și amenințările, și năcazurile, și multe altele. Dară el tuturor s'a împotrivit. Cum? Fiind treaz și în privighere. Sunt deajuns și acestea pentru mângâierea ucenicilor, însă el a mai pus de față și premiile. Care sunt acestea? „De acum mi s'a gătit mie cununa dreptății“, (Vers. 8) zice. Sub numele de dreptate de aici, el înțelege virtutea în general. «Nu trebuie deci, a te întrista, zice, că mă duc, unde-voiu fi încununat cu cununa pe care mi-o va pune Christos pe cap. Dară dacă ași fi ramas încă aici, cu adevărat că trebuia a te întrista mai mult, ca nu cumva să cad, ca nu cumva să mă pierd fără cuvânt». „Care îmi va da mie dreptul judecătoriu în ziua aceea; și nu numai mie, ci și tuturor celor ce au iubit arătarea lui“. De aici el a atârnat și pe Timotheu, căci dacă „tuturor“ va da cununa, cu atât mai mult lui Timotheu. N'a spus «și ție», ci „tuturor“, și deci cu atât mai mult „ție“.

¹⁾ «Cum ar putea cineva iubi, zici tu, arătarea lui Christos»? Dacă se bucură pentru venirea lui, iară cel ce se bucură pentru venirea lui, face cele vrednice de bucurie, cele ce are va împărtăși, de ar fi nevoie, și 'și-ar da până și sufletul, numai ca să se învrednicească de bunurile viitoare, să se învrednicească de a vedea a doua lui venire cu forma căvenită, cu îndrăzneală, cu

¹⁾ *Partea morală.* Trebuie a disprețui cele vremelnice, și că chiar dacă nu am fi necăjiți pentru Christos, însă le suferim pe toate cu bună voință, aceasta ni se va socoti ca răbdare pentru Dumnezeu. (Veron.)

slavă, și cu strălucire. Aceasta va să zică de a iubi cineva arătarea lui. Cel ce iubește arătarea lui, totul va face, ca și mai înainte de acea arătare generală, să se facă și cea în parte, sau parțială. „Ce poate fi că nouă vrei să te arăți, și nu lumii“ (Ioan 14, 22)? întrebau ucenicii pe Christos, dară ascultă ce li răspunde el: „De mă iubește cineva pre mine, cuvântul meu va păzi; și Tatăl meu îl va iubi pre el, și la el vom veni, și locaș la dânsul vom face“ (Ibid., 23). Acum tu gândește-te cât de mareț lucru este de a vedea pe Christos care se va arăta tuturor de laolaltă, pe Christos carele s'a făgăduit a ni se arăta și în particular. „Vom veni, zice, și locaș la dânsul vom face“. Dacă cineva iubește arătarea lui, totul va face ca să-l cheme la sine și să-l aibă, ca astfel să strălucească întru dânsul lumina.

Nimic, deci, nevrednic de epifanie, sau arătarea sa, să nu fie. Se numește, epifanie pentru că se derivă de la verbul *ἐπιφαίνειν*, iară acesta de la *ἐπὶ* (pe) și *φανερῶσαι* (a se arăta de sus, sau de sus a resări. Prin urmare să căutăm cele de sus, și atunci imediat vom alunge spre noi acele raze strălucitoare. Nimeni din cei ce caută spre pământ și se îngroapă pe sine, nu va putea să vadă acea lumină strălucitoare. Nimeni din cei ce se murdăresc în faptele cele necurate ale acestei vieți, nu va putea să vadă pe soarele dreptății, căci el nu se va arăta nimănui din cei ce se învârtesc și se tăvălesc în astfelu de fapte.

Deșteaptă-te, deci, puțin, ridică-ți capul din adâncimea, din vijelia acestei vieți, de vrai să vezi soarele, de vrai să te învrednicești de arătarea lui, și de te vei învrednici de această arătare a sa, atunci îl vei vedea cu mult curaj. Filosofează acum: să nu fie la tine duhul trândăviei și al desnădăjduirei, ca nu cumva să te loviască cu putere și să te doboare. Să nu ți fie inima împietrită, și întunec în ea, ca nu cumva să izbești acolo corabia. Să nu fie nici-o cursă, căci stâncile din apă pricinuesc naufragiile cele mai grozave. Nu hrăni fiare, patimile zic, căci sunt mai primejdioase de cât fiarele. Nu te încurajă în lucruri vremelnice, ca astfelu să poți sta cu tărie. Nimeni nu stă pe apă, pe când pe piatră toți stau cu siguranță. Apă este toate cele

pământești. „Intrat-au ape, zice, până la sufletul meu, afundatu-m'am în noroiul adâncului, și nu este stare“ (Ps. 68, 2), pe când peatră este toate cele duhovnicești, duple cum zice: „Și a pus pe piatră picioarele mele“ (Ps. 39, 3). Noroiu și mocirlă sunt cele pământești. Să ne zmuncim deci pe noi înși-ne din acestea, „căci numai așa vom putea să ne învrednicim de arătarea lui Christos. Tot ce ar veni asupra noastră să suferim, căci este deajuns în toate mângăierea că noi pătimim pentru Christos. Această sfântă vorbă să o zicem totdeauna, și de'ndată va încetă durerea ranei.

«Dară, zici tu, cum pătimim pentru Christos»? Te-a clevetit poate cineva fără cuvânt, nu pentru Christos? Apoi dacă vei răbda cu curaj, dacă vei mulțămi, „dacă te vei ruga pentru acela, toate acestea le faci pentru Christos. De'l vei blăstăma, sau de te vei desnădăjdui de năcaz, de te vei încerca să te aperi, fie că chiar n-ai putea, nu sunt pentru Christos, ci încă ai suferit pagubă și te-ai lipsit de roadă, prin voința ta. În noi se găsește, și a câștigă ceva din cele răle, și a ne vătămă, așa că nu prin firea lucrurilor se întâmplă aceasta, ci prin voința noastră. De pildă iată ce spun: a pătimit atâtea răle Iob, a suferit cu mulțămire, s'a îndreptățit, nu pentru că a pătimit, ci pentru că pătimind cu mulțămire a răbdat. Un altul, însă, pătimind aceleași — sau mai bine zis, nu aceleași, căci nimeni n-a mai pătimit la felu, ci mult mai mici, — a grăit de rău, s'a plâns, a blăstămat pe întreaga lume, s'a nemulțămît contra lui Dumnezeu. Ei bine, acesta s'a judecat și condamnat singur, nu fiindcă a pătimit, ci fiindcă a adus blasfemii; și au adus blasfemii nu prin forța împrejurărilor, fiindcă dacă nevoea l-ar fi silit a face aceasta, trebuia ca și Iob să blăsteme; și dacă el a pătimit cu mult mai mari răle de cât Iob, duple cum poate își închipuie, aceasta de sigur că vine din slăbiciunea voinței.

Deci, sufletul nostru trebuie a fi puternic, și atunci nimic nu ni se va părea greu, duple cum și când el este slab, nimic nu este care să nu se pară greu. În puterea noastră, deci, stă de a fi toate de suferit sau de nesuferit. Pe această putere, sau mai bine zis pe această dispoziție să o întărim, și atunci totul vom suferi cu ușurință. Căci și copacul când își înfige mai adânc rădăcina în pământ, nu-l va putea mișca din loc

nici furtuna cea mai puternică, iară dacă rădăcina îi este în față, de s'ar abate asupra lui chiar cea mai mică suflare de vînt, amenință a-l scoate din rădăcină. Tot așa și cu noi, dacă vom împuțernici trupul nostru cu frica de Dumnezeu, nimic nu-l va putea urni din loc, — iară dacă vom avea-o de mîntueală, atunci cea mai mică mișcare îl va nimici.

De aceea vă rog de a suferi toate cu cea mai mare bună voință, și a imita pe Prorocul care zice: „Lipitu-s-a sufletul meu după tine“ (Ps. 62, 8. 2). Nu zice simplu «apropieatu-s-a» ci „lipitu-s-a“ și „Însătat-a sufletul meu“, iară nu simplu «dorit-a sufletul meu» și „Pătrunde cu frica ta trupul meu“ (Ps. 118, 120). Dacă așa ne găsim față cu Dumnezeu, dacă ne lipim de el cugetul nostru, dacă însătam de dorul lui, totul ni va fi duple voință, și ne vom învrednici de bunurile viitoare, prin Christos Iisus Domnul nostru, căruia împreună cu Tatăl și cu Sf. Duh se cade slava, stăpânirea și cinstea, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

OMILIA X

„Silește-te a veni la mine curînd. Că Damas m-a lăsat, iubind veacul de-acum, și s'a dus în Thesalonie, Crisc în Galatiea, Tit în Dalmatia. Lucă singur este cu mine. Pre Marcu luându-l să-l aduci cu tine, că îmi este mie de bună treabă în slujbă. Iară pre Tihic l-am trimis în Efes. Felonul, care l-am lăsat în Troada la Carp, viind să-l aduci, și cărțile, mai vîrtos cele de piele“ (Cap. 4, 9—13).

Este demn de a cercetă, cum de chiamă pre Timotheiu la sine, dacă i se încredințase o biserică și un neam întreg spre păstorire. Faptul nu eră din ușurință, căci chiar el oră gata a se duce la Timotheiu, duple cum zicea: „Iară de voiu întârziea, ca să știu cum trebuie în casa lui Dumnezeu a petrece“ (1. Timoth. 3, 15). Deci, de ce oare l-a chemat la sine?

Avea o mare nevoie, și el nu era atunci stăpân pe sine, spre a se putea duce, căci locuia în închisoare, unde era băgat din poronca lui Neron. De aceea l-a chemat pe Timotheiu, voind și dorind a-l vedea mai înainte de moarte, și poate că având multe a-i încredința. Pentru care zice: „Silește-te a-veni la mine curând. Că Damas m-a lăsat, iubind veacul de acum“. Și n-a zis: «ca să te văd mai înainte de a pleca din această viață — ceia ce mai mult ar fi întristat pe ucenic, ci fiindcă sunt singur, zice, și n-am pe nimeni care să mi ajute în propoveduirea evangheliei».

„Damas m-a lăsat, zice, iubind veacul de acum, și s'a dus în Thesalonic“, adică «iubind mai mult liniștea, neprimejdia și siguranța, a ales a se desfăta mai mult în casă, de cât să sufere ticăloșiile cu mine, și să sufere cu mine primejdiile de față». Numai pe acesta l-a defăimat așa zicând, nu doară că a voit a-l defăima, — ci voind a ne apăra pre noi, ca să nu ne împuținăm în primejdii, și nici în ostenele, căci aceasta însemnă expresiunea „iubind veacul de acum“, — în același timp voind ca și ucenicul să se ferească de a nu cădea în asemenea păcat.

„Crisc în Galatiea, Tit în Dalmatiea“. Pe aceștia nu-i defăimă de loc, căci mai cu samă Tit a fost unul dintre ucenicii cei mai admirați, încât că i-a și încredințat lui cele din acea insulă, nu mică dealtfelu, ba chiar foarte mare, insula Creta, zic. „Lucă este singur cu mine“. Acesta ne'nterupt se găsea pe lângă dânsul, acesta este care a scris și evanghelia, care a scris și Faptele Apostolilor, fiind iubitoriu de muncă, iubitoriu de știință și stăruitoriu. Despre acesta el scrie zicând: „a căruia laudă întru evanghelie este prin toate bisericile“ (II. Corinth. 8, 18). „Pre Marcu luându-l să-l aduci cu tine“. De ce? „Că îmi este mie, zice, de bună treabă în slujbă“. Nu zice că-i este de bună treabă în liniștea sau în-repausul său, ci în slujba evangheliei, fiindcă el fiind chiar în legături, nu încetă a propovedui. Prin urmare și pe acest Timotheiu de aceea îl chemă, nu pentru dânsul, ci pentru evanghelie, ca astfelu să nu se petreacă nici o tulburare între credincioși la moartea sa, fiind poate mulți ucenici de față,

și împiedecând tulburările, iară pre cei ce credeau de nesuferită moartea lui mângâindu-i. Căci eră natural ca cei din Roma ce crezuse în evanghelic, să fie bărbați vrednici de laudă.

„Felonul care l-am lăsat în Troada la Carp, viind să-l aduci, și cărțile mai ales cele de piele“. El spune aici de haină, iară uniia zic că ar fi vorba de lădița în care erau cărțile. Dară, de ce aveă nevoie de cărți, dacă urmă a călători cătră Dumnezeu? Mai cu samă aveă nevoie, ca să le încredințeze credincioșilor, și să le aibă în locul învățătorei sale. Eră natural ca toți credincioșii să simtă atunci mare durere, dară mai alcs cei de față la moartea sa, și care se bucurase de dânsul până atunci. Felonul îl cere însă, ca să nu fie luat de alții. Il vezi pe dânsul cât de multă vorbă face de aceasta, spunând în altă parte, pe când grăia cătră cei din Efes: «Singurî voi știți că trebilor mele și celoră ce sunt cu mine, au slujit mânele acestea» și iarăși: „mai fericit este a da, de cât a lua“ (Fapt. 20, 34. 35).

„Alexandru făurariul (lucrătoriul) de aramă multe răle mi-a făcut mie, plătească-i Domnul duple faptele lui“ (Vers. 14). Aici iarăși pomeneste de ispite, nu doară ca și cum ar voi a defăimă pe acela la întâmplare, și nici a-l acuza, ci numai spre a întărită pe ucenic la lupte ca să le sufere cu bărbăție, căci chiar de ar fi oameni de nimic cei ce ispitesc, și de rând sau necinstiți, toate trebuie a le suferi cu bărbăție „Multe răle, zice, mi-a făcut mie“, adecă m-a necăjit, m-a scârbit în multe chipuri. Că cel ce pătimeste răle de la unul mai superior lui, are col puțin oare care ambițiune, nu mică, aceea că dușmanul său îi este superior, — pe când cei ce sufere de la unul mai inferior lui, are o mai mare mâhnire. «Dară, zice, nu va mai merge mult nepedepsit pe această cale», Precum ziceă și mai sus, scriind: „Câte prigoniri am pătimit, și din toate m-a izbăvit Domnul“, așa și aici îndoit a mângâiat pe ucenic: și a pătimi răul, în același timp și a se bucura pentru aceasta, nu doară ca și cum sfinții ar trebui să alerge fără scop la pedepse, ci ca fiind nevoe de propoveduirea evangheliei, și prin aceasta de mângâierea celor slabi.

„De care și tu te păzește, zice, că foarte a stătut împotriva cuvintelor noastre“. (Vers. 15), adică ne războiește și se împotrivesc. Și n'a zis: «Pedepsește-l, ceartă-l, alungă-l, de și trebuie să o facă aceasta, — ci nimic din acestea, nici nu-l întărește contra lui, ci-i poronțește a se depărta de el, lăsând lui Dumnezeu grija pedepsei. A spus acestea încă și pentru mângâierea celor mai slabi, iară blestămii săi este o prorocie, că-i va plăti Dumnezeu duple faptele sale. Cum că spune acestea spre mângâierea ucenicului, se învederează și din cele ce urmează. Privește apoi cum iarăși povestește lui Timotheu și despre alte ispite. „Întru răspunsul meu cel dintâi, zice, nimeni n'a mers cu mine, ci toți m-au părăsit; să nu li se socotească lor“. (Vers. 16). Ai văzut cum îi cruță pe aceia, de și au făcut o faptă rea? — căci nu este tot una: de a fi disprețuit de cei de afară, și de a fi disprețuit de ai tăi. Ai văzut mahnire mare? «Că nu pot spune, zice, că dacă am fost rezboit de cei de afară, am avut poate mângâierea și îngrijirea celor de pe lângă mine, căci și aceștia m-au trădat». „Toți m-au părăsit“ zice. Așa dară nu mic este păcatul acesta. Că dacă în timp de războiu cel ce părăsește pe cel priimejdut și-l lasă în mâinile dușmanilor, este ponegrit cu drept cuvânt de ai săi, ca unul ce a stricat totul și a trădat, — apoi cu atât mai mult în propovăduirea evangheliei.

Dară care este răspunsul cel dintâi, de care vorbește el aici? A stat deja înaintea lui Neron, și a scăpat; dară după ce i-a catihizat pe păharnic, l-a tăiat. Iată acum și o altă îndemnare făcută ucenicului prin cele ce urmează: „Iară Domnul a stătut lângă mine și m-a întărit“. (Vers. 17.), căci Dumnezeu nu părăsește pe cel lăsat în voia oamenilor, spre a pătimi ceva rău. „Și m'a întărit“ zice; adică mi-a dat curaj, nu m-a lăsat să cad. „Ca prin mine propovăduirea să se împliniască“, zice. Privește marea lui umilință, căci «nu m'am învrednicit de acest dar, zice, ca și cum ași fi fost vrednic, ci „ca prin mine pro-

poveduirea să se împlinească“, căre mi s'a fost încredințat», ca și cum ar purta cineva hlamida și diadema, și pentru dânsule ar fi salvat.

„Și să o auză toate neamurile“, ca tuturor să se facă cunoscută însemnătatea propoveduirii, cum și marea îngrijire ce a avut Dumnezeu de mine. „Și m-a izbăvit pre mine din gura leului, și mă va izbăvi Domnul de tot lucrul rău“. (Vers. 18). Privește cum puțin a fost ca să moară, și cum căzuse chiar în gura leului. Sub numele de leu el înțelege aici pe Neron, pentru sălbătăciea și grozăvenia împărăției lui. „Și m'a izbăvit pre mine.. și mă va izbăvi Domnul“. Dară dacă îl va izbăvi, cum de zice iarăși că „iată mă jărtfesc“? Însă fi cu băgare de samă la cele ce spune. „M-a izbăvit, zice, din gura leului, și iarăși mă va izbăvi“ — nu din gura leului, ci „de tot lucrul rău“. «Atunci m'a scăpat din primejdii, dară acum când evanghelia s'a propoveduit îndeajuns, mă va izbăvi iarăși de ori-ce păcat, adecă nu mă va lăsa ca să plec de aici osândit de păcat». Căci și faptul de a te împotrivi păcatului, și a nu te pleca, fie chiar până la sânge, este a te izbăvi de un alt leu, de diavol. Așa că mai mare este mântuirea aceasta de cât cea dintâi, când se pare că a fost căzut în mâinile tiranului. „Și mă va mântui la împărăția sa cea cerească, căruia slava în vecii vecilor. Amin“. Așa dară aceasta este mântuirea, când vom străluci acolo. «Mă va răpi, zice, de ori-ce motiv de păcat, și mă va păstra acolo». Aceasta deci este a fi mântuit în împărăția sa, de a muri adecă pentru dânsa. „Că cel ce și uraște sufletul său în lumea aceasta, în viața cea veșnică îl va păzi pre el“. (Ioan 12, 25). Iată slava Fiului, despre care vorbește Mântuitorul în acest capitol.

„Spune închinăciune Prischilei și lui Achila, și casei lui Onisifor“. (Vers. 19). Acesta eră atunci în Roma, precum zice: „Dea lui Domnul să afle milă de la Domnul în ziua aceea“. (Cap. 1, 18), prin care salutare face mai cu bună voință pe cei din

casa lui, spre faptele cele bune săvârșite de Onisifor. „Spune închinăciune, zice, Prischilei și lui Achila“. Aceștia sunt aceia pe cari neconținut îi pomeneste, și de cari a fost găzduit, acei ce luase cu dânsii pe Apollo. Pune pe femeie înaintea, mi se pare, ca fiind mai înșămnată și mai vrednică de credință, căci și dânsa primise pe Apollo, de și a făcut aceasta fără nici un interes. Nu puțină mângâiere eră salutarea adresată lor, ci aveă în sine dovadă de dragoste și de mult char, căci eră deajuns numai o simplă salutare a sfântului și fericitului aceluia, ca să umple de char pe cel ce primiă acea salutare.

„Erast a rămas în Corinth, iară pe Trofim l-am lăsat în Milet fiind bolnav“. (Vers. 20). Am văzut în Faptele Apostolilor ¹⁾ cine îl întovărăși-se din Iudeia, având poate vr-o îndeletnicire oarecare. „Pe Trofim l-am lăsat în Milet, zice, fiind bolnav“. Dară de ce nu l-ai vindecat, ci l-ai părăsit bolnav? Nu toate le puteau face Apostolii, sau nu toate li se iconomisă prin char, ca nu cumva să li atribuie cineva mai mult de cât vedeă. Aceasta o vedem petrecându-se și cu fericirii drepti de mai nainteă acestora, precum cu Moisi de pildă, care eră gângav. De ce oare nu i-a transformat gângăvicia lui? De multe-ori eră cuprins de supărare și tristeță că nu aveă să intre în pământul făgăduinței. Multe îngăduie Dumnezeu, ca să se arate slăbiciunea naturei omenești. Dacă și după acestea încă ziceau Judeii cei nesimțitori: „Unde este Moisi, care ne-a scos pre noi din pământul Egiptului“. (Exod. 32, 1)? — dară dacă încă i-ar fi dus și în pământul făgăduinței, ce n'ar fi făcut? Dacă nu i-ar fi îngăduit Dumnezeu ca el să-i stăpâniască cu frica cea cătră Faraon, oare nu l-ar fi crezută de Dumnezeu? Tot așa vedem că se petrece și cu Pavel și Varnava, când locuitorii din Listra îi credeau de Dumnezei, când: „Rupându-și hainele sale, zice, au sărit în noroc strigând și zicând: bărbați! căci faceți acestea? și noi oameni suntem asemenea pătimiși ce voi“. (Fapt. 14, 14)? Încă și Petru iarăși, când a vin

¹⁾ Notă. A se vedeă Fapt. Apost. 20, 4. 21, 29.

decat pre ologul din naștere, din care cauză toți rămăsese uimiți, a răspuns zicând: „Bărbați Israiliți, ce vă minunați de aceasta? sau ce căutați la noi, ca cum cu a noastră putere sau cucernicie am fi făcut pre acesta să umble“. (Ibid. 3, 12)? Ascultă iarăși și pre fericitul Pavel zicând: „Datu-mi-s'a mie îmbolditoriu îngerul satanei ca să nu mă înalț“. (II. Cor. 12, 7). Nu pentru aceasta i s'a dat îmbolditoriu, — ceia ce el a spus umilindu-se — ci pentru multe cauze. Privește tu, că Dumnezeu nu i-a spus «ca să nu te înalți», dară ce anume? „Puterea mea, zice, întru neputință să săvârșăște“. (Ibid. 9). Prin acestea două lucruri se invederează: și că cele petrecute s'au arătat invederate, și că totul se atribuie lui Dumnezeu. De aceea și aiurea zicea: „Avem comoara aceasta în vase de lut“. (Ibid. 4, 7), adică în trupuri pătimase și neputincioase. Și pentru ce aceasta? „Ca mulțimea puterii să fie a lui Dumnezeu, iară nu din noi“ zice, — că dacă n'ar fi fost pătimase trupurile lor, toate s'ar fi atribuit lor. Și aiurea îl vedem pre dânsul întristat pentru boală, când zicea de Epafras, „că a fost bolnav aproape de moarte, ci Dumnezeu l-a miluit pre el“. (Filipp. 2, 27), și în fine multe altele necunoscute nici lui și nici ucenicilor lui, în interesul lor chiar.

„Pe Trofim l-am lăsat în Milet fiind bolnav“, zice. Miletul este aproape de Efes. Așa dară l-a lăsat în timpul când a călătorit în Iudeia? Sau că după ce s'a dus la Roma? Că iarăși s'a dus în Ispania; iară dacă de acolo a venit în părțile acestea, nu știm. Privește-l cum el pretutindenii cră părăsit. „Damas, zice, m'a părăsit“, „Crisc este în Galatiea“, „Tit în Dalmația“, „Erast a ramas în Corinth“. „Pe Trofim l-am lăsat în Milet fiind bolnav“.

„Silește-te a veni mai 'nainte de iarnă. Inchină-se ție Evbul, și Puđ, și Lin, și Claudiea“ (Vers. 21). Despre acest Lin istorisesc unii că ar fi fost al doilea Episcop după Petru al Bisericii Romanilor. „Și Lin, zice, și Claudiea“. Ai văzut cum pe atunci

erau și femei înfocate și aprinse în credință? Precum de pildă: Prischila, sau precum această Claudie, deja restignite, deja aranjate în ordine de bătae? Dară de ce oare pe când erau atâția credincioși, pomenesc de acestea? Sau că este învederat ca aceste femei încetase deja cu voința lor de la ocupațiile lumești, sau că străluceau mai mult decât altele,—căci nu se putea împiedeca fiind femei. Dealtmintrelea și aceasta este a charului lui Dumnezeu, de a împiedeca natura aceasta femeiască numai în cele pământești, sau mai drept vorbind nici în acelea,—căci nu puțin lucru este de a lua parte femeia la toată gospodăria casei, și fără de dânsa nici chiar cele politice nu ar putea a se întocmi precum trebuie. Dacă ar urma ca cele deacasă să fie pline de sladă și tulburare, negreșit că fie care dintre bărbații politici ar fi siliți să stea acasă, iară cele ale cetății s'ar administra rău.

Așa că nici în acelea ea nu este inferioară, și nici, în cele duhovnicești. Ea poate a muri de mii de ori dacă ar voi. Multe s'au și martirizat. Femeia poate a fi înțeleaptă și a se înfrâna chiar mai mult decât bărbații, ca ceea ce nu este atât de supărată de flacăra patimilor. Ea poate a arăta și cumpătare și seriozitate, și sfîntenie „fără de care nimeni nu va vedea pre Domnul“ (Ebr. 12, 14), poate a disprețui și averile, dacă ar voi, și cu un cuvânt toate celelalte.

„Silește-te de a veni mai 'nainte de iarnă“. Ce-l grăbește oare pe dânsul? căci nicăiri nu spune de faptul trist și nu zice: «mai 'nainte de sfârșitul meu», ci „mai 'nainte de iarnă“, să nu fi împiedecat. „Inchină-se ție, zice, Evbul, și Pud, și Lîn, și Claudiea, și toți frații“. Nu-i pomenesc pe nume pe toți. Ai văzut că aceia erau cei mai înfierbântați?

„Domnul -Iisus Christos cu duhul tău“, (Vers. 22). Nimic nu poate fi mai bun ca această rugăciune. «Nu fi trist, zice, că sunt departe de tine. Dōmnul este cu tine». Și n'a zis «cu tine» ci, „cu duhul teu“. Indoită este ajutorința: a charului duhului, și a lui Dumnezeu ajutând. De altmintrelea Dumnezeu nu este cu noi, dacă lipsește charul duhovnicesc, căci dacă am fi părăsiți de acel char, cum ar putea fi cu noi?

„Charul cu voi. Amin“. La urmă în fine se roagă ca charul lui Dumnezeu să fie cu dânsii, adică să fie bine plăcuți lui, și împreună cu darul să aibă și umbrirea Sf. Duh, căci când este aceasta, nimic trist nu poate fi. Că precum cel ce vede pe împăratul și să bucură de char din partea lui, nu va simți nimic supărătoriu, tot așa și noi, fie că ne-am despărțit de prieteni, fie că am cădea în niscarevă rele, nimic nu vom simți, când este acel char care ne îngrădește pre noi.

¹⁾ Deci, cum este cu puțință de a atrage spre noi charul? Făcând cele plăcute lui Dumnezeu, și în totul supunându-ne lui. Oare nu până și în casele cele mari noi considerăm nu pe acele slugi ca având char, care nu se îngrijesc de ale lor, ci de cele ale stăpânilor, cu tot sufletul și buna voință, și nu numai pentru asprimea stăpânului, ci și pentru buna voință, și pentru dragostea lor, toate făcându-le în regulă? Când îi aleargă pururea în toate părțile, când pururea sunt în ochii și sub privirile lor, când nu fac nimic de ale lor proprii, și când nu se îngrijesc de nimic străin, ci înaintea tuturor au în vedere mai mult interesele stăpânului. Cel ce face lucrurile stăpânului său, n'a făcut pe ale însuși stăpânului său, ci pe ale stăpânului aceluia care îi poroncește la feliu și lui și la feliu îl stăpânește. Mulți dintre slugile casei se tem mai mult de dânsul, și ori-ce ar zice el, aceia a zis și acesta, și la urmă toți dușmanii sunt cu frică. Dară dacă în cele pământești cel ce disprețuiește pe ale sale și face cele ale stăpânului, nu a disprețuit pe ale sale, ci încă mai mult a nimerit, apoi cu atât mai mult în cele duhovnicești.

Disprețuiește deci pe ale tale, și vei lua pe cele ale lui Dumnezeu. Aceasta o voește el. Disprețuiește pământul, și vei răpi împărăția cerurilor. Acolo petrece-ți viața, iară nu aici; de acolo fii înfricoșat, iară nu de aici. Că dacă ești înfricoșat de acolo, nu numai oamenilor, ci și demonilor, ba chiar și diavolului vei fi înfri-

¹⁾ *Partea morală.* Cel ce disprețuiește cele ale sale pentru Dumnezeu, ia cele ale lui Dumnezeu, căci este nevoie de silnicie sau de violență pentru câștigarea virtuții, fiindcă multe sunt piedicile, ca de pildă: femeia, copiii, grijile pământești, pe care trebuie ale disprețui pe toate, și a prefera pe Dumnezeu, de voim a ne folosi și pre noi înși-ne, cum și pre cei de pre lângă noi. (*Veron*).

coșat, — iară dacă vei voi a fi înfricoșat din averile ceeste de aici, vei fi bun de disprețuit și de aceia, și de multe ori și de oameni. Ori-cât te-ai îmbogăți, în cele ale robilor te îmbogățești; iară dacă le disprețuiești, vei fi strălucit în casa împărătească. Astfeliu au fost apostolii, căci disprețuind casa aceasta a robilor, și averile de aici, privește cum poronceau în cele din casa împărătească, în cele din ceruri. «Cutare, zice, fie scăpat de boală, celălalt de demon, acela fie deslegat, iară acesta legat». Acestea se petreceau aici pe pământ, însă se executau în ceruri. „Căci câte veți lega pe pământ, zice, vor fi legate și în ceriu.” (Math. 18, 18). Ba încă și mai mare putere le-a dat lor. Și cum că n-am greșit, ascultă-l pre dânsul zicând: „Cel ce crede în mine, lucrurile care eu fac, și acela va face, și mai mari decât acestea va face” (Ioan 14, 12). De ce oare? Fiindcă și așa cinstea trece la stăpân. Dară chiar și în afacerile noastre, când sluga poate face lucruri mari, atunci mai mult stăpânul este lăudat, că dacă sluga poate face lucruri atât de mari, apoi cu atât mai mult stăpânul său. Dară dacă cineva lăsând slujba stăpânului, va îngriji de femeia lui, de copil, sau de sluga sa, și ar voi să se îmbogățească fie furând, fie vătămând cele ale stăpânului, iute se va pierde și el, împreună cu acele averi.

De aceia având exemple, vă rog, să nu ne îngrijim de cele ale noastre, ci să ne îngrijim de ale lui Dumnezeu; să disprețuim pe cele ale noastre, ca să câștigăm pe acelea. Dacă noi vom disprețui pe acestea, el se va îngriji de noi, iară dacă noi ne vom îngriji de acestea, Dumnezeu ne va disprețui. Dacă ne obosim în cele ale lui Dumnezeu, să nu ne obosim în cele ale noastre, și mai ales în acestea — de vreme ce ale lui Dumnezeu sunt și ale noastre. Nu vorbesc de ceriu, nu vorbesc de pământ, sau de cele din lume, căci acestea sunt nedemne de dânsul, și sunt nu numai ale noastre, ci și ale necredincioșilor. — Însă despre ce spun eu? Despre slavă, și împărăția cerurilor; acestea sunt și ale sale, dară și ale noastre printrânsul. Dară cum aceasta? „De murim împreună cu el, zice, și viem împreună cu el, de răbdăm, și împărățim împreună cu el”. Ne-am făcut împreună moștenitori, și ne

numim frați. De ce dară căutăm jos spre pământ, în timp ce el ne trage în sus, spre dânsul?

Până când dară ne vom arăta sărăcăcioși? Este vorba de ceriu, iară noi ne învârtim pe pământ. Este vorba de împărăția ceriului, iară noi preferăm sărăciea de aici. E vorba de viața nemuritoare, iară noi ne trecem timpul cu lemnele, cu țarinile, și cu pietrile. Fă-te bogat în cele duhovnicești, aceasta o voiesc și eu. Răpește aceste bogății, și fii sgârcit cu ele; aici nu poate fi nici o muștrare. Aici tocmai, în a nu fi lăcom este păcat, în a nu răpi este învinovățirea. Și de ce așa? „Împărăția ceriurilor, zice, se siluește și siluitorii o răpesc pe ea” (Math. 11, 12). Acolo fii siluitoriu, fii răpitoriu, ceiace răpești nu se micșorează, căci nici virtutea nu se împarte, nici evsevia nu se micșurează, și nici împărăția ceriurilor. Atunci tocmai că-ți sporește virtutea, când tu o răpești. Atunci se micșurează cele trupești, când tu răpești cele duhovnicești, iară aceasta se învederează de acolo. Fie de pildă mii de bărbați în cetate. Aceștia, dacă cu toții răpesc virtutea și dreptatea, au mai multă decât trebuie, căci devin drepti între cei mulți, iară dacă nu răpesc virtutea și dreptatea, au împuținat-o, și de loc nu se mai arată. Ai văzut, că cele bune sporesc mai mult, chiar când sunt furate, când sunt răpite, pe când cele pământești se împuținează încă mai mult?

Deci, iubiților, să nu umblăm ca de pândă primprejurul sărăciei, ci să preferăm bogăția; și bogăția lui Dumnezeu este, de a fi mulți cari să se bucure de împărăția ceriurilor. „Cel ce îmbogățește, zice, pre toți cei ce-l chiamă pre el” (Rom. 10, 12). Sporește deci valoarea acestei bogății, și o vei spori, dacă vei răpi, dacă te vei lăcomi, dacă o vei lua cu sila. În adevăr că este nevoie de siluire; și de ce oare? Că mulți sunt cari împiedică: femeii, copii, griji, lucrurile lumesti, pe lângă aceste apoi demoni, ba chiar însuși povățuitorii demonilor, diavolul. Este nevoie deci, de siluire, este nevoie de stăruință. Cel ce siluiește este într'o muncă mare, căci câte nu suferă? La câte nu se împotrivește? Și câte nu încearcă el, chiar și peste puțină? Deci, dacă cei ce siluiesc, cei ce răpesc ceste de aici, sunt așa felii, apoi noi cari nu încercăm nici pe cele puțin-

cioase, cum vom putea reuși? Cum ne vom bucura de cele dorite? „Siluitorii, zice, o răpesc pre-~~ea~~“.

Este nevoie deci, de siluire și de răpire; căci nu ni stă de față cum s'ar brodi, și nici n'om avea deagata. Cel ce răpește, într'una este treaz, într'una privighiază, se îngijaște și este cu mintea ațintită, ca la timpul potrivit să răpiască. Nu vedeți în războiu, că cel ce voiește a răpi, privighiază toată noaptea, și toată noaptea stă înarmat? Deci, dacă, răpind pe cele pământesti, chiar și noaptea privighiază și stă cineva înarmat, apoi cum vom putea răpi cele duhovnicești; — ~~căre~~ au nevoie încă de o mai mare râvnă, — când noi chiar și ziua dormim și sforăim, și pururea ne găsim desbrăcați și fără armă? Căci cel ce se învârtește în păcate, este fără arme și gol, duple cum și cel ce se găsește în dreptate este pururea înarmat. Noi nu ne îngrădim cu milostenia, nu ne împodobim pre noi cu candelile aprinse, nu ne strângem împreună rândurile, nu căutăm a afla calea ce duce acolo, nu privighiem, nu suntem treji, și deaceia nu putem răpi nimic. Dacă cineva ar voi a se arunca asupra unei împărății, oare nu-și pune singur înaintea sa mai întâiu mii de primejdii? Oare nu se îngrădește mai întâiu cu toate măsurile, oare nu învață meșteșugul războiului? Oare nu face totul pentru aceasta și numai așa se asvârle în luptă? Nu tot așa însă facem și noi, ci vom să răpim în timp ce dormim. Și deaceia plecăm cu mâinile goale.

Nu vezi pre cei ce răpesc, cum fug, cum aleargă și cum sar peste toate? Este trebuință de fugă, căci imediat te ajunge diavolul, și poroncește a-ți lua cele de dinaintea ta. Dară dacă ești voinic, dacă ești treaz, pe unul l-ai trântit jos, pe altul l-ai împins la oparte, și de toți ai scăpat ca și o pasăre sburătoare. Ai scăpat de aici, ai trecut pe deasupra cetății, ai lăsat vâietul cel mare de aici — care este viața noastră — și ai ajuns la cele mai presus de acestea — care compun viața vitoare — și ca și într'o pustietate, nimeni nu este care să te supere, nimeni care să te stăpâniască, nici-un vâiet de nicăiri, te repauzezi. Nici-un sgomot nu trebuie a face după răpire, ca nu cumva să ți se fure cele răpite. Dacă fugim, dacă nu vedem nimic din cele de dinaintea ochilor, dacă de nimic alta nu ne îngrijim, decât numai să alungăm pre cei ce ne împiedecă, vom putea să stă-

pânim în siguranță cele răpite. Ai răpit poate prudența? Nu stă pe loc, ci fugi, fi departe de diavol, ca să vadă că nimic nu poate face, că nu poate a te avea în stăpânire, că nu poate a te alunga. Așa facem și noi; când nu vedem deloc pre cei ce au răpit din ale noastre, ca să-i împiedecăm, nici noi nu-i alungăm, și nici altora nu li spunem de a-i alunga, ci îi lăsăm să se ducă. Tot așa și tu fugi iute chiar dela început. Când vei fi departe de diavol, nici nu va mai încercă la urmă să te alunge, ci vei fi în siguranță, bucurându-te de bunurile cele nepovestite. Căroră fie ca cu toții să ne învrednicim prin Christos Iisus Domnul nostru, căruia împreună cu Tatăl și cu Sf. Duh se cade slava, stăpânirea și cinstea, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

TABLA MATERIEI

COMENTARIILE EPISTOLEI I CĂTRĂ TIMOTHEIU

	Pagina
SUBIECTUL	3— 5
OMILIA I. (Contra celor cari cred în noroc sau soartă)	5— 15
OMILIA II. (Adevărata slavă și plăcere se găsește numai în cele Duhovnicești)	15— 25
OMILIA III. (Numai viețuirea cum se cade aduce slavă lui Dumnezeu, și contra luxului femeilor)	25— 34
OMILIA IV. (Trebuie a iubi pe Christos, ca pe un prieten adevărat)	34— 44
OMILIA V. (Contra celor ce se împărtășesc cu Sf. Taine rar)	44— 51
OMILIA VI. (Pe dușmani să nu-i blăstămăm, ci chiar să ne rugăm lui Dumnezeu pentru dânșii)	51— 59
OMILIA VII. (Contra femeilor care se îmbodobesc și contra celor ce caută a se îmbogăți)	56— 67
OMILIA VIII. (Contra femeilor și a fecioarelor bisericesti (Călugărițelor) care se îmbodobesc)	67— 74
OMILIA IX. (Povățuiri date părinților pentru creșterea copiilor)	74— 81
OMILIA X. (Despre judecata viitoare)	81— 89
OMILIA XI. (Despre nimicnicia celor prezente)	88— 97
OMILIA XII. (Virtutea are nevoie de ostencle)	97—109
OMILIA XIII. (Contra dezmerdărilor și desfătărilor)	109—120

	Pagina
OMILIA XIV. (Laude aduse Monahismului)	129—134
OMILIA XV. (Despre deșartaciunea celor prezente, și despre importanța celor viitoare)	134—147
OMILIA XVI. (Să slujim pe Dumnezeu măcar pe atâta pe cât ne slujesc slugile noastre)	147—155
OMILIA XVII. (Adevărata libertate este a se stăpâni cineva de patimi)	155—164
OMILIA XVIII. (Credința este ca o piatră puternică, și contra iubirii de argint)	164—173

COMENTARIILE EPISTOLEI II CĂTRĂ TIMOTHEIU

OMILIA I. (Nu poate fi om fără supărare pe pământ, și pentru milostenie)	173—183
OMILIA II. (Trebuie a ascultă pre dascăli și preoți, chiar de ar avea viață urită, și a nu-i judecă, că de și Dumnezeu nu chirotonisește pre toți, totuși lucrează prin toți pentru mântuirea poporului, și că jârfta aceeași este, fie că Preotul ar fi cu viață curată, sau nu)	183—194
OMILIA III. (Lăcomiea se judecă după intențiunea celui ce o are, iară nu după mărimea ei)	194—202
OMILIA IV. (Numai sfinții au adevărata slavă, atât în veacul prezent, cât și în cel viitor. Comparațiune între Pavel și Neron)	202—214
OMILIA V. (Contra lăcomiei)	214—223
OMILIA VI. (Despre milostenie)	223—234
OMILIA VII. (Cel ce se deprinde a disprețui pe oameni, în trecerea timpului va disprețui și pe Dumnezeu)	234—245
OMILIA VIII. (Dumnezeu pe toate le economisește, pe unele le face, iară pe altele le îngăduie a se face)	245—257
OMILIA IX. (Trebuie a disprețui totul din cele trecătoare)	257—267
OMILIA X. (Pentru câștigarea virtuței trebuie o mare siluire, căci multe sunt piedicele ce se pun în cale)	267—279